

..KUOPION LÄÄNINHALLITUS

SENAATTI-KIINTEISTÖT

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

Oulu 30.10.2018 Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy

1. painos

978-952-7239-75-9 (sid)
978-952-7239-76-6 (PDF)

Painopaikka Grano Oy, Oulu 2018

Kannen kuva:
Kuopion lääninhallituksen päärakennus vuonna 1930-luvulla
Kuopion kulttuurihistoriallinen museo, kuvaaja Tuttu Jänis

Takakansi:
Lääninhallituksen etufasadi juhlavalaistuksessa
Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy, kuvaaja Veli-Pekka Huhmo

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

KUOPION LÄÄNINHALLITUS

Hallituskatu 12-14, 70100 Kuopio

Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy

Senaatti-kiinteistöt, 2018

Senaatti

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo.....	5
Perustiedot.....	6
1 Selvitystyö.....	7
2 Lääninhallitus instituutiona ja rakennustyyppinä.....	11
3 Kuopio läänin pääkaupunkina.....	19
4 Lääninhallituksen korttelin vaiheita.....	24
5 Residenssin suunnittelu ja rakentaminen 1882-1885.....	41
6 Rakennuksen käytöstä ja muutosvaiheista 1885-2001.....	60
7 Nykytila.....	113
8 Suunnittelijat.....	218
9 Yhteenveto.....	225
Kuva- ja piirustuslähteet.....	232
Lähteet ja kirjallisuus.....	233

Perustiedot

Kohde	Kuopion lääninhallitus, päärakennus
Tila/kiinteistö	Osoite: Hallituskatu 12-14, 70100. Kuopio Kiinteistötunnus 279-1-31-1
Laajuustiedot*	Kerrosala 2423 m ² , huoneistoala 2234 m ² , tilavuus 13 200 m ³ , Kaksi maanpäällistä kerrosta, kellari ja ullakko
Kiinteistön omistaja	Senaatti-kiinteistöt
Kiinteistön käyttäjä	Itä-Suomen aluehallintovirasto
Suunnittelijat	Yleisten rakennusten ylihallituksen arkkitehdit Constantin Kiseleff ja Ludvig Isak Lindqvist
Rakennusajankohta	1883-1885
Muut nimet	Kuvernöörin residenssi, Maaherran residenssi ja Itä-Suomen aluehallintokeskus
Rakennussuojelu	Suojeltu valtion omistamien rakennusten suojelusta annetun asetuksen (480/85) nojalla merkinnällä S-1
Muuta tietoa	Kuuluu RKY 2009 alueeseen 'Kuopion Piispanpuiston ympäris- tö ja kuurojen koulu'

1. Kohteen sijainti. KUVA: Maanmittauslaitos

2. Laajuustiedot: Tiedonkeruu peruskorjauksen lähtötiedoiksi, Senaatti-kiinteistöt 11.7.2018

1 Selvitystyö

1.1 Toimeksianto ja työryhmä

Tässä Senaatti-kiinteistöjen toimeksiannosta laaditussa rakennushistoriaselvityksessä tarkastellaan Kuopion lääninhallituksen päärakennuksen historiaa, muutosvaiheita ja nykytilaa.

Rakennushistoriaselvitys on perusselvitysluonteinen asiakirja, jonka avulla saadaan riittävät lähtötiedot kohteen korjaus- ja kunnossapitotöiden suunnitteluun, asemakaavamuutoksen laadintaan ja suojelustatuksen määrittelyyn. Tarkastelussa arvioidaan rakennuksen ominaispiirteitä, säilyneisyyttä ja eri aikakausien kerrostumia. Selvitystä on havainnollistettu historiallisella valokuva- ja piirustusmateriaalilla.

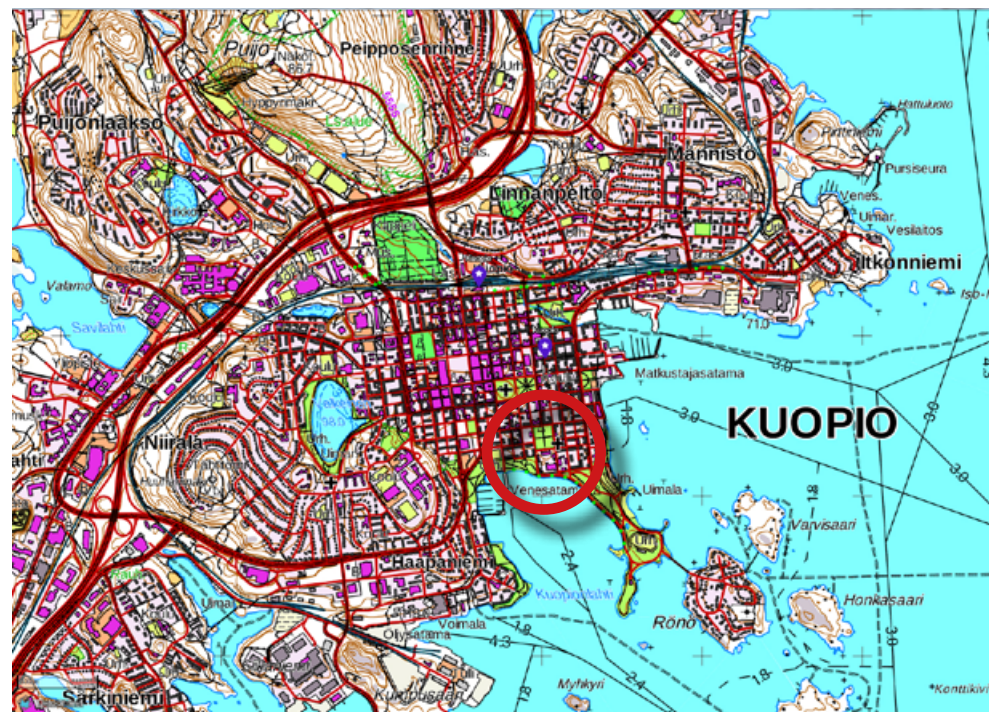
Selvitystyöstä ovat vastanneet arkkitehdit Jorma Teppo, Juho Teppo ja Veli-Pekka Huhmo arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy:stä. Työtä ovat ohjanneet Helena Rieki Kuopion museosta sekä Seija Linnanmäki Museovirastosta. Kenttätyötä on avustanut palvelusuunnittelija Reijo Hyvärinen Itä-Suomen aluehallintovirastosta. Historiallisten valokuvien osalta tekijöitä avusti Kuopion museon Pekka Kankkunen.

1.2 Aineisto ja aiempi tutkimus

Rakennusta koskevaa ajantasaista aineistoa on koottu Senaatti-kiinteistöjen Kuopion arkistoon. Kokoelma sisältää asiakirjoja ja piirustusaineistoa peruskorjauksista ja muutoksista 1970-luvulta lähtien. Aikakautta täydentäviä asiakirjoja löytyy myös kohteen tiloissa sijaitsevasta Itä-Suomen aluehallintoviraston arkistosta.

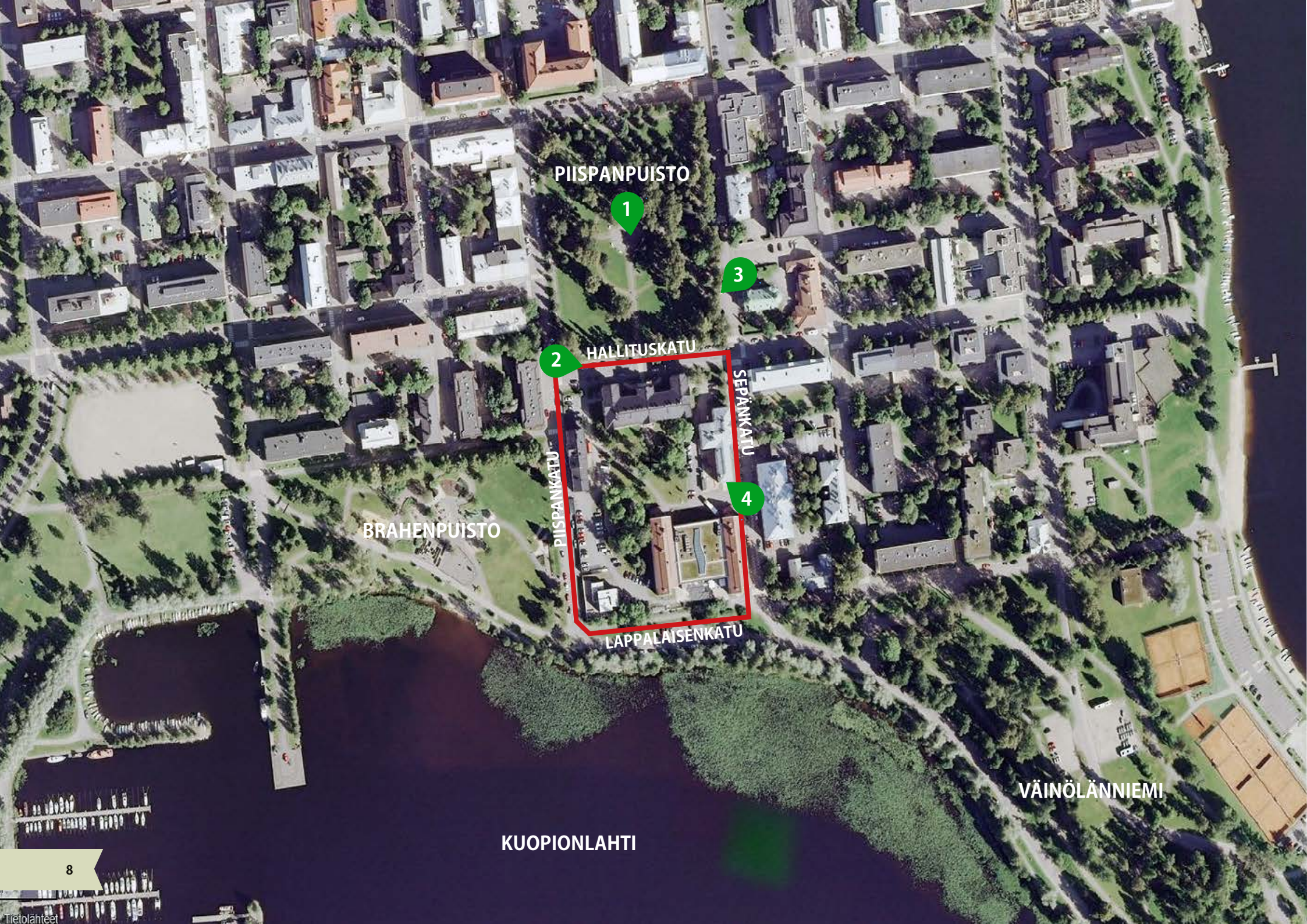
Alkuperäisiä piirustuksia ja suunnitelmavaiheen asiakirjoja säilytetään Kansallisarkiston kokoelmissa. Yleisten rakennusten ylihallituksen ja Rakennushallituksen asiakirjat ovat Kansallisarkiston Helsingin toimipisteessä. Lääninrakennustoimiston aineistot ja maaherran vuosikertomuksia säilytetään Joensuun toimipisteessä. Historiallisten valokuvien ensisijaisena lähteenä on toiminut Kuopion museo ja siellä erityisesti valokuvaaja Victor Barsokevitschin kokoelma.

Lääninhallitusten rakennuksen historiaa on käsitelty valtion rakennustoiminnasta kertovissa julkaisuissa sekä taidehistorian ja arkkitehtuurin yleisteoksissa. Kuopion lääninhallituksen rakennusta koskevaa tietoa löytyy kaupungin historiategoksista sekä lääninhallituksen painamattomista historiakatsauksista. Hyödyllisenä taustatyönä toimi konservattoriopiskelija Pia Karhusen opinnäytetyö, jonka hän kokosi lääninhallituksen tiedottaja Ulla Hiltusen ohjauksessa vuonna 2004.

3. Kohteen sijainti Kuopion kaupungissa. KUVA: Maanmittauslaitos

Kohteen inventointi on suoritettu helmikuun ja huhtikuun 2018 välisenä aikana. Kokonaiskuva on täydennetty kesän 2018 rakenneavauksista saadulla tiedolla. Asemakaavakartat ja muu kartta-aineisto on peräisin Kuopion kaupungin asemakaavoituksesta sekä Maanmittauslaitoksen nettisivustolta Avoimien aineistojen tiedostopalvelusta (Maastotietokanta 01/2017- 06/2017, Creative Commons 4.0 lisenssi).

PIISPANPUISTO

1

3

HALLITUSKATU

2

SEPÄNKATU

4

PIISPANKATU

BRAHENPUISTO

LAPPALAISENKATU

VÄINÖLÄNNIEMI

KUOPIONLAHTI

1.3 Kohde ja sen ympäristö lyhyesti

Kuopion läänihallituksen päärakennus rakennettiin vuosina 1883-1885 läänin kuvernöörin residenssiksi. Kaksikerroksisen rakennuksen yläkertaan tehtiin kuvernöörin edustusasunto ja alakertaan sijoitettiin maaherran alaisuudessa toimineet lääninkonttori, lääninkanslia sekä näiden arkistot.

Päärakennuksen on suunnitellut Yleisten rakennusten ylihallituksen arkkitehti Constantin Kiseleff (1834-1888) yhdessä esimiehensä arkkitehti Ludvig Isak Lindqvistin (1827-1894) kanssa. Rakennuksen arkkitehtuuri edustaa 1800-luvun lopun hallintorakennuksille tyypillistä uusrenessanssia. Sen vaikuttavuutta korostaa sijainti historiallisen Piispanpuiston laidalla, jossa se muodostaa samalla Maaherrankadun päätteen. Valmistuessaan residenssi oli myös kaupungin näyttävin rakennus Kuopionlahden suuntaan.

Rakennuksen nykyinen omistaja on Senaatti-kiinteistöt ja sen käyttäjänä on Itä-Suomen aluehallintovirasto. Lääninhallituksen kortteli sijaitsee Kuopion kaupungin keskusta-alueella, jossa se kuuluu Väinölänniemen kaupunginosaan. Korttelin pohjoisosan 1880-luvulla rakennettuun kokonaisuuteen kuuluvat päärakennuksen lisäksi sen sivuille rakennetut virasto- ja talousrakennukset sekä puutarha huvimajoineen. Korttelin eteläosan rakennuskantaa on täydennetty vaihteittain vuosina 1954 ja 2010.

Korttelin ympäristössä on kaupunkimaista asumista, hallintorakennuksia sekä kaupallisia palveluita. Alueella on säännöllinen joukkoliikenne, jonka lähin pysäkki sijaitsee 300 m päässä. Etelässä kortteli rajoittuu puistomaiseen rantavyöhykkeeseen, jossa kulkee keskeinen kevyenliikenteen reitti Väinölänniemen puistoalueelle.

Lääninhallituksen korttelin pohjoisosa on suojeltu asetuksella valtion omistamien rakennusten suojelusta (480/85). Kortteli on myös osa valtakunnallisesti arvokasta rakennettua ympäristöä. (RKY 2009).

4. Päärakennuksen etufasadi muodostaa Maaherrankadun päätteen.

5. Voimakkaasti jäsenneily pääjulkisivu Hallituskadun suunnasta.

6. Näkymä Sepänkadun ja Hallituskadun kulmuksesta. Vasemmalla samaan rakennusryhmään kuuluva maanmittauskonttori.

7. Aiemmin Kuopionlahdelle avautunut muotopuutarha on nykyisin rakennuksilla suljettu puistomainen piha-alue.

8. Kuopion Lääninkamreerin toimisto vuonna 1919. KUVA: Kuopion museo, Kuvaaja Victor Barsokevitsch

2 Lääninhallitus instituutiona ja rakennustyyppinä

Maaherran johtama lääninhallitus edusti kruunun valtaa ja huolenpitoa alamaisistaan etäällä keskushallinnosta. Vaikka emämaa ja valtiomuoto vaihtuivat, säilyi lääninhallitus instituutiona aina 2000-luvun loppuun asti. Lääninhallitusten rakennukset rakennettiin pääosin 1800-luvulla. Ne edustivat valtion arvokkainta arkkitehtuuria pääkaupungin ulkopuolella.

2.1 Lääninhallinnon historiaa

Ruotsin hallitusmuoto jakoi nykyisen Suomen alueen neljään lääniin vuonna 1634. Seuraavana vuonna annettiin läänien johtamista koskeva ohjesääntö, jossa määriteltiin maaherran ja lääninhallituksen asema. Alkuvaiheessa läänien tehtävänä oli järjestää veronkanto, maanjako sekä ruotujakolaitos.

1700-luvun valistusaika toi lääninhallituksille uusia tehtäviä kuten talouselämän kaikinpuolinen vahvistaminen, köyhäinhuolto ja terveydenhuolto. Maaherrasta tuli entistä enemmän myös läänin asukkaiden edusmies valtakunnan tasolla tehtäviin päätöksiin.

Toimintamalli

Lääninhallituksen toimintamalli periytyi emämaa Ruotsista ja sitä noudatettiin varsin vähäisillä muutoksilla autonomian ja itsenäisen tasavallan aikana.

Lääninhallitus oli maaherran johtama päällikkövirasto. Esittelevät virkamiehet valmistelivat asiat maaherran päätettäväksi siten, että lopullinen päätösvalta säilyi maaherralla yksin. Vuosina 1837-1917 instituutiosta käytettiin nimitystä kuvernööri.¹

Lääninhallitus jakautui kahteen osastoon: lääninkonttoriin ja lääninkansliaan. Lääninkonttori toimi lääninkamreerin johdolla vastaten tilinpito- ja raha-asioista. Niihin

¹ Savolainen, Raimo (päätoim.): Suomen keskushallinnon historia 1809-1996, Hallintohistoriakomitea (1986-1996), Valtioneuvoston kanslia ja Edita, Oy Edita Ab Helsinki 1996 s. 347 ja 358

9. Kuopion lääninhallituksen valmistumisen aikaan 1881-1894 valtakuntaa hallitsi Venäjän keisäri, Puolanmaan kuningas ja Suomen suuruhtinas Aleksanteri III. KUVA: Kansallismuseo CC BY 4.0

kuuluvat verotus, kirjanpito ja tilastointi sekä valtion omaisuus läänin alueella. Lääninkanslian esimiehenä toimi vastaavasti lääninsihteeri. Se vastasi yleisistä hallintoasioista kuten päätösten toimeenpanosta, paikallishallinnon valvonnasta ja järjestyksen ylläpitoon kuuluvista tehtävistä.

Lääninkanslialla ja lääninkonttorilla oli yhteinen arkisto. Päivittäisiä tehtäviä hoitivat maaherran nimittämät alemmat virkamiehet sekä tarpeellinen määrä lääninkanslisteja. Heidän lisäksi viraston henkilökuntaan kuuluivat vahtimestarit ja maaherran palvelusväki.

Autonomian aika

Vuosina 1808-1809 käydyin Suomen sodan seurauksena nykyinen Suomen alue irtaantui Ruotsista ja liitettiin autonomisena suurruhtinaskuntana Venäjään. Lääninhallinto periytyi entisestä emämaasta lähes muuttumattomana. Monet maaherrat saivat pitää asemansa toimiakseen linkkinä uusien hallitsijoiden suuntaan.² Lääninhallitusten tehtäviä lisättiin siten, että niiden valta oli suurimmillaan 1800-luvun alussa.

Aluksi maamme kuusi lääninä toimivat ilman yhteistä hallinnollista rakennetta. Keskushallintoa rakennettiin Helsinkiin, josta oli tehty suurruhtinaskunnan uusi pääkaupunki. Vuosisadan puolivälin jälkeen tämä työ oli edennyt siihen vaiheeseen, että valtion hallinnollisia tehtäviä voitiin siirtää lääninhallituksilta keskushallinnon alaisille piirihallintoviranomaisille.³ Samanaikaisesti läänien toimintakenttää kavensi vuoden 1865 kunnallisasetus, joka määritteli kunnille itsehallinnon.

Lääninhallituksesta tuli lupien myöntäjä, toimintojen valvoja, tilastotiedon kerääjä ja valitusten vastaanottaja. Samalla kun viraston valta heikkeni, sen byrokraattisuus kasvoi. Vuonna 1810 lääninhallinnossa työskenteli 60 virkamiestä, kun vastaava määrä vuonna 1880 oli 170. Määrä oli kuitenkin vain sadasosa maamme virkamieskunnasta.⁴

Itsenäisyyden aika

Itsenäistymisen jälkeen lääninhallitukset siirtyivät sisäasiainministeriön alaisuuteen ja läänien tärkeimpien virkamiesten nimittäminen siirtyi valtioneuvostolle. Alempien viranhaltijoiden nimittämisestä vastasi edelleen maaherra, jonka tuli olla puoluepolitiikasta vapaa ja suhtautua tasavertaisesti kaikkiin läänin asukkaisiin.⁵

2 ibid s.347 ja 350

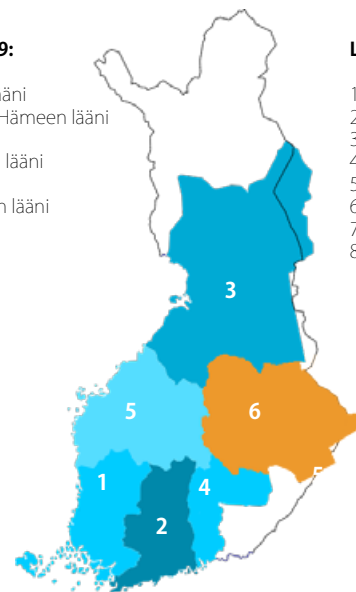
3 ibid s.371

4 ibid s.357

5 ibid s.711 ja 714

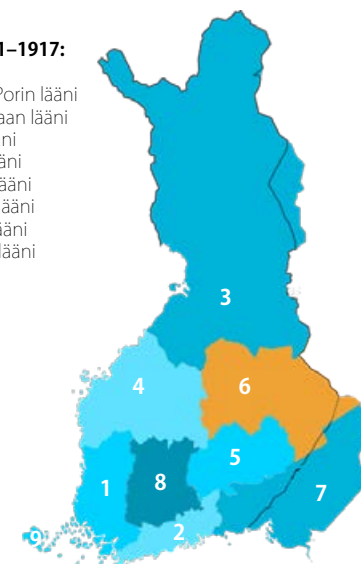
Läänit 1775–1809:

1. Turun ja Porin lääni
2. Uudenmaan ja Hämeen lääni
3. Oulun lääni
4. Kymenkartanon lääni
5. Vaasan lääni
6. Savon ja Karjalan lääni

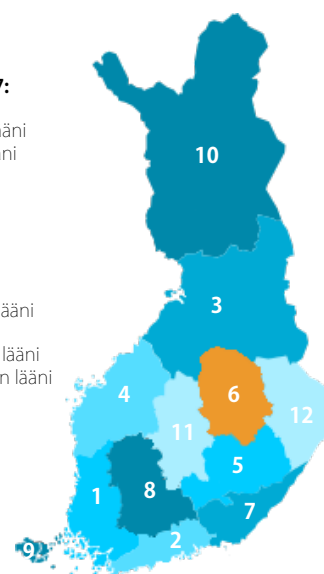
Läänit 1831–1917:

1. Turun ja Porin lääni
2. Uudenmaan lääni
3. Oulun lääni
4. Vaasan lääni
5. Mikkelin lääni
6. Kuopion lääni
7. Viipurin lääni
8. Hämeen lääni

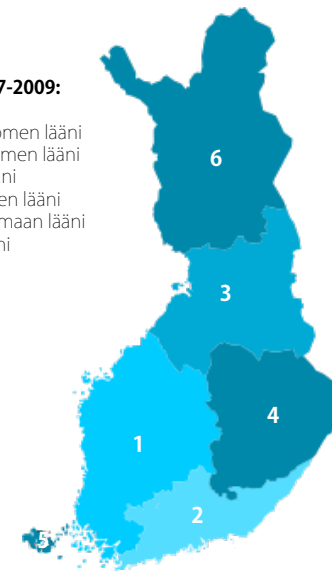
Läänit 1960-1997:

1. Turun ja Porin lääni
2. Uudenmaan lääni
3. Oulun lääni
4. Vaasan lääni
5. Mikkelin lääni
6. Kuopion lääni
7. Kymen lääni
8. Hämeen lääni
9. Ahvenanmaan lääni
10. Lapin lääni
11. Keski-Suomen lääni
12. Pohjois-Karjalan lääni

Läänit 1997-2009:

1. Länsi-Suomen lääni
2. Etelä-Suomen lääni
3. Oulun lääni
4. Itä-Suomen lääni
5. Ahvenanmaan lääni
6. Lapin lääni

10. Suomen läänijakoja eri ajanjaksoilla. Kuopion lääni on kuvassa korostettuna.

11. Kuopion lääninhallituksen organisaatio 1880-luvulla.

Vuonna 1937 annettu asetus painotti lääninhallitusten vastuuta läänien tilasta ja tarpeista. Lääninhallitusten alaisuuteen kuuluivat muun muassa veronkanto, poliisitoimi, ulosotto ja väestökirjat. Pienempiä vastuualueita oli lukuisia alkaen raittustoiminnasta ulottuen Punaisen ristin toimintaan saakka. Lääninkonttorin ja -kanslian tehtäväjako selkiytettiin ja lääninsihteerin nimike muutettiin lääninneuvokseksi.⁶

Vuonna 1955 lääninhallinnon vastuuta laajennettiin edelleen. Uusia toimialoja olivat terveydenhoidon ja sairaanhoidon kehittäminen sekä kaavoitus-, rakennus- ja palotöiden sekä liikenteen kehittäminen. Lääninkansliasta tuli yleinen osasto sen päällikön nimike vaihtui kansliapäälliköksi.⁷

Viimeisten vuosikymmenten aikana lääninhallitusten tehtäväkenttä oli jatkuvassa muutoksessa. 1970-luvulla lääninhallituksille siirrettiin vastuita piirihallinnon suunnasta, kun niihin perustettiin koulu-, sosiaali- ja terveysosastot. Uusia tehtäviä olivat myös ympäristöasiat, väestönsuojelu ja sivistystoimi. 1980-luvulla suunta kääntyi, kun tehtäviä alettiin siirtää kunnille ja keskushallinnolle. Lääninoikeudet erotettiin vuonna 1989 itsenäisiksi hallintotuomioistuimiksi ja 1994 aluekehitystyö siirrettiin maakuntaliitoille.⁸

Lääninhallinto lakkautetaan 2010

Läänien lukumäärä oli enimmillään vuosina 1960-1997, jolloin maassamme oli kaksitoista läänää. Vuonna 1997 läänit yhdistettiin ja niiden lukumäärä puolittui kuuteen. Entisistä läänien pääkaupungeista tehtiin palveluysiköitä.

Vielä 1990-luvulla kansalaisilla ja etenkin yrittäjillä oli säännöllisesti asiaa lääninhallitukseen. Monet lupa-asiat, arvometallin leimaaminen ja jäännösverojen maksaminen hoidettiin lääninhallituksen palvelupisteissä. Tämä tarve väheni olennaisesti 2000-luvun yhteiskunnan digitalisoitumisen myötä.⁹

Kun valtion aluehallinto vuoden 2010 alussa siirtyi uuteen toimintamalliin, lääninhallinto ja läänit lakkautettiin kokonaan. Niiden tilalle perustettiin viisitoista elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusta (ELY) ja kuusi aluehallintovirastoa (AVI). Lääninhallituksen rakennukset jäivät yleisesti aluehallintovirastojen käyttöön.

6 ibid s. 708

7 ibid

8 ibid s. 769

9 Reijo Hyvärisen haastattelu 2018

2.2 Valtion rakennustoiminta kaupungeissa 1800-luvun lopulla

1800-luvulla kruunun rakennustoiminta keskittyi läänien pääkaupunkeihin. Tyypillisiä valtion omistamia rakennuksia olivat lääninhallitukset, lääninsairaalat ja lääninvankilat. Niiden asema läänien pääkaupungeissa oli niin keskeinen, että rakennuksille varattiin tontit kaupunkien asemakaavoihin ilman tietoa rakentamisesta.¹⁰

Autonomian ajan alussa valtion kiinteistöjen suunnittelu oli aktiivista ja se kytkeytyi keskushallinnon yleiseen kehittämiseen. Rakennuttamisesta, suunnittelusta ja ylläpidosta vastasi vuonna 1811 perustettu intendenttikonttori, jonka toimet hyväksyttiin Senaatin talousosastolla. Aluksi myös kuvernööreillä oli keskeinen asema oman lääninsä rakennustoiminnassa.¹¹

Rakentaminen kiihtyy 1800-luvun viimeisinä vuosikymmeninä

1800-luvun kolmen viimeisen vuosikymmenen aikana Suomessa rakennettiin enemmän kuin koskaan aikaisemmin vastaavana ajanjaksona. Puutavarateollisuus oli vienyt suomalaiset tiiviiseen yhteyteen eurooppalaisten kaupunkien kanssa ja mannermaisista tyyliä sekä rakennustapoja omaksuttiin entistä nopeammin.

Muutoin vaatimattomiin kaupunkeihin syntyi loisteliasta liike- ja asuntoarkkitehtuuria, jonka esikuvat löytyvät Pariisista, Wienistä ja Berliinistä.¹² Ulkomailla opiskelleiden ja sinne opintomatkoja tehneiden arkkitehtien toimesta uudet tyyllivirtaukset löysivät tiensä myös maan syrjäisimpiin kaupunkeihin. Arkkitehtuurissa ja taiteessa vallitsi kiihkeä tunnelma, jota voimisti kansallinen herääminen.

Läänien kaupungistumista tukivat Keisari Aleksanteri II:n vuonna 1856 Senaatille antama kehoitus maan taloudellisten olojen kehittämiseksi sekä vuoden 1879 elinkeinovapaus. Myös rautateiden myötä merkittävästi parantuneet liikenneolot voimistivat läänien keskuksia.

Rakennustoiminnan kannalta aikakauden merkittävin virstanpylväs oli vuonna 1856 voimaan astunut kaupunkien yleinen rakennusjärjestys.¹³

10 ARS Suomen taide 3, Henrik Lilius, Kustannusosakeyhtiö Otava, Keuruu 1989 ss.216-218

11 Hanski, Jari (toim.): Hyödyllistä ja kaunistavaa, Senaatti-kiinteistöjen historia. Helsinki, Edita Publishing, 2011 s. 22

12 ARS Suomen taide 4, Henrik Lilius, Kustannusosakeyhtiö Otava, Keuruu 1989 s. 77-78

13 ibid ss.109-114

Kruunun arkkitehdit lääneissä

Vuonna 1865 Yleisten rakennusten intendenttikonttorista tuli yleisten rakennusten yllähallitus. Uudistuksen suunnittelija ja toimeenpanija oli intendentti C.L. Engelin seuraajaksi vuonna 1841 valittu saksalaisarkkitehti Ernst Lohrmann.

Lohrmann laati ehdotuksen piirihallinnon järjestämiseksi. Sen mukaisesti läänien pääkaupunkeihin perustettiin vuonna 1848 kahdeksan lääninkonttoria, jotka toimivat sekä intendentin että kuvernöörin alaisuudessa. Niiden kautta ammattitaitoinen suunnitteluosaaminen levittyi eri puolille maata. Vuoden 1865 uudistuksessa lääninarkkitehdit liitettiin keskusviraston organisaatioon ja omilla hankkeillaan sekaannusta aiheuttaneet kuvernöörit menettivät oikeuden rakennustehtävien antamiseen.¹⁴

Lääninrakennuskonttorit valvoivat valtion rakennustoimintaa ja vastasivat rakennusten ylläpidosta. Uudiskohteissa lääninrakennuskonttorin arkkitehdit tuottivat piirustuksia ja kustannuslaskelmia sekä vastasivat rakennuttamistehtävistä työmailla. Tyypillisiä kohteita olivat sotilashallinnon ja poliisitoimen rakennukset sekä valtion viljavarastot. Myös koulut, kirkot ja rautatieasemat muodostivat laajan suunnitteluhaasteen.

Kuopion lääninhallituksen suunnittelu- ja rakennusvaiheessa Yleisten rakennusten yllähallituksen johtajina toimivat edellä mainitun Lohrmannin lisäksi Carl Alfred Edelfelt vuosina 1867-70, Axel Hampus Dalström 1870-82 sekä Ludvik Isak Lindqvist 1882-1887. Johtajan lisäksi virastossa toimi ensimmäinen, toinen ja kolmas arkkitehti. Tyypillinen urakehitys johdatti nuoremmat arkkitehdit korkeammalle viraston hierarkiassa tai lääninrakennuskonttoreiden esimiehiksi.¹⁵

Vuodesta 1936 alkaen viraston toimintaa jatkoi Rakennushallitus ja sodan jälkeen lääninrakennuskonttorit korvattiin viidellä huoneenrakennuspiirillä.¹⁶ 1980-luvulla keskusviraston tehtävä vaihtui suunnittelusta ja valvonnasta vuokrausjärjestelmän hallintaan ja rakennuttamiseen. Vuonna 1995 Rakennushallitus korvattiin Valtion kiinteistölaitoksella, joka toimii nykyisin nimellä Senaatti-kiinteistöt.

14 Lahti Juhana, Kauneus, käytännöllisyys, kestävyys: valtion rakentamisen kaksi vuosisataa 1811-2011 Edita, 2011 ss. 8-10

15 ibid s. 31

16 Kansallisarkisto, Kuopion lääninrakennustoimiston arkisto I, arkistonmuodostajan kuvaus

2.3 Runsas ja värikylläinen uusrenessanssi

1800-luvun lopun arkkitehtuuri ei muodostanut enää yhtenäistä tyylikautta. Yhteiskunnalliset muutokset, kaupunkien vaurastuminen, mallikirjojen yleistyminen ja vilkastunut kansainvälinen vuorovaikutus toivat mukanaan nopeasti vaihtuvien kertaustyylien aikakauden.

Uusrenessanssi seurasi ajanjaksolla 1810-1840 vallalla ollutta keisarillista empiretyyliä. Se hylkäsi empiren kurinalaiset muotoihanteet ja tektonisen ajattelutavan. Koristeaiheita lainattiin vapaasti toisista tyyleistä. Kertaustyyli muuttivat kaupunkien mittasuhteita eikä rakennusten muoto enää välttämättä vastannut sisältöä.

Uusrenessanssin esikuvat olivat Venetsiassa ja sen ylimystön palatsirakennuksissa. 1800-luvun lopun rakennustekniikka ei ollut merkittävästi muuttunut esikuvien ajoista ja alkuperäiselle tyylille ominaisia muoto- ja koristeaiheita voitiin toteuttaa pohjoisissa olosuhteissa tiilestä ja kipsistä. Uusrenessanssin katsottiin sopivan empireä paremmin monikerroksisten rakennusten arkkitehtuuriin.

Uusrenessanssin tyylipiirteitä olivat symmetriset massat, kerroksittain jäsenellyt julkisivut ja koristeaiheiden runsaus. Ikkunoiden

koko kasvoi ja niissä yleistyi pelkistetty T-malli tai suorakaide ilman puitejakoa.

Runsaan koristemaailman vastapainoksi julkisivuissa suosittiin hillittyä värytystä, joka jäljitteli esikuvina käytettyjen rakennusten kivi- materiaaleja. Siirtymät umbrasta ja terrasta valmistettujen sävyjen välillä olivat rauhallisia. Julkisivujen jäsentäminen tehtiin usein pääväriä tummemmalla sävyllä. Viisteisiin, valittuihin koristeisiin ja kaiverruksiin saatettiin lisätä tehosteväriä.¹⁷

Sisätiloihin uusrenessanssi toi aiempaa tummemmat sävyt sekä värikylläiset koristemaalaukset. Mallikirjoista kopioidut koristemaalaukset edustivat arvokkuutta ja yksilöllisyyttä verrattuna 1850-luvulla yleistyneisiin painokuvioillisiin tapetteihin. Keskeisiä rakennusosia korostettiin kiveä ja jalopuuta jäljittelevillä pintakäsittelyillä.¹⁸

Uusrenessanssi yleistyi Suomessa 1870-luvulla ja vakiinnutti asemansa kaupunkikuvassa 1880-luvun voimakkaan julkisen rakentamisen aikakaudella. Tyylili levisi nopeasti kaupunkien kivirakennuksista pienempiin keskuksiin, joissa kirvesmiehet sovelsivat uusrenessanssin aihe maailmaa puurakennuksiin.

17 Pietarila Pentti, Rakennusten värit ja koristetyylit Tikkurila Paints Oy, Libris 2004

18 ibid s. 75 ja 96

12. Mikkelin lääninhallitus, arkkitehti C.L. Engel 1834 KUVA: Senaatti-kiinteistöt

2.4 Lääninhallitus rakennustyyppinä

1600-luvulla kruunun keskeisimpiä virkataloja olivat residenssit ja piispantalot, joita rakennettiin läänien ja hiippakuntien pääkaupunkeihin. Vuoden 1635 virka-asetuksessa maaherrat virastoineen määrättiin asettumaan valtakunnan linnoihin, mikäli se oli mahdollista. Ensimmäinen maaherran residenssi valmistui Helsinkiin vuonna 1657.¹⁹

Esikuvana ylimyspalatsit

Lääninhallituksen rakennukset edustivat valtion mahtia ja maaherran arvovaltaa. Ne pyrkivät erottumaan kaupungin muusta rakennuskannasta mittakaavalla ja arkkitehtuurilla. 1900-luvulle asti lääninhallitukset sijoituivat kaupunkikuvallisesti keskeisille paikoille kuten kadun päätteelle, puiston tai torin reunalle. Oulussa ja Kuopiossa palatsimaisuutta korostettiin puistorakentamisella.

Lääninhallituksen rakennukset olivat maaherrojen residenssejä eli ne toimivat samanaikaisesti virka-asuntoina, työpaikkoina ja edustustiloina. Rakennuksessa toimi maaherran johtama lääninhallitus sekä useissa tapauksissa myös maanmittauskonttori.

19 Hanski Jari 2011 op.cit. s. 14

13. Hämeenlinnan lääninhallitus, arkkitehti C.L. Engel 1837 KUVA: Senaatti-kiinteistöt

Maaherran asunto sijaitsi yläkerrassa. Sen tilajärjestys noudatti ranskalaista ylimyasunnon kaavaa, jossa keskelle sijoitettu sali jakoi tilat herran ja rouvan huoneistoiksi. Tilat suunniteltiin edustusta varten, vain rouvan huoneet olivat muita tiloja intiimimmät.²⁰

Alempien kerrosten huoneissa oli lääninhallituksen virkamiesten työtiloja. Keskeisimmän paikan sai lääninhallituksen istuntosali, jonka ikkunat avautuivat usein puutarhaan. Toimistojen lisäksi kerroksessa sijaitsivat viraston holvit ja arkistot.

Suurisuuntaisia suunnitelmia

1700-luvun lopulla laadittiin suurisuuntaisia suunnitelmia lääninresidenssien rakentamiseksi. Ne jäivät kuitenkin varojen puuttuessa lähes poikkeuksetta toteutumatta.

Uusien residenssien suunnittelua vauhdittivat tulipalot, kalliit vuokrat sekä lääninhallitusten toistuvat muutot. Esimerkiksi Oulussa C.L. Engelin johtama intendenttikonttori suunnitteli vuoden 1822 tulipalossa menetetyn rakennuksen tilalle uuden residenssin jo vuonna 1827, mutta hanke toteutui vasta vuonna 1890.²¹

20 ARS Suomen taide 2, Eeva Maija Viljo, Kustannusosakeyhtiö Otava, Keuruu 1989 ss.91-92

21 ARS Suomen taide 3, op.cit 216-218

14. Oulun lääninhallitus, arkkitehti Jac. Ahrenberg 1887-1890

Vaasassa arkkitehti Ernst Lohmannin vuonna 1847 suunnittelema H-muotoinen lääninhallituksen rakennus jäi kaupungin palon vuoksi kokonaan toteuttamatta.²² Maaherran residenssiksi hankittiin lopulta vuonna 1865 valmistunut Wasastjernan palatsi.

Empirekauden residenssit

Mikkelissä arkkitehti Anders Granstedtin laatima residenssisuunnitelma valmistui yhtä aikaa asemakaavan kanssa vuonna 1831. Rakennus toteutui vuonna 1843, kun sopiva paikka torin laidalta löytyi. Kaksikerroksinen empire-tyylinen kivirakennus toteutettiin kuvernööri Boijen suunnitelman pohjalta ja intendenttikonttorin viimeistelemänä.²³

C.L. Engelin suunnitteleman Hämeenlinnan lääninhallituksen rakentamisessa hyödynnettiin palaneen edeltäjän kivijalkaa ja siten kolmekerroksinen rakennus sai keskeisen sijainnin torin reunalta. Mikkelin ja Hämeenlinnan residenssejä yhdistäviä piirteitä ovat myös U-muoto, yläkerran huonejärjestys, sydänseinä sekä rakennuksen keskelle pihan puolelle sijoitettu porrashuone. Engel itse piti Hämeenlinnaa residenssirakennusten prototyypinä.²⁴

22 ibid

23 ibid

24 Rahikainen Anne, Mikkelin lääninhallitusrakennus, Mikkelin lääninhallituksen julkaisuja 20 Painokumppanit Savonlinna 1994 s. 15

15. Viipurin lääninhallitus, arkkitehti Jac. Ahrenberg 1892 KUVA: SA-kuva, E. Partanen CC BY 4.0

Uusrenesanssin kauden lääninhallitukset

Kuopion ja Oulun lääninhallituksen rakennukset valmistuivat 1800-luvun viimeisillä vuosikymmenillä. Tuona aikana intendenttikonttori oli vaihtunut Yleisten rakennusten lihallitukseksi ja tyylisuunta empirestä uusrenessanssiksi.

Kuopion lääninhallituksen suunnittelusta vastasi arkkitehti Constantin Kiseleff. Rakennus valmistui vuonna 1885 historiallisen Residenssitorin reunalle. Kiseleff luonnosteli myös Oulun lääninhallituksen rakennuksen, jonka lopulliset suunnitelmat viimeisteli arkkitehti Jac. Ahrenberg. Oulun lääninhallitus valmistui vuonna 1890.²⁵

Kolmas saman aikakauden lääninhallitus valmistui Viipuriin vuonna 1892 Jac. Ahrenbergin suunnitelmien mukaan. Viipurissa poikettiin Engelin traditiosta rakentamalla maaherralle erillinen residenssi ja lääninhallitukselle oma uudisrakennuksensa.

25 www.senaatti.fi/arvokiinteisto

16. Kuopiolainen kuvataiteilija Friedolf Weurlander maalasi näkymän Kuopilahden suunnasta vuonna 1887. Kirkon lisäksi rakennuksista keskeisen sijan on saanut niemen takaa näkyvä kuvernöörin residenssi. Maalauksen syntyaikana residenssi oli juuri valmistunut. Kuvassa huomio kiinnittyy residenssin harmaaseen värikykseen sekä maalaamattomaan kattoon. Taustaa hallitsee Puijon harjanne. KUVVA: Friedolf Weurlander, Maisema Kuopiosta, 1887, Osk. Huttusen kokoelma, Kuopion taidemus, Kuva Hannu Miettinen

3 Kuopio läänin pääkaupunkina

Kuopio toimi Savo-Karjalan läänin ja myöhemmin Kuopion läänin pääkaupunkina vuodesta 1775 vuoteen 1997. Läänin pääkaupungin status vaikutti suoraan ja välillisesti kaupungin taloudelliseen ja kulttuurilliseen kehitykseen.

3.1 Kuopiosta ja Kuopion läänin vaiheista

Pysyvä asutus laajeni nykyisen Kuopio alueelle keskiajan lopulla. Vielä 1500-luvun puolivälissä Kuopionniemellä oli kuitenkin vain seitsemän taloa. Sijainti kuningaskunnan itäosassa ja etäällä rannikon huoltoreiteistä teki siitä haavoittuvan. Aukkaita piinasivat toistuvat katovuodet ja rajaseudun levottomuudet, joista pahimmaksi muodostui 1570 alkanut ja neljännesvuosisadan kestänyt sota.²⁶

Vuonna 1650 Ruotsin kuningatar Kristiina antoi Pietari Brahelle vapaaherrakunnaksi Kajainin, Salon, Iisalmen ja Kuopion pitäjät sekä Pielisen pogostan. Brahe perusti alueelle useita kaupunkeja, joista Kuopion vuoro koitti vuonna 1652. Kaupungissa asui tuolloin kymmenen käsityöläistä ja porvaria. Kylä kehittyi vaatimattomasti ja se menetti kaupunkioikeutensa vuonna 1681.²⁷

Savon ja Karjalan lääni perustettiin vuonna 1775 osana koko maan kattavaa läänijaon uudelleenjärjestelyä. Kuopio sai läänin pääkaupungin aseman Kustaa III määräyksellä, kun vaihtoehtoina olivat sen lisäksi Nilsä ja Varkaus.²⁸ Perustamisvaiheessa Savon ja Karjalan lääniksi nimettyyn hallintoalueeseen liitettiin Kymen kartanon pohjoisosa sekä Hämeen lääniin kuulunut Rautalampi. Läänin ensimmäisen maaherran O.E. Boijen ehdotuksesta Kuopion kaupunki perustettiin uudelleen.²⁹

Läänin pääkaupungin asema toi kaupunkiin valtion laitoksia sekä oppinutta väkeä. Kaupunki sai asemakaavan, jonka ruutuja alkoivat täyttää virkamiesten lisäksi myös käsityöläiset ja kauppiat. Väkeä muutti pääosin lähiympäristöstä, mutta myös Pohjanmaalta asti.³⁰

26 Rieki Helena, Kuopio 200 - Kuopion kaupungin rakentamisvaiheita, Kuopion Museo Kulttuurihistorian osaston julkaisu 4, Kiuruveden Kirjapaino Kuruvesi 1982

27 ibid s. 11

28 ibid s. 12

29 Rieki Helena, Kuopion kaupungin rakennushistoria, Kuopion historia 6, Kalevaprint Oy, Oulu 2005 s. 148

30 Nummela, Ilkka: Kuopion historia III, Kustannuskiila Oy, Kuopio 1989. s.36

17. Kenraaliluutnantti Aleksander Järnefelt toimi Kuopion läänin kuvernöörinä neljä vuotta. Sinä aikana hän jätti lähtemättömän vaikutuksen Kuopion hallintoon ja kulttuuriin. KUVA: Museoviraston kuvakokoelmat CC BY 4.0

18. Kuopion ensimmäisen asemakaavan laati Pehr Kjellman vuonna 1776. Tuleva lääninhallituksen tontti on punaisella ristillä merkityn kirkon eteläpuolella. Tontti kuului tuolloin pappilan maihin. Ruutukaavakaupungin eteläpuolella sijainnut pappila on merkitty karttaan punaisella. KUVA: Kuopion museo

Sota Venäjää vastaan 1808 -1809 koetteli kaupunkia, joka toimi taisteluiden näyttämönä kolmen kuukauden ajan. Sotaa seurannut autonomian aika korvasi kuitenkin nopeasti menetykset ja Kuopion kehitys jatkui suotuisasti.

Autonomian ajan merkittävin muutos oli Kuopion ja Mikkelin läänien perustaminen, joka tapahtui Keisari Nikolai I:n käskykirjeellä vuonna 1831. Savon ja Karjalan hallintoalueen eteläiseen osaan kuulunut Kymenkartano erotettiin Mikkelin lääniksi ja jäljelle jääneestä alueesta muodostettiin Kuopion lääni.³¹

1900-luvulla läänin rajat muuttuivat useasti. Se menetti toisen maailmansodan rauhanteossa osan itäistä kulmaa ja vuonna 1960 Pohjois-Karjala erotettiin omaksi läänikseen. Vuonna 1997 Kuopion, Mikkelin ja Pohjois-Karjalan läänit yhdistettiin Itä-Suomen lääniksi. Sen keskuspaikaksi tuli Mikkelin ja Kuopioon jäi lääninhallituksen palveluyksikkö. Ennen yhdistämistä Kuopion lääniin kuului 24 kuntaa, joiden joukossa oli viisi kaupunkia.

3.2 Läänin elinkeinot ja liikenteellinen kehitys

Syrjäinen sijainti, laajat asumattomat alueet ja vesireitteihin perustuneet liikenneyhteydet määrittivät läänin kehitystä teollistumisen aikakaudelle saakka.

1700-luvun alun sotien seurauksena Kuopiolle tärkeät kauppareitit kaakon suunnalla katkesivat ja vienti piti järjestää Pohjanmaan kaupunkien kautta. Autonomian aika ja vuosina 1840-1856 valmistuneet Varkauden-Taipaleen ja Saimaan kanavat avasivat vesireitin Suomenlahdelle. Kuopiosta tuli virallisesti merikaupunki ja se sai oikeudet käydä ulkomaankauppaa.³²

Vielä ennen 1860-luvun nälkävuosia, Savon viljelysmaista 96% oli kaskiraivioita. Kaskeaminen kulutti metsävarantoa ja heikensi maaperän laatua. Viljelykset sijaitsivat etäällä keskuksista ja viljan kuljettaminen ja varastointi tuottivat ongelmia.³³ Maataloutta uudistettiin määrätietoisesti 1870-luvulta alkaen ja voista tuli lääni tärkein vientituote.³⁴

Vuonna 1889 valmistunut Savon rata vauhditti läänin teollisuuskaupunkien Kuopion, Varkauden ja Joensuun kehittymistä. Teollisuuden painopiste oli puujalosteissa, joita Kuopiossa valmistivat sahat, rullatehdas ja tulitikkutehdas. Myös höyrymyllyt ja meijerit nostivat alueen tuotteiden jalostusastetta.

31 Riekkä Helena op.cit.

32 Nummela Ilkka 1989 op.cit. s.145

33 Wirilander Hannele, Savon historia I, Savon säätiö, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2008 ss. 202-215

34 Nummela Ilkka 1989 op.cit. s.145

19. Kuopiolainen kirjailija ja naisasiavaikuttaja Minna Canth. KUVA: Museoviraston kuvakokoelmat CC BY 4.0

20. Elisabeth Järnefelt oli kuvernöörin puoliso, kulttuurivaikuttaja sekä maamme eturivin taiteilijoiden äiti. KUVA: Museoviraston kuvakokoelmat CC BY 4.0

21. Kirjailija Juhani Aho eli Brofeldt oli yksi Kuopion kulttuurielämän keskeisiä henkilöitä. KUVA: Museoviraston kuvakokoelmat CC BY 4.0

3.3 Hallintokaupunki Kuopio 1880-luvulla

Nimeäminen läänin pääkaupungiksi vuonna 1775 toi kaupunkiin koulutettua väkeä ja korotti Kuopion painoarvoa suuruhtinaskunnan keskusten joukossa. Ensimmäinen maaherra oli Otto Ernst Boije, jonka virkatalo sijaitsi nykyisten Maaherrankadun ja Kirkkokadun kulmauksessa.³⁵ Virkamiehet asuivat lähikortteleissa, osa heitä varten rakennetuissa taitekattoisissa virkataloissa.

Kuopio oli vuodesta 1851 alkaen myös hiippakunnan keskuskaupunki. Sen ensimmäinen piispa Robert Frostérus rakennutti virkatalonsa nykyisen Piispanpuiston länsilaidalle vuonna 1854. Maallisen vallan monumentiksi kohosi vuonna 1884 valmistunut mahtipontinen kaupungintalo, johon sijoittui kasvavan kunnallishallinnon toimintoja.

Vuoden 1881 laki määräsi jokaiseen läänin pääkaupunkiin perustettavaksi tarkk'ampujapataljoonan. Kaupungin luoteiskulmalle rakennettu varuskunta toi Kuopioon sotilashallintoa sekä koulutuksen saanutta kantahenkilökuntaa.³⁶

35 Lääninhallituksen rakennus Kuopiossa, Itä-Suomen lääninhallitus Viestintä ja kehittämissyksikkö 2004

36 Nummela Ilkka 1989 op.cit. s. 413-414

3.4 Kulttuurielämän vaikuttajat 1800-luvun lopun Kuopiossa

Jo 1840-luvulla kuopiolaisten kulttuuri- ja sivistyselämää rikastutti tunnettu tiedemies ja lehtimies J.V. Snellman. Hänen julkaisemassaan Saima-lehdessä oli toistuvasti uutisia Kuopiosta ja sen kehityksestä.³⁷

Kuopiosta muodostui suomenkielisen kulttuurielämän keskus 1880-luvulla, kun kuvernööri Järnefelt perheineen muutti kaupunkiin. Sen yhtenä ilmentymänä toimi kuvernöörin rouvan Elisabeth Järnefeltin ylioppilaille pitämä salonki.³⁸

Elisabeth Järnefelt oli avoin uusille näkemyksille ja seurusteli mielellään myös rahvaan kanssa. Kuvernööri puolestaan liitti kuopiolaiset maan johtavien fennomaanien verkostoon. Kuopiolaiset ottivat omikseen myös Järnefeltin perheen lapset, joista tunnetuimmiksi nousivat taidemaalari Eero Järnefelt, kirjailija Arvid Järnefelt, säveltäjä Armas Järnefelt sekä säveltäjä Jean Sibeliuksen kanssa avioitunut Aino Järnefelt.

37 Toivanen Pekka, Kuopion historia 2, Kuopion kaupunki, Gummerus Kirjapaino Oy Jyväskylä 2000 ss. 179-384

38 Julkunen Jutta Pikkukaupungin parempi väki - Elisabet Järnefelt ja sivistyneistönaisten sosiaaliset verkostot Kuopiossa 1884-1888, pro gradu -tutkielma Helsingin yliopisto 2000 s. 19-20

22. Kuopion kaupungintalo valmistui vuonna 1884 ja sitä rakennettiin samanaikaisesti Lääninhallituksen päärakennuksen kanssa. KUVA: Kuopion museo, kuvaaja: Lauri Marjanen

23. Niuvanniemen sairaala KUVA: Kuopion museo, Viktor Barsokevitsch

Kaupungissa asui ja vieraili tunnettuja kirjailijoita kuten Minna Canth ja kuvernöörin poikien ystävä Juhani Aho eli Juhani Brofeldt sekä hänen veljensä Pekka ja Kaarlo. He kokoontuivat kirjallisissa salongeissa, josta saivat pontta ensimmäiset realistiset suomenkieliset teokset.³⁹

Kuvataiteen puolella Kuopiossa työskentelivät muiden muassa Juho Rissanen, Eero Järnefelt ja Pekka Halonen. Merkittäviä kuvataiteilijoita olivat myös von Wrightin veljekset sekä kuopiolaisia maisemia tallentaneet J. Fr. Tuhkanen ja Johan Friedolf Weurlander.⁴⁰

Usein nähty kulttuurivieras oli Suomalainen teatteri, joka esiintyi vuonna 1882 valmistuneella Väinölänniemen näytelmähuoneella. Musiikkiharrastusta siivittivät Kuopion laulujuhlat, vierailleet oopperatähdet sekä Kuopion tarkk'ampujapataljoonan soittokunta.⁴¹

3.5 Kuopion suuret rakennushankkeet 1800-luvun lopulla

Kun Järnefeltit ensimmäisen kerran vierailivat Kuopiossa vuonna 1858, kaupungissa oli vain muutama kivitalo ja 4000 asukasta.⁴² Teollistumisen vuosina 1880-1890 kaupungin väkiluku kasvoi maan keskiarvoa ripeämmin 6900 asukkaasta 8900:een.⁴³

1880-luvun Kuopiossa epäiltiin, ettei kaupungin reuna koskaan tulisi ulottumaan torin laidalle rakennettavalle kaupungintalolle asti. Vuosien 1877 ja 1880 syttyneet tulipalot kuitenkin kiihdyttivät rakentamista torin ja kirkon väliselle alueella, jonne kohosi uusia kivitaloja. Suunnittelijoiden joukossa oli myös lääninhallituksen arkkitehti Constantin Kiseleff ja rakentajana Kiseleff & Heikell.⁴⁴

Lääninhallituksen työmaa vaati kymmeniä ammattimiehiä vuosien ajaksi. Samanaikaisesti rakennettiin kaupungintaloa, Niuvanniemen sairaalaa sekä lääninvankilaa. Myös Kuopion tarkk'ampujapataljoonan kymmenet kasarmirakennukset osuivat rakennettavaksi samaan suhdannehuippuun.⁴⁵

Ammattitaitoisten rakentajien ja suunnittelijoiden lisäämiseksi Snellmanin puiston reunalle perustettiin vuonna 1886 valtion ylläpitämä teollisuuskoulu, jonka rakennusosastolta valmistui rakennusmestareita, työnjohtajia ja piirtäjiä.⁴⁶ Kuopion Rouvasyhdistys perusti vastaavasti vuonna 1884 Piispanpuiston laidalle koulun, jossa harjaannutettiin kaupungin naisväkeä taideteollisuus- ja käsityöammatteihin.⁴⁷

39 <https://elamaakuopiossa.wordpress.com/portfolio/kulttuuria-kuopiossa/>

40 <http://umami.fi/aiheet/eero-jarnefelt-j-fr-tuhkanen/>

41 Nummela, Ilkka: 1989 op.cit. ss. 450-468

42 Rieki 1982 op.cit. s. 84

43 Nummela 1989 op.cit. s. 12

44 Rieki 2005 op.cit. s.14. Kiseleff & Heikell rakensi torin kulmalle Saastamoisen, Tolosen ja apteekkari Bergrothin kivalot.

45 ibid

46 www.narc.fi: Kuopion teollisuuskoulun arkisto (1886 - 1923), kuvailutiedot

47 www.designkuopio.fi/

24. Valokuva Väinölännimemestä kaupungin suuntaan. Läänin-
hallituksen rakennus näkyy kuvassa kirkon tornin kohdalla. Sen va-
semmalla puolella näkyy talousrakennus ennen laajennusta sekä
etupuolella puurakenteinen sittemmin purettu talousrakennus.
Kaupungin rakennusjärjestyksen mukaisesti maaherran puutarha
on rajattu aidalla. KUVA: Kuopion Museo

4 Lääninhallituksen korttelin vaiheita

1600-luvun Kuopiossa nykyinen Lääninhallituksen kortteli olisi sijainnut keskeisellä paikalla. Sen vierellä oli historiallinen kirkkotarha sekä kaikki kaupungin kahdeksan korttelia. Luonnonkaunis rakennuspaikka varattiin maaherran residenssille jo 1700-luvulla. Kun rakennus viimein 1880-luvulla toteutui, se asemoitui puistomaiseen ympäristöön laajentuvan kaupungin reunalle.

25. Kuopion ensimmäinen asemakartta esittää kaupungin sellaisena, kun se oli Pietari Brahen perustamana vuosina 1632-1633. Kartan keskeisin alue on nykyisen Piispanpuiston paikalla sijainnut kirkko ja aidattu hautausmaa. Kaupungin kahdeksan korttelia ovat ryhmityneet Kuopionlahden rannalle. Karttaan on lisäksi merkitty pappila ja käräjätupa. KUVA: Kuopion museo

4.1 Ruutukaavakaupunki laajenee

Kuopioon asemakaavakarttoitus käynnistettiin vuonna 1775 Kustaa III:n määräyksestä. Tehtävän sai Hämeenlinnan maanmittari Pehr Kjellmann, jonka toimesta Kuopionniemelle valmistui suorakulmainen uusklassistinen asemakaava vuonna 1776 (kuva 18). Laskelmissa tapahtuneen virheen vuoksi kaupungin asemakaavan akselista tuli pysyvästi vino.

Kuopion kaupunginosat heijastelivat sosiaalisia eroja jo 1700-luvulla. Piispanpuistosta pohjoiseen korttelit kuuluivat käsityöläisille, kirvesmiehille ja ajureille. Eteläiset korttelit olivat säätyläisten asuinalueita, jossa asui myös heidän palvelusväkensä.⁴⁸ 1800-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä Kuopiossa ylittettiin tuhannen asukkaan raja ja asemakaava-alue kävi ahtaaksi. Kyetäkseen laajentamaan ruutukaavaa kaupungin tuli hankkia ympäriltään Pappilan ja virkatalojen maita Väinölänniemen suunnasta.

48 Rieki 1982 op.cit. s. 20

Toistuvista lamakaudesta huolimatta korttelit täyttyivät ripeästi yksityisistä ja julkisista rakennuksista. Kaupunki säilyi kuitenkin 1800-luvun loppupuolelle asti matalana puutalojen kaupunkina, jonka siluettia hallitsi vuonna 1816 valmistunut kirkko torneineen.

Edelfeltin asemakaava 1860

Vuonna 1860 vahvistetussa Carl Albert Edelfeltin luonnoksiin perustuvassa kaavassa kaupunki rakentui suurkortteleista, jotka oli jaettu paloturvallisuutta parantavilla 'rännikaduilla' neljään osaan. Edelfeltin kaavassa katuja oikaistiin ja kortteleiden mittasuhteita tasoitettiin. Tätä omistusmuutoksia edellyttänyt kaava ei kuitenkaan noudatettu vaan kaupungin rakentamista jatkettiin 1700-luvun kaavoitusperiaatteiden mukaisesti. Rakentamista ohjasi Uno Gyllingin vuonna 1881 laatima vahvistamaton kaava aina seuraavan vuosisadan alkuun asti.⁴⁹

49 Rieki Helena 2005 op.cit. s. 47-50

27. Vuonna 1854 valmistunut Piispantalo antoi aiheen Piispankadun ja Piispanpuiston nimenmuutoksille.

26. Everstiluutnantti Forsténin talo vuodelta 1852 oli Väinölänniemeen johtavan rantavyöhykkeen ensimmäinen rakennus. Korttelin muut rakennukset ovat arkkitehti Th. Granstedin suunnitteleimia ja ne rakennettiin kuuromyökkäin koulun käyttöön.

Residenssin tontti Piispanpuiston laidalta

Nykyistä Lääninhallituksen korttelia ympäröivä alue Väinölänniemeen tyvestä Koljonniemeen kuului 1500-luvun puolivälistä tunnettuun Koljolan tilaan.⁵⁰ Maanvaihdon myötä tila siirtyi pappilan hallintaan ja Lauri Laurinpoika Koljonen muutti lisälmen Koljonvirralle.

Nykyinen lääninhallituksen tontti varattiin maaherran residenssille jo vuoden 1776 asemakaavassa.⁵¹ Se sijaitti tuolloin kaupungin maallisen ja hengellisen vallan keskittymässä. Nykyisen Piispanpuiston paikalla olivat Kuopionniemen ensimmäiset kirkot, joista viimeinen purettiin vuonna 1820. Välillä heinämaanakin toiminut aukio nimettiin sittemmin Residenssitoriksi nykyisen Kallaveden lukion paikalla sijainneen puurakenteisen kuvernöörin residenssin mukaan.⁵²

Kaupunkipuistot tulivat muotiin 1860-luvulla vastapainoksi teollisuudelle ja tiiviille

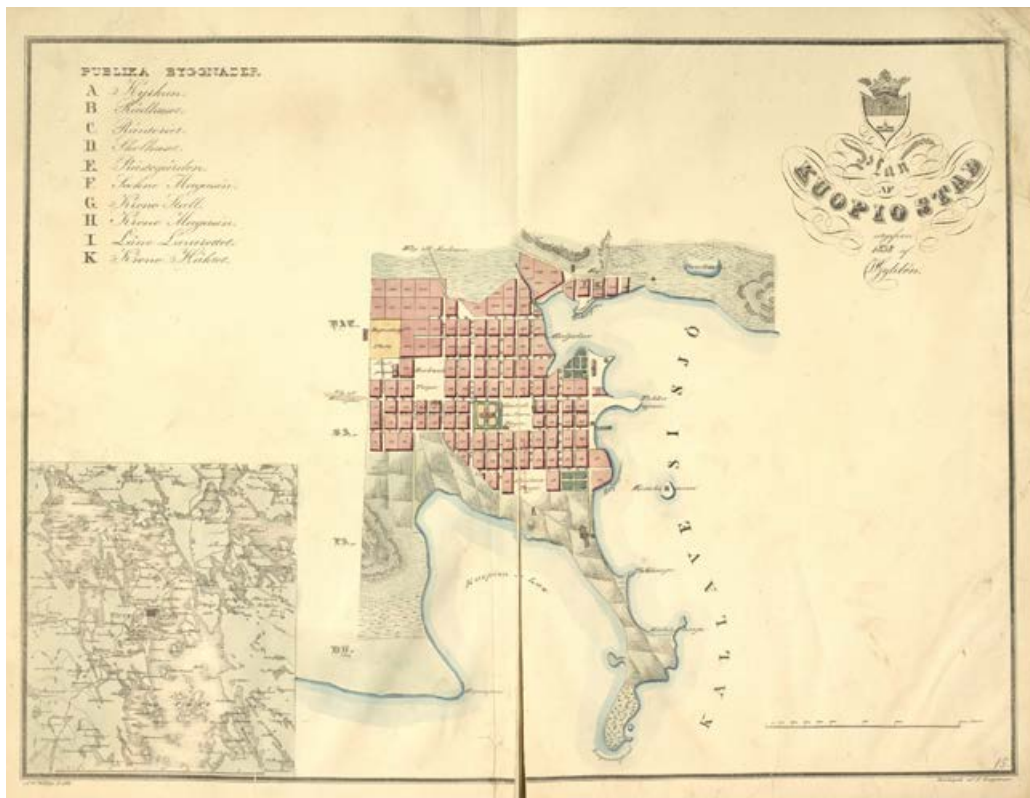
50 Riekkä Helena 2005 op.cit. s. 269

51 Westerlund Lars, Läsnförvaltningen, Hallintohistoriakomitea ja Painatuskeskus, Tryckericentralen Ab 1993.

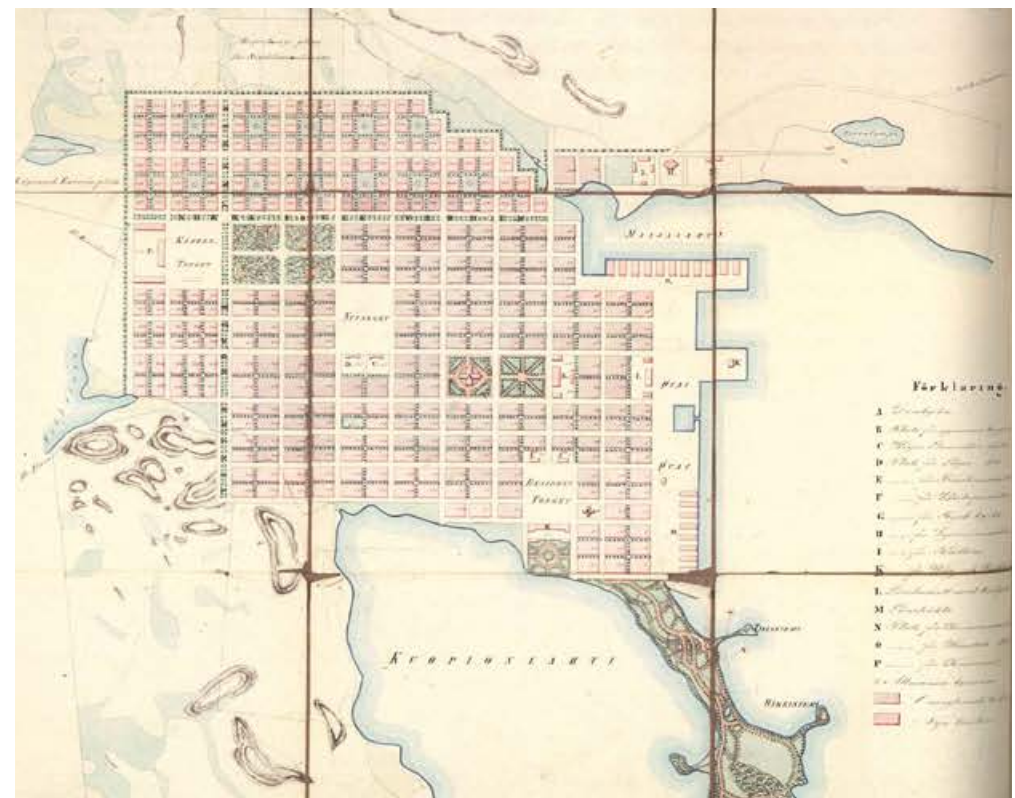
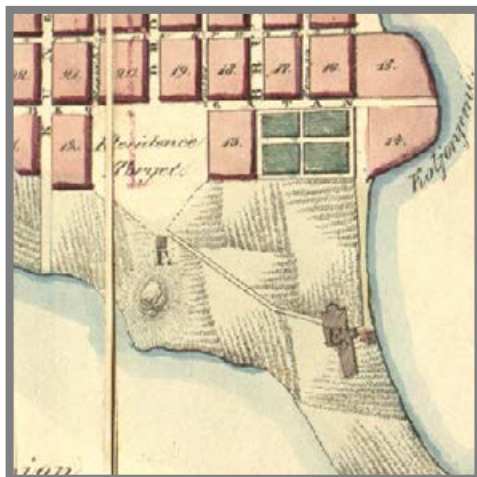
52 ibid

28. 1910-luvulla Kuopion kaunistuskomitea harkitsi lapinlahtelaisen taiteilijan Emil Halosen veistoksen 'Haukipojat' hankkimista Piispanpuiston keskelle. Myöhemmin veistokselle etsittiin vaihtoehtoisia paikkoja Väinölänniemestä ja torilta, mutta hanke jäi toteutumatta ilmeisesti varojen puutteesta. KUVA: Taidemuseo Eemil. Lähde: Riekkä Helena 2011.

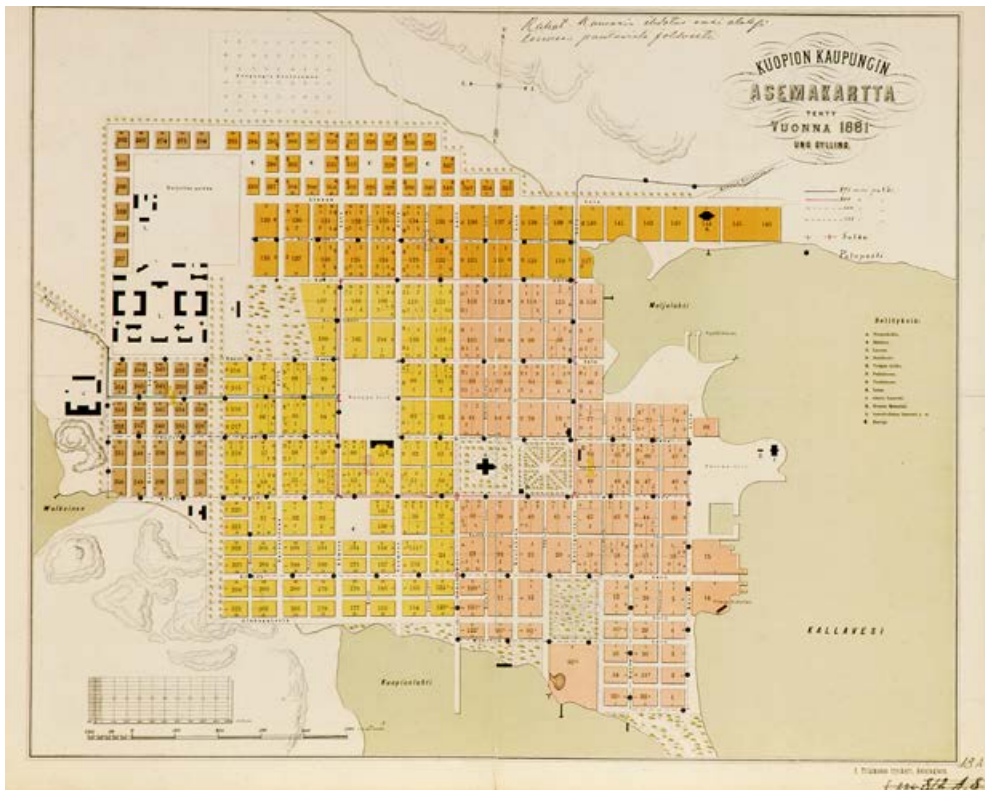

29. Kuopion karttavuodelta 1838. Kaupungin rakenne noudattaa tyypillistä 1700-luvun kustavilaista kaavaan. Residenssitorin etelälaidalla sijaitsevilla tontilla numero 1 on pitäjän makasiini. KUVA: www.vanhakartta.fi

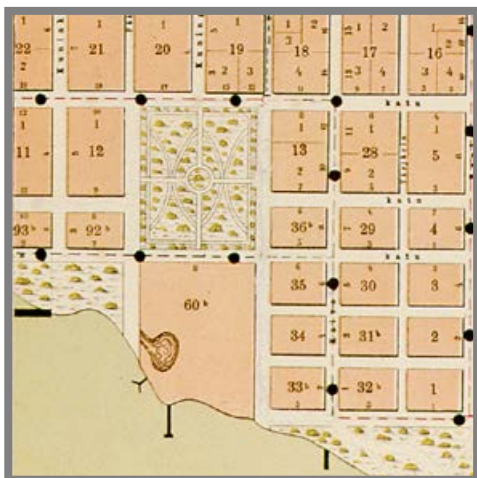

30. Arkkitehti Carl Albert Edelfeltin asemakaavaluonnos vuodelta 1860. Kaavassa mutkittelevia katuja on oikaistu ja rakennukset on määrätty rakennettavaksi kiinni katuinjään. Kortteleihin on lisätty myös kapeita rännikatuja. Kaavaa ei kuitenkaan noudatettu, vaan rakentamista jatkettiin vanhoilla periaatteilla. Lääninhallituksen tontille on luonnosteltu Kuopionlahden suuntaan avautuva päärakennus ja sen edustalle muotupuisto. KUVA: Kansallisarkisto.

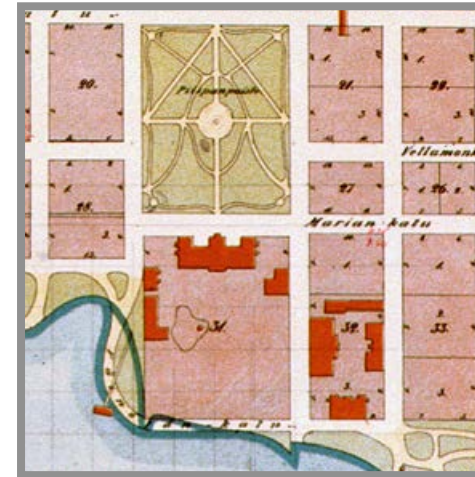

31. Kuopion vahvistamaton mutta yleisesti noudatettu asemakartta vuodelta 1881 on Uno Gyllingin laatima. Piispanpuisto on merkitty karttaan toteutettavassa muodossa. Lääninhallituksen rakennusta ei ole piirretty asemakarttaan lainkaan, vaikka suunnitelmat olivat jo pitkälle muotoutuneet. KUVA: Kuopion museo.

32. Lääninarkkitehti Ferdinand Ömannin laatima asemapiirros residensikorttelin suhteesta kaupunkirakenteeseen vuodelta 1877. Se vastaa monilta osin vuonna 1883-84 toteutettua suunnitelmaa. KUVA: Kansallisarkisto.

33. Kaupungininsinööri Karlssonin piirtämä Kuopion asemakartta vuodelta 1903 dokumentoi vallitsevan tilanteen. Kaava oli voimassa Läänihallituksen korttelin osalta aina vuoden 1983 kaavamutokseen asti. KUVA: Kuopion museo

asuinrakentamiselle. Uuden lääninhallituksen rakennusten valmistuttua myös Residenssitori päätettiin muuttaa puistoksi. Siitä tehtiin tyypillinen vuosisadan vaihteen puuvaltainen arvopuisto istuttamalla metsälehmäksiä ja rakentamalla geometrisia käytävälinjauksia.⁵³ Puisto ja sitä reunustava katu saivat uuden nimen länsipuolella sijaitsevan Kuopion ensimmäisen hiippakunnan aikaisen piispantalon mukaan.⁵⁴

53 Riekkö Helena

54 Kuopion kulttuuriympäristö - strategia ja hoito-ohjeet. Kuopion kaupunki 2007 . s. 32

Forsténin talo rakennetaan ensin

Ensimmäisenä uudisrakennuksena Väinölänniemen kainaloon rakennettiin Kuopion piirin tie- ja vesihallituksen insinöörin everstiluutnantti L. Forsténin talo vuonna 1852. Sitten Forstén myi talon valtiolle ja siinä toimi muun muassa Kuopion lääninsairaala, ruotsalainen tyttökoulu ja kuuromykkäin koulu. Muut korttelin uudisrakennukset rakennettiin kuuromykkäinkoulua varten vuosina 1897-1898.⁵⁵

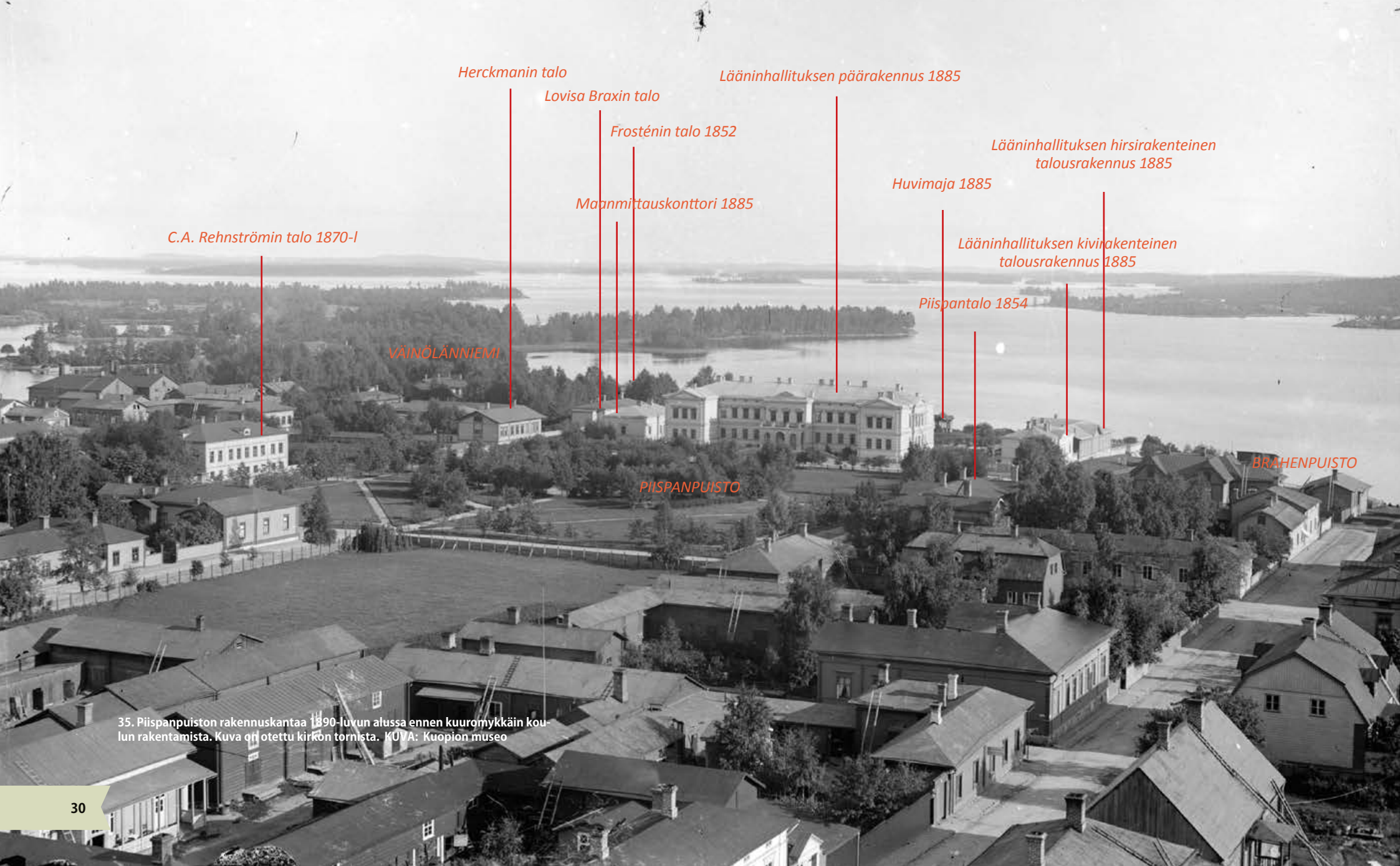
55 Killinen Kustaa, Kuopion kuuromykkäin koulu 1862-1912

1890-luku

34. Väenpaljoutta Piispanpuistossa Kuopion laulu- ja soittojuhlien aikaan vuonna 1891. Kuva on otettu Hallituskadun ja Sepänkadun kulmasta. KUVA: Kuopion museo

1890-luku

Herckmanin talo

Lääninhallituksen päärakennus 1885

Lovisa Braxin talo

Frosténin talo 1852

Lääninhallituksen hirsirakenteinen talousrakennus 1885

Maanmittauskonttori 1885

Huvimaja 1885

C.A. Rehnströmin talo 1870-l

Lääninhallituksen kivirakenteinen talousrakennus 1885

VÄINÖLÄNNIEMI

Piispantalo 1854

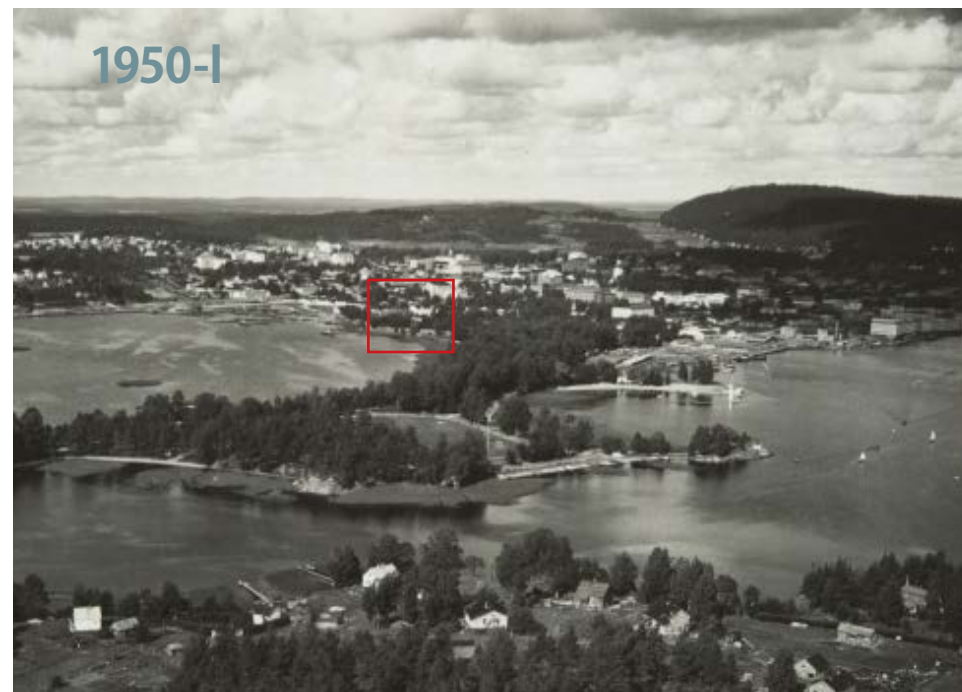
PIISPANPUISTO

BRAHENPUISTO

35. Piispanpuiston rakennuskantaa 1890-luvun alussa ennen kuuromykkäin koulun rakentamista. Kuva on otettu kirkon tornista. KUVA: Kuopion museo

36. Kuopionlahden rantaa nykyisen Brahen puiston suunnasta 1930-luvulla. Läänihallituksen rakennus on kuvan oikeassa reunassa. KUVA: Kuopion Museo

37. Ilmavalokuva Rönön saaren yläpuolelta kaupungin keskustan suuntaan 1950-luvulla. Läänihallituksen kortteli on merkitty punaisella kehyksellä. KUVA: Museoviraston kuvakokoelmat, Albin Aaltonen CC BY 4.0

K.J. Karlssonin asemakaava 1903

Kaupungin rakentamista vauhdittivat vuonna 1899 vahvistettu rakennusjärjestys sekä kaupungininsinööri K.J. Karlssonin laatima asemakaava, joka vahvistettiin maaliskuussa 1903. Kaava laillisti 1800-luvun lopulla tehdyt katujen oikomis- ja tonttijaon muutokset.⁵⁶ Väinölänniemien suunnassa kaava vahvisti ruutukaava-alueen laajentumisen Kuopionlahden rantaan asti. Läänihallituksen ja kuuromykkäinkoulun korttelin rakennukset on piirretty kaavaan sellaisina, kun ne olivat toteutuneet kaksi vuosikymmentä aiemmin.

Karlssonin kaava ei sisältänyt rakentamista ohjaavia määräyksiä. Se oli voimassa läänihallituksen korttelin osalta aina vuoteen 1983 asti. Kaavassa kaupunkipuistot on esitetty korostettuina, mutta läänihallituksen korttelin puutarhaa ei ole esitetty. Kuopion kaupungin vapaamielistä linjaa jatkoi A. Sireliuksen vuonna 1913 laatima asemakartta, joka ilman määräyksiä ja säätelyä johdatti rakentamista 'kuin itsestään'.⁵⁷

⁵⁶ Riekkö 2005 op.cit. s. 50

⁵⁷ Kuopion kulttuuriympäristö - strategia ja hoito-ohjeet. Kuopion kaupunki 2007 s. 162

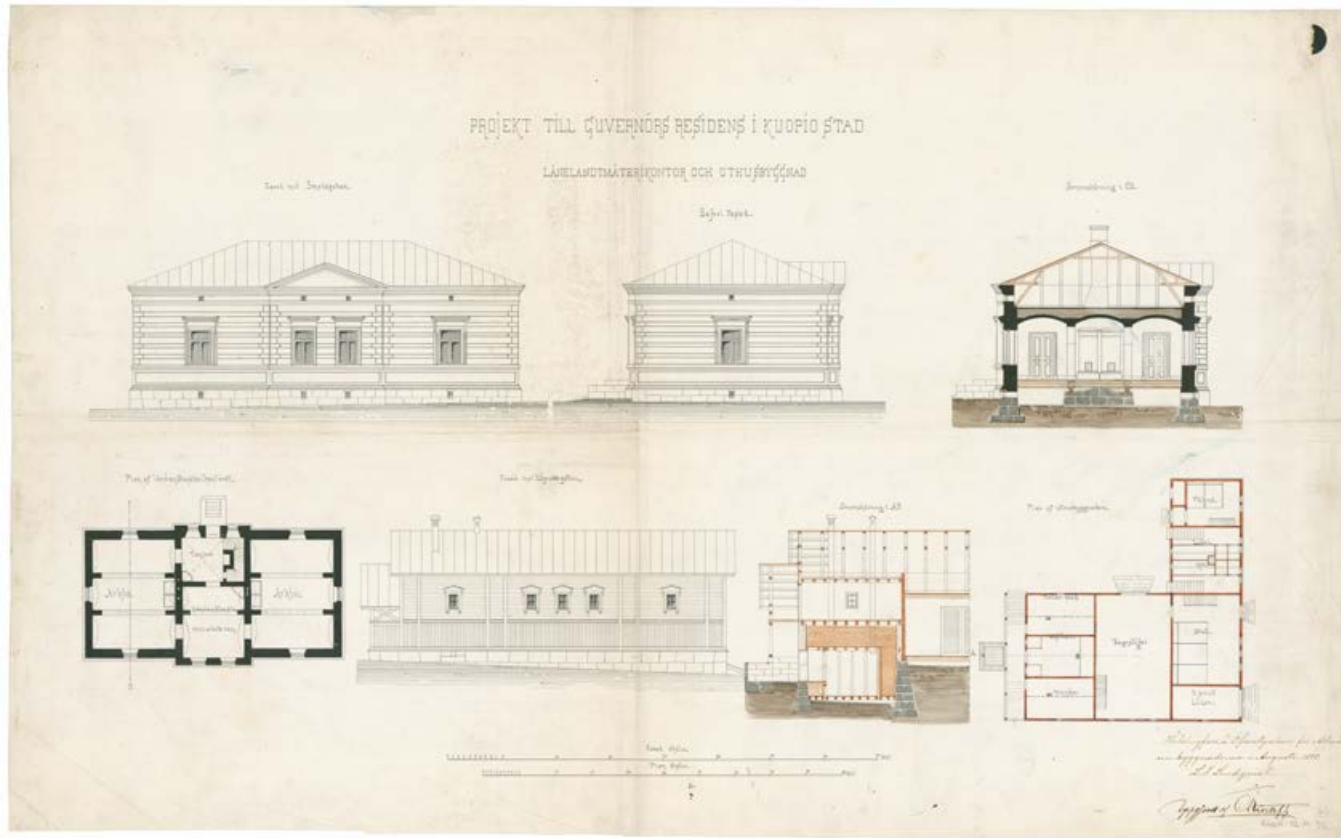
Katujen nimistä

Residenssikorttelia reunustavien katujen nimet esiintyvät kaupunkikartoissa eri aikakausina eri nimillä. Autonomian ajalla niistä käytettiin samanaikaisesti suomen-, ruotsin- ja venäjänkielisiä nimiä, jotka olivat toistensa käännöksiä.

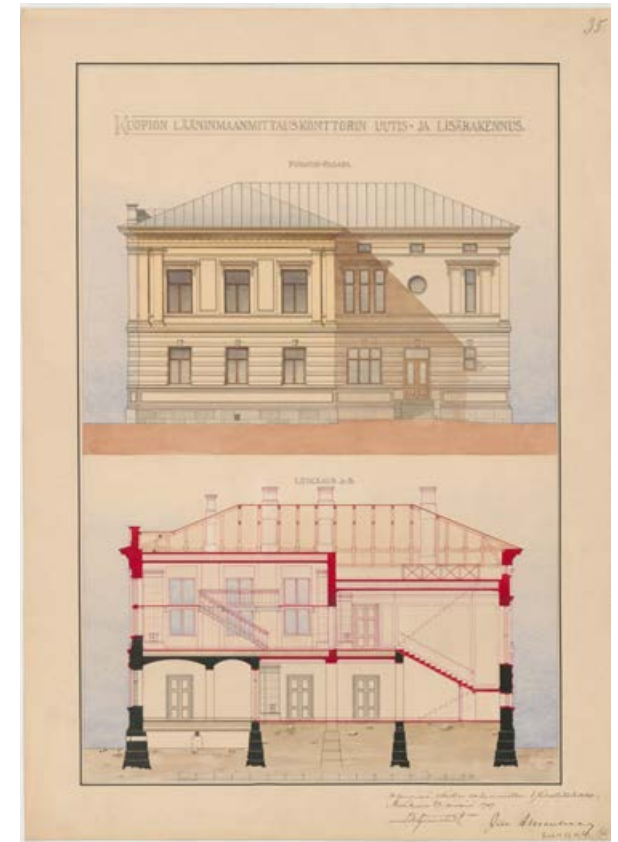
Piispankatu esiintyy ensimmäisen kerran vuoden 1903 kartassa. Sitä ennen katu oli nimeltään Päävahtikuja (Högvaksgatan).

Hallituskatu (Residense Gatan) oli vuoden 1860 asiakirjoissa nimeltään Maariankatu. Nimi Hallituskatu otettiin käyttöön vuonna 1946.

Sepänkatu (Smedsgatan) otettiin käyttöön vuonna 1946. Alun perin kadun nimi oli Sepänkuja ja vuodesta 1903 Ilmarisenkatu. Maaherrankatu oli vuoteen 1903 saakka nimeltään Kuningattarenkatu.

39. Korttelin itäreunalle rakennetun maanmittauskonttorin (rakennus 2) alkuperäispiirustukset ovat Constantin Kiseleffin käsialaa vuodelta 1882. KUVA: Kansallisarkisto

38. Maanmittauskonttoria korotettiin kahdella kerroksella vuonna 1914. Piirustukset laati Yleisten rakennusten ylihallituksen arkkitehti R. Björnberg KUVA: Kansallisarkisto

4.2 Lääninhallituksen korttelin rakentamisvaiheet 1885-1954

Kuopion lääninhallituksen rakennusryhmä valmistui vuonna 1885. Päärakennuksen lisäksi alkuperäiseen korttelisuunnitelmaan kuului yksikerroksinen maanmittauskonttori sekä kaksi talousrakennusta. Nämä sivurakennukset muodostivat päärakennuksen Kuopionlahdelle avautuvan flyygelin. Rakennusten välissä oli muotopuutarha.

Päärakennus 1885 (rakennus 1)

Päärakennuksen vaiheet on kuvattu luvussa 5. Yleisesti voi todeta, että päärakennuksen hahmo ja ulkoiset ominaispiirteet ovat säilyneet lähes muuttumattomana.

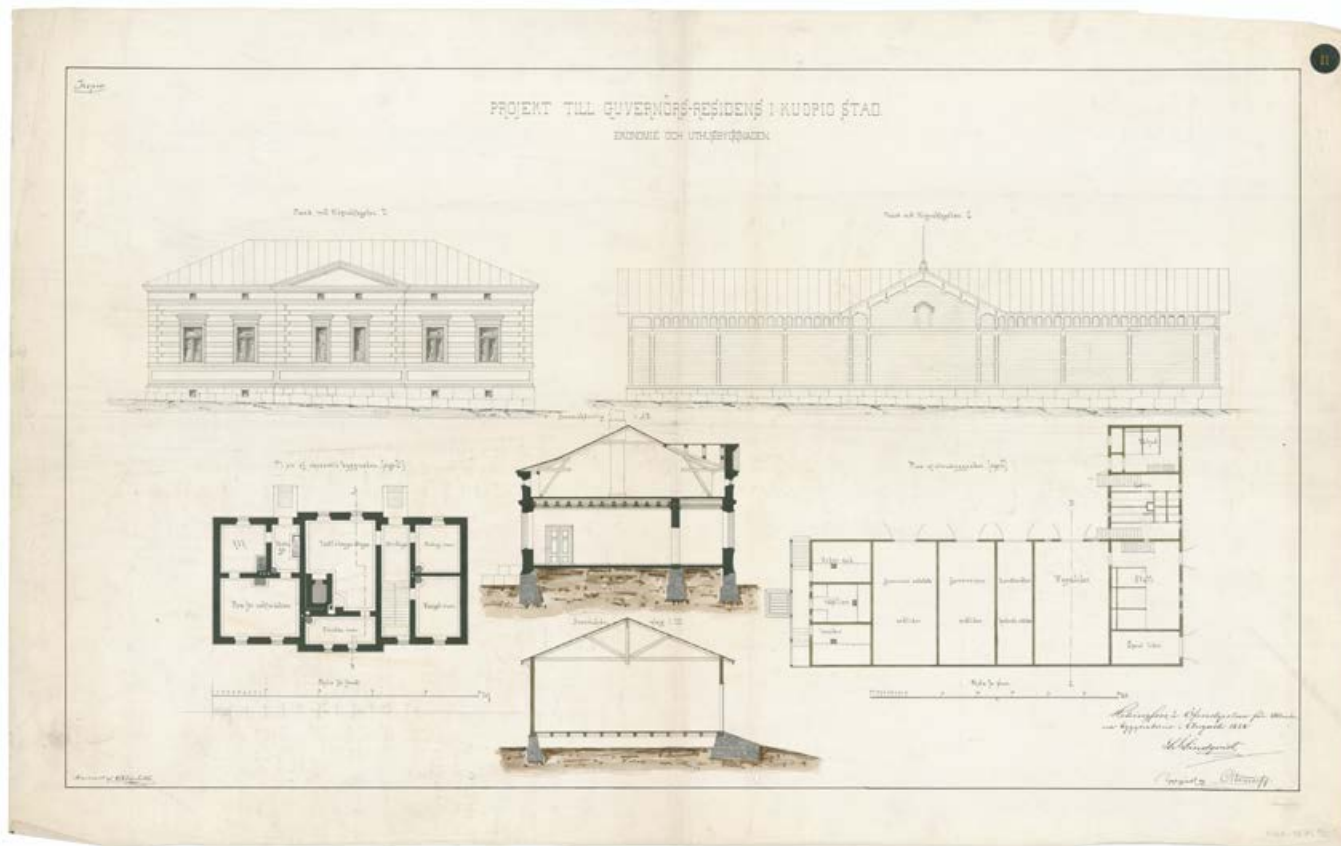
Maanmittauskonttori 1885 (rakennus 2)

Constantin Kiseleffin suunnittelema maanmittauskonttori valmistui samaan aikaan lääninhallituksen kanssa, mutta sen käyttöönottoa viivästytti arkistotilojen kuivattaminen.⁵⁸ Korttelin itäreunaa rajaava kivirakennus oli aluksi yksikerroksinen. Vuonna 1914 sitä korotettiin kahdella kerroksella arkkitehti Ricardo Björnbergin suunnitelman mukaisesti.⁵⁹

Rakennusta laajennettiin kahdella siipirakennuksella vuosina 1931 ja 1934. Maanmittauskonttorin piharakennus purettiin vuoden 1931 laajennuksen tieltä. Jälkimmäiseen

58 Hiltunen Ulla, Kuopion lääninhallituksen historia -asiakirjakokoelma

59 Rieki Helena 2005 op.cit. s. 150-152

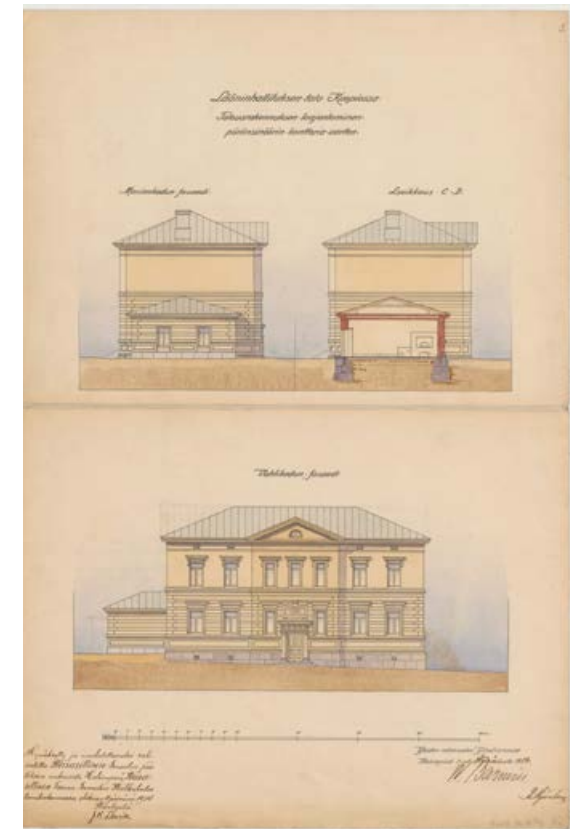

40. Korttelin länsireunalle rakennettiin kaksi talousrakennusta Constantin Kiseleffin piirustusten mukaisesti. Kivirakenteisessa rakennuksessa oli pyykki- ja leivintupa sekä vahtimestarin asunto. Rakennus toimi Savon tie- ja vesirakennuspiirin piirikonttorina vuosina 1911-1964. KUVA: Kansallisarkisto

laajennukseen lisättiin vuonna 1939 maanalainen lämpökeskus, joka toimi korttelin rakennusten yhteisenä lämmityslaitoksena. Rakennuksessa on toiminut koko historian ajan alueellinen maanmittauskonttori.

Taloussrakennukset 1885 (rakennus C)

Päärakennuksen länsisivulle rakennettiin kaksi peräkkäistä taloussrakennusta Constantin Kiseleffin piirustusten mukaisesti vuonna 1885. Lähinnä päärakennusta oli alun perin yksikerroksinen kivirakennus, johon sijoittuivat lääninhallituksen pyykki- ja leivintupa sekä vahtimestarin asunto. Rakennusta korotettiin vuonna 1914 Ricardo Björnbergin suunnitelman mukaisesti. Pesu ja leipominen siirrettiin yksikerroksiseen laajennus-

41. Taloussrakennuksen laajennus- ja korotuspiirustuksissa on ylitirehtööri Vasili Barminin ja arkkitehti R. Björnbergin signeeraukset. KUVA: Kansallisarkisto

osaan, josta tehtiin myöhemmin autotalli. Ullakkokerros otettiin käyttöön vuonna 1931 ja sen yhteydessä rakennuksen kattomuoto muutettiin satulakatoksi. Vuosina 1911-1964 rakennuksessa toimi Savon tie- ja vesirakentamisen piirikonttori. Nykyisin talo on Itä-Suomen aluehallintoviraston käytössä.

Etäämmällä päärakennuksesta oli puurakenteinen kylmä taloussrakennus, jossa sijaitsivat puuliiterit, jääkellari, vaunuliiteri sekä kolmen hevosen talli. Perimmäisenä oli poikisiipi, jonne oli sijoitettu sikala, kaksi korotettua käymälähuonetta sekä ruiskuhuone. Vuonna 1939 rakennus purettiin ja sen paikalle rakennettiin kaksikerroksinen asuinrakennus. Rakennus on Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtorin toimistokäytössä.

42. Maaherran parvekkeelta etelään Kuopionlahden suuntaan keväällä 1899 otettu kaksiosainen panoraamakuva kertoo puutarhan eri vyöhykkeiden sijoittumisesta. Geometriset perennapenkit ja huvimaja ovat aidan takana. Rantaniitty on laidunalueena. Koko aluetta rajaa puuaita. KUVA : Kuopion Museo, Victor Barsokevitsch

43. Myöhemmässä rannan suunnasta otetussa valokuvassa puut päärakennuksen ympärillä ovat kasvaneet ja rantaniitty on luonnotilassa. Katosta nousevat mastot ovat ukkosenjohdattimia. KUVA: Kuopion Museo

Puutarha ja huvimaja 1885

Puutarha oli olennainen osa kuvernöörin residenssin kokonaisarkkitehtuuria. Rakennuksen lähellä oli istutettuja jalopuita kuten vaahteroita, lehmuksia sekä kuusia ja muotoon leikattuja pensaita.⁶⁰ Alempana sijaitsivat geometrisiin muotoihin jaetut perennapenkit ja niiden välissä kulkeneet hiekkakäytävät. Kaupungin rakennusjärjestyksen mukaisesti tontti oli kauttaaltaan aidattu.

Kalliokukkulan kupeelle rakennettu huvimaja on säilynyt muodoltaan ja sijainniltaan alkuperäisenä koko rakennuksen historian ajan. Sen väri on vaihdellut muodin mukaan, mutta alkuperäinen muoto ja koristemaailma ovat säilyneet.

60 ibid s. 11

Luolasto 1940-luku ja tunneli 1930-luku

Korttelissa on toisen maailmansodan aikana rakennettu kallioluola, johon johti aiemmin sisäänkäynnit sekä Piispankadulta että puutarhasta. Luola oli laajuudeltaan noin 550 neliometriä, maalattiainen ja 3-4 metriä korkea. Luolan paikalle rakennettiin pysäköintihalli vuonna 2011.

Toinen korttelissa oleva maanalainen rakenne on lämpökeskuksen ja rakennusten välillä kulkeva lämpökanaali vuodelta 1939. Sitä pitikin on mahdollista siirtyä päärakennuksesta järven rantaan.⁶¹

61 Hyvärinen Reijo, haastattelu

Talousrakennus 1885
Savon tie- ja vesirakennuspiiri TALO C

Lääninhallituksen päärakennus 1885

Maanmittauskonttori 1885

Laajennus 1914

Korotus 1914

Korotus 1914
Ullakko 1931

Laajennus 1934

Asuintalo 1939

Laajennus 1931

Lämpölaitos 1939

Huvimaja 1885

Maanalainen pysäköinti 2010

Maaherran virkatalo 1954

Virastotalo TALO B 1954

Laajennus 2011

Virastotalo TALO A 1954

44. Korttelin rakennusvaiheet 1885-2018

45. Vuonna 1954 valmistuneet virastotalot A ja B. Niiden välistä avautui näkymä Kuopionlahdelle. KUVA: Kuopion museo

46. Maaherran uusi virka-asunto valmistui vuonna 1954. Se oli alkuperäisessä käytössä vuoteen 1997 asti. KUVA: Kuopion museo

47. Virastotalot Väinöläniemeltä tulevan rantatien suunnasta. KUVA: Kuopion museo

Korttelin eteläosan virastorakennukset ja maaherran virka-asunto 1954 (rakennukset A, B ja D)

Vuonna 1949 lääninhallituksen viran- ja toimenhaltijat yrittivät perustaa yhteisen asunto-osakeyhtiön, jolle sisäasianministeriö suostui vuokraamaan 1650 m² maa-alan lääninhallituksen tontilta. Hanke ei kuitenkaan toteutunut.⁶² Sen sijaan korttelin eteläosaan rakennettiin vuonna 1954 kaksi funktionalistista virastotaloa. Niiden rakentaminen ei edellyttänyt muutosta vuoden 1903 asemakaavaan.

Rakennushallituksen arkkitehti Erkki Melakarin suunnittelemat punatiiliset virastotalot kohosivat neljään kerrokseen muodostaen päärakennukselle uuden flyygelin Kuopionlahden suuntaan. Rakennuksilla on identtiset julkisivut ja suunnitelmassa varauduttiin vielä kolmannen samanlaisen virastotalon rakentamiseen.

Virastorakennuksissa ovat toimineet muun muassa lääninhallituksen koulu-, sosiaali- ja terveysosastot, Metsähallituksen piirikonttori, maanmittauspiirin toimisto sekä rakennushallitus.⁶³ Rakennuksiin ei ole tehty mainittavia ulkoisia muutoksia.

Vuonna 1954 korttelin lounaiskulmaan valmistui arkkitehti Melakarin suunnittelema

62 Kuopion läänin maaherran vuosikertomus 1949

63 Kuopion I. kaupunginosan kortteleiden 31 – 32 rakennuskulttuuriselvitys

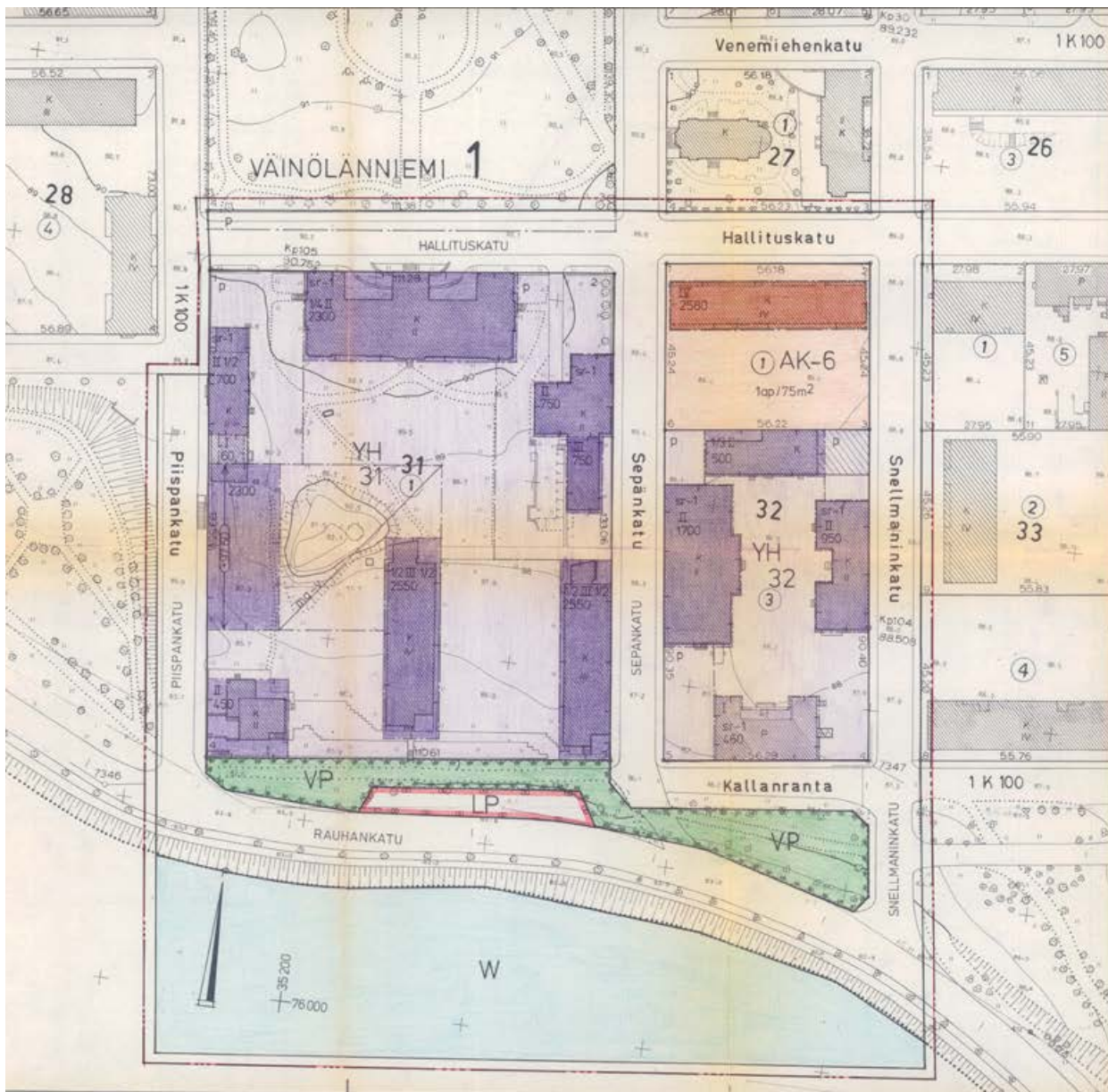
uusi maaherran virka-asunto. Rakennuksessa on kaksi maanpäällistä kerrosta, kellarikerros ja tiiliaidalla rajattu atriumpiha. Viimeinen virka-asunnossa asunut maaherra Olavi Martikainen muutti rakennuksesta vuonna 1997. Tämän jälkeen rakennus on toiminut toimistona sekä Senaatti-kiinteistöjen väistötilana kunnes se 2010-luvulla myytiin yksityiselle. Rakennuksen ulkoarkkitehtuuri on lähes alkuperäinen.

Asemakaavamuutos 1983

Vuonna 1983 tehtiin asemakaavamuutos, joka koski lääninhallituksen korttelin 1:31 lisäksi myös viereisen kuuromykkäinkoulun korttelia 1:32. Kaavan tavoitteena oli 'kaupungin uudelleenkaavoituksen täydentäminen, lääninhallituksen korttelin lisärakentamisen selvittäminen sekä rakennusten säilyttämistavoitteiden toteuttaminen kaavallisin keinoin.'⁶⁴

Lähtökohtana oli vuoden 1974 osayleiskaava, jossa korttelit olivat valtion omistamia yleisten rakennusten alueita. Poikkeuksen muodosti korttelin 1:32 pohjoisosa, joka oli osayleiskaavassa asuin- ja liikerakennusten korttelialuetta. Tontille oli rakennettu vuonna 1963 kuusikerroksinen asuinkerrostalo.

64 Kaava 1347 vahvistettu sisäasianministeriön päätöksellä 21.3.1983 ja Asemakaavan muutoksen selostus 1. kaupunginosa Väinöläniemi korttelit 31 ja 32. Katu-, puisto- ja vesialueet. 17.11.1981

48. Vuoden 1983 kaava suojeli Lääninhallituksen ja Kuuromyökkäinkoulun vanhimmat rakennukset merkinnällä sr-1. Sen perusteella kyseessä oli kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennus, jota ei saa ilman pakottavaa syytä hävittää. Rakennuksessa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden sekä käyttötarkoituksen muutosten tuli olla sellaisia, että rakennuksen historiallisesti arvokas tai kaupunkikuvallisesti merkittävä luonne säilyy. KUVA: Kuopion kaupunki

Asemakaavassa todennettiin vallitseva tilanne. Lääninhallituksen tilantarpeeseen varauduttiin mahdollistamalla maanalaisen työtilojen sekä ullakkojen rakentaminen.

Korttelin länsireunalle mahdollistettiin kolmannen virastotalon rakentaminen. Kaava salli C-talon jatkeelle vuonna 1939 valmistuneen asuintaloon purkamisen uudisrakennuksen tieltä. Lisäksi mahdollistettiin 1940-luvun luolaston laajentaminen tai kokonaan uuden maanalaisen tilan rakentaminen.⁶⁵

Kaavan merkittävin vaikutus oli kuitenkin historiallisten rakennusten suojelu. Kortteleiden vanhimmat rakennukset oli nimetty Kuopion kaupungin kulttuurihistoriallisten ja ympäristöllisesti merkittävien kohteiden listalle 12.5.1980. Uudessa kaavassa lääninhallituksen päärakennus sekä sen kaksi sivurakennusta saivat merkinnän sr-1. Myös kuuromyökkäinkoulun kolme vanhinta rakennusta suojeltiin samalla merkinnällä.⁶⁶

65 ibid

66 ibid

Asemakaavamuutos 2011 - voimassaoleva kaava

Viimeisin korttelia koskeva asemakaavan muutosprosessi käynnistettiin Senaatti-kiinteistöjen aloitteesta vuonna 2009. Hanke liittyi valtion aluehallinnon uudistukseen, jossa lääninhallitukset sekä erilliset alueelliset virastot lakkautettiin ja koottiin kahteen uuteen virastoon. Tarvittavat tilat pyrittiin hankkimaan ensisijaisesti valtion omistamista kiinteistöistä välttämällä uudisrakentamista sekä olemassa olevien tilojen jäämistä tyhjiksi.

Tarkastelualue rajattiin korttelia rajaavien katualueiden mukaisesti siten, että alapuolinen rantavyöhyke sisällytettiin tarkasteluun. Kaavoituksen lähtökohtana oli Ympäristöministeriön vuonna 1994 antama asetus valtion omistamien rakennusten suojelusta. Suojelun piiriin kuuluivat lääninhallituksen päärakennus, korttelin pohjoisosan kaksi sivurakennusta sekä näiden välinen piha-alue.

Kaavamuutosta edelsi perusteellinen valmistelu, jonka yhteydessä tehtiin kulttuuriympäristöselvitys sekä maisemallinen ja kaupunkikuvallinen selvitys.⁶⁷ Kaavamuutoksen yhteydessä tutkittiin täydennysrakentamisen vaihtoehtoja 13 100 k-m² ja 400 työntekijän tarpeisiin.

Kaava astui voimaan 15.6.2011⁶⁸ ja Senaatti-kiinteistöjen palkkaama arkkitehtitoimisto A-konsultit suunnitteli virastotalojen väliin kaksikerroksisen lasisen lisärakennuksen. Virastotalojen alle suunniteltu maanalainen pysäköinti ei rakenteellisten seikkojen vuoksi ollut toteutettavissa. Pysäköintihalli rakennettiin vanhan luolaston paikalle siten, että ajoluiska sijoitettiin Piispankadun puolelle.

Museoviraston edustajat totesivat 23.8.2010 käydyssä neuvottelussa, että suojelulle asetetut tavoitteet näyttäisivät toteutuvan esitettyssä ratkaisussa hyvin. Asemakaava on esitetty luvussa 6.2.

49. Virastotalon laajennuksen suunnittelusta vastanneen arkkitehtitoimisto A-konsultit Oy:n asemapiirros, jolla havainnollistettiin kaavoituksen vaihtoehtoja. Maanalainen pysäköinti toteutettiin lopulta Piispankadun puolelle. Luonnoksessa esitettyä Kuopionlahden suuntaan avautuvaa näköalaterassiä ei rakennettu. KUVA: Kuopion kaupunki, tekijä: Arkkitehtitoimisto A-konsultit 16.11.2010

67 Kuopionlahden toimistoalue - Maisemallinen ja kaupunkikuvallinen selvitys, Pöyry Finland Oy 23.3.2010

68 Kaava 4792 voimaan 15.6.2011. Asemakaavan muutoksen selostus 21.2.2011 Sepänkatu 2 (Kuopionlahdenrannan toimisto-alue), Väinölänniemi, Kuopion kaupunki Asemakaavoitus

50. Virastotalot A ja B sekä niitä yhdistävä laajennusosa rantatien suunnasta kuvattuna kesällä 2018.

51. Konttorin työntekijöitä ensimmäisen kerroksen salissa vuonna 1911. KUVA: Kuopion museo, kuvaaja Victor Barsokevitch

5 Residenssin suunnittelu ja rakentaminen 1882-1885

Kuopion läänin maaherran residenssin rakentamista edelsi lähes vuosisadan mittainen suunnittelu, joka jatkui peruskorjausten muodossa aina 2000-luvulle saakka. Suunnittelusta kertova dokumentaatio on läpileikkaus valtion rakennustoiminnan vaiheista sekä kymmenien arkkitehtien panoksesta rakennuksen syntyyn ja säilymiseen. Koska kyseessä on rakennustaiteellisesti, hallinnollisesti ja historiallisesti merkittävä arvorakennus, on suunnittelijoiksi valittu oman aikansa parhaimmistoa.

5.1 Residenssin varhaiset suunnitelmat

Savo-Karjalan läänin maaherran residenssin suunnittelu käynnistyi vuonna 1775 samanaikaisesti kaupungin ruutukaavan laatimisen kanssa. Tehtävän sai ruotsalainen ylintendentti C.F. Adelcrantz, jonka 15.11.1775 päiväämä suunnitelma Satamakadun ja Kirkkokadun kulmalle rakennettavasta residenssistä ei kuitenkaan toteutunut.⁶⁹

Ennen nykyisen lääninhallituksen rakentamista Kuopion lääninhallitus toimi useissa eri paikoissa ruutukaava-alueella. Maaherra ja läänin virkamiehet työskentelivät aluksi kodeissaan, jotka sijaitsivat pääosin Maaherrankadun ja Kirkkokadun kulmauksessa. Lääninrahaston holvi oli nykyisen Snellmanin puiston lounaiskulmassa.⁷⁰

Ensimmäisenä residenssinä toimi maaherra Simon Carpelanilta vuonna 1795 vapautunut rakennus, joka sijaitsi nykyisen Tyttölyseon paikalla. Vuosina 1810-1827 maaherra asui Kustaantorin eli nykyisen Snellmanin puiston reunalla. Kun rakennus myytiin, lääninhallitus siirtyi vuokratiloihin valokuvaaja Barsokevitšin taloon nykyisen Minna Canthin kadun ja Kuninkaankadun kulmaukseen. Vuosina 1833-1854 lääninhallitus toimi vielä entisen Suomen Pankin tontilla sijainneessa rakennuksessa.

Maaherran ehdotuksesta ja Senaatin 1.5.1849 tekemällä päätöksellä uusi lääninhallitus päätettiin rakentaa Residenssitorin eli nykyisen Piispanpuiston eteläpuolella sijainneelle tontille numero 1. Vaikka hanke tuolloin raukesi, ehdittiin tontilla ollut pitäjän makaasiini siirtää pois. Tontti siirtyi kaupungilta valtion omistukseen maanvaihdon kautta.⁷¹

Suunnittelua jatkettiin 1860-luvulla ja rakennuksen paikka Piispanpuiston eteläreunalta varattiin vuoden 1860-asemakaavaan. Paikkaa kuvailtiin kauneimmaksi paikaksi Kalaveden rannalla.⁷²

69 Toivanen Pekka 2000 op.cit. s. 295

70 Lääninhallituksen rakennus Kuopiossa, Itä-Suomen lääninhallitus Viestintä- ja kehittämissyksikkö 2004

71 Kuopion lääninhallituksen rakennuksen tontin omistussuhteet, Joensuun maakunta-arkiston muistio 9.3.1978

72 Westerlund Lars 1993 op.cit. ss. 263-264

Yleisten rakennusten ylläpidossa laadittiin tämän jälkeen vuosina 1865-1882 useita suunnitelmia, joista toteutukseen johti arkkitehti Constantin Kiseleffin laatima suunnitelma. Rakennuksen muoto hahmottui siis vähitellen useiden arkkitehtien ja maaherrojen näkemysten perusteella. Vankan pohjan suunnittelulle antoi C.L. Engelin johtaman intendenttikonttorin varhaisemmat residenssit sekä niiden kautta muodostunut traditio.

Arkkitehti E.B. Lohrmaninin suunnitelma 1865

Yleisten rakennusten ylläpidon arkkitehti Ernst .B. Lohrmann laati residenssin piirustukset helmikuussa 1865. Suunnitelmassa rakennus on kaksikerroksinen ja myös sen kellarikerros on suunniteltu otettavaksi käyttöön. Lohrmannia on luonnehdittu ansiokkaaksi hallintomieheksi, mutta hänen suunnittelutyönsä eivät ole saaneet erityistä kiitosta.⁷³ Myös tässä tapauksessa suunnitelma vaikuttaa keskeneräiseltä.

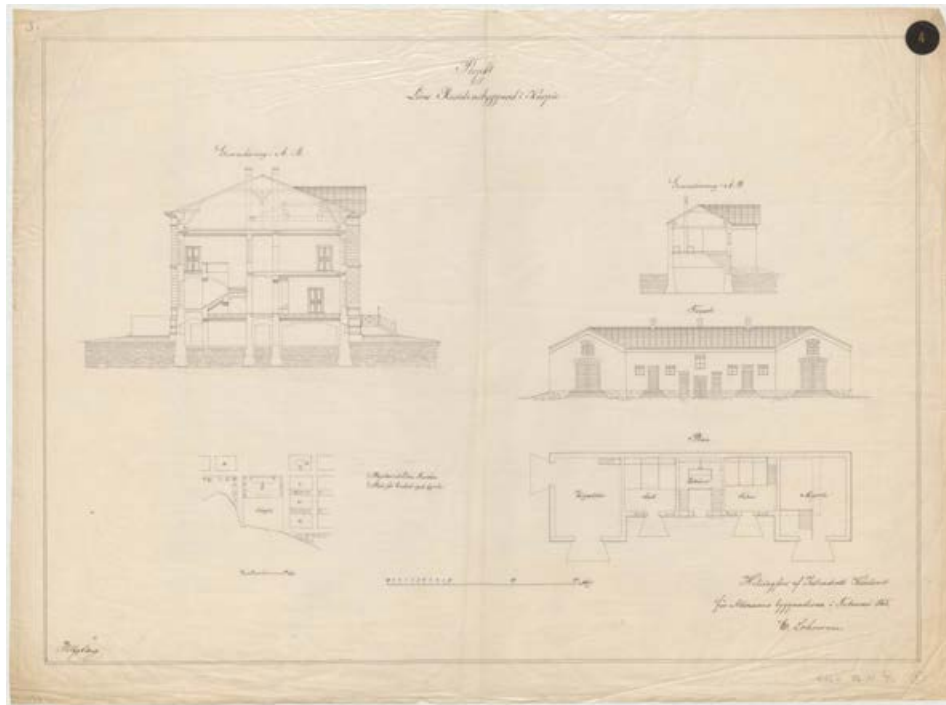
Lohrmannin suunnitelmassa rakennuksen keskellä on leveä risaliitti ja päädyissä vain hieman julkisivulinjasta poikkeavat poikkipäädtyt. Ensimmäisessä kerroksessa sijaitseviin lääninhallituksen tiloihin johtava pääporras on sijoitettu Residenssitorin puolelle. Toisen kerroksen maaherran asuntoon johtavia portaita on kaksi ja ne on sijoitettu rakennuksen takajulkisivulle.

Kiinnostavaa suunnitelmassa on huoneiden sijoittelu keskuskäytävän ympärille. Ominaisuus toteutettiin sittemmin lääninhallituksen peruskorjauksessa vuonna 1939. Piha-rakennus on asemoitu puutarhaan päärakennuksen suuntaisesti. Suunnitelmissa on Lohrmannin lisäksi kamreeri Karl Åbergin signeeraus.

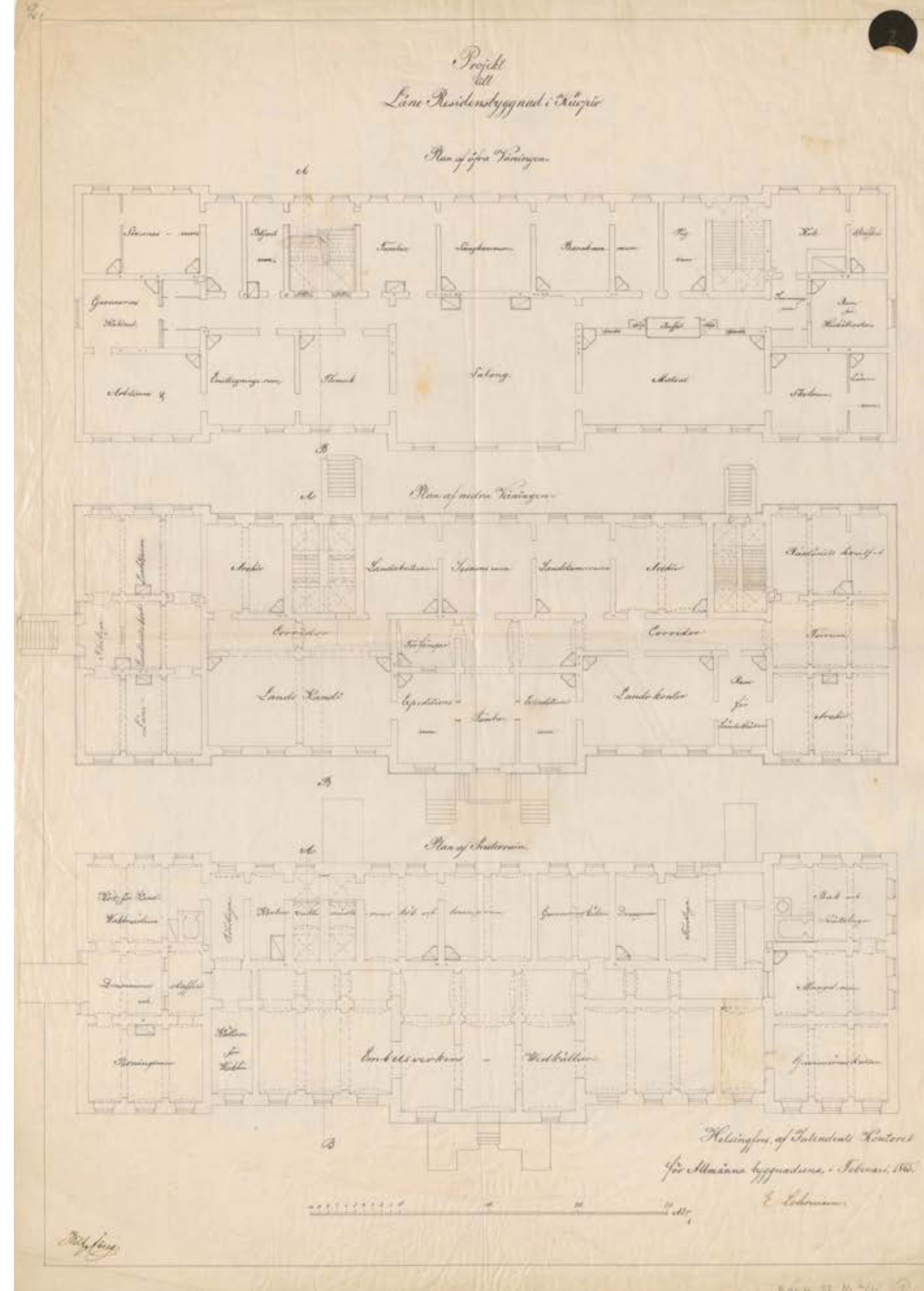
73 Hanski Jari 2001 s. 30

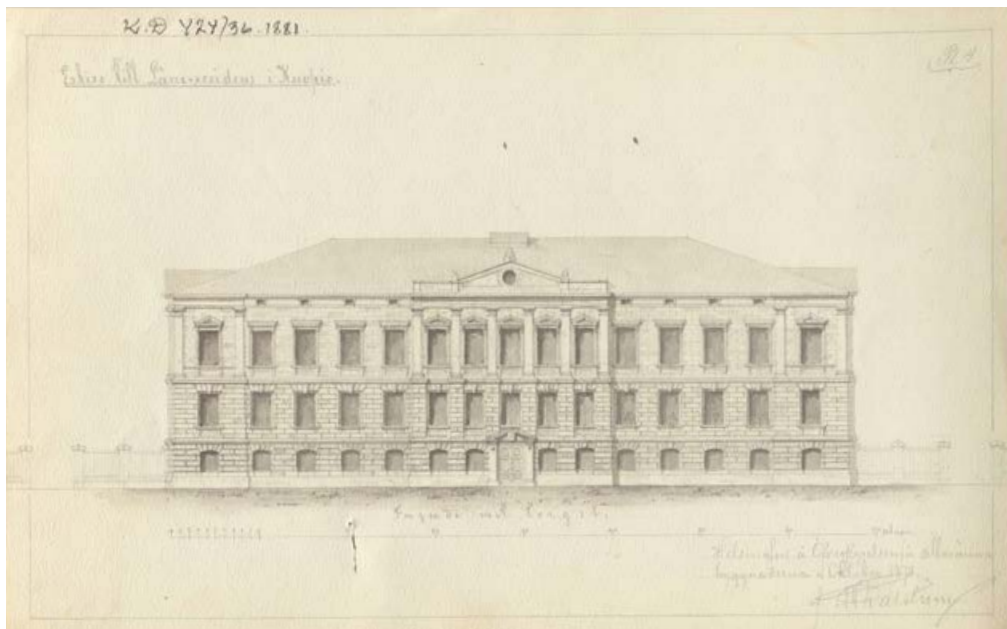
1860-LUKU

52. E.B. Lohrmannin suunnitelma helmiskuulta 1865. Läänihallituksen sisäänkäynti on sijoitettu puiston puolelle ja maaherran asuntoon johtavat kaksi porrashuonetta on sijoitettu takajulkisivulle. Tilat on ryhmitelty molemmissa kerroksissa keskusikäytävän varrelle. Kuva: Kansallisarkisto

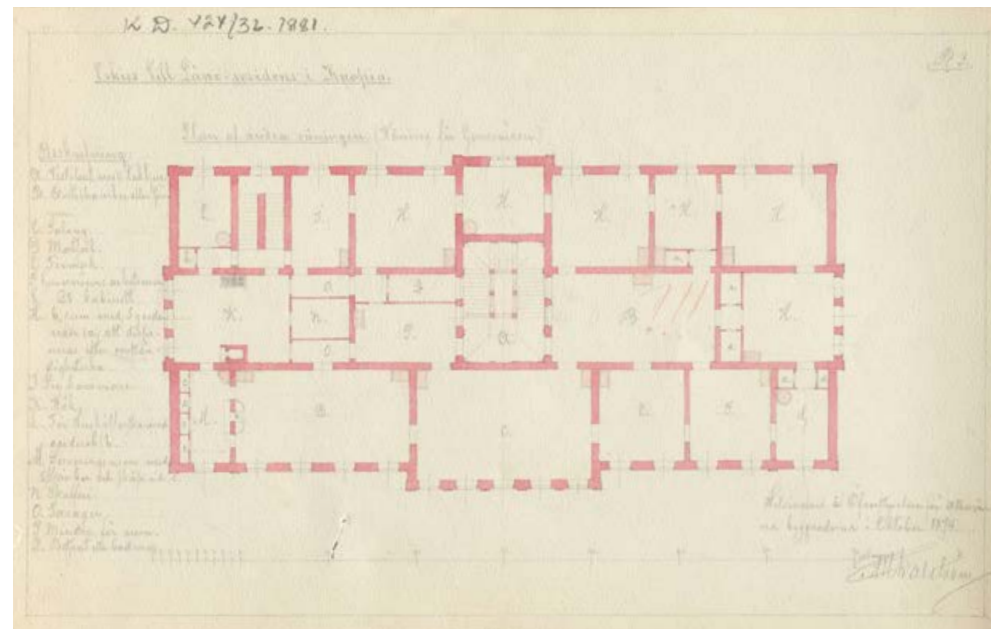

53. Yllä E.B. Lohrmannin tekemä residenssin leikkauspiirros sekä suunnitelmat talousrakennusta varten. Talousrakennus on suunnitelmassa sijoitettu päärakennuksen suuntaisesti. Kuva: Kansallisarkisto

55. A.H. Dalströmin julkisivuluonnos vuodelta 1874. Pääsisäänkäynti johtaa maanpäälliseen kellarikerrokseen. Dalström lisäsi seuraavaan vuoden 1876 versioon päätyrisaliitit sekä vahvisti keskirisaliittia. KUVA: Kansallisarkisto.

56. Vuoden 1874 suunnitelmassa rakennuksen runkosyvyys oli suuri. Dalströmin suunnitelmassa oli kaksi sydänmuuria, joiden väliin hän sijoitti pääportaan ja osan salitiloista. KUVA: Kansallisarkisto.

Axel Hampus Dalströmin suunnitelmat 1874-1876

Seuraavat kaksi suunnitelmaa laadittiin Yleisten rakennusten ylihallituksessa kymmenen vuotta myöhemmin ylijohtaja Axel H. Dalströmin allekirjoittamana. Vuoden 1874 versiossa toistui Lohrmannin piirtämä asetelma päärakennuksesta ja samansuuntaisesta piharakennuksesta. Rakennuksessa on puolittain maanpäällinen kellarikerros.

Vuoden 1876 lopulla valmistui uusi suunnitelma, jossa rakennuksen päihin on lisätty poikkipäädyt ja keskirisaliittia vahvistettu. Pääporras on rakennuksen keskellä ja sen yläpuolella on valokate. Piharakennuksia on nyt kolme, joista yhdessä on maanmittauskonttori ja kahdessa muussa talous- ja varastotoimintoja.

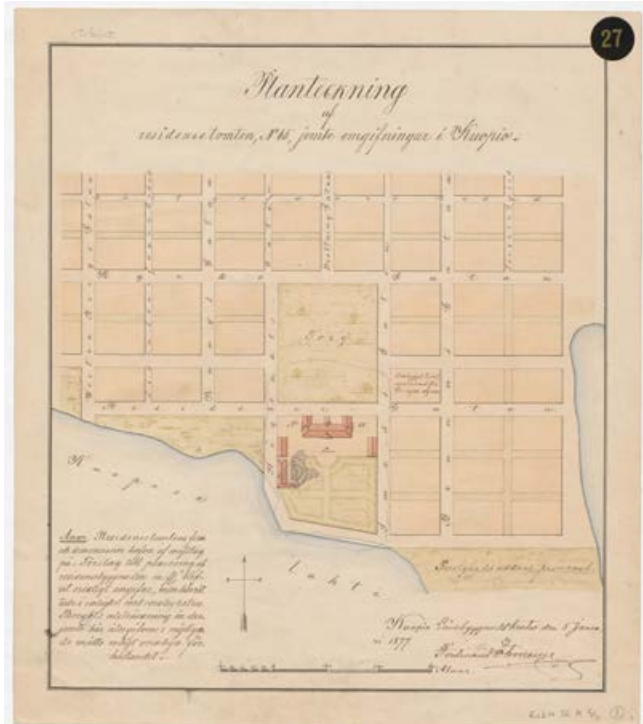
Arkkitehti Ferdinand Öhmannin suunnitelmat 1877

Kuopion lääninarkkitehti Ferdinand Öhmannin ja Constantin Kieselevin nimiin on kirjattu päivämätön luonnos ensimmäisestä ja toisesta kerroksesta (kuva 65). Piirustus

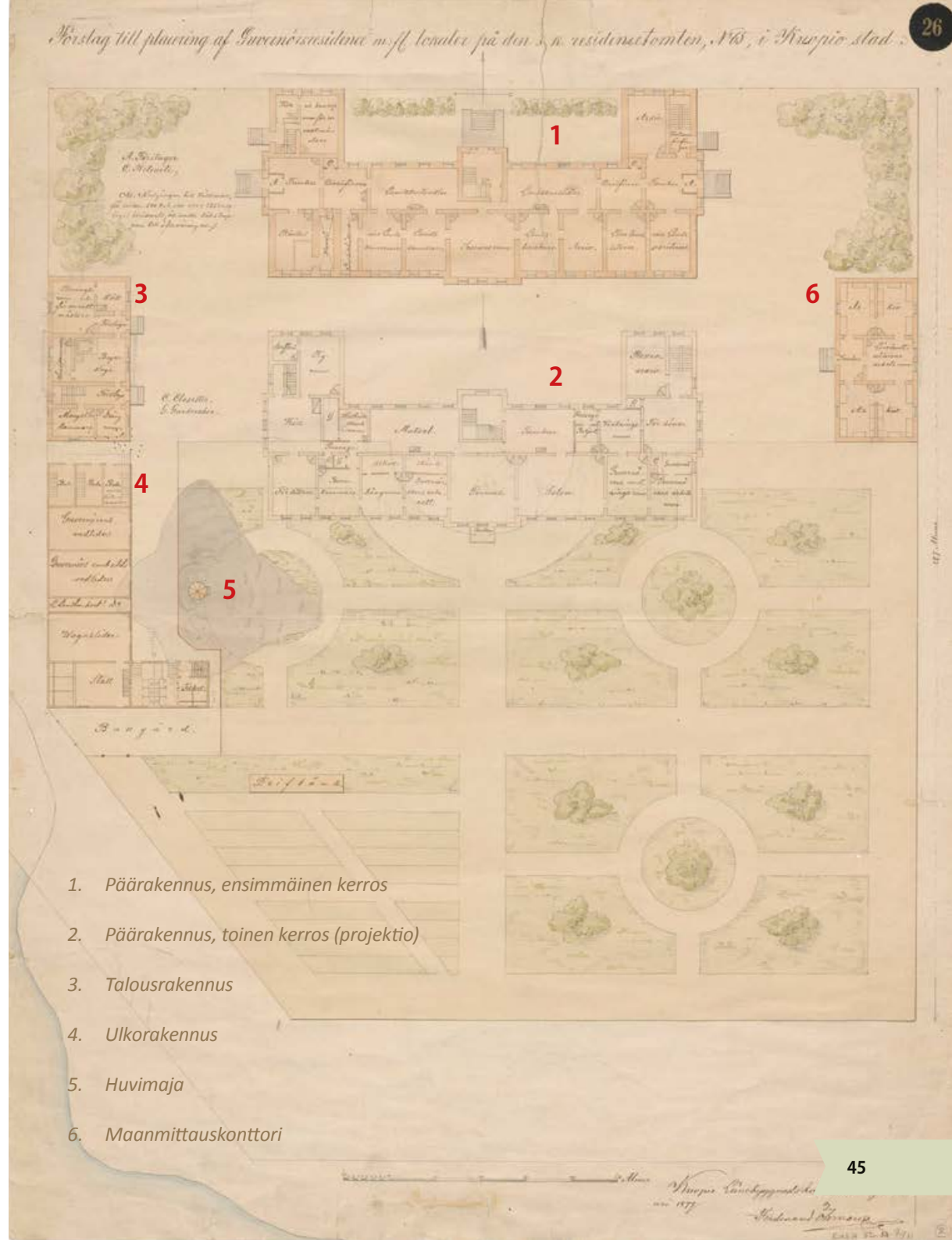
lienee tehty ennen edellä mainittuja Dalströmin suunnitelmia ja sen lähtökohtana on ollut Lohrmannin suunnitelma vuodelta 1865. Tilaohjelmaa on tiivistetty ja keskuskäytävät poistettu. Pääsisäänkäynti johtaa lääninhallituksen ja maaherran asunnon yhteiseen porrashuoneeseen. Pääporras on saanut puolipyöreän muodon.

Tammikuussa 1877 valmistui Kuopion lääninarkkitehti Ferdinand Öhmannin yksin allekirjoittama suunnitelma, joka tarkoittaa tilojen käyttötarkoituksia. Päärakennuksen massoittelemisen keskeisiksi elementeiksi ovat nousseet voimakkaat päätyrisaliitit. Pääsisäänkäynti on vaatimaton ja siitä puuttuu Kiselevin toteuttamat ajosillat sekä niiden yläpuolinen altaani. Toimintojen sijoittelun osalta Öhmannin suunnitelma on jo varsin lähellä viisi vuotta myöhemmin valmistunutta lopullista suunnitelmaa.

Öhmannin suunnitelmassa neljään kenttään jaettu kaariaiheinen muotopuutarha suuntaa residenssin näyttävästi Kuopionlahden suuntaan. Arkkitehti korostaa tontilla olevaa kalliokohoumaa sijoittamalla sen laelle huvimajan.

57. Kuopion lääninarkkitehti Ferdinand Öhmann päivitti suunnitelmaa vuonna 1877. Asemapiirustus on tutkielma tontin erityispiirteistä sekä puutarhan ja toimintojen sijoittamisesta sille. Vaikka tämäkään versio ei johtanut toteutukseen, ovat residenssin muoto ja tilaohjelma lähellä toteutunutta suunnitelmaa. KUVA: Kansallisarkisto.

1. Päärakennus, ensimmäinen kerros
2. Päärakennus, toinen kerros (projektio)
3. Talousrakennus
4. Ulkorakennus
5. Huvimaja
6. Maanmittauskonttori

58. Ferdinand Öhmannin yksityiskohtainen suunnitelma toimintojen sijoittamisesta korttelin rakennuksiin vuodelta 1877. KUVA: Kansallisarkisto.

2
 1
 för enventurering af åskledare med
 till sjostrans.

	250 -
	372.
	400
Summa	58000.

Sammandrag af
 1. Hufvudbyggnad — 262,700.00
 2. Landtmäterikontor — 31,400.00
 3. Uthusbyggnad — 16,360.00
 4. Diverse kostnader — 38,000.00
348,460.00

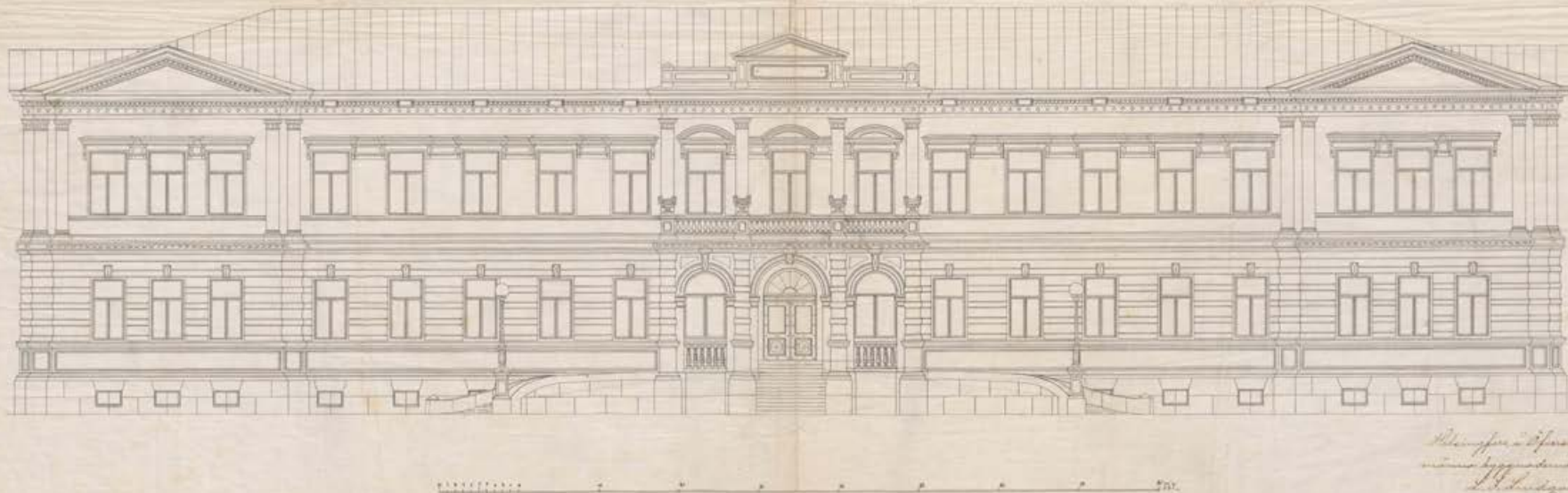
Frans Rodd af
 Carl Zorn

H. Fors, a Öfverstyrelsen
 för allm. byggnaderna i Ång-1882.
 Lohindqvist

@Hivell

59. Kaikkiin suunnitteluvaiheisiin liittyi yksityiskohtaiset kustannuslaskennat. Constantin Kiseleffin laskelmat ovat lennokkaita ja täynnä sivumerkintöjä. Ferdinand Ohmannin kustannusarviot ovat puhtaaksi kirjoitettuja ja tunnollisesti laadittuja.

Teckn. af A. Kiseleff.

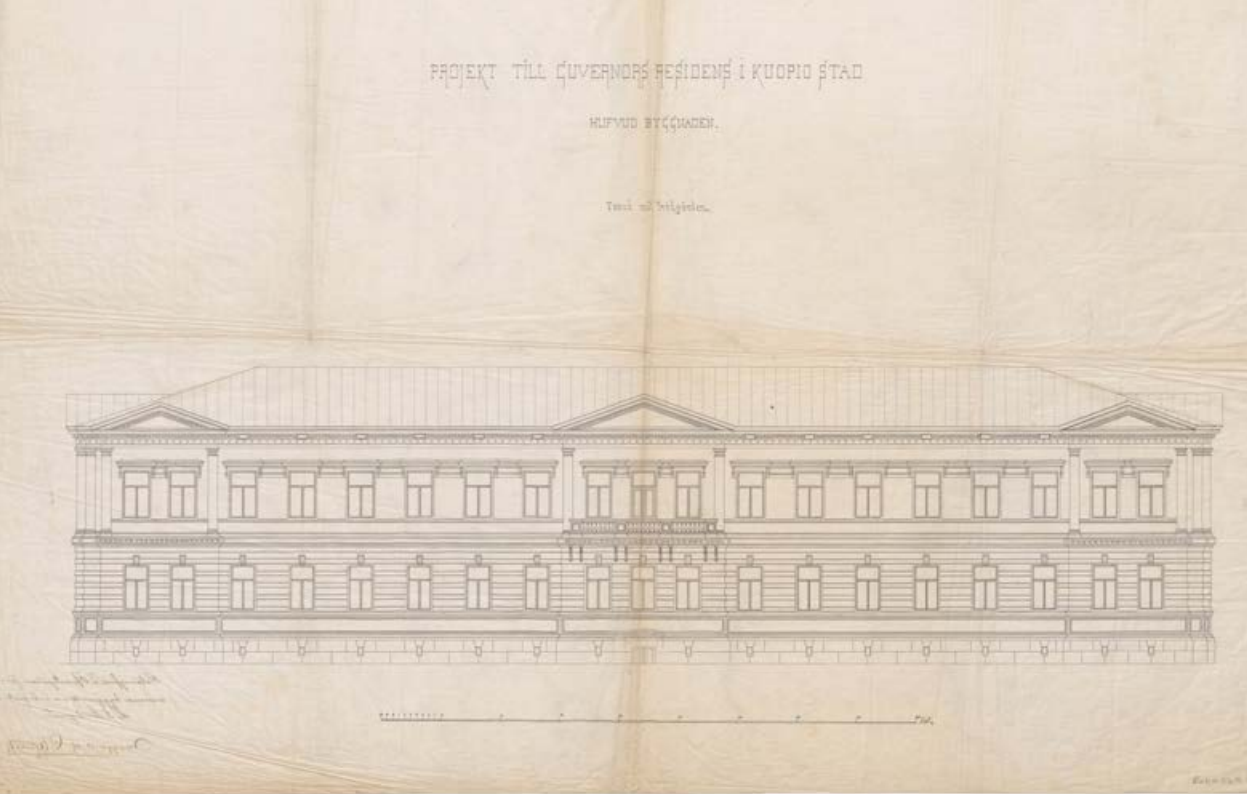
60. Constantin Kiseleffin suunnitelma Kuopion kuvernöörin residensistä valmistui vuonna 1882 ja toteutettiin vuosina 1884-1885. KUVA: Kansallisarkisto.

5.2 Lopullinen suunnitelma

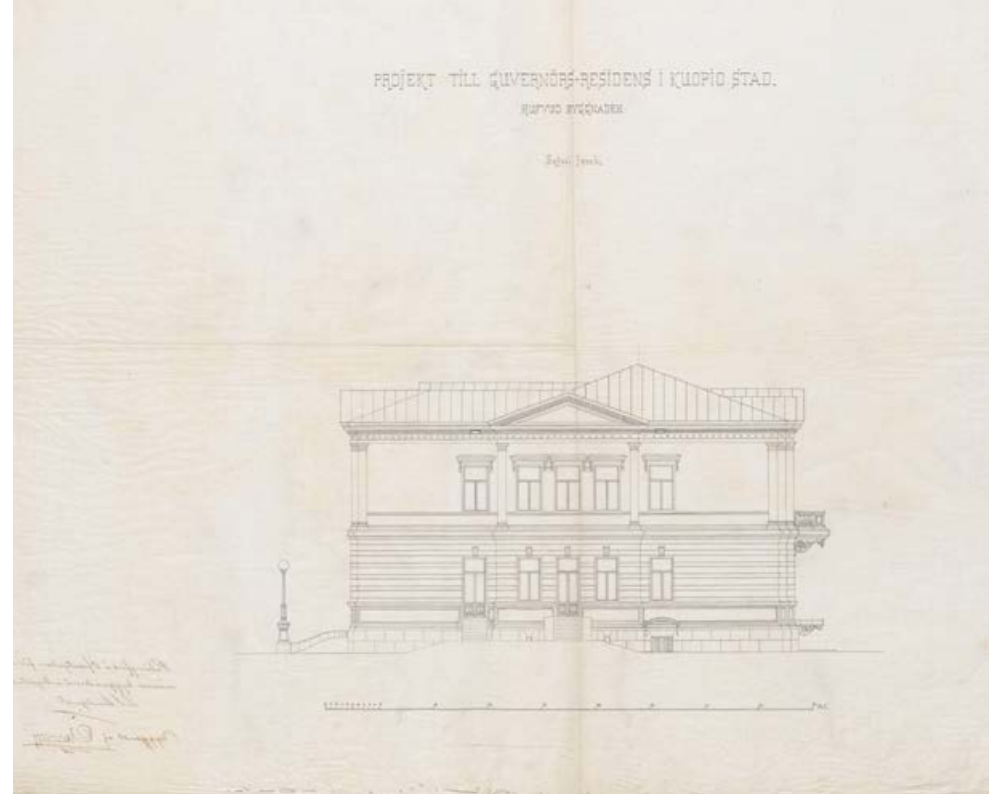
Residenssi ja sille varattu kortteli saivat lopullisen muotonsa Yleisten rakennusten ylihallituksen arkkitehdin Constantin Kiseleffin suunnitelmassa vuonna 1882. Piirustukset on allekirjoittanut Kiseleffin lisäksi hänen esimiehensä Ludvik Isak Lindqvist, joka oli nimetty viraston johtoon samaisena vuonna 1882. Lindqvist ja Kiseleff olivat tehneet yhteistyötä kaksi vuotta aikaisemmin Lastenkodinkadun korttelin parissa Helsingissä.

Lindqvistin vaikutus kohteen arkkitehtuuriin ei oletettavasti ollut merkittävä. Hänen vahvinta alaansa olivat hyötyrakennukset ja erityisesti niiden tekniset kysymykset.⁷⁴ Sen sijaan Kuopion lääninarkkitehti Ferdinand Öhmännin tekemää pohjatyötä sekä myöhemmin rakennusaikana tekemiä tarkennuksia voidaan pitää keskeisinä.

74 Hanski Jari 2001 s. 67

61. Takafasadi puutarhan suuntaan. KUVA: Kansallisarkisto.

62. Päätöfasadi itään. KUVA: Kansallisarkisto.

Päärakennuksen lisäksi suunnitelmaan kuului läänin maanmittauskonttorin yksikerroksinen kivirakennus sekä kaksi yksikerroksista talousrakennusta. Kiseleff tutki mahdollisuutta pitäytyä yhdessä talousrakennuksessa ja sijoittaa huollon toimintoja päärakennuksen kellariin (kuva 64).

Rakennuksen arkkitehtuurista

Arkkitehti Kiseleff loi juhlanan etufasadin, joka toimi Maaherrankadun päätteenä ja avautui edessä olevaan Piispanpuistoon. Kuopionlahdelle suuntautuneen takafasadin arvokkuutta tehosti sivurakennusten muodostama flyyveli sekä ranskalaisen ylimyspalatsin mallin mukaisesti suunniteltu muotopuutarha.

Kiseleffin suunnittelema rakennus edusti uusrenessanssia, joka oli vapautunut empirin kurinalaisuudesta ja 1800-luvun lopun kertaustyylien tapaan hyödynsi runsaasti

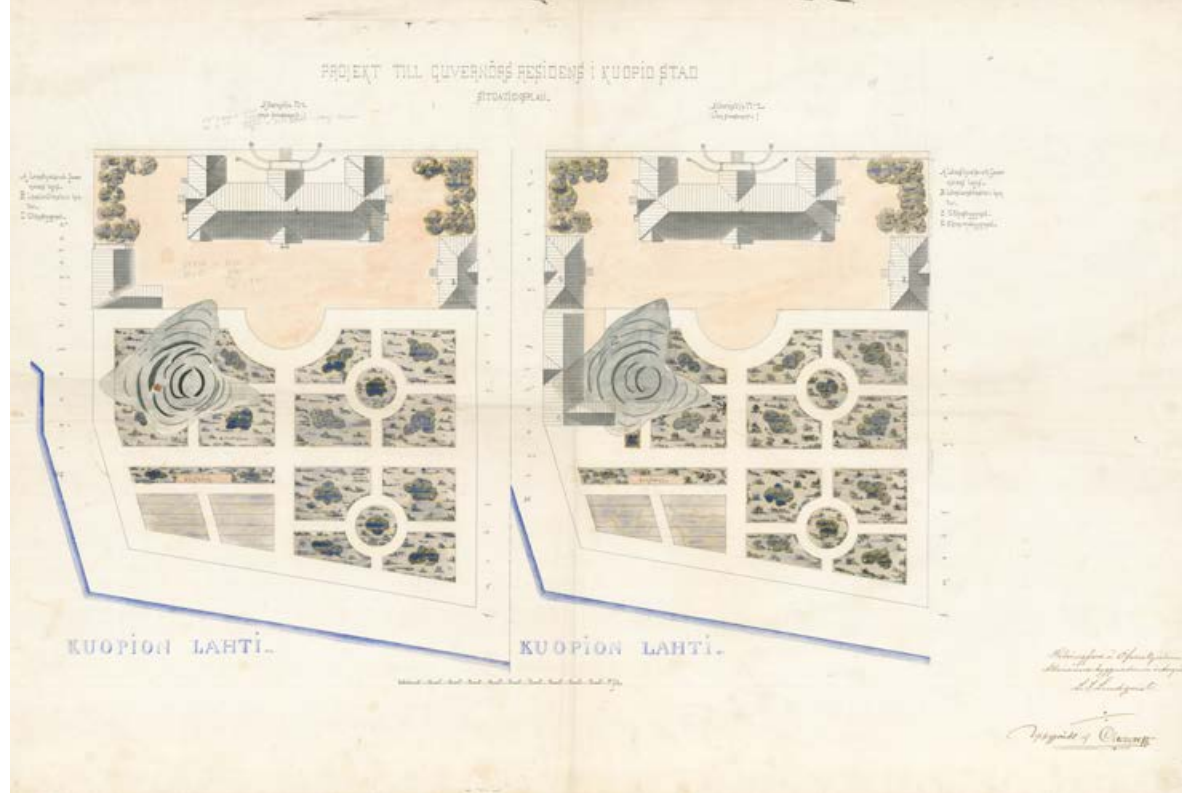
esikuviansa mukaisia muoto- ja koristeaiheita. Lars Westerlundin mukaan Kiseleff kuitenkin seurasi Kuopion lääninhallituksen arkkitehtuurissa C.L.Engelin luomaa traditiota ja sovelsi kohteessa 'pidättyväistä uusrenessanssia'.⁷⁵

Julkisivut olivat Kiseleffin erikoisalaa, johon hän keskittyi myös yksityisessä arkkitehtityössään.⁷⁶ Hänen varmaotteinen tyylinsä näkyy Kuopion lääninhallituksen pääfasadin jäsentelyssä, jota hallitsevat voimakkaasti eteen työntyvät risaliitit.

Residenssitorin suuntaan avautuvaa symmetristä pääfasadia (kuva 59) hallitsee kolmiakselinen keskirisaliitti, johon nousee molemmista suunnista hevosvaunujen leveydelle mitoitettuja kaarevia ajosillat. Pääsisäänkäyntiä suojaava arkadi kannattelee puistoon avautuvaa ballustradikaiteella ja amforoilla koristettua altaania. Risaliitti päättyy nel-

75 Westerlund Lars op.cit. s.263

76 Rakennustaiteen seuran jäsentiedote 4:2007

63. Constantin Kiseleffin asemapiirrosvaihtoehtoja vuodelta 1882. Ne pohjautuvat edellä mainitun F. Öhmannin luonnoksiin. Vasemmanpuoleisessa vaihtoehdossa (med subasement) aputiloja sijoitettaisiin päärakennuksen kellariin (ks. kuva 64). Oikeanpuoleinen piirros esittää vaihtoehdon, jossa päärakennuksen kellariin ei rakenneta tiloja (utan subasement). Jälkimmäinen toteutettiin. KUVA: Kansallisarkisto.

jän pilasterin kannattamaan frontoniin. Keskiosaa on korostettu myös yläkerran ikkunoiden taitteisilla kaarifrontoneilla. Päädyissä on julkisivulinjasta esiin työntyvät kolmen akselin levyiset sivurisaliitit. Niiden päätykolmiota kannattelevat neljä pareittain sijoitettua nurkkapilasteria.

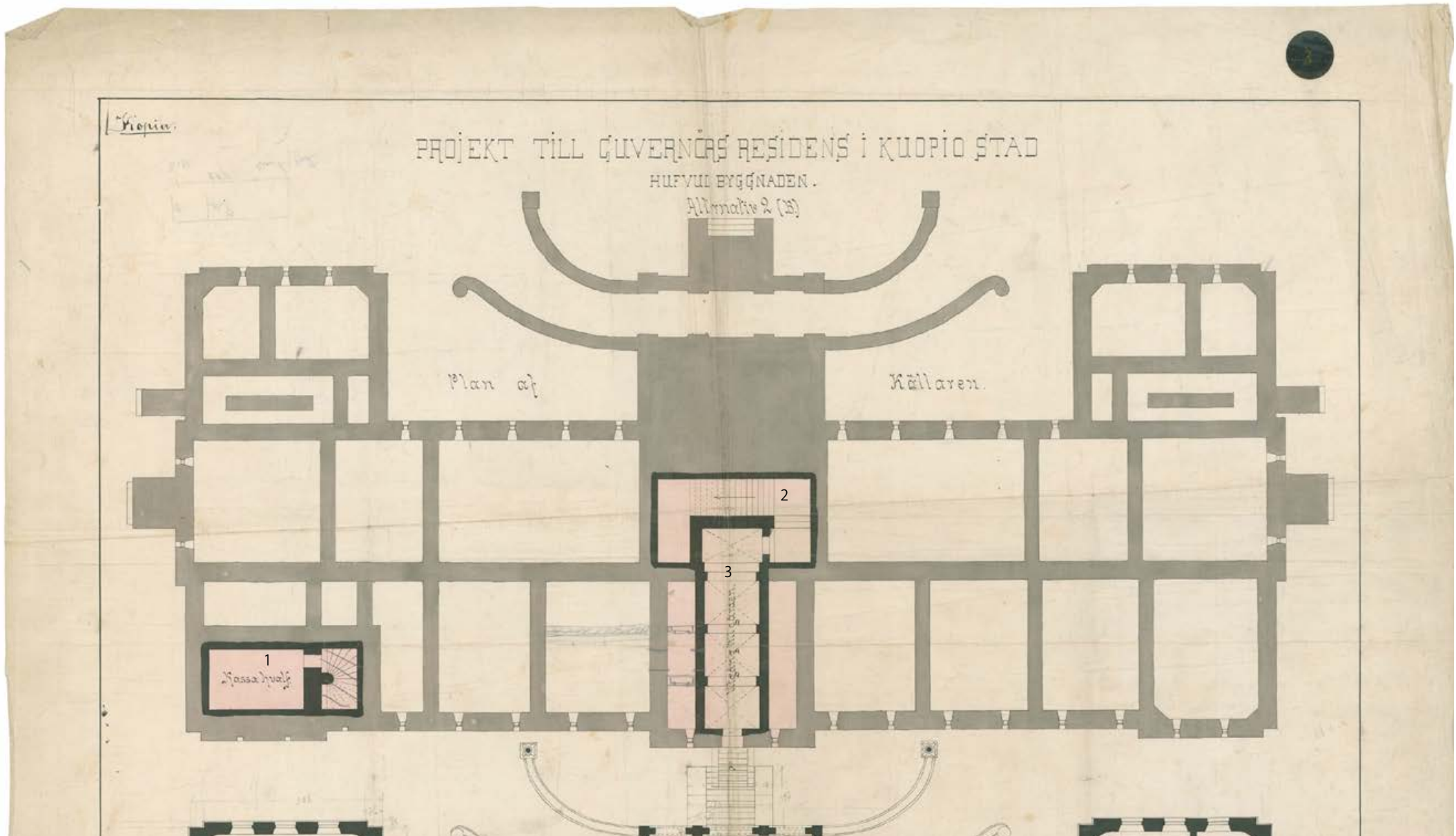
Horisontaalisesti julkisivut on jaettu neljään osaan. Lohkotusta harmaangraniitista muuratun kivijalan päällä on listoilla erotettu sileä vyöhyke. Sen yläpuolelta alkaa nauharustikoitu ensimmäinen kerros. Toinen kerros on rapattu sileäksi ja vaikutelmaltaan kevyempi. Kerrosvälit on erotettu toisistaan koristeellisella vaakalistoituksella. Räystäslinjaa kiertää valkoinen hammaslista.

Rakennuksen pääkerrosten ikkunoissa on uusrenessanssille tyypillinen T-puite. Ikkunat ovat yhteneväisiä kerroksittain siten, että toisen kerroksen ikkunat ovat ensimmäisen kerroksen ikkunoita leveämmät ja korkeammat. Kokoerosta huolimatta ikkunat sijaitse-

vat samalla pystyakselilla. Toisessa kerroksessa ikkunoiden päällä on konsolien kannattamat palkkifrontonit. Ensimmäisessä kerroksessa ikkunan yläpuolella on lukkokiveä jäljittelevä rustika.

Takafasadin syvyysuhteet ovat hienovaraisemmat. Kolmiakselisessa keskirisaliitissa on konsolien kannattama maaherran parveke sekä sen yläpuolella päätykolmio. Sivurisaliitit ovat kaksiakselisia ja myös niissä on nurkkapilastereiden kannattamat päätykolmiot.

Päämassalla on aumattu harjakatto. Päädyissä ja poikkiharjoissa on päätykolmion muodostavat satulakatot.

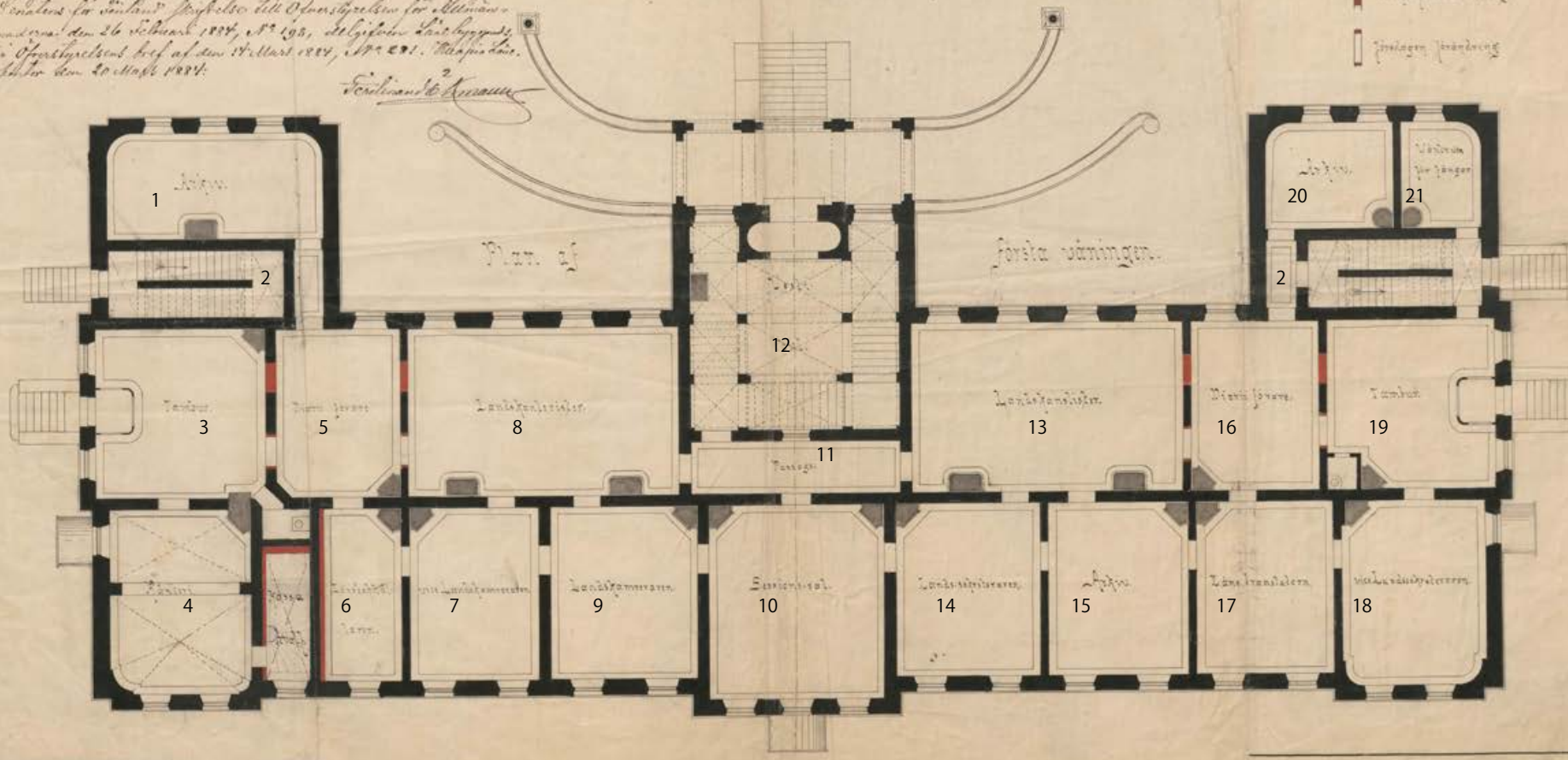
64. Kellaritilat alkuperäisen suunnitelman mukaan: 1. Holvi 2. Porrashuone 3. Holvattu käytävä puutarhaan. KUVA: Kansallisarkisto.

KOPIA AF FASTSTÄLLD RITNING TILL GVERNÖRS RESIDENS I KUOPIO STAD.

Den förelagda ändringen godkänd jämte till Civil Byggnadsnämnd i Hög-
serien. Senare för utlämning förklarad till Byggnadsnämnden för Allmänna
byggnadsnämnden den 26 februari 1884, nr 198, tillgifna till byggnads-
beställare i Byggnadsnämndens betyg af den 19 Mars 1884, nr 271. Tillämpade.
Byggnadsritningar den 20 Maj 1884.

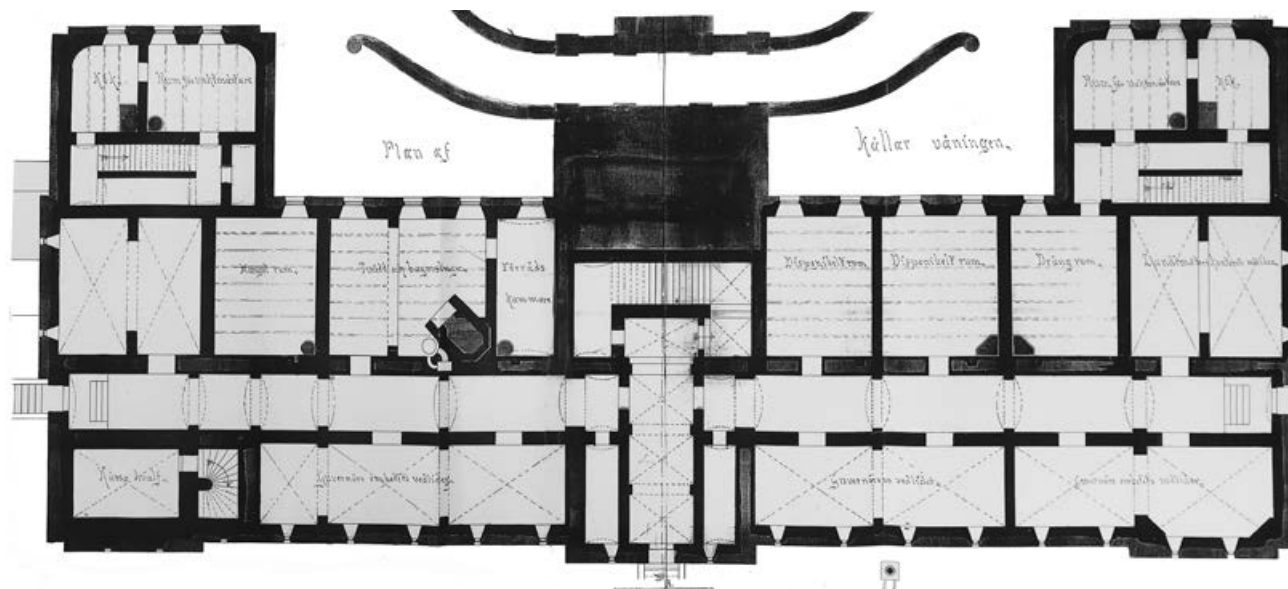
Ferdinand Öhmann

enligt fastställt utlägg
Ferdinand Öhmann

65. Ensimmäisen kerroksen tilat Kiseleffin alkuperäisen suunnitelman mukaan. Piirros on kopio, johon rakennustyömaasta vastannut lääninarkkitehti Ferdinand Öhmann on tehnyt muutoksia punaisella värillä:

1. Arkisto 2. Porrahuone 3. Halli 4. Lääninrahasto 5. Kirjuri 6. Läänin kirjanpitjä 7. Varalääninkamreeri 8. Lääninkonttori 9. Lääninkamreeri 10. Istuntosali 11. Käytävä 12. Sisääntuloaula 13. Lääninkanslia 14. Lääninsihteeri 15. Arkisto 16. Kirjaaja 17. Läänin kirjanpitjä 18. Varalääninsihteeri 19. Salonki 20. Arkisto 21. Odotus KUVA: Kansallisarkisto.

Tilajärjestys

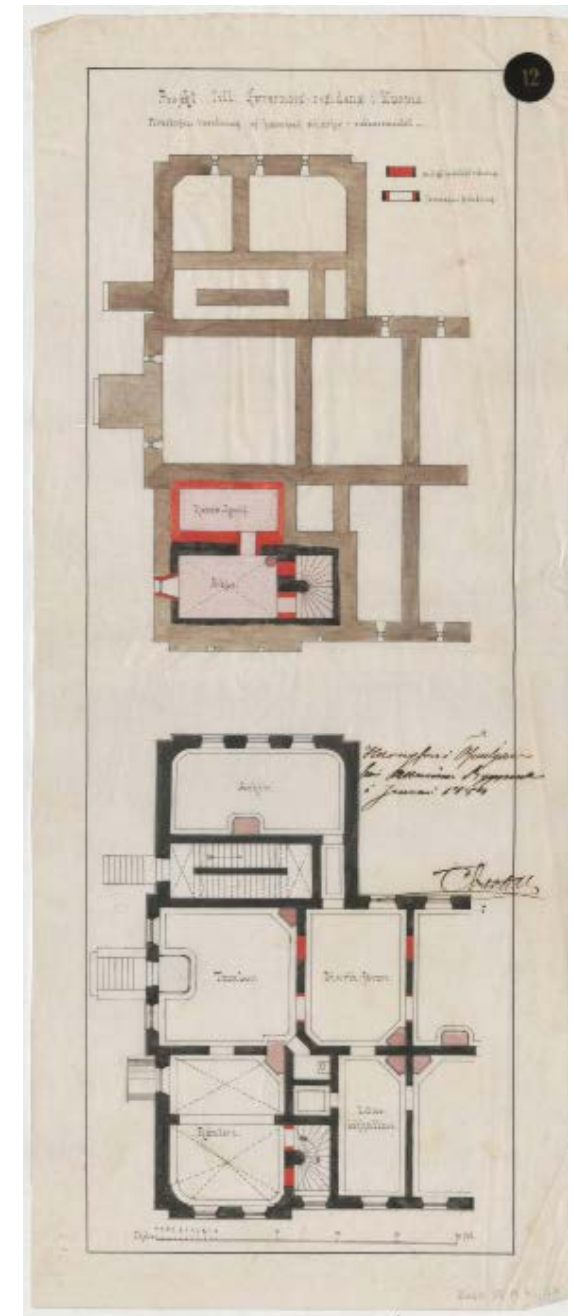
Constantin Kiseleffin elokuussa 1882 valmistuneessa suunnitelmassa esitetään kellarikerros sekä kaksi maanpäällistä kerrosta. Perusratkaisu on tuttu aikaisemmin rakennetuista residensseistä, joissa lääninhallituksen ja maaherran arvokkaimmat tilat on sijoitettu rakennuksen keskelle. Myös kulmahuoneet ovat saaneet oman erityisen luonteensa.

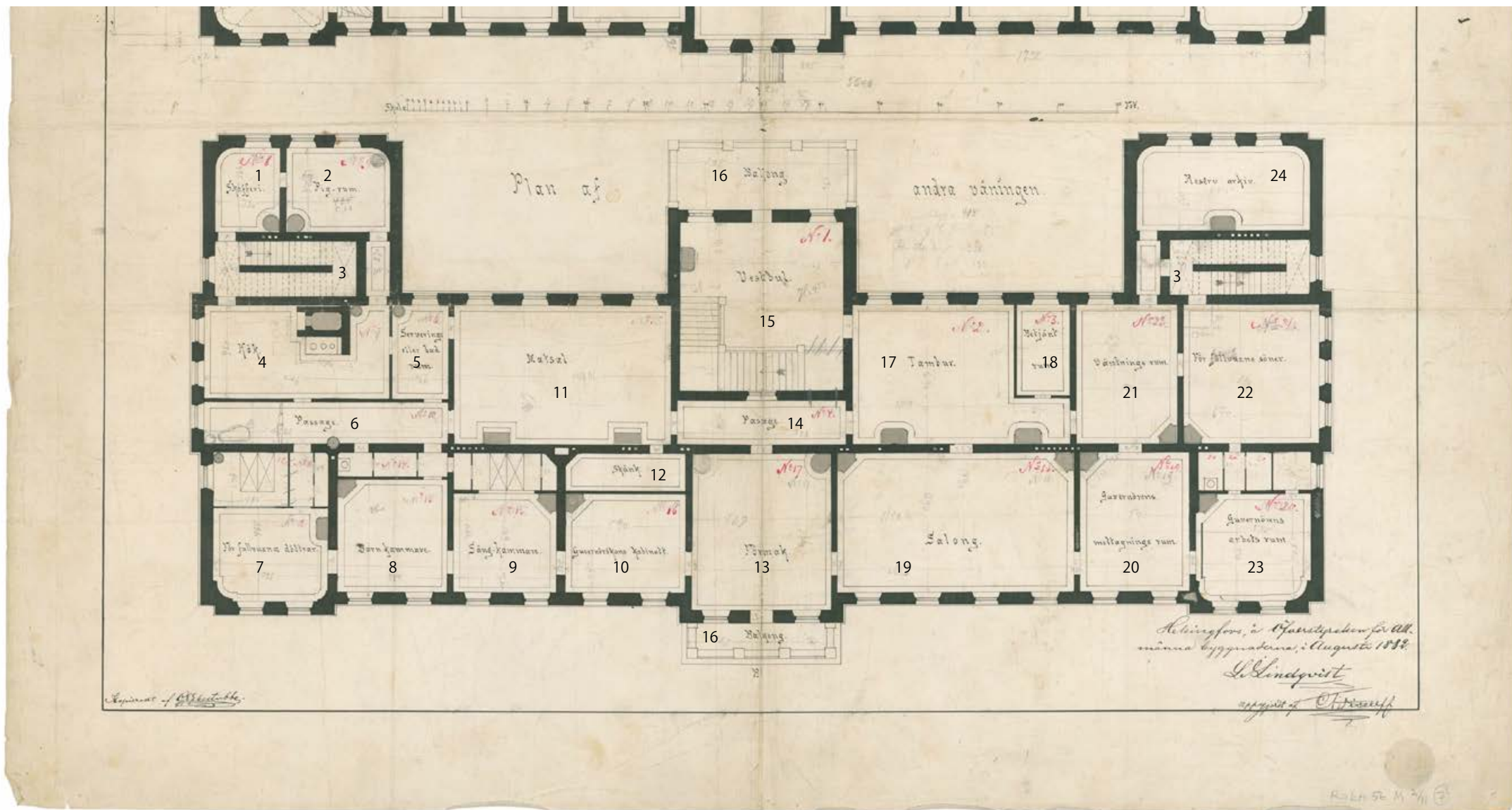
Ensimmäinen kerros suunniteltiin lääninhallituksen työtiloiksi. Kahdessa suuressa konttorisalisissa työskentelivät lääninkanslia ja lääninkonttori. Lääninkamreereilla, kirjuri- ja lääninsihteerillä oli omat työhuoneet. Keskeisimmällä paikalla sijaitsi lääninhallituksen istuntosali, joka toimi samalla maaherran kokoushuoneena. Arkistot sijaitsivat päätyissä.

Toinen kerros rakennettiin kuvernöörin perheen asunnoksi ja sinne sijoitettiin myös kuvernöörin henkilökohtaiset työtilat ja vara-arkisto. Esikuvana käytetyn ranskalaisen ylimyspalatsin mukaisesti suuret edustukselliset salit sijoitettiin keskelle. Sen itäpuolella huoneet kuuluivat maaherralle ja hänen pojilleen. Vastaavasti rouvan ja tyttärien huoneet sijaitsivat länsisiivessä.

66. Constantin Kiseleffin käyttämät kellarin käyttömahdollisuudet elokuussa 1882 (ei päiväystä). Hän luonnosteli kellarin keskikäytävän, jonka varrelle sijoittuisivat puuliiterit ja pyykkituvat. Vahtimestareiden hella- ja huoneet ovat luonnoksessa sivurisalientien alla. Nämä toiminnot toteutettiin kuitenkin erillisinä talousrakennuksina. KUVA: Kansallisarkisto.

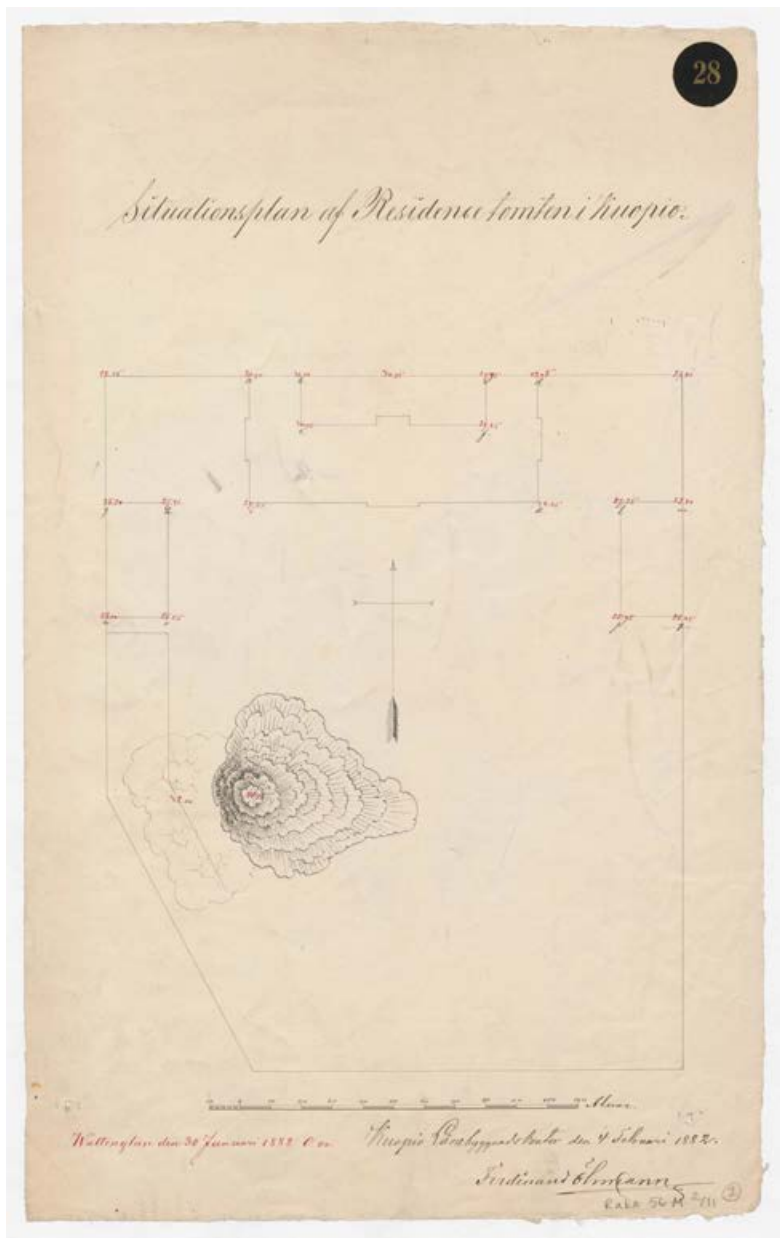
67. Kellarikerroksen suunnitelmaan lisättiin kassaholvi. Holvi toteutettiin kuitenkin ensimmäiseen kerrokseen eikä kuvan mukaisia portaita rakennettu. KUVA: Kansallisarkisto.

68. Toisen kerroksen tilat alkuperäisen suunnitelman mukaan:

1. Ruokavarasto 2. Piian huone 3. Porrashuone 4. Keittiö 5. Tarjoiluhuone 6. Aula (päädyssä kylpyhuone) 7. Tyttöjen huone 8. Lastenhuone 9. Makuuhuone 10. Rouvan huone 11. Ruokasali 12. Aputila 13. Sali 14. Käytävä 15. Vestibyyli 16. Parveke 17. Salongi 18. Palvelija 19. Juhlasali 20. Kuvernöörin vastaanotto 21. Odotushuone 22. Poikien huone 23. Kuvernöörin työhuone 24. Vara-arkisto.
 KUVU: Kansallisarkisto.

69. Rakennustoimikunnan johtoon nimetyn arkkitehti Ferdinand Öhmännin laatima asema-
piirros esittää rakennusten nurkkapisteen ja niiden lähtökort. KUVA: Kansallisarkisto

Kellariin suunnitellut toiminnot sijoitettiin erillisiin talusrakennuksiin ja lopulliseen suunnitelmaan piirrettiin ainoastaan porrashuoneesta puutarhaan johtava holvattu käytävä. Myöhemmin suunnitelmaa täydennettiin lisäämällä kellarin länsipäätyyn holvi ja sisäporras, jota ei kuitenkaan toteutettu. Kellaritiloja otettiin hyötykäyttöön vaiheittain ja varsin pian valmistumisen jälkeen, mihin viittaa alkuperäisessä julkisivupiirroksessa esitetty ovi rakennuksen länsipäädyssä.

Aiemmista residenssisuunnitelmista poiketen Constantin Kiseleff loi pääsisäänkäynnin yhteyteen näyttävien holvikaarien ja marmoroitujen pilareiden koristaman vesitulun, joka toimi samalla pääportaan porrashuoneena. Yläkerrassa vestibyyli muodosti avaran eteistilan puistoon avautuvine parvekkeineen. Rakennuksen molempiin päätyihin sijoitettiin kaksi maaherran asuntoon johtavaa porrasta. Länsipäädyssä porras johdatti keittiöön ja sitä käytti talon henkilökunta. Itäpäässä portaan kautta pääsi poikien ja maaherran huoneisiin.

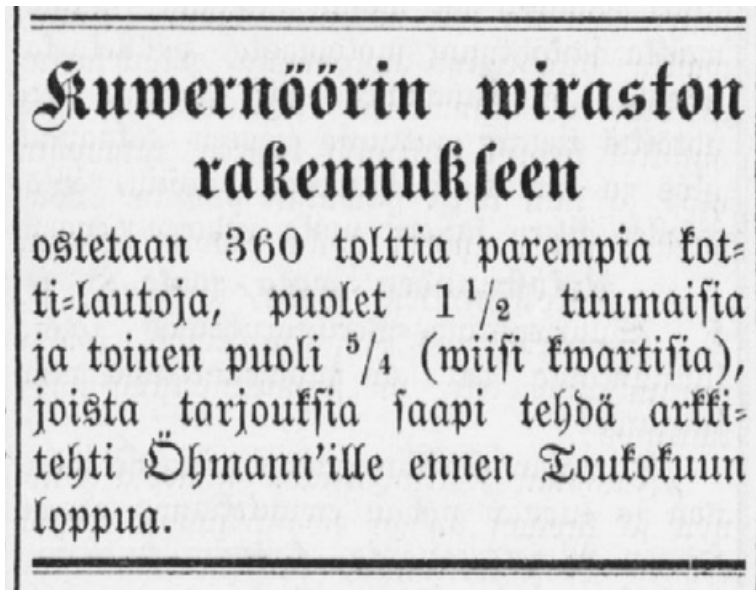
Maaherran keittiö ja siihen liittyvät aputilat sijaitsivat toisessa kerroksessa. Keittiön yhteydessä oli tarjoiluhuone, ruokavarasto sekä palvelijan asuinhuone. Kerroksiin sijoitettiin myös kylpyhuoneita ja käymäläkomeroita.

Jokaisessa huoneessa oli puulämmitin. Tilan merkittävydestä riippuen se oli joko näytävä kaakeliuuni tai vaatimaton peltikuorinen pystyuuni. Kaikkiaan uuneja oli 28 kappaletta.

Kuopion läänin kuvernöörin alamainen kertomus vuodelta 1881:

" Kuvernöörin useasti lausuma toivomus, että Kuopioon rakennettaisiin uusi kivinen lääninhallitushuoneisto, näkyy nyt olewan lähellä toteutumistaan, sitten kun uusi ja kaikin puolin tyydyttävä piirustus sitä warten nyt on tehty sekä sille waan odotetaan armollista wahwistusta; jonka tähden kuvernööri ei enää katso tarwitsewansa huomauttaa tämmöisen rakennuksen tarpeellisuudesta." ⁷⁷

77 Kuopion Sanomat nro 97 14.12.1882 A.F. Andersin

70. Savo nro 62 25.8.1884 Toukokuussa haettiin lehti-ilmoituksella "360 tolttia kottilautoja" eli pintalautoja. Tarjoukset pyydettiin toimittamaan arkkitehti Öhmannille.

5.3 Rakentamisesta ja rakennustavoista

Hänen Keisarillinen Korkeutensa määräsi 25.9.1883 Keisarillisen Senaatin käyttämään 350 200 markkaa Kuopion residenssitalon rakentamiseen. Rakennustyöstä vastaavan toimikunnan johtajaksi nimettiin Kuopion läänirakennustoimiston toinen arkkitehti Ferrinand Öhmann, jonka tuli raportoida senaatille puolen vuoden välein rakennustöiden etenemisestä.⁷⁸ Läänin ensimmäisenä arkkitehtina toimi tuolloin Aleksander Theodor Decker.

Öhmann arvioi ja seurasi rakentamisen kustannuksia rakennuspaikkakunnalla. Hän kilpailutti tavarantoimittajat ja urakoitsijat sekä valvoi rakentamista. Merkittävää oli myös Öhmannin tekemä suunnittelutyö, jossa hän päivitti työmaan mitta- ja korkopiirroksia sekä teki tarkennuksia Kiseleffin suunnitelmiin.

Sanomalehti Tapio uutisoi rakennustöiden aloittamisesta 24.11.1883. Työmaalla työskenteli tuolloin puolensataa henkilöä ja materiaaliataapeleita on kasattu tontille. Työmaan kallioräjättykset tehtiin oletettavasti talusrakennusten kohdalla.⁷⁹

78 Kuopion lääninhallituksen lääninkonttorin I arkisto 1985-1943, Eaa 391

79 24.11.1883 Tapio no 93 s. 2 C.G. Grönholm:

Tapio no 93 ilm. 24.11.1883 s. 2, C.G. Grönholm:

" Perustustyöt Lääninhallituksen wirka-kartanon tontilla ovat jo alkaneet. Paikalla työskentelee nyt yli puolen sadan henkilöä ja rakennus-aineksia, niinkuin lankkuja ja lautoja on jo monet taapelit. Kallion särkeminen toimitetaan dynamitilla ja se antaakin aika pomauksia."

" Wirka-kartano tulee sijaitsemaan residenssi-toria vasten ja sisältää lääninhallituksen virka-huoneet ensi kerroksessa ja kuvernöörin lukuisat asuinhuoneet yli kerrassa. Sitä paitsi tulee vielä 2:ksi pienempää kivi-rakennusta, mm. yksi lääninmaanmittarin arkistolle ja yksi vahtimestarille ja vaatteiden pesulle; sekä ulko-kartano hirsistä. Rakennukset tulevat tosiaankin sijaistsemaan kauniilla paikalla Kallaweden rannalla."

Perusmuuri ja alapohja

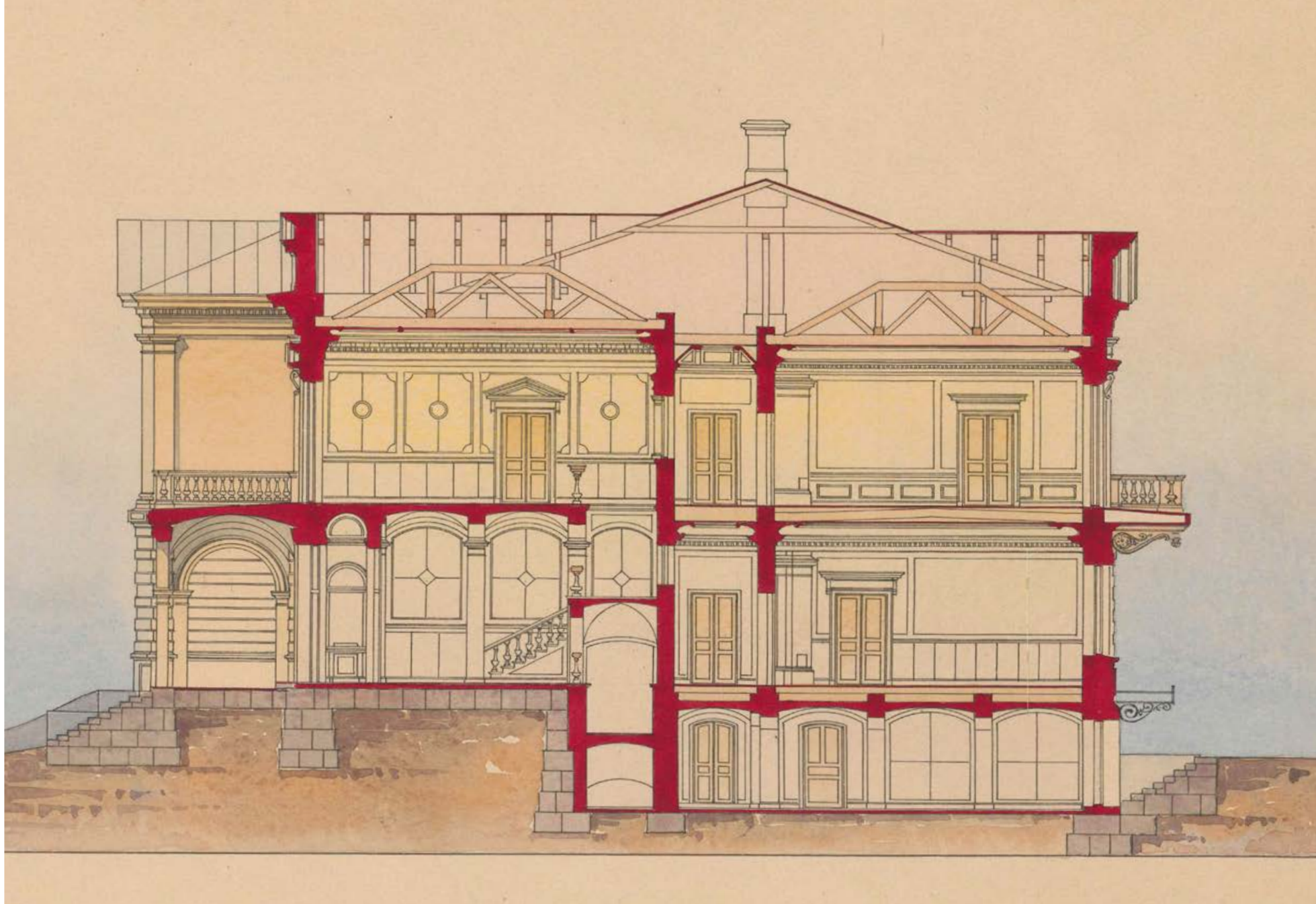
Rakennus perustettiin sorapohjalle luonnonkivistä ladotuille perustuksille, joita vahvistettiin paikoin sisäpuolisella muurauksella. Toisin kuin kellarin pohjapiirroksessa, kiviladokset olivat paksuja ja muodoltaan epäsäännöllisiä. Suunnitelmissa perusmuuriin ei piirretty oviaukkoja lukuun ottamatta kellarin kautta puutarhaan johtavaa holvattua käytävää.

Kellari oli alun perin kylmä ja matala tuuletustila. Sillä oli maalattia, jota käytön laajentuessa päällystettiin liuskemaisella luonnonkivellä ja tiilillä.⁸⁰ Kellarin seinä vahvistettiin ja eristettiin tiilimuurauksilla. Ulospäin näkyvä kivijalka muurattiin muotoon hakatuista graniittilohkoista ja saumattiin pursosaumalla.

Kantava runko ja välipohjat

Maanpäällisten kerrosten kantavina rakenteina toimivat kahden kiven vahvuiset muuratut ulkoseinät ja sydänmuuri sekä muuratut väliseinät. Rakennuksen sydänmuuri

80 Ramboll rakenneavaukset kesäkuussa 2018

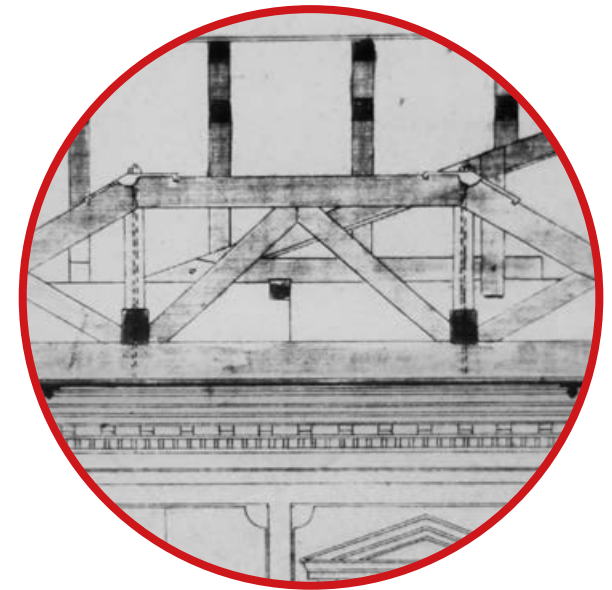
71. Arkkitehti Sigismund von Nandelstadin tekemä leikkauspiirros on tehty vuonna 1912. Rakenteet on piirroksessa esitetty viitteellisesti. Kellaritiloihin piirrettyjen ovien tarkoitus ei ilmene vastaavista pohjapiirroksista. KUVA: Kansallisarkisto

73. Kiseleffin leikkauspiirros vuodelta 1882 kuvaa holvien kannattamaa välipohjaa vesitubulissa. Kuva: Museoviraston suojelukohteiden kokoelma.

74. Maaherran huoneen välipohjassa oli puinen ansarakenne. Pitkän jännevälin vuoksi lattiaa jouduttiin vahvistamaan vuonna 1979. Kuva: Museoviraston suojelukohteiden kokoelma.

75. Vesikattorakenteita varauduttiin vahvistamaan vaarnoilla ja vetoangoilla. Kiseleffin leikkaus esittää ristikkorakenteen yksityiskohtia. Kuva: Museoviraston suojelukohteiden kokoelma.

ulottui harjan suuntaisesti rakennuksen päästä päähän ja sen sisään rakennettiin lämmityslaitteiden ja ilmanvaihdon tarvitsemat hormit.

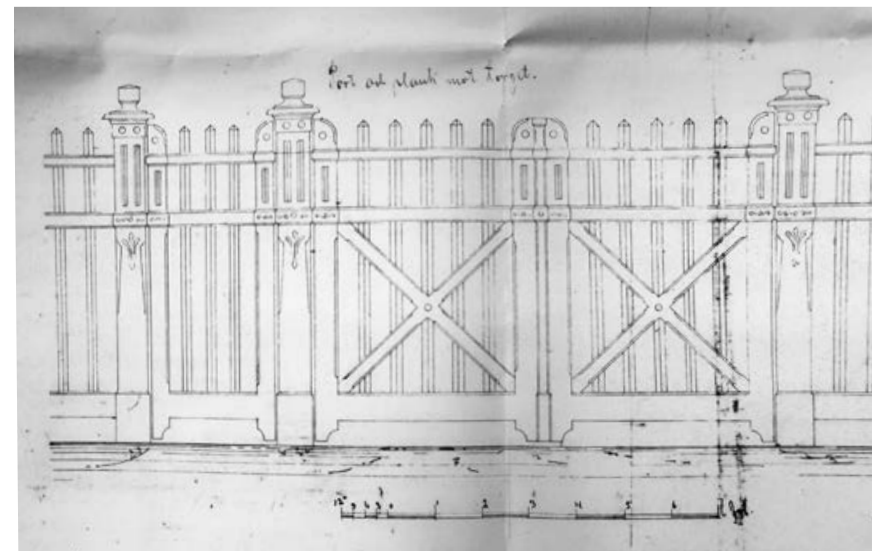
Välipohjat olivat puurunkoisia ja niiden täyteenä käytettiin sammaleesta ja savensekaisesta hiekasta tehtyä seosta.⁸¹ Välipohjapalkit tukeutuivat kantaviin seiniin ja paikoin alapuolisiin holvauksiin. Siellä missä välipohjan jänneväli muodostui pitkäksi, lattiaa vahvistettiin puisella ansarakenteella. Juhlasalissa ja maaherran huoneessa tällainen rakenne osoittautui riittämättömäksi ja sitä jouduttiin myöhemmin vahvistamaan.

Vesikattorakenteet ja yläpohja

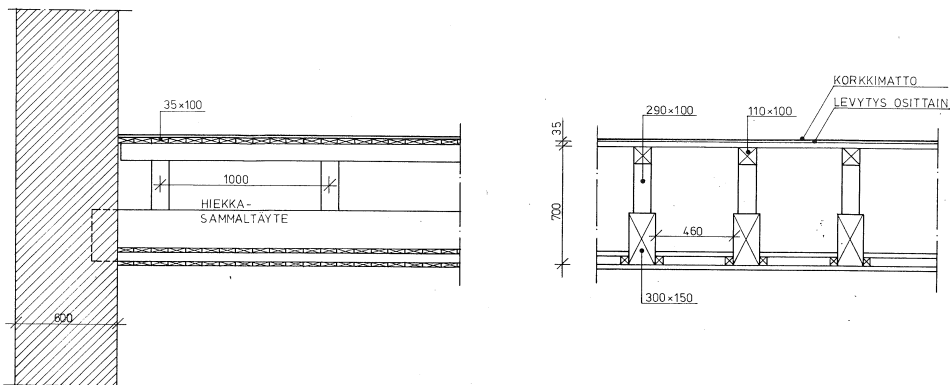
'Pätkäpellillä' vuorattua vesikattoa kannatettiin vankoista parruista rakennetuilla ansarakenteilla. Parrut olivat käsinveistettyjä ja ne liitettiin toisiinsa kiiloin ja puutapein. Suunnitelmassa rakenteita on varauduttu vahvistamaan vetotangoilla ja vaarnoilla.

Ullakko oli tuulettuva ja yläpohjassa käytettiin eristeenä sammalhiekka-seosta. Eristekerroksen päälle ladottiin tiilinen palopermanto, joka poistettiin vuoden 1979 peruskorjauksen yhteydessä.

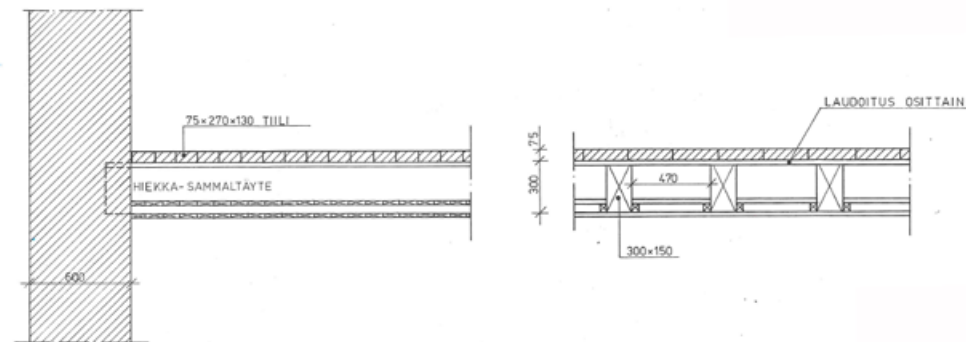
81 Pidetyin tarkastuksen pöytäkirja 10.10.1885

72. Constantin Kiseleffin suunnittelema aita ja portti. Aita kiersi koko tontin rantaan saakka. Puinen aita korvattiin 1920-luvulla nykyisellä metalliaidalla. Kuva: Museoviraston suojelukohteiden kokoelma.

76. Kellarin ja ensimmäisen kerroksen välipohja vuoden 1979 rakennepiirroksen mukaan.
KUVA: Senaatti-kiinteistöt arkisto

77. Yläpohja ja toisen kerroksen välipohja vuoden 1979 rakennepiirroksen mukaan.
KUVA: Senaatti-kiinteistöt arkisto

Rakennusosat ja pinnat

Ikkunat kiinnitettiin apukehyksiin, jotka upotettiin ulkoseinään muurauksenvaiheessa. Parvekkeiden ja portaikon balustradipylväät valmistettiin kuopiolaisen puusepän Kalle Pöntysen verstaalla.⁸²

Lattiat tehtiin vahvasta 35-70 mm lankusta ja niitä päällystettiin vaiheittain käyttöönottoa seuranneina vuosina. Toisen kerroksen neljä keskeisintä huonetta saivat tammiparketin. Muissa asuinhuoneissa käytettiin kuvioitua korkkimattoa tai linoleumia.

Alakerran vestibyylin lattia päällystettiin kivilaatoilla. Pääportaan askelmat tehtiin harmaasta kivistä kun taas kellarin porras ja sivuportaat olivat puurakenteiset. Ensimmäisen kerroksen lääninkanslian istuntosalin lankkulattiaan maalattiin parkettia jäljittelevä koristekuvio.

Sisäseinät rapattiin kaksi puolin, tasoitettiin ja maalattiin. Koristemaalauksia tehtiin ku-

82 Rieki 2005 op.cit. 148

vernöörin asuinhuoneisiin ja alakerran edustustiloihin. Holvaamattomat alakatot tehtiin puusta. Juhlasalin kattoa koristi ovaali stukkomaalaus. (kuva 89)

Lopputarkastus

Rakennuksen lopputarkastus pidettiin lokakuussa 1885. Se koski kaikkia pihapiirin rakennuksia. Tarkastuksen suorittivat Rakennuslihallituksen ensimmäinen arkkitehti Th Decker, vt Kuopion piiri-insinööri A.J. von Hartman sekä Kuopion maistraatin jäsen raatimies J.F. Malmberg.

Toimituksessa olivat mukana myös arkkitehti asessori C. Kiseleff sekä lääninrakennustoimiston toisen arkkitehdin K.F. Öhmannin johtama rakennustoimikunta jäseninä ylimääräinen arkkitehti C.R. Rosenberg vastaavana teknisenä johtajana ja varaläänin-kamreeri Igor Östling rahastonhoitajana. Pöytäkirjaa piti filosofian maisteri August Andelin.⁸³

83 Kansallisarkisto, Rakennushallituksen arkisto

10. Lokakuuta 1885 pidetyn tarkastuksen pöytäkirja:

" Tarkastuksessa todettiin, että kyseinen residenssitalo ja siihen liittyvät rakennukset olivat rakennettu vahvistettujen piirustusten ja kulunkimääräysten mukaisesti, vain sellaisin pienin poikkeuksin, jotka keisarillinen senaatti oli hyväksynyt ja joista se sittemmin oli antanut tarkat ohjeet.

Tarkastuksessa nostettiin lattialautoja ylös ja todettiin, että sammaleesta ja hienosta savensekaisesta hiekasta tehty täyte oli määrätyn paksuista, kuivaa ja virheetöntä. Vain ensimmäisessä kerroksessa, rakennuksen luoteiskulmassa, se oli hiukan kostea.

Sitten tarkastettiin läänin maanmittauskonttorille tarkoitettu rakennus, missä ei ollut mitään huomautettavaa. Talousrakennuksessa todettiin myös täytteiden olevan kuivia ja virheetömiä. Ulkokuonerakennuksessa ei ollut huomautettavaa.

Keisarillisen senaatin siviilitoimituskunnan hyväksymät poikkeukset rakennuspiirustuksissa ja määrärahasuunnitelmasta olivat

1. Kellarin holvaus päärakennuksen keskiosassa pihan puolella
2. Rahastoholvin rakentaminen kellarin sijasta ensimmäiseen kerrokseen
3. Esim. maanmittauskonttorin puulattian sijaan tehty tultakestävä lattia
4. Ukkosenjohdattimen lukumäärä oli eri kuin määrärahasuunnitelmassa

Töitä, jotka olivat määrärahakertomuksessa, mutta eivät vielä olleet valmiita, merkittiin:

- a) Ulkokuoneen uloin lautavuoraus
- b) Pienemmän huvimajan rakentamien ja
- c) puutarhan tasoitus ja istutus ja
- d) aitojen pysytys katujen varteen, mitkä työt olivat jo käynnissä
- e) katujen ja pihan kiveäminen "

78. Vasemmalla: Rakennuksen katolle tehtiin kymmenen mastomaista ukkosenjohdatinta. KUVA: Kuopion museo

6 Rakennuksen käytöstä ja muutosvaiheista 1885-2001

Residenssin arki alkoi kuvernööri Järnefeltin perheen muutettua rakennuksen ylempään kerrokseen vuonna 1885. Samanaikaisesti kuvernöörin alaisuudessa toiminut lääninhallitus aloitti toimintansa alakerran konttoreissa ja työhuoneissa. Ensimmäisinä vuosikymmeninä kuvernöörit vaihtuivat tiheään tahtiin ja talon elämää sävyttivät toistuvat muutot. Rakennusta korjattiin ja ajanmukaistettiin lääninrakennuskonttorin teettämässä vuosikorjauksissa.

6.1 Kuvernöörit asettuvat taloon

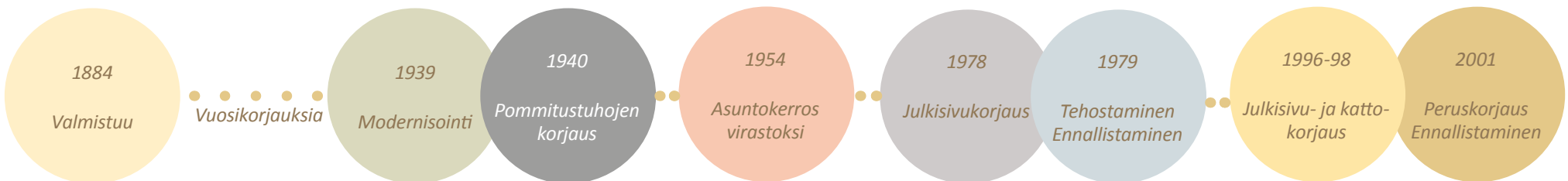
Kuopion läänin ensimmäisten kuvernöörin keskimääräinen virassaoloaika oli vain kolme ja puoli vuotta. Rakennuksen kannalta se merkitsi lähes jatkuvaa muutostilaa, jossa maaherran asunnon kalustus vakiintui hitaasti. Vasta maaherra Gustaf Ignatiuksen pitkä virkakausi 1919-1940 vakiinnutti residenssin sisustuksen ja käynnisti rakennuksen uudistamisen.

Järnefeltien aika

Residenssin ensimmäiset asukkaat olivat Pappilanmäeltä uuteen rakennukseen muuttaneet kuvernööri Järnefelt ja hänen perheensä. Kenraalimajuri Alexander Järnefelt (1833-1896) oli nimitetty Kuopion läänin kuvernööriksi vuoden 1884 alussa. Hän tuli virkaan Mikkelin läänin kuvernöörin paikalta ja siirtyi jo vuonna 1888 kuvernööriksi Vaasaan.

79. Järnefeltin perhe valokuvattiin Kuopiossa vuonna 1905, kun se kokoontui Kasper Järnefeltin Emma-puolison hautajaisiin. Emma os. Ahonen oli lääninhallituksen vahtimestarin tytär. KUVA: Kuopion museo, Victor Barsokevitsch

80. Kuopion Lääninhallituksen tiloissa kuvattu keskusvaalilautakunta vuonna 1907 ensimmäisten eduskuntavaalien aikaan. Etualalla istuu lääninkamreeri Eero Salenius Kuopion Museo, kuvaaja Victor Barsokevitch

KUOPION LÄÄNINHALLITUKSEN RAKENNUKSESSA ASUNEET MAAHERRAT

1884 - 1888	August Alexander Järnefelt
1888 - 1899	Johan Fredrik Gustaf Aminoff
1899 - 1900	Henrik Willehard Åkerman
1900 - 1903	Edvard Gabriel Krogius
1903 - 1905	Martti Alexius Bergh
1905 - 1911	Emil Wilhelm Stenius
1911 - 1913	Werner Nikolaus Tawaststjerna
1913 - 1917	Arthur Robert Gustaf Spåre
1917 - 1918	Albert Alexander von Hellens
1919 - 1940	Gustaf Ignatius
1940 - 1945	Pekka Ville Heikkinen
1950 - 1954	Lauri Riikonen

81. Victor Barsokevitsch KUVA: Kuopion Museo

ARVOKAS LAHJA HENKILÖKUNNALLTA

Kuvernööri Steniuksen jäädessä eläkkeelle vuonna 1911 lääninhallituksen henkilökunta lahjoitti esimiehelleen lahjan, josta on ollut ratkaisevasti hyötyä rakennuksen ennallistamisessa. Valokuvaaja Viktor Barsokevitschin kuvasarja lääninhallituksen henkilökunnasta kuvaa rakennuksen sisustusta ja kalustusta edustustilojen lisäksi myös keittiössä ja arkistossa.

Puolalaissyntyinen Viktor Barsokevitsch (1863-1933) oli yksi vuosisadan vaihteen tunnetuimpia valokuvaajia Suomessa. Hänellä oli Kuopiossa kuvaamo, josta käsin hän tallensi kuopiolaisia sekä kaupungin keskeisiä tapahtumia ja rakennuksia.

Perheeseen kuului kuvernöörin puoliso Elisabeth (1839-1929) sekä yhdeksän lasta, joista kaksi menehtyi pienenä. Vaikka Järnefeltien kausi uudessa residenssissä jäi vain kolmen vuoden mittaiseksi, oli perheen vaikutus Kuopion kulttuurielämään merkittävä.

Kuvernööri Järnefelt oli suomalaisuusmies ja hänen toimestaan viraston virkakieleksi otettiin suomi. Elisabeth Järnefelt oli aikansa tunnetuimpia suomalaisia naisia ja hänen salongistaan muodostui suomalaisten kulttuurivaikuttajien tapaamispaikka. Järnefeltien lapsista kasvoi Suomen kulttuurihistorian merkittävimpiä taiteilijoita ja vaikuttajia.

Uudessa virka-asunnossa järjestettiin monenlaisia huveja, joiden hauskuudesta vastasivat Järnefeltin lapset ja nuoret. Kun rouvan sukulaiset Pietarista saapuivat kesävieraisiksi, olivat yläkerran huoneet täynnä väkeä.⁸⁴

84 Häkli Pekka, Arvid Järnefelt ja hänen lähimaailmansa, WSOY Porvoo 1955 s. 155 ja 170

Kuvernööri Järnefelt oli suomenmielinen mutta muutoin jyrkän vanhoillinen. Kun kirjailija Minna Canth suututti yhteiskunnallisella kirjoituksellaan kuvernöörin, hänellä ei ollut enää asiaa palatsiksi kutsumaansa residenssiin.⁸⁵

Järnefeltin pieni tytär Elli kuvasi rakennusta kirjailija Juhani Ahon pyynnöstä seuraavasti: 'Kyllähän täällä on hyvä asua. Isosta salista ja mamman vastaanottohuoneesta minä enimmin pidän, vaikka ei ne rumia nuo muutkaan ole.'⁸⁶ Vastaavasti Elisabeth-rouvan kirjeissä kuvataan, kuinka perhe vietti aikaa puutarhassa kukkien ja krocketin parissa.⁸⁷

Järnefeltien aikakausi päättyi syksyllä 1888. Hänen seuraajansa Johan Aminoffin kuvernöörikuudella virastossa palattiin ruotsin kieleen. Järnefeltin poika Kasper jäi lääninhallitukseen venäjän kielen kääntäjäksi ja avioitui lääninhallituksen vahtimestarin tyttären Emma Ahosen kanssa.⁸⁸

85 ibid s.164

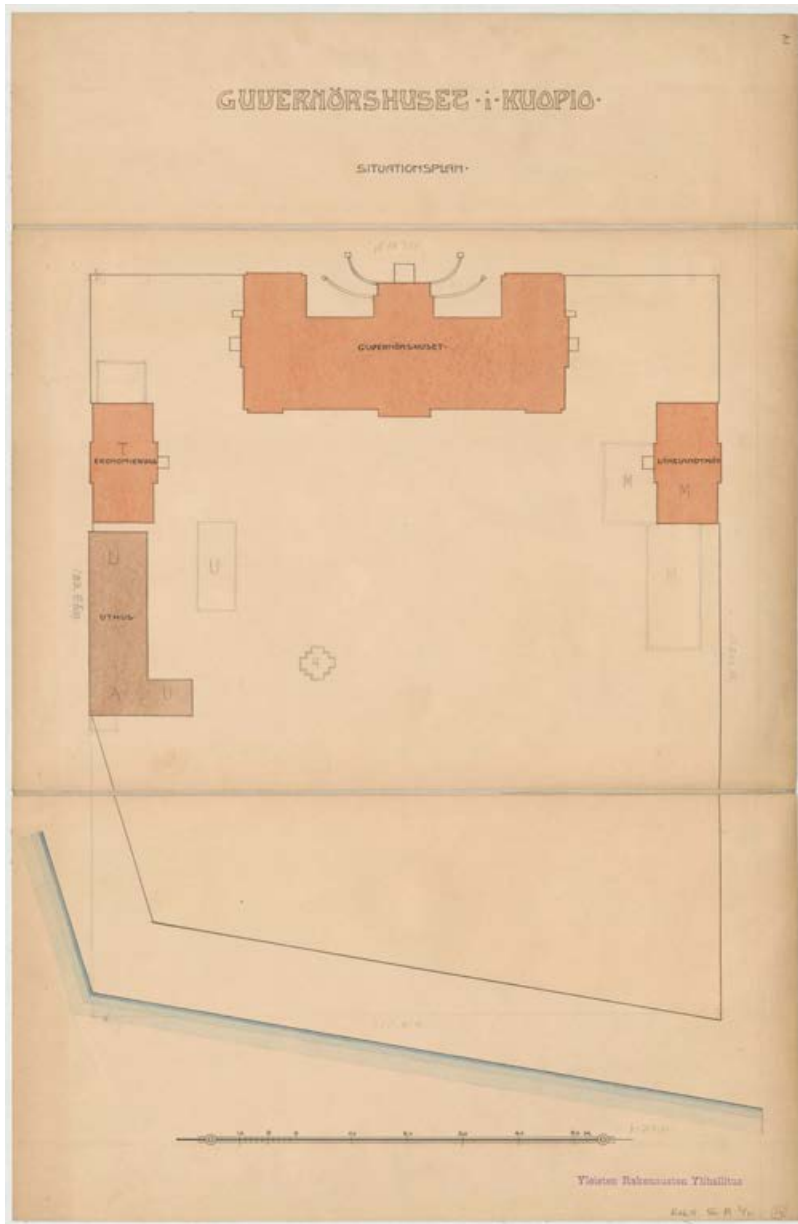
86 ibid s. 54

87 ibid s. 50

88 ibid s. 170

82. Maaherran asunnon sali (nykyinen maaherran huone) vuonna 1902. Lattia on päällystetty kuvioidulla korkkimatolla ja seinät on tapetoitu. Seinän alaosan rintapaneeli on alkuperäinen. Oviaukosta näkyy juhlasaliin ja edelleen maaherran vastaanottohuoneeseen. KUVA: Kuopion Museo, kuvaaja Victor Barsokevitsch

83. Arkkitehti Sigismund von Nandelstadh laati rakennuksesta mittapiirustukset vuonna 1912. Asemapiirroksen on luonnosteltu sivurakennusten laajennuksia sekä kolmas talusrakennus. KUVA: Kansallisarkisto

Kolmen kerroksen väkeä

Yläkerrassa asuva kuvernöörin perhe oli rakennuksen keskeisin käyttäjä. Heidän lisäksi toisella kerroksessa työskenteli palvelusväkeä, jolle oli varattu huone rakennuksen länsisivestä. Vahtimestarin perhe asui talusrakennuksessa.

Alakerta oli lääninkanslian ja lääninkonttorin virkamiesten työpaikka, mutta viraston työntekijöitä ei asunut rakennuksessa. Lääninhallituksessa asioiville oli varattu odotushuoneita vestibyyliin sekä rakennuksen päädyissä sijaitsevien sisäänkäyntien yhteyteen.

Rakennuksen alkuperäisessä tilajärjestyksessä ei ollut nykyisen kaltaisia käytäviä vaan huoneisiin kuljettiin toisten tilojen läpi. Tämän vuoksi tilojen keskinäinen järjestys oli merkittävä ja päätyihin sijoitetuilla sisäänkäynneillä oli erityinen merkitys.

Kun savolaisuus kohtasi aristokratian

Talon asukkaiden ja työntekijöiden rinnakkaiselo saman katon alla oli tiivistä ja savolaisten mutkattomuus kohtasi aristokraattiset käytännöt arjessa. Kun yläkerran asuinhuoneet olivat täynnä Järnefeltien kesävieraita Pietarista, kuvernöörin saunottaja ihmetteli ääneen: 'Vai ei ossoo suomea, mualiman selvintä kieltä'. Suhde riippui myös maaherran persoonasta. Myöhemmin muuan talonmies kielsi rouvaansa pesemästä maaherran pyykkiä vedoten siihen, että hän oli ottanut rouvan itselleen eikä maaherralle.⁸⁹

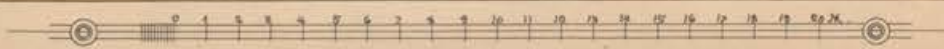
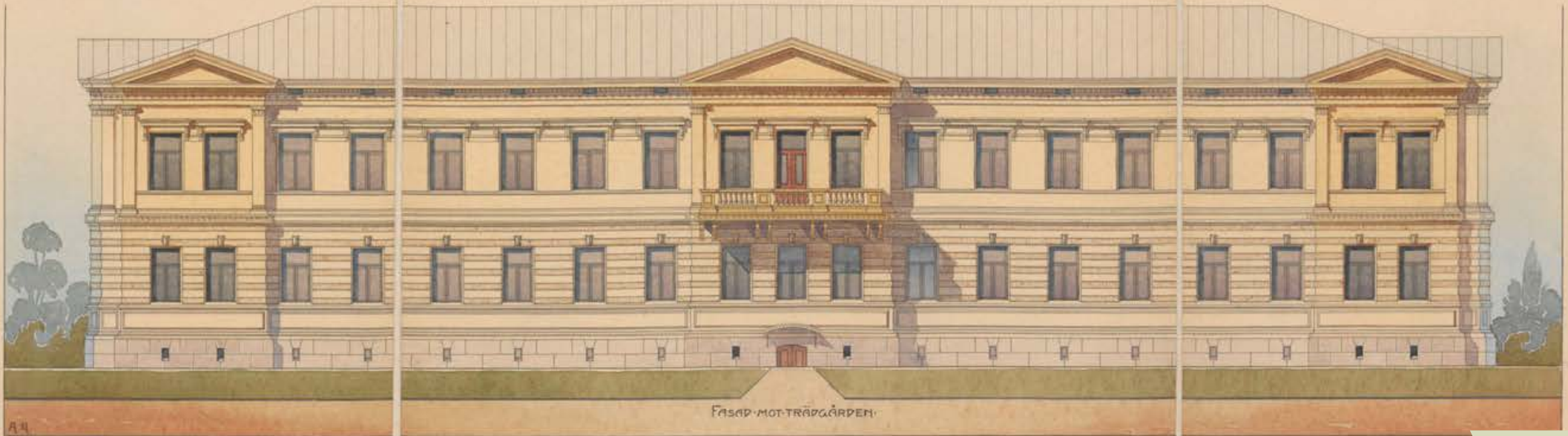
Huollon järjestelyt

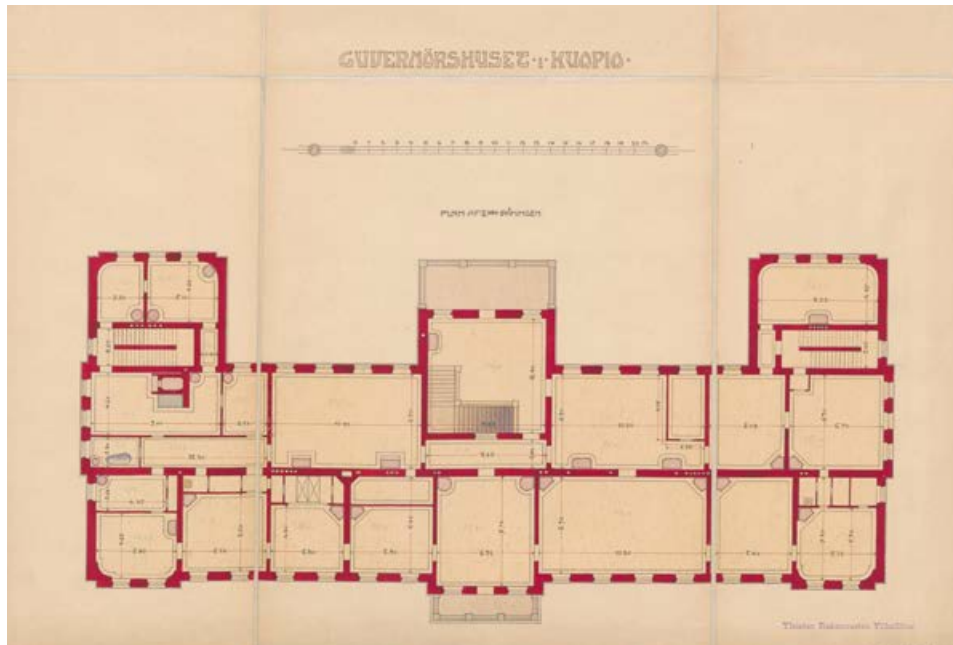
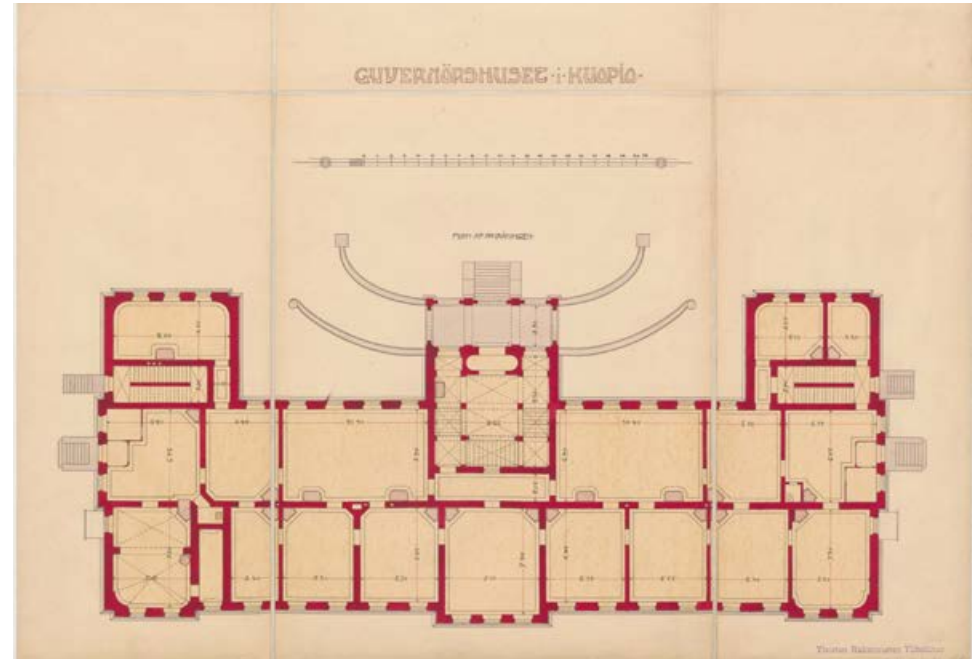
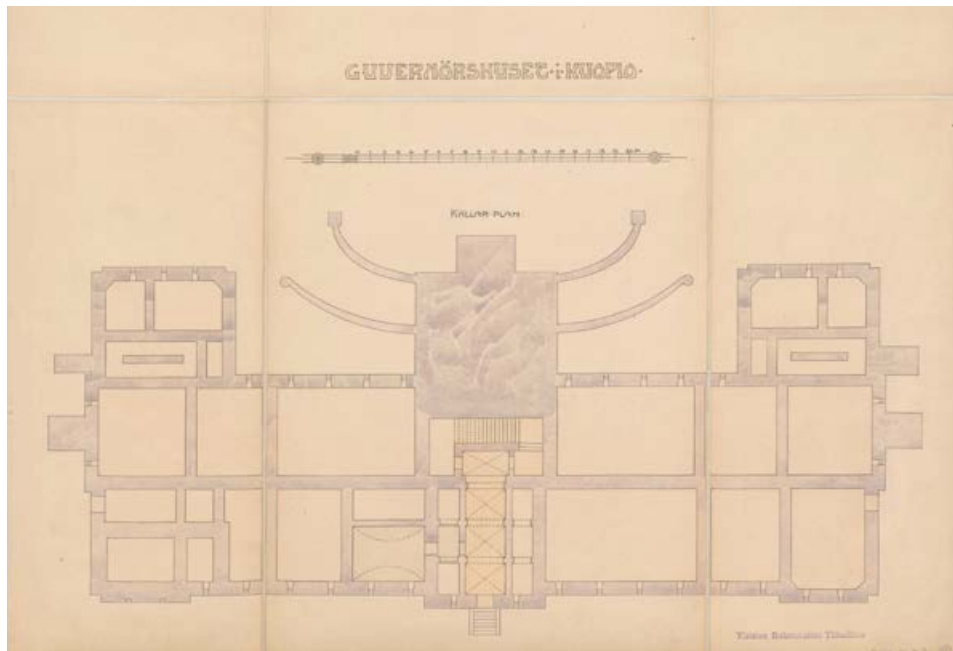
Rakennuksen huolto oli järjestetty pääasiassa korttelin länsilaidalle rakennettuihin talusrakennuksiin. Siellä pestiin kuvernöörin perheen pyykki, leivottiin ja säilytettiin kulkuvälineitä sekä polttoaineita. Ulkokäymälät, sikala ja talli olivat pihan perimmäisessä hirsirakennuksessa. Pihan puolelle tehtiin 1910-luvulla vielä kolmas talusrakennus.

Päärakennuksen toisen kerroksen tiloissa oli maaherran keittiö ja siihen liittyvät ruokavarastot. Ruokatarvikkeita säilytettiin myös rakennuksen länsipäässä maaherran kellarissa.

89 Hiltunen Ulla, Kuopion lääninhallituksen historia -asiakirjakokoelma

GUVERNÖRSHVUSET · I · KUOPIO ·

85. Vuoden 1912 mittapiirustuksissa ei ilmene merkittäviä muutoksia alkuperäisiin piirustuksiin verrattuna. Ne eivät anna myöskään lisätietoa kellarin käytöstä. Kellarin perusmuurit on kuvattu epärealistisen ohuina. KUVAT: Kansallisarkisto

Rakennuksessa oli käymäläkomeroita ja kylpyhuoneita. Ennen viemäriin yleistymistä käymälöissä käytettiin tuuletusputkella varustettuja puulaatikoita, joissa oli sinkkisammio kiinteälle jätteelle ja emaloitu astia nestemäiselle jätteelle.⁹⁰Astioiden tyhjentäminen kuului palvelusväen tehtäviin ja se suoritettiin sivuportaita käyttäen. Alakerrassa käymälöitä oli yksi rakennuksen molemmissa päädyissä.

Polttopuuliiteri sijaitsi perimmäisessä talousrakennuksessa. Polttopuiden menekki oli kuitenkin siinä määrin suurta, että niitä varastoitiin todennäköisesti myös päärakennuksen kellarissa, kuten Kiseleff kellariluonnoksessaan esitti.

Kellarin käyttö

Rakennuksen alkuperäisissä suunnitelmissa ainoat käyttöön otettavat kellaritilat olivat puutarhaan johtava holvikattoinen käytävä sekä länsipäätyn rakennettu lääninrahaston arkisto ja holvi porrashuoneineen. Lopputarkastuspöytäkirjan mukaan

90 Tällainen malli on nähtävillä Tekniikan museossa, Helsingissä

holvia ei rakennettu kellariin. Portaan paikalla on edelleen paksu kiviladonta, jonka perusteella voidaan todeta, ettei sisäyhteyttä holviin rakennettu.

Kellarin tiloja otettiin käyttöön vaiheittain ilman yksityiskohtaista suunnitelmaa. 1930-luvulla laadituissa kellaripiirustuksissa maaherran varasto sijaitsi kellarin länsipäässä, jonne johti tiilistä laidotut kierreportaat ulkoa.⁹¹ Kellarin itäpuolista osaa alettiin hyödyntää todennäköisesti vasta 1920-luvulla, jolloin sinne sijoitettiin arkistomateriaalia.

Uuden kellaritilan käyttöönotto edellytti paksun kiviperustuksen puhkaisemista, muuriaukkojen tukemista, ulkoseinien eristämistä sekä maalattian päällystämistä. Tilanne helpottui 1920-luvulla teräsbetonin yleistyttyä.

Kuvernöörin kuumat paikat 1905

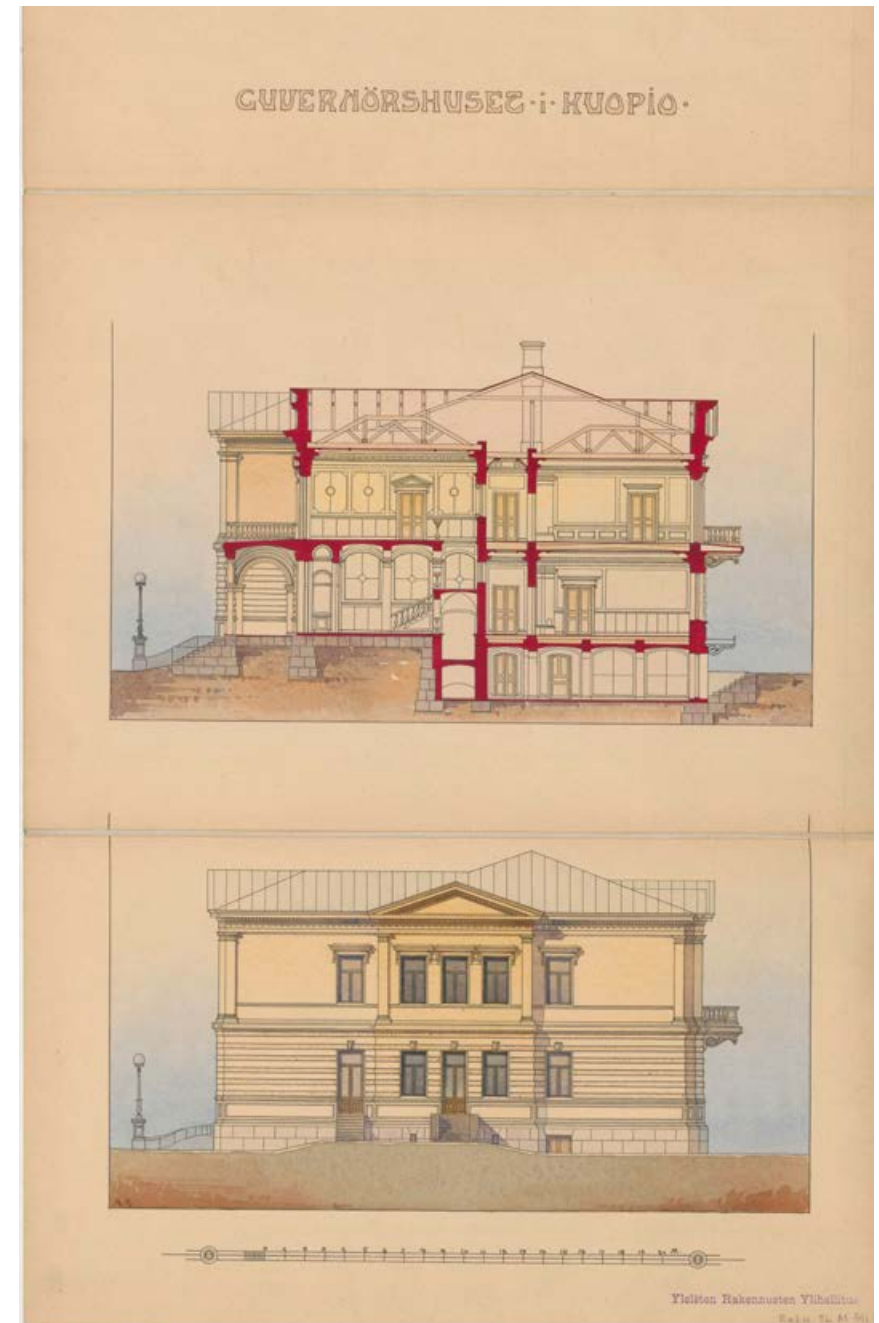
Yksi lääninhallituksen dramaattisimmista tilanteista koettiin vuoden 1905 suurlakon aikana. Suomalaiset vastustivat keisari Nikolai II:n venäläistämispoliittikkaa ja hävitty Japani-sota lisäsi tyytymättömyyttä keisariin. Mieliä kiihdyttivät myös uudet aatteet sekä vaatimus yhtäläisestä äänioikeudesta. Lokakuussa 1905 yleislakko levisi Kuopioon, josta tuli liikkeen keskus Pohjois-Savossa. Väkijoukkojen tyytymättömyys kohdistui kuvernööriin, joka edusti keisaria läänissä. Kuopion keskuskokomitea antoi kuvernööri M.A. Bergille viisi tuntia aikaa lähteä kaupungista. Pelästynyt kuvernööri pakeni puutarhan kautta ja kierteli pitäjän eteläosissa paniikin vallassa. Hän sai luvan palata kaupunkiin 6.11. kun lakko päättyi.⁹²

6.2 Vuosikorjaukset 1885-1939

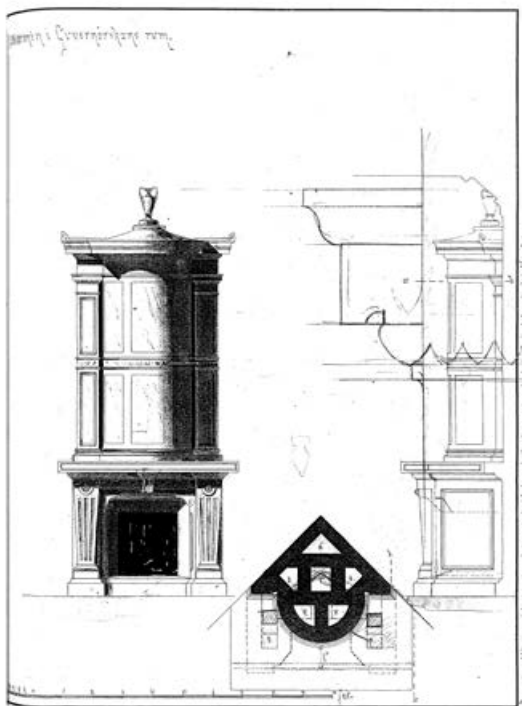
Kuvernöörin residenssin ensimmäisten vuosikymmenten muutokset toteutettiin vuosikorjausten yhteydessä. Vuosikorjauksiin varattiin määräraha, jonka käytöstä vastasi läänirakennustoimisto. Vuosikorjaukset kohdistuivat alkuvaiheessa pääosin kuvernöörin asuntoon, jossa huoneistoa viimeisteltiin ja kohennettiin uusilla mukavuuksilla. Vuosikorjauksilla selvittiin ensimmäiset viisi vuosikymmentä aina 1939 peruskorjaukseen asti.

91 Porrasaskelmat löytyivät 1990-luvun salaojituksen yhteydessä. Yksi tiili otettiin talteen. Hyvärinen Reijo 16.4.2018

92 Mönkkönen Mauri, Kuopion Historia VII, Kustannuskiila Oy, Gummerus Kirjapaino Oy Jyväskylä 1996 s. 148

86. KUVAT: Kansallisarkisto

87. Kamina kuvernöörin rouvan huoneeseen. Katso kuva 101.
KUVA: Kansallisarkisto

88. Kamina kuvernöörin huoneeseen. Katso kuva 363.
KUVA: Kansallisarkisto

89. Juhlasali vuonna 1911. Salin katossa näkyy ovaali stukkomaalaus. Peräseinällä on sähkölamppu, mutta katossa vielä kynttiläkrunu. Uuni on kaakelipintainen ja siinä on uusrenessanssihenkinen kruunu. Perällä näkyy kuvernööri Stenius työhuoneessaan. KUVA: Kuopion museo, Victor Barsokevitsch

Viimeistelyä

Vuosisadan vaihteen luettelot tehdyistä vuosikorjauksista antavat kuvan rakennuksen korjaus- ja muutostarpeista. Toimenpiteet kohdistuivat pääosin kuvernöörin asuntoon.

Vuonna 1897 rappauksia uusittiin, kaksi uunia korjattiin ja keittiöön rakennettiin uusi paistinuuni. Eteiseen, etuhuoneeseen, vierashuoneeseen ja ruokasaliin asennettiin korkkimatot pahvialustalla. Juhlasalin lattia päällystettiin tammiparketilla kymmenen vuotta rakennuksen käyttöönoton jälkeen.⁹³

Seuraavana vuonna tehtiin korjauksia keittiössä sekä varustettiin palvelijan huone peltiuunilla ja linoleummatolla. Merkittävin muutos oli ylemmän eteishuoneen (ves-

tibyylin) tekeminen lämpimäksi. Portaiden ensimmäiselle lepotasolle tehtiin ovet ja vestibyylin takana olevalle käytävälle puhkaistiin oviaukko.

Asunnossa kärsittiin kylmyydestä. Sen torjumiseksi lankkulattiat päällystettiin linoleumilla niissä huoneissa, joissa mattoa ei vielä ollut. Länsipäässä sijainneessa rouvan huoneessa tehtiin ulkomuuria vasten ikkunan korkeudelle ulottuva lautapanelointi, joka tiivistettiin voilokilla eli eläimen karvasta tehdyllä eristeellä.

Vuonna 1903 vuosikorjaukset kohdistettiin keittiöön ja saniteettitiloihin. Rakennukseen oli tuolloin jo vedetty vesijohto ja viemäri. Kaksi vanhaa klosettia vaihdettiin uusiin. Keittiön porraskäytävän seinät sekä käytävien paneloinnit maalattiin ja keittiöön johtavan eteisen lattia alakerrassa 'asfalteerattiin'. Keittäjättären asuntoon asennettiin korkkimatto huopa-alustalla.

93 Siviilirakennukset, Kuopion lääni 1849-1914 Hc:9

90. Näkymä päärakennuksen itäpäästä Haapaniemen tehtaan suuntaan vuonna 1911. Yläreunassa näkyy markiisia, joita käytettiin varjostamaan etelään avautuvien asuinhuoneiden ikkunoita. Huvimaja sijaitsi tuolloin kukkulan laella. Pihaa rajasi puuaita, joka takaoven kohdalla sai puolipyöreän muodon. Kuva: Kuopion Museo, kuvaaja Victor Barsokevitsch

Kesällä 1904 kunnostettiin rakennuksen ikkunat. Ne maalattiin sisäpuolelta ja varustettiin espanjoleteilla eli pitkillä salpalaiteilla. Keittiöön asennettiin uusi korkkimatto pahlialustalla. Vuonna 1905 korjausvuorossa olivat uunit, jotka puhdistettiin ja korjattiin perusteellisesti. Lankkulattioita maalattiin öljymaalilla ja palvelijoiden huoneisiin lisättiin linoleumia. Seinien panelointeja maalattiin ja huoneita tapetoitiin.⁹⁴

Maalaustöitä teetettiin maalari J.A. Strodelillä, maalari O.H. Kekäläisellä sekä muita eniten maalarimestari Gustaf Wartiaisella. Muuraustöitä tilattiin muurari August Aarniolta.⁹⁵

Talotekniikka

Lääninhallituksen rakennus suunniteltiin ja rakennettiin ajankohtana, jolloin saniteettitekniikka teki tuloaan Suomeen. Jo 1890-luvulla valtion julkisiin rakennuksiin kuten vankiloihin ja sairaaloihin kehitettiin keskuslämmitysjärjestelmiä sekä laskentaan perustuvia ilmanvaihtojärjestelmiä. Myös vesijohdot ja viemäri yleistyivät nopeasti mahdollistaen vaivattomat vesikäymälät ja kylpyhuoneet.⁹⁶

Kuopion kaupunki päätti vesijohtoverkoston rakentamisesta vuonna 1878, mutta ensimmäiset vesijohdot saatiin käyttöön vasta 1913. Jätevesiä ohjattiin tuolloin vielä järveen vastoin kaupungin viranomaisten kieltoa. Järviveden käyttö talousvetenä oli yleistä ja veden epäpuhtaudet aiheuttivat vakavia sairauksia.

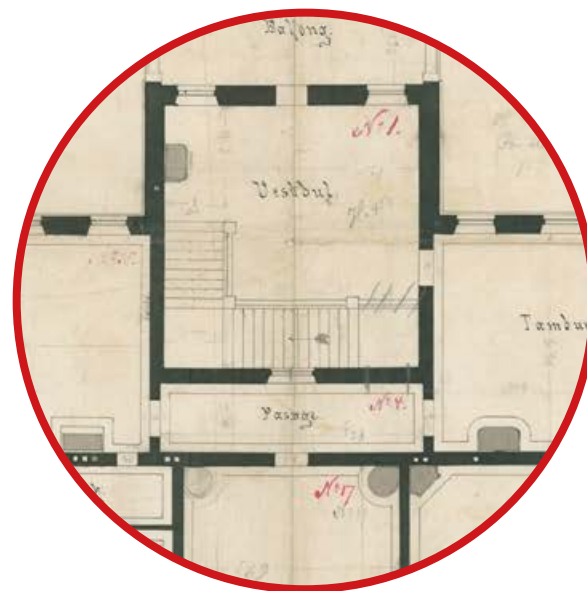
Lääninhallituksessa käyttövesi tuotiin aluksi kantamalla pihan kaivosta. Vuonna 1895 rakennettiin laite, jolla kaivovettä voitiin pumpata ullakolla sijaitsevaan rautaiseen vesisäiliöön. Samalla rakennettiin maaherran ehdottama pitkä viemäriputki, jonka päätepistettä ei mainita.⁹⁷ Lääninhallituksen talotekniikka nykyaikaistettiin vuoden 1939 peruskorjauksessa.

94 ibid

95 Kuopion lääninrakennustoimisto, Urakkasopimukset Hb:1

96 Järventaus Esko, Suomen rakennushallinto 1811-1961, Valtion painatuskeskus Helsinki 1967 ss. 364-367

97 Kuopion lääninrakennustoimisto, Kustannusarvio 1895

91. Vuoden 1898 vuosikorjauksessa pääportaan ensimmäiselle lepotalolle tehtiin ovet ja käynti avattiin eteishallin lisäksi myös vestibyylin takana kulkevaan käytävään. Muutokset on hahmoteltu alkuperäispiirroksen. KUVA: Kansallisarkisto

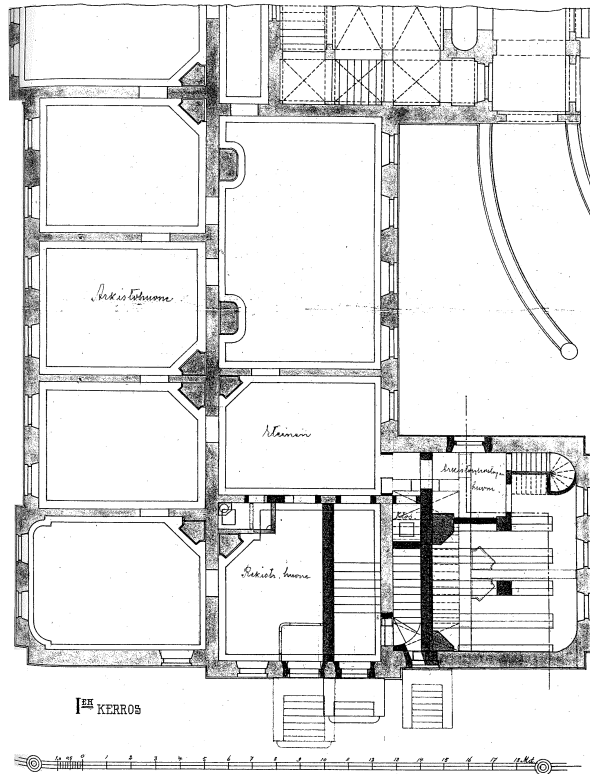

92. Aikakaudensisäkäymälöitä edustaa Osberg & Badesin vuosina 1860 - 1882 valmistamat laitokset. Ne olivat ootratuuta puulaatikoita, joissa oli tyhjennettävä peltiastia tai keeraaminen astia. Hajujen lieventämiseksi laatikoihin asennettiin usein ilmanvaihtoputki. KUVA: Helsingin kaupungin museo CC BY 4.0.

93. Lääninhallituksen puutarha vuonna 1915. Taustalla näkyy kalliokukkula ja huvimaja sen laella. Kuva: Kuopion museo, Kuvaaja Victor Barsokevitsch

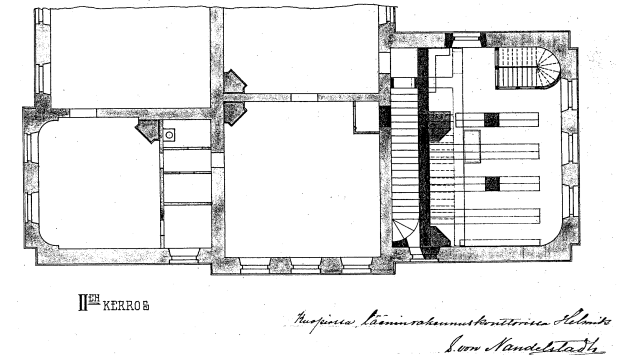
PIIRUSTUS KUOPION LÄÄNINHALLITUKSEN
ARKISTOHUONEISSA V.M. EHDOTETUILLE
MUUTOKSILLE

94. Pohjapiirros itäsiiven arkiston laajennuksesta vuodelta 1908. Muutos vaikutti sivuportaan paikkaan ja muotoon sekä sisäänkäyntien paikkoihin. KUVA: Kansallisarkisto

95. Arkistosta tehtiin kolmen kerroksen korkuinen laskemalla alapohjaa metrin. Uusi välipohjajako osui ikkunoiden kohdalle. KUVA: Kansallisarkisto

Ainainen pula arkistotilasta

Lääninrahastolla, lääninkanslialla ja lääninkonttorilla oli omat alati kasvavat arkistot. Aineistoa lisäsivät toimialueen laajentuminen sekä kirjeiden, lausuntojen ja valituskäsittelyiden määrän moninkertaistuminen.

Tilanteen korjaamiseksi lääninhallituksen itäsiipeen toteutettiin arkkitehti Sigismund von Nahdelstadihin vuonna 1908 suunnittelema arkiston laajennus. Erikoinen kolmitasoinen suunnitelma poikkesi rakennuksen kerrostasoista, jolloin uudet välipohjat asettuivat keskelle ikkunalinjaa. Muutos vaikutti myös porrashuoneeseen ja ulkoporttaaseen, jota siirrettiin sijansa verran kesemmälle.

Vuosikertomuksessa 1921 maaherra Ignatius esitteli arkistosuojaa, johon 'Karjalan kuningaan' Gabriel Walleniuksen kirjeenvaihto saataisiin talteen. Eduskunnan oikeusasiamiehen Hugo Liliuksen vuonna 1931 tekemällä tarkastuskäynnillä lääninhallituksen arkisto sai erityistä kiitosta.⁹⁸

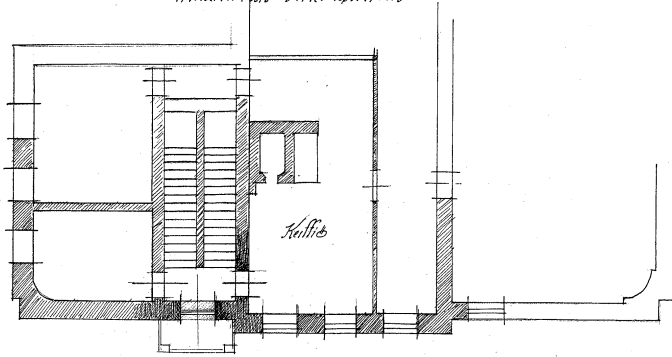
Vuonna 1923 arkistohuoneeksi rakennettiin myös kellarin porrashuoneen vastainen tila. Arkistointi helpottui 1940-luvulla, kun kellarin uudet arkistot saatiin käyttöön ja arkistomateriaalin suunnitelmallinen tuhoaminen aloitettiin. Vuodesta 1955 alkaen arkistoitua materiaalia voitiin toimittaa myös Mikkelin maakunta-arkistoon.

98 Ignatius Gustaf op.cit ss. 16 ja 53

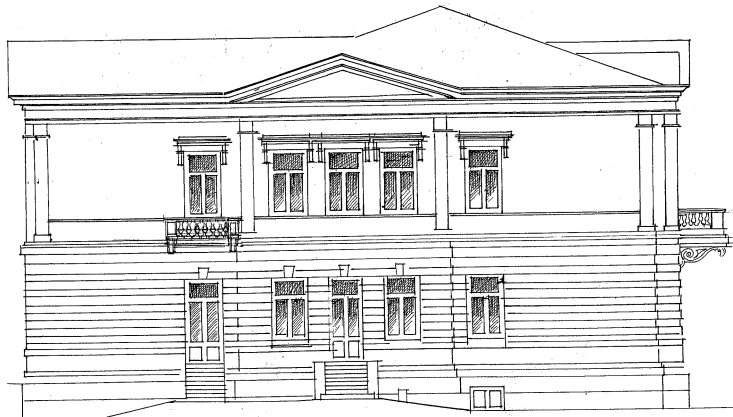

96. Kuva on otettu lääninhallituksen arkistossa vuonna 1911. Edessä arkistonhoitaja Ellen Salenius. Takana rouva Anni Mielonen, Kuopion Museo, kuvaaja Victor Barsokevitsch

*Ehdotus pölytysparvekkeen rakentamiseksi Kuopion läänin
Maaherran virka-asuntoon*

98. Muutospiirros vuodelta 1924. Toisen kerroksen pohjapiirros. KUVA: Kansallisarkisto

Lääninrakennuskonttori
Kuopiossa.

*Esitys valmistettu 1924
J. von Nandelstadh*

99. Muutospiirros vuodelta 1924. Julkisivu länteen. KUVA: Kansallisarkisto

97. Suunnitelma tuuletusparvekkeen lisäämiseksi länsipäättyyn vuodelta 1924. Parveke toteutettiin suunniteltua kapeampana ja kookkaiden konsolien kannattamana. Se poistettiin vuoden 1979 peruskorjauksen yhteydessä, kun porraskäytävä muutettiin. KUVA: Kuopion museo.

Tuuletusparveke

Vuonna 1924 arkkitehti von Nandelstadh suunnitteli maaherran asunnon länsipäättyyn uuden pölytysparvekkeen. Parveke toteutettiin keittiön porrashuoneeseen johtavan oven yläpuolelle. Tarve liittyi alun perin vaatehuoltotilana toimineen talousrakennuksen siirtymisestä Tie- ja vesipiiriin käyttöön.

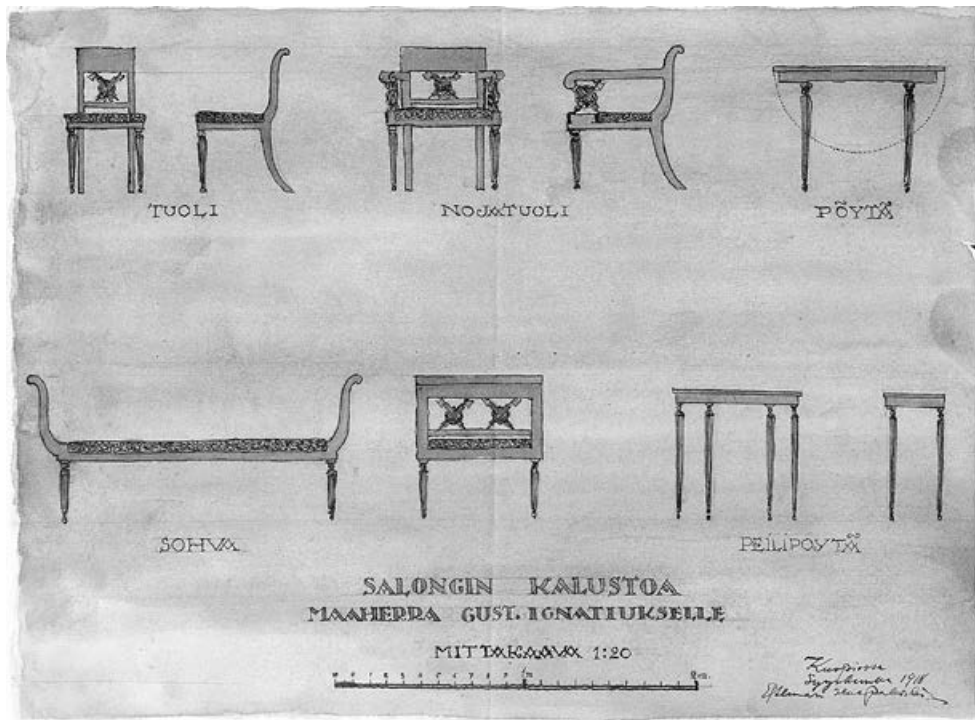
Pientä parvekettä kannattivat korkeat konsolit. Matala balustradikaide jäljitteli maaherran parvekkeen muotokieltä. Tuuletusparveke poistettiin vuoden 1979 peruskorjauksen yhteydessä, kun porraskäytävä muutettiin ja kulkuyhteys parvekkeelle katkesi.

100. Lääninhallituksen keittiö vuonna 1911. Kuopion Museo, kuvaaja Victor Barsokevitsch

101. Kuvnööri Aminoffin rouvan huone vuonna 1899. Lattiassa on kuvioitu korkkimatto. Sisustuksessa ei ole tunnistettavia säilyneitä kalusteita. Seuraavat huoneet ovat makuuhuone, lastenhuone ja perimmäisenä tyttöjen huone. KUYVA: Kuopion museo, Victor Barsokevitsch

102. Hjalmar Haapakosken vuonna 1918 laatimat suunnitelmat maaherra Ignatiuksen tilaamasta kalustosta. Maaherra pysyi mielipiteen serkultaan arkkitehti Otto I. Meurmanilta. KUVA: Heikki Ignatiuksen kokoelma

103. Maaherra Ignatiuksen kalustama sali 1930-luvulta. Seinissä on yksivärinen tapetti ja kattolista on maalattu valkoiseksi. Lattiasa on parkettia jäljittelevä korkkimatto. Tila on nykyinen pääjohtajan työhuone (219). Takimmaisena näkyvä huone oli rouvan huone. KUVA: Heikki Ignatiuksen kokoelma

6.3 Lääninhallituksen kalusteista

Lääninhallituksen rakennuksen irtaimisto muodostui valtion ja maaherran omistamista kalusteista. Ensimmäisen kerroksen virastojen kalustus oli luonnollisesti valtion omaisuutta. Toisen kerroksen asunnossa kalusteet tulivat taloon pääsääntöisesti maaherran muuttokuormassa tai henkilökohtaisina hankintoina.

Maaherran asunnon kalustaminen

Käytäntö ei ollut ilmeisesti yleinen kaikissa residensseissä. Vuonna 1918 rakennukseen muuttanut maaherra Gustaf Ignatius yllättyi, kun totesi muuttaneensa puolityhjään asuntoon, jossa oli palvelijan huoneet mukaan lukien seitsemäntoista kalustettavaa huonetta:

”Paljon huolia tuotti tämän suuren kodin kalustaminen, jossa vain 3:ssa oli valtion huonekalut. Paljon tarvittiin lisää kalustoa ja varsinkin kartiineja moneen kymmeneen ikkunaan” maaherra Ignatius kirjoitti päiväkirjaansa vuonna 1918.⁹⁹

Ignatiuksen kuvauksen mukaan salissa oli Turun linnasta kopioitua ’kauniit valkoiset kukkikaalla silkkipäällysteillä verhoillut huonekalut’ sekä ’kaksi suurta marmorijalustalla seisovaa peiliä’. Ignatiuksen mukaan mainittu kalusto oli kuvernööri Tawaststjernan hankkima ja valtion omistuksessa. Kaksi muuta kalustettua huonetta olivat vierashuone ja vastaanottohuone.

99 Ignatius Heikki: Gustaf Ignatius - Muistiinpanoja ja päiväkirjamerkintöjä, omakustanne, Korpilampi Jyväskylä 2004 s. 3

104. Kuvernööri Emil Stenius työpöytänsä ääressä vuonna 1911. KUVA: Kuopion museo, Victor Barsokevitsch

105. Rouva Alma Calonius työskentelee kirjaamossa vuonna 1911. KUVA: Kuopion museo, Victor Barsokevitsch

Ignatius kalusti tiloja vähin erin vaimonsa avustamana. Hän teetti kajaanilaisella Hjalmar Haapakoskella piirustukset uusrenessanssihenkisestä kalustosta. Ennen tilausta, rouva Ignatius halusi kuulla maaherran serkun arkkitehti Otto I. Meurmanin mielipiteen, johon tämä vastasi Viipurista:

”Haapakosken huonekaluluonnokset ovat erittäin kauniit ja tulisivat varmasti pähkinäpuusta tehtyinä hyvin sopimaan huoneeseen. Ilman luonnolliseen kokoon tehtyjä detaljipiirustuksia en niistä kuitenkaan luule tulevan mitään. Luulen, että Haapakoski on itse aikonut veistää detaljit. Kunpa hän sen vain huolella tekisi.”¹⁰⁰

Kalusto tilattiin lopulta kuopiolaiselta puuseppä Lindhiltä, jonka verstaalta ne valmistuivat vuonna 1919.

100 ibid

Virkatehtävän päättyessä maaherrat joutuivat luopumaan hankkimistaan kalusteista. Kuopiossa käytännöksi muodostui, että pois muuttavan maaherran irtaimistoa myytiin huutokaupalla. Myös valtio saattoi lunastaa maaherran kalusteita:

” Presidentti Kannel sanoi HO :n ostavan juridisen kirjastoni... Valtio on päättänyt ostaa mahonkikalustomme, Lex-ryhmän ja palmun Smk: lla 13.500 ”, Gustaf Ignatius kirjoitti vuonna 1940.¹⁰¹

Maaherra Ignatius menetti huomattavan osa kalusteistaan vuoden 1940 ilmapommituksessa. Tuhoutuneen yksityisomaisuuden arvoksi kirjattiin 150 000 markkaa, kun vastaava valtion menetys oli arvoltaan 35 000 markkaa. Tämä suhdeluku kuvastanee kalusteiden omistussuhdetta maaherran asunnossa.

101 Ignatius Heikki op.cit. s. 178

106. Vahtimestari kuvattuna rakennuksen itäpäässä vuonna 1911. Oikealla on ovi arkistoon. KUVA: Kuopion museo, Victor Barsokevitsch

107. Läänininkanslian puhtaaksikirjoittajia: takana vasemmalla rouva Malin ja edessä Irene Grundström. Tautalla Aina Armelius, Aino Lindholm ja Elna Armelius. KUVA: Kuopion museo, Victor Barsokevitsch

Lääninhallituksen virastojen kalustaminen

Vastaavan näkökulman ensimmäisen kerroksen viraston kalusteisiin saadaan Pohjois-Savo-lehden marraskuussa 1939 tekemästä reportaasista, jossa kerrotaan lääninhallituksen käynnissä olevasta peruskorjauksesta:

”Kun nyt lääninhallituksen kaikki huoneet on perinpohjin uusittu ja maalattu vaalein värein, niin kalusto vaikuttaa tietenkin vanhalta ja kuluneelta. Sitä korjataan ja siistitään kauttaaltaan, mutta uusimiseen ei tällä kertaa ole määrärahoja.”

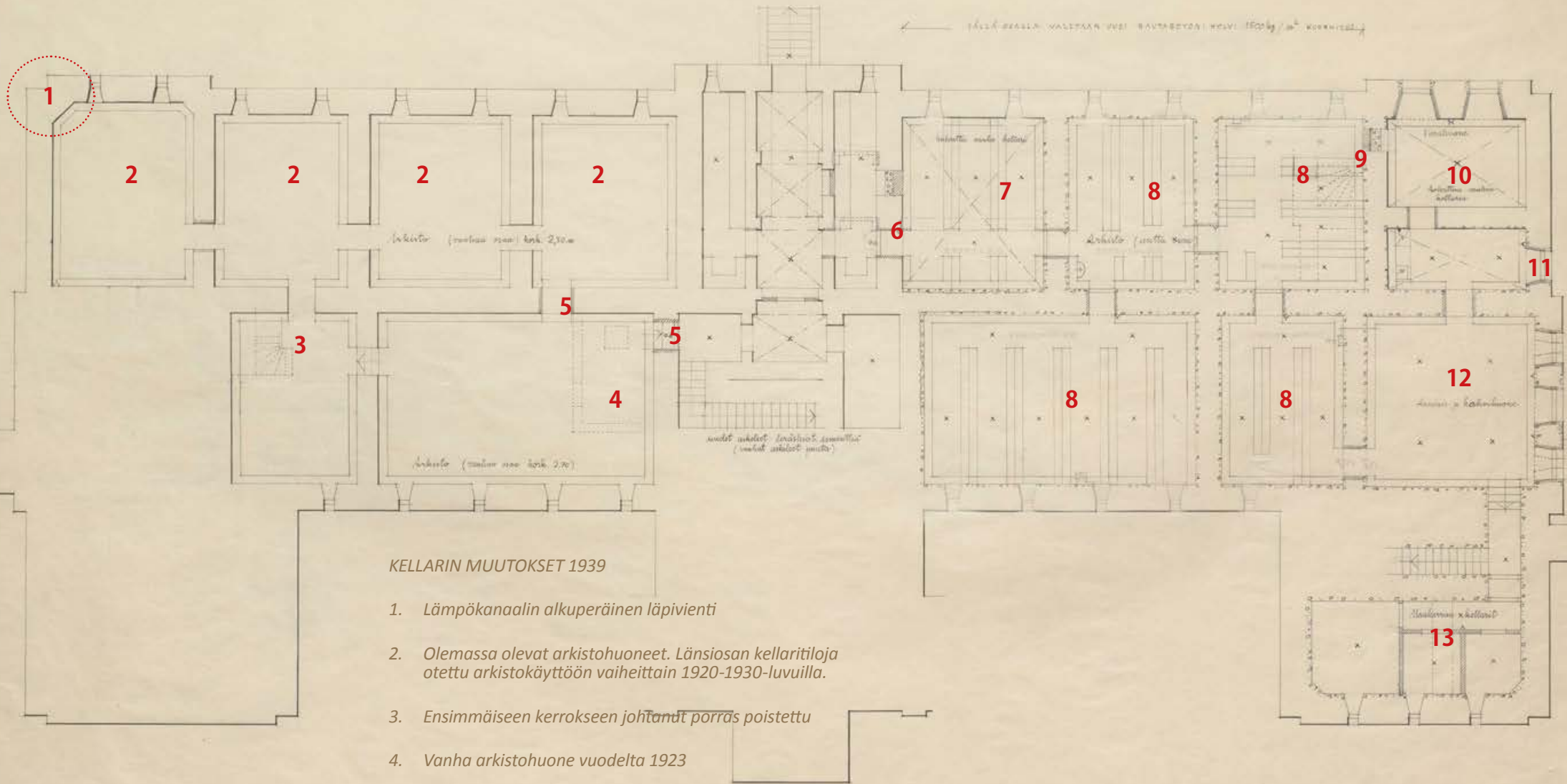
Lehden mukaan alakerran salit ja suuret työhuoneet jaettiin pienemmiksi siten, että 20 huoneesta tehtiin 28. Kun mitoitus muuttui, vanhat kalusteet eivät enää sopineet huoneisiin:

”Kun vanhoja suuria kaappeja tuotiin pienennettyihin huoneisiin, niin täytyi suurimpia sahata kahtia, ennen kuin mahtuivat ovesta sisälle.”¹⁰²

Vaikka ennallistaminen oli keskeinen tavoite vuoden 1977-79 peruskorjauksessa, jäi irtaimiston eheys vähemmälle huomiolle. Syksyllä 1976 järjestettiin mittava huutokauppa, jossa myytiin valtion arvokalusteita kuten sohvia ja kaappeja. Tilaisuus keräsi paikalle alan ammattilaisia eri puolilta Suomea.¹⁰³

102 Pohjois-Savo 6.11.1939

103 Hiltunen Ulla, haastattelu

KELLARIN MUUTOKSET 1939

1. Lämpökanaalin alkuperäinen läpivienti
2. Olemassa olevat arkistohuoneet. Länsiosan kellaritiloja otettu arkistokäyttöön vaiheittain 1920-1930-luvuilla.
3. Ensimmäiseen kerrokseen johtanut porras poistettu
4. Vanha arkistohuone vuodelta 1923
5. Kulkutie arkistoon
6. Uusi muuriaukko, vanha muurataan umpeen
7. Vanha kellarihuone kunnostetaan

RAKENNUSHALLITUS	KAAVA: 1/100	PIIRT. 1939
Helsingin Läänehallitus		HYV.
muutospiirustus		OSASTO:
kellarikerros		TN: 102
		PN: 3

HELSINKI Kuop. KUUN 15 P.NÄ 19 39

PERUSKORJAUS 1939

Rakennuttaja:	<i>Rakennushallitus</i>
Käyttäjä:	<i>Kuopion lääninhallitus maaherra Gustaf Ignatius lääninneuvos V. Mielonen</i>
Suunnittelu:	<i>pääjohtaja Väinö Vähäkallio yliarkkitehti Martti Välikangas arkkitehti Onni Ermala</i>
Valvonta:	<i>arkkitehti Nordström yli-insinööri Muoniovaara</i>
Työnjohto:	<i>rakennusmestarit Hyvärinen ja Pirinen</i>

8. *Suunnitellut arkistohuoneet, eivät toteutuneet*
9. *Poistettu sisäporras holviin (oletettavasti ei ole koskaan ollut) ja tukittava muuriaukko holviin.*
10. *Varahuone. Holvattu tila, jota oli käytetty varastona. Kulku ulkoportaita pitkin.*
11. *Poistettu ulkoporras ja ovi kellariin.*
12. *Aamiais- ja kahvihuone. Viereisessä huoneessa keittiö.*
13. *Maaherra varasto. Tilaa jakava perusmuuri puretaan ja uusi välipohja teräsbetonista. Kevyet väliseinät.*

6.4 Vuoden 1939 peruskorjaus: nykyaikaistamista ja tiivistämistä

Vuosina 1931-1932 päärakennuksessa toteutettiin korjausohjelma, joka keskittyi sisäpintojen sekä varhaisten vesi- ja sähköjohtojen uusimiseen. Seiniä tapetoitiin ja valkaisuittiin. Ikkunoita ja ovia maalattiin. Kellarin arkistohuoneisiin lisättiin lämmitys ja kerroksissa sijainneet tulisijat kunnostettiin. Myös vesikattoa korjattiin.¹⁰⁴

Ensimmäinen varsinainen peruskorjaus tehtiin vuonna 1939. Se päämääränä oli rakennuksen nykyaikaistaminen. Rakennustekniikka oli tehnyt pitkän harppauksen lääninhallituksen rakentamisen ajoista. Suurimpia muutoksia olivat teräsbetonin käyttö, sähkö, vesijohto ja keskuslämmitys. Nykyaikaistamisessa noudatettiin funktionalismin periaatteita, jotka suomalaiset olivat omaksuneet 1930-luvun kuluessa.

Peruskorjauksen suunnittelu

Muutossuunnitelmat laadittiin kolme vuotta aikaisemmin perustetussa Rakennushallituksessa, jonka suunnitteluosastolla toimi yliarkkitehdin alaisuudessa kolme toimistoarkkitehti.¹⁰⁵ Rakennushallituksesta oli tullut kollegiaalinen ja siellä työskenteli arkkitehtien lisäksi myös talouden ja insinööritekniikan ammattilaisia.¹⁰⁶

Kuopion lääninhallituksen vuoden 1939 peruskorjauksen suunnitteluun osallistuivat toimistoarkkitehti Onni Ermalan, yliarkkitehti Martti Välikangas sekä pääjohtaja Väinö Vähäkallio. Pääjohtaja vastasi neuvotteluista suunnitteluun osallistuneiden maaherran ja osastopäälliköiden kanssa.¹⁰⁷

Peruskorjaus aloitettiin huhtikuussa 1939. Maaherra Gustav Ignatius perheineen muutti osoitteeseen Kauppakatu 16 ja lääninhallitus siirtyi Teollisuuskoulun tiloihin.¹⁰⁸

Keskuslämmitys

Korttelin lämmityslaitos rakennettiin viereisen maanmittauskonttorin kellariin. Lämpö johdettiin maanalaista kanaalia pitkin korttelin muihin rakennuksiin. Lämpö tuotiin päärakennukseen kellarin kaakkoiskulmasta.

104 Lääninrakennuskonttorin kustannusarvio 11. marraskuuta 1930

105 Hanski 2011 s. 126

106 Halila, Aimo 1967. Suomen Rakennushallinto 1811–1961. Helsinki. s. 78

107 Pohjois-Savo op.cit. 6.11.1939

108 Ignatius Heikki op.cit. s. 138

Keskuslämmitys mahdollisti lämmitysruunien purkamiseen. Uunit poistettiin kaikista muista tiloista paitsi lääninneuvoksen ja kahden puhtaaksikirjoittajain huoneesta.¹⁰⁹ Purettujen uunien kohtalosta ei ole tietoa.

Kellari

Porrashuoneen itäpuolella olevat kellaritiloja oli otettu arkisto- ja varastokäyttöön jo 1920-luvulta alkaen. Ermalan ja Välikankaan suunnitelmassa kellarin länsiosan vanha kiviperustus oli tarkoitus korvata rautabetoniholvilla, jolloin uudistettuun tilaan olisi mahtunut viisi uutta arkistohuonetta. Tämä toteutui vain osittain.

Maaherran kellarivarasto toteutettiin läntiseen poikkipäätyyn edellä kuvatulla tavalla. Sen viereen rakennettiin henkilökunnan kahvihuone. Vanhat holvikattoiset kellarihuoneet nimettiin suojahuoneiksi.

Yliarkkitehti Välikangas kävi ohjeistamassa arkiston muuton 29. tammikuuta 1940.¹¹⁰ Muuttoa tuskin ehdittiin aloittaa ennen 3. helmikuuta tapahtunutta pommitusta. Onneksi vanha arkisto sijaitsi Piispanpuiston puolella, jossa vauriot jäivät vähäisiksi.

Ensimmäinen kerros

Ensimmäisen kerroksen tilajakoa tiivistettiin jakamalla konttorisalit ja puutarhan puoleiset työhuoneet keveillä väliseinillä pienemmiksi työhuoneiksi siten, että 22 huoneesta saatiin 33 huonetta. Järjestelyn tavoitteena oli parantaa työrauhaa.¹¹¹

Aiemmin kolmesta suunnasta tapahtunut asiakasliikenne keskitettiin yhteen sisäänkäyntiin. Pääsisäänkäynnin ovijärjestely muutettiin siten, että keskellä sijainnut ovi suljettiin ja viereiset ikkunat muutettiin oviksi. Vasemmanpuoleisesta ovesta kuljettiin

109 Pohjois-Savo op.cit.

110 Ignatius Heikki op.cit. ss. 155 ja 157

111 Kuopion läänin maaherran vuosikertomus 1939

maaherran asuntoon ja oikeanpuoleisesta lääninhallituksen virastoihin.

Lääninkonttorin paikalle rakennettiin uusi palvelupiste, jossa asiakkaita palveltiin modernien palveluluukkujen kautta. Asiakkaille tehtiin lasiovien erottama odotushuone. Palvelupisteessä toimivat myös vahtimestarit, jotka tavoittivat eri puolilla rakennusta työskentelevät virkamiehet uuden soittokellotaulukon avulla.

Henkilökunta muutti uudistettuun virastoon syyskuun 30. päivänä 1939. Tilojen vaaleaa sävyä ja avaraa käytävää ihailtiin paikallisessa sanomalehdessä.¹¹²

Toinen kerros

Toinen kerros säilyi asuinkäytössä ja sen tilajako pysyi pääpiirteittäin alkuperäisenä. Kuvernööri luovutti asunnostaan kaksi huonetta puhtaaksikirjoittajien käyttöön.

Näkyvimmat muutokset olivat lämmitysruunien purkaminen ja vestibyylin ja käytävän välisten muuriaukkojen suurentaminen. Kerrokseen sijoitettiin uusia wc-tiloja ja kylpyhuoneita uudistettiin. Muutoksia tehtiin myös keittiössä sekä sen yhteydessä olevassa palvelijan huoneessa.

Maaherra Gustaf Ignatius perheineen muutti takaisin asuntoon lokakuun puolivälissä.¹¹³ Huolimatta maailmansodan synkistä ennusmerkeistä, Ignatius iloitsi uudistetusta virka-asunnostaan: "Tällöin tämä kaunis huoneusto saatiin entisestään mukavammaksi ja lienee nykyään kaunein maaherran virka-asunto maassamme."¹¹⁴

112 Pohjois-Savo op.cit.

113 ibid s. 141

114 ibid s. 5

6.5 Talvisodan täysosuma maaherran radiohuoneeseen

Kuopio oli talvisodan vihollisuuksien alkaessa otollinen hyökkäyskohde. Erityisesti mielenkiintoa herätti vuonna 1937 Savilahden eteläpuolelle perustettu ammuslataamo.¹¹⁵ Hyökkäykset tulivat ilmapommituksina eikä kaupungin puolustajilla ollut mainittavaa aseistusta niiden torjumiseksi. Päähuomio keskitettiin siviilien suojaamiseen. Suurimmat sirpalesuojat rakennettiin Snellmanin puistoon sekä Piispanpuistoon. Lääninhallituksella oli oma sirpalesuoja ja rakennuksen katolla valvoi ilmavahti.

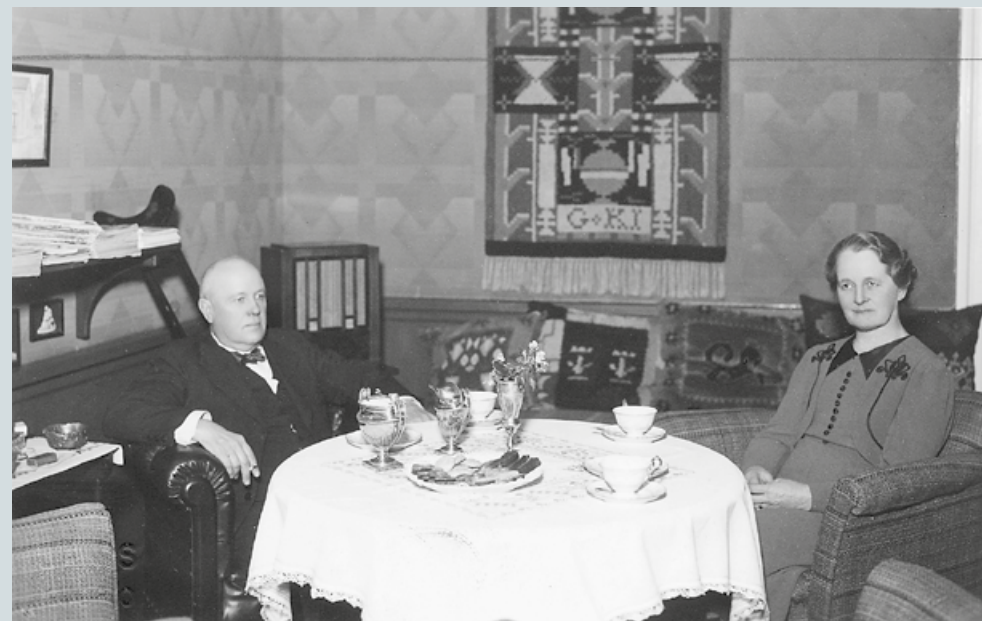
Kuopioon kohdistuneiden pommitusten toteutus oli ylimalkaista ja hyökkääjän samaa hyöty jäi vähäiseksi. Hyökkäysten perimmäiseksi tarkoitukseksi onkin arvioitu pelon ja epävarmuuden kylväminen kaupungin väestöön.¹¹⁶

Talvisodan pahimmat pommitukset koettiin helmikuun 1940 ensimmäisinä päivinä. Näistä tuhoisimmaksi muodostui 3. helmikuuta klo 11:30 alkanut pommitus, jossa Snellmanin puiston kolmen sirpalesuojan saamat täysosumat johtivat kolmenkymmen hengen menetykseen. Tämä järkytti kuopiolaisia siinä määrin, että kaupungin materiaaliset menetykset jäivät vähemmälle huomiolle.

Samaisessa ilmahyökkäyksessä yksi sadan kilon pommi osui lääninhallituksen päärakennukseen. Ammus läpäisi katon ja runnoutui räjähtämättä rakennuksen länsisiivessä sijainneessa radiohuoneessa rikkoen paineellaan yläkerran ikkunat pihan puolelta. Radiohuoneen viereinen makuuhuone ja pikkusali olivat tiilimurskan ja rojun peitossa. Myös ruokasalin seinä vaurioitui pahoin. Maaherra kuvaa tuhoja päiväkirjassaan:

” ... räjähdyksessä luhistuivat suuri uuni ja väliseinät, ovet pirstoutuivat ja ilmanpaine (vaikka suurin osa siitä pääsi balkongin pirstottujen ovien ja ikkunoiden kautta ulos) särki peilit vierashuoneen takana kahden lukitun oven eristämässä kylpyhuoneessa viskoen kaakelit seinästä, samoin eteisen lukitussa VC:ssä. Alhaalla on halkeamia Mrh virkahuoneessa ym.”¹¹⁷

Talon asukkaat säilyivät vahingoittumattomina. Kiinteistön vahingoksi kirjattiin 600 000 markkaa. Irtaimistotuhojen osalta valtion osuus oli 35 000 markkaa ja maaherran yksityisomaisuuden osuus 150 000 markkaa.¹¹⁸

111. Maaherra Gustaf Ignatius rouvineen radiohuoneessa, joka sai täysosuman 3. helmikuuta 1940. KUVU: Heikki Ignatiuksen kokoelma

Lääninhallitus jatkoi työtään ensimmäisessä kerroksessa ilman toimivaa lämmitysjärjestelmää. Maaherran perhe lämmitteli peruskorjauksessa säästyneen tulisijan lämmössä räjähdysten sotkemia valokuvia poltellen.¹¹⁹

Rakennuksen korjaaminen käynnistettiin vasta kesällä sodan päättyttyä eikä maaherra Ignatius enää palannut residenssin asukkaaksi. Korjaustoimista vastasi arkkitehti Ilmari Launis, jonka ripeydelle maaherra ei antanut paljoakaan arvoa.¹²⁰ Ignatius näki entisen asuntonsa korjattuna vasta elokuussa 1940, kun hän vieraili uuden maaherran Pekka Heikkisen luona.

115 Vihola Teppo Molotovin rauhankyyhkyt Kuopion taivaalla - Kuopion pommitukset talvisodassa 1939-40 Snellman-instituutti B-sarja 52/2009 Gummerus Kirjapaino Oy Jyväskylä 2009 s. 27

116 ibid s. 11-17

117 Ignatius Heikki 2004 op.cit. s.158

118 Vihola op.cit. s. 55

119 Ignatius Heikki 2004 op.cit. s.158

120 ibid

6.6 Maaherra muuttaa - vuoden 1954 muutokset

Residenssin käyttö maaherran asuntona päättyi vuoteen 1954, kun maaherra Lauri Riikonen muutti korttelin lounaiskulmalle valmistuneeseen uudisrakennukseen. Seitsemän vuosikymmenen aikana residenssissä ehti asua kaksitoista maaherraa perheineen.

Suunnittelusta

Arkkitehti Martti Melakarin suunnittelemien uudisrakennusten lisäksi Rakennushallituksen toteuttamaan hankkeeseen kuului päärakennuksen muutoskorjaus. Maaliskuussa 1954 päivätyt suunnitelmat allekirjoitti yliarkkitehti Ragnar Wessman ja nimikirjaimilla K.S. esiintynyt piirtäjä. Todennäköisesti kyseessä on suunnitteluosaston ylimääräinen arkkitehti Kyllikki Syväranta.

Vuonna 1954 Rakennushallituksessa kiehui ja sen virkamieskunnassa tapahtui poikkeuksellisen paljon muutoksia.¹²¹ Taustalla oli edellisvuoden kiistelty pääjohtajan valinta, jossa arkkitehti Jussi Lappi-Seppälä nimitettiin viraston johtoon. Kiista johti muun muassa Arkkitehtiliiton hakusaartoon.¹²²

Lappi-Seppälän alaisuudessa rakennushallituksessa korostettiin toiminnan taloudellisuutta ja kustannustehokkuutta.¹²³ Uutta oli sekin, että viraston sallittiin vastedes käyttää ulkopuolisia asiantuntijoita suunnitelmien ja kustannusarvioiden laadintaan.

Ehdotus taidemuseosta

Maaherran virka-asunnon vapautuminen synnytti Kuopion taidepiireissä ajatuksen rakennuksen muuttamisesta taidemuseoksi. Kyseessä oli ensimmäinen laajamittainen yritys Pohjois-Savon maakunnallisen taidemuseon perustamiseksi.

Kuopiosta lähti Helsinkiin arvovaltainen delegaatio, jonka tavoitteena oli saada valtio-

121 Halila op.cit. s. 162

122 ibid 138

123 Hanski 2011 op.coit. s. 129

neuvosto myötämieliseksi hankkeelle. Esitys ei kuitenkaan saanut vastakaikua ja taidemuseohanke siirtyi pitkälle tulevaisuuteen.¹²⁴ Maaherran ratkaiseva kanta oli, että lääninhallitus tarvitsee yläkerrasta vapautuvan lisätilan omaan käyttöön.¹²⁵

Muutokset alakerrassa

Pääsisäänkäyntiin vuonna 1939 tehty järjestys säilytettiin. Lääninkonttorin huoneessa toiminut yleisöaula siirrettiin vestibyyliin ja vapautuneet tilat käytettiin lähettämön ja kirjaamon laajentamiseen. Niiden palveluluukut avautuivat keskuskäytävälle. Länsisiipeen suunniteltiin talonmiehen asunto, jota ei kuitenkaan toteutettu.

Muutokset yläkerrassa

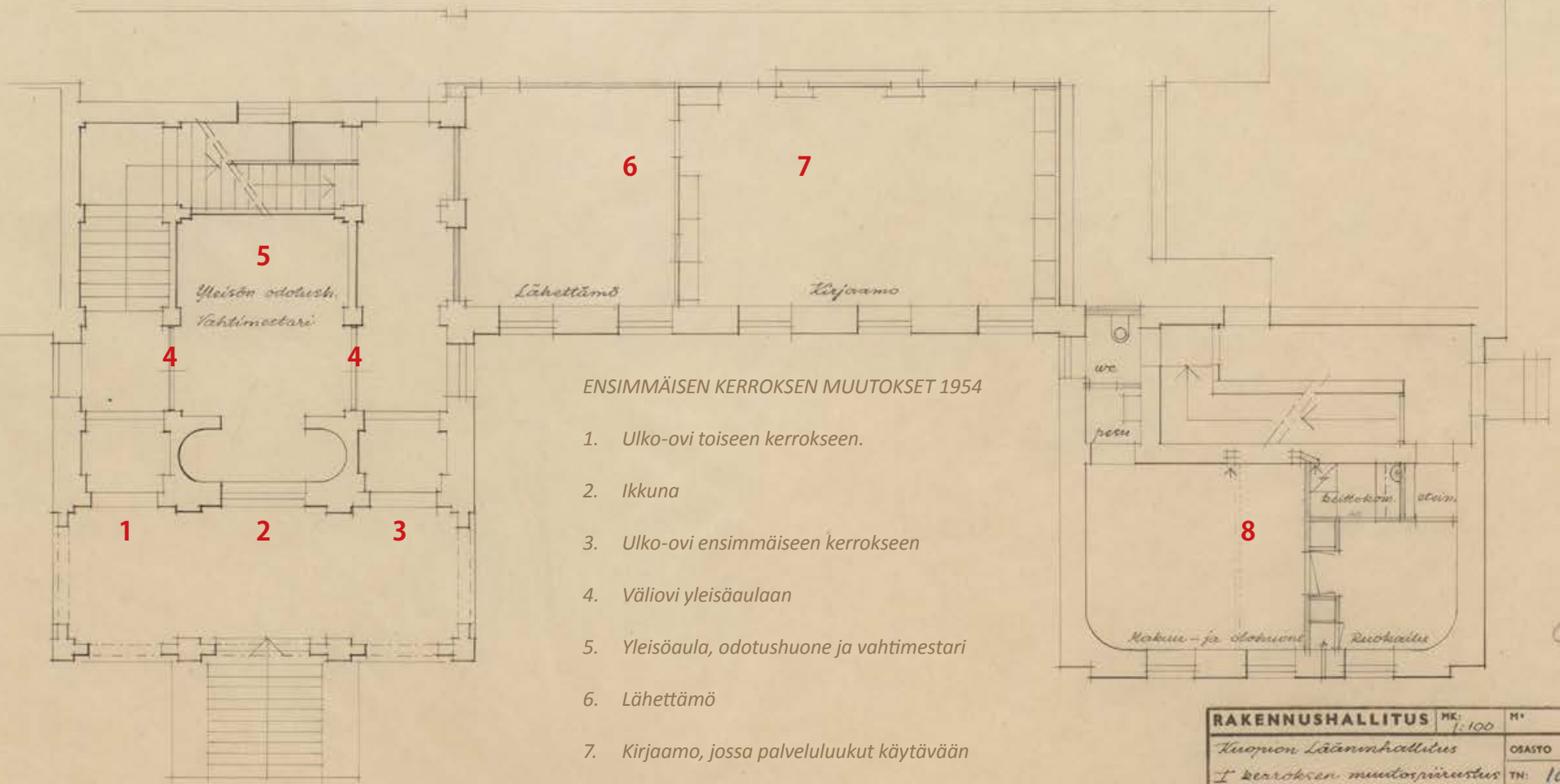
Yläkerran asuinhuoneet muutettiin virastokäyttöön alakerran periaatteita noudattaen. Maaherran virkahuone siirrettiin yläkerran keskimmäiseen saliin. Salongista purettiin kylpyhuone sekä tarjoiluhuone ja se jaettiin väliseinillä neljäksi toimistohuoneeksi. Ruokasalista tehtiin kokoushuone.

Länsisiivessä entiset makuuhuoneet jaettiin väliseinillä siten, että niistä muodostui kuusi pientä työhuonetta. Yläkertaan jäi maaherran huoneen lisäksi kolme suurta työhuonetta. Keittiön paikalle rakennettiin avokonttori konekirjoittajille. Asunnon alkupe-
räiset ja myöhemmin lisätyt kylpyhuoneet ja WC:t purettiin. Uudet WC:t rakennettiin entisen keittiön paikalle.

Tilojen uudelleenjärjestely synnytti yläkertaan keskuskäytävän, joka ruokasalin kohdalla koukkaa sydänmuurin toiselle puolelle.

124 <http://taidemuseo.kuopio.fi/esihistoria>, Talvitie Marja

125 Kuopion lääni Maaherran vuosikertomus 1954

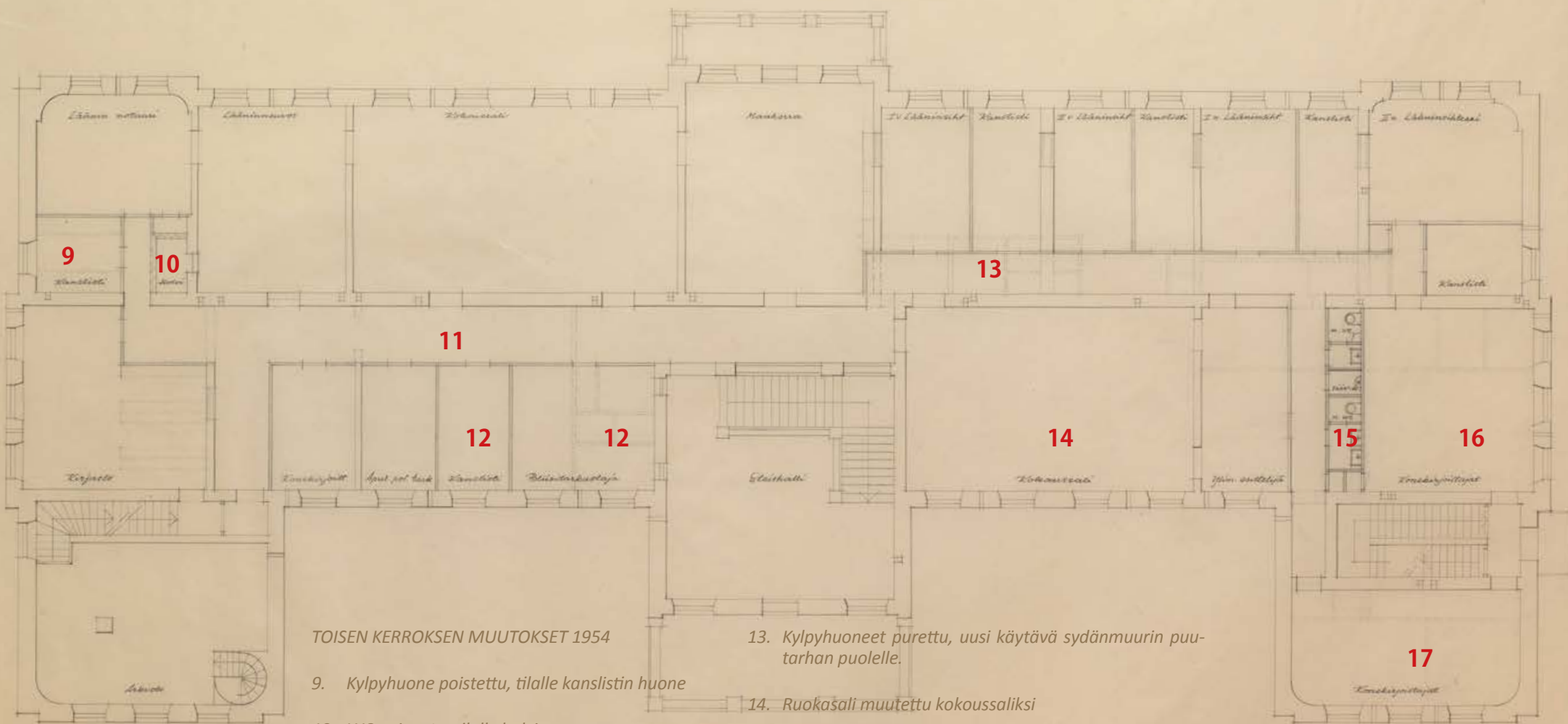
ENSIMMÄISEN KERROKSEN MUUTOKSET 1954

1. Ulko-ovi toiseen kerrokseen.
2. Ikkuna
3. Ulko-ovi ensimmäiseen kerrokseen
4. Väliovi yleisöaulaan
5. Yleisöaula, odotushuone ja vahtimestari
6. Lähetämö
7. Kirjaamo, jossa palveluluukut käytävään
8. Talonmiehen asunto (ei toteutettu)

RAKENNUSHALLITUS	PK: 1:100	M:
<i>Kuopion Lääninhallitus</i>		OSASTO 5
<i>1 kerroksen muutospiirustus</i>		TN: 102
		PN:

HELSINKI 4/3 1954 PIIRSI K.S.

J. Myllymäki

TOISEN KERROKSEN MUUTOKSET 1954

- 9. Kylpyhuone poistettu, tilalle kanslistin huone
- 10. WC poistettu, tilalle holvi
- 11. Uusi keskuskäytävä
- 12. Salongista purettu kylpyhuone ja tarjoilutila. Jaettu neljäksi työhuoneeksi

- 13. Kylpyhuoneet purettu, uusi käytävä sydänmuurin puutarhan puolelle.
- 14. Ruokasali muutettu kokoussaliksi
- 15. Uudet WC-tilat
- 16. Keittiö purettu, tilalle konekirjoittajien avokonttori
- 17. Palvelijoiden huoneet purettu, tilalle konekirjoittajat

RAKENNUSHALLITUS	N:o 1000	11
Helsingin Lääninhallitus		OSASTO C
muutospiirustus		TH: 102
2. kerta		PI:
HELSINKI 4/8 1954 P.S. K.		

PERUSKORJAUS 1977-1979

Rakennuttaja: *Rakennushallitus*

ylitarkastaja Mauri Mattila

arkkitehti Jaakko Antti-Poika

rakennuspäällikkö Kauko Honkanen

Yleissuunnittelu: *Arkkitehtitoimisto Malmivaara-Savolainen*

Rakennessuunnittelu: *Insinööritoimisto Erkki Juva Oy*

LVI-suunnittelu: *Insinööritoimisto Olof Granlund & Antti Oksanen*

Sähkösuunnittelu: *Insinööritoimisto Tauno Nissinen Ky*

Koristemaalaukset: *Olli Kuusisto*

6.7 Vuoden 1979 peruskorjaus

Vuosina 1977-1979 toteutetun peruskorjauksen tavoitteena oli tehostaa tilankäyttöä ja ennallistaa arvokkaiksi tunnistettuja tiloja. Peruskorjaukseen sisältyi julkisivujen maalaus.¹²⁶

Hankkeen arkkitehtisuunnittelusta vastasi kuopiolainen arkkitehtitoimisto Malmivaara & Savolainen. Arkkitehtien lisäksi merkittävässä roolissa olivat rakennussuunnittelusta vastannut Insinööritoimisto Erkki Juva Oy sekä koristemaalauksen tutkimuksesta ja ennallistamisesta vastannut maalarimestari Olli Kuusisto. Lääninhallitus toimi peruskorjauksen ajan väistötiloissa viereisessä Kuuromykkäinkoulussa sekä osin myös Kanttilassa.

Taustaa

Peruskorjauksen ajankohta oli poikkeuksellinen. Siihen vaikutti kolme korjauskentämistä ohjannutta trendiä:

Valtion arvorakennusten ennallistamisohjelma oli käynnistymässä, mikä näkyi tarkoitukseen varattujen määrärahojen kolminkertaistumisena vuosina 1971-1977.¹²⁷ Toiminta saavutti huippunsa 1980 ja -90 luvuilla.

Työympäristöjen kehittäminen osana työsuojelua voimistui 1970-luvun lopulla. Talotekniikka, valaistus ja ergonomia tarjosivat siihen uusia mahdollisuuksia.

Kolmas ohjaava tekijä oli vuonna 1974 alkanut energiakriisi, jonka torjuntaan Rakennushallitus julkaisi ohjeistot vuosina 1973 ja 1977.¹²⁸

Peruskorjauksesta vastanneen Rakennushallituksen rooli oli muuttunut. Kiinteistöhallinta ja talonrakentaminen oli eriytetty toisistaan vuoden 1971 organisaatiouudistuksessa.¹²⁹ Vuonna 1954 annettu asetus oli mahdollistanut ulkopuolisten asiantuntijoiden käytön suunnittelussa ja 1970-luvun lopulla tämä käytäntö oli vakiintunut.

Vuonna 1971 perustettu nykymuotoinen Museovirasto oli keskeisessä roolissa asiantuntijana sekä lausuntoja antavana viranomaisena.

126 Lääninhallitus peruskorjaus, rakennuslupa 11.7.1977

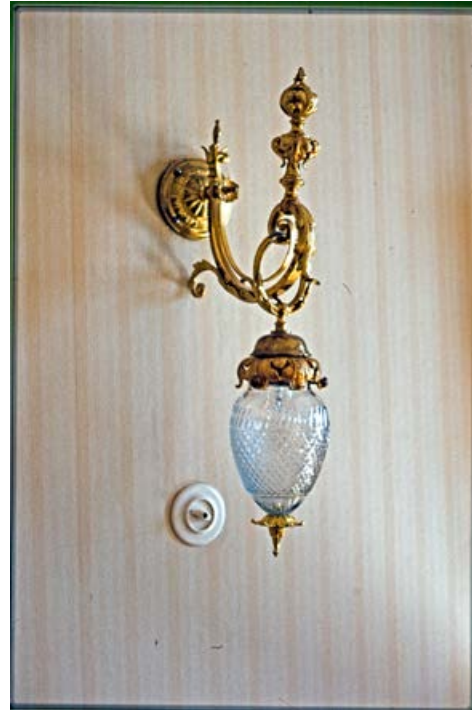
127 Hanski 2011 s. 222

128 ibid 233

129 Hanski 2011 s. 176

114. Juhlasalin valkoista interiööriä vuonna 1975 ennen ennallistamista. Kuva: Kuopion Museo, kuvaaja Helena Riekki.

115. Seinävalaisinjavaalea tapetti vuonna 1975. Kuva Kuopion Museo, kuvaaja Helena Riekki.

116. Viimeinen säilynyt uuni vuonna 1975. Kuva Kuopion Museo, kuvaaja Helena Riekki.

117. Juhlasalin kattokruunu vuonna 1975. Kuva Kuopion Museo, kuvaaja Helena Riekki.

Esikuvana Kuopion kaupungintalo

Vielä 1970-luvun alussa vanhoja koristemaalauksia palautettiin Suomessa vain vähän eikä tekijöitä juurikaan ollut käytettävissä.

Koristemaalauksen ennallistamisesta tuli ajankohtainen aihe Kuopiossa, jossa vuonna 1976 käynnistetyssä kaupungintalon peruskorjauksessa löydettiin näyttäviä seinämaalauksia. Ne oli maalattu peittoon ilmeisesti venäläiskauteen viittaavien piirteiden perusteella. Peruskorjauksen yhteydessä maalaukset otettiin näkyville ja ennallistettiin.

Kuopion esikuvaa noudattaen vastaaviin hankkeisiin ryhdyttiin useissa uusrenessanssityylisissä kaupungintaloissa kuten Oulussa, Hämeenlinnassa ja Jyväskylässä. Onnistuneet restauroinnit vaikuttivat innostavasti tulevien vuosikymmenten ilmapiiriin.¹³⁰

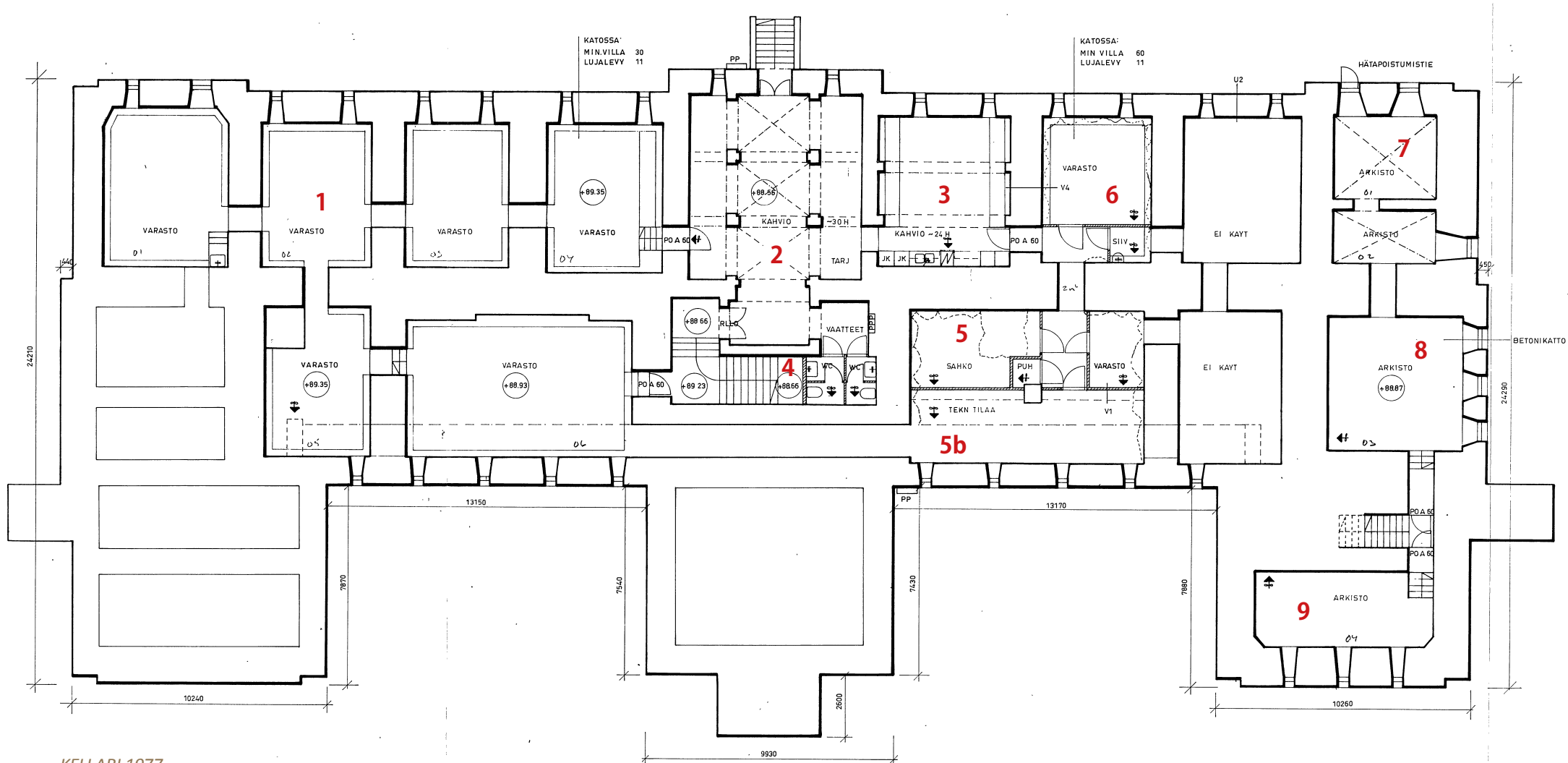
130 Reikki Helena 2005 s. 140-141

Ennallistaminen

Konservointi toteutettiin Rakennushallituksen maalarimestari Yrjö Pilven laatiman konservointityöselityksen mukaisesti. Lähtökohtana oli valkoiseksi maalattu ja vaalein sävyin tapetoidut pinnat, joiden tiedettiin kätkevän alle kerrostumia. Ennallistamisen lähtökohdaksi otettiin alkuperäinen 1880-luvun asu.

Toimenpiteet keskitettiin vestibyylin molempiin kerrokseen sekä toisessa kerroksessa maaherran huoneeseen, lääninneuvoksen huoneeseen ja juhlasaliin. Toisen kerroksen käytävän kaikki peiliovet listoituksineen ja heloituksineen ennallistettiin. Esiin paljastetut kerrokset dokumentoitiin Museoviraston ja rakennuttajan antamien ohjeiden mukaisesti.¹³¹

131 Pilvi Yrjö, Rakennushallitus, Kuopion lääninhallitus peruskorjaustyö Konservointityöselitys 29.8.1978

KELLARI 1977

1. Vanhat arkistohuoneet muutettiin varastoiksi
2. Holvikäytävästä tehtiin uusi kahvihuone. Tilaa avattiin sivuille korvaamalla kivimuurit manteloiduilla pilareilla ja palkeilla.
3. Kahviota laajennettiin viereiseen tilaan. Sinne rakennettiin myös henkilökunnan keittiö.

4. Vanha porrassyöksy ja sen alapuoliset komerot puretaan. Rakennetaan uusi porras ja sen alle WC:t.
5. Uusia teknisiä tiloja. Lisätilaa perusmuuria lohkamalla. 5b on uusi teräsbetonilla vahvistettu putkitunneli.
6. Uusi varasto.

7. Holvit muutetaan arkistohuoneiksi. Lattiapäällysteet uusitaan. Alakattoon asennetaan palovilla.
8. Entinen kahvihuone muutetaan arkistohuoneeksi. Seinät puretaan. Puukaton tilalle betonikatto ja palovilla.
9. Maaherran varasto muutetaan arkistohuoneeksi. Väliseinät puretaan. Puukaton tilalle betonikatto ja palovilla.

120. Lääninneuvos Eero Mäntylän eläkkeelle jääntä juhlistamassa vuonna 1974 maaherra Risto Hölttä, lääninneuvos Toivo Kopponen ja notaari Alli Huttunen. Juhlasalin sisustus on vaalea. KUVA: Kuopion lääninhallituksen arkisto, Ulla Hiltunen

Koristemaalauksen tutkimisen ja ennallistamisen sai tehtäväksi kuopiolainen maalari-mestari Olavi Kuusisto. Hän oli saanut oppinsa Maalausliike Vuojolaisen palveluksessa ja ansioitunut Kuopion kaupungintalon restauroinnissa.

Ennallistamiseen liittyvänä toimenpiteenä purettavia tiiliä, ovia, heloja, valaisimia ja listoja kerättiin talteen ja varastoitiin myöhempää käyttöä varten. Alkuperäisiä rakennusosia siirrettiin rakennuksen eri osista ennallistettaviin tiloihin. Juhlasalin parketti ennallistettiin ja uutta vastaavaa tehtiin yläkerran muihin huoneisiin. Myös alkuperäisen mallin mukaisia paneloituja puukattoja palautettiin.

Modernin aikakauden rakenteita ei säästetty. Levyrakenteiset seinät, alas lasketut rakenteet sekä lattiapäällysteet aluslevytyksineen purettiin parkettia lukuun ottamatta. Toisen kerroksen juhlasalin ja maaherran huoneen pahvikatot poistettiin.

Tilamuutokset

Arkkitehtitoimisto Savolainen & Malmivaara laati useita vaihtoehtoisia suunnitelmia, joihin Museovirasto antoi lausunnon. Ennallistaminen keskitettiin rakennuksen keski-osassa sijainneisiin tiloihin. Alakerrassa suuria työhuoneita jakaneet väliseinät purettiin ja tilajakoa tehtiin kalusteilla. Yläkerran entiset asuinhuoneet säilytettiin jakamattomina.

Tehostaminen keskitettiin puiston puolelle, jonne rakennettiin lisää moderneja toimistohuoneita. Molemmissa kerroksissa, siivissä ja päädyissä salit ja huoneet pilkottiin erillisten toimistohuoneiden sarjoiksi. Kevyet väliseinät tehtiin teräsrunkoisina ja kipsilevyntaisina.

Uusi tilajako synnytti molempiin kerrokseen suorat keskuskäytävät, jotka rakennuksen päissä kääntyivät päätysiipiin suuntaisiksi. Teräksiset lasiovet jakoivat käytävän viiteen palo-osastoon. Käytäviin tehtiin uudet alaslaskut, joiden suojiin sijoitettiin ilmanvaihtokanavia ja johdotuksia. Toimistohuoneiden ja keskuskäytävien välinen yhteys säilytettiin suurikokoisten yläikkunoiden välityksellä.

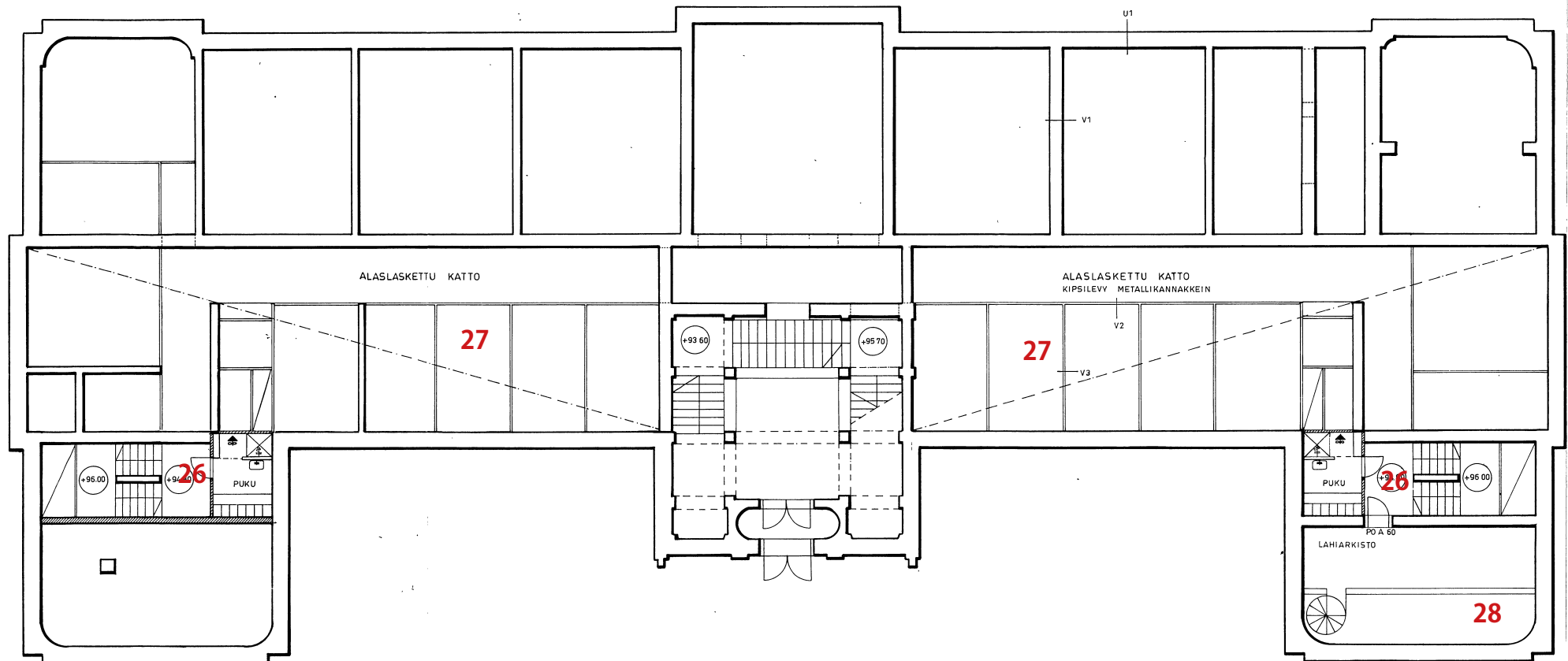
Toiminnallisia muutoksia

Pääsisäänkäynnin ovijärjestys palautettiin alkuperäiseen muotoon. Keskelle teetettiin alkuperäisten piirustusten mukainen tammiparivoi ja se molemmille puolille kaariaiheiset ikkunat.

Yleisöpalvelut sijoitettiin entiseen maaherran työhuoneeseen, jota avarrettiin keskuskäytävään uusilla muuriaukoilla. Yleisöaulaan tehtiin palveluluukut kirjaamolle, lähettämölle ja lääninkassalle. Virastomestareiden palvelutiski sijoitettiin peräseinälle.

121. Kokoushuone 220 vuoden 1979 peruskorjauksen jälkeisessä asussa. Tila ennallistettiin nykyiseen muotoon vuoden 2001 peruskorjauksessa. KUVA: Kuopion lääninhallituksen arkisto

VÄLIKERROS 1977

- 26. Porrasvartta lyhennettiin ja rakennettiin uusi välikerros WC-tiloiheen.
- 27. Ensimmäisen kerroksen työtilojen ja käytävän ylle tehtiin alaslaskettu alakatto.
- 28. Lähiarkiston parvi sijoittui välikerroksen tasolle. Sinne johti ovi porrastasanteelta.

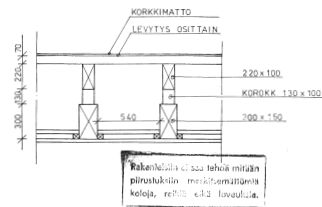
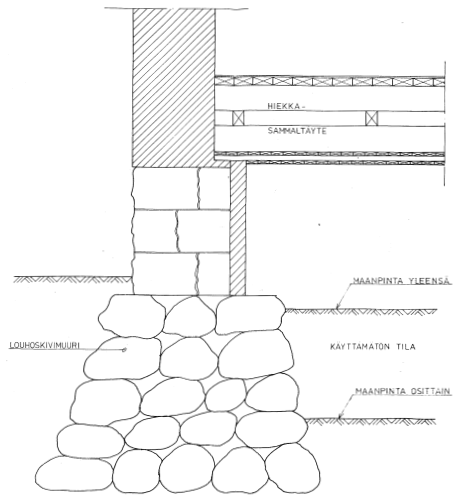
ULKOSEINÄ U1
RAPPAUS
TIILI
PINTAKÄSITTELY

VÄLISEINÄ V1
PINTAKÄSITTELY
TIILI
PINTAKÄSITTELY

VÄLISEINÄ V2
KIPSILEVY 13+19
METALLIRUNKO 95
MINERAALIVILLA
KIPSILEVY 13+19

VÄLISEINÄ V3
KIPSILEVY 13+19
METALLIRUNKO 95
MINERAALIVILLA

122. Välikerroksen muutospiiirros KUVA: Kansallisarkisto

PIIRUSTUS TARKASTETTEL
Kupolinen
P.A. -4-1976
Senaatti-kiinteistöt

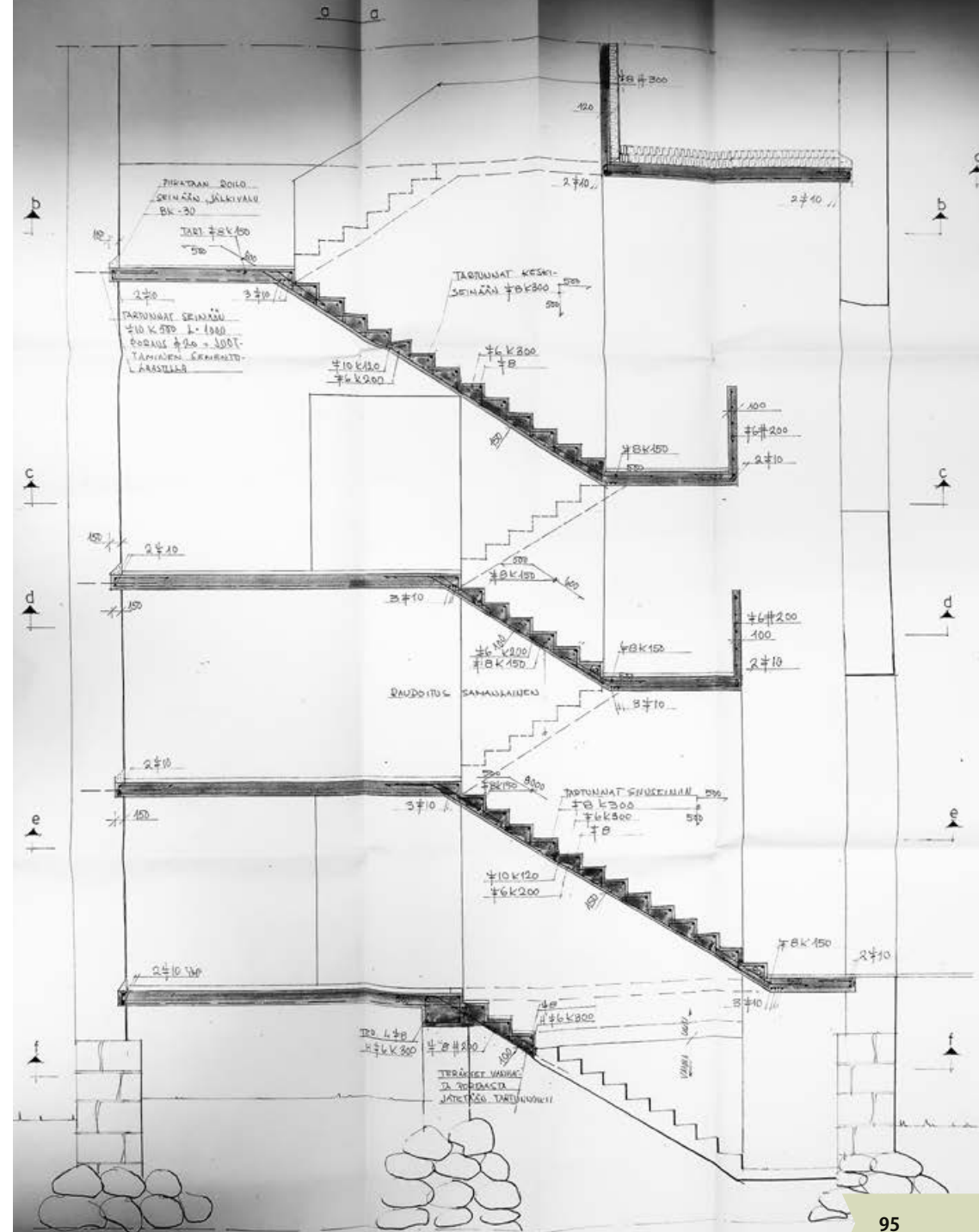
124. Insinööritoimisto Erkki Juva selvitti rakenteiden lähtötilannetta. Etenkin vaihteittain käyttöön-otetuissa kellarissa oli runsaasti kerrostumia. KUVA: Senaatti-kiinteistöt

Suurin toiminnallinen muutos tehtiin sivuportaisiin. Porrasvarsia lyhennettiin ja niiden lukumäärää lisättiin ja tekemällä uusi välikerros. Länsipäässä sivuportaat ulottuivat kellarista ullakolle. Itäpäässä yhteys kellariin jäi puuttumaan.

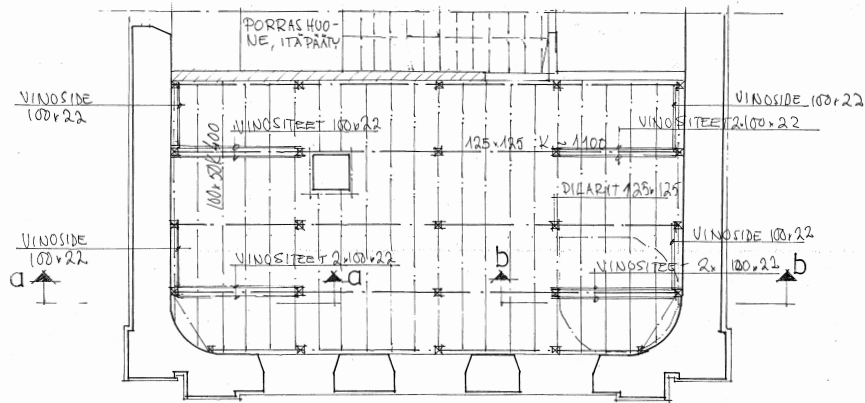
Henkilökunnan uusi kahvihuone rakennettiin kellarin keskiosaan. Alkuperäinen keskusholvi avattiin molemmilta sivuilta ja rakennetta tuettiin teräsbetonisilla pilareilla ja palkeilla. Myös viereiset tilat otettiin kahvion käyttöön ja niihin sijoitettiin henkilökunnan keittiö, eteistilat ja wc.

Uusi arkisto sijoitettiin kellarin länsipäätyn, jossa sijaitsi kaksi holvikattoista huonetta. Arkiston käyttöön otettiin myös entinen kahvihuone sekä maaherran varasto. Itäsiivessä sijainnut kolmikerroksinen arkisto palautettiin alkuperäiseen muotoon. Se korvattiin länsisiipeen tehdyllä parvellisella lähiarkistolla.

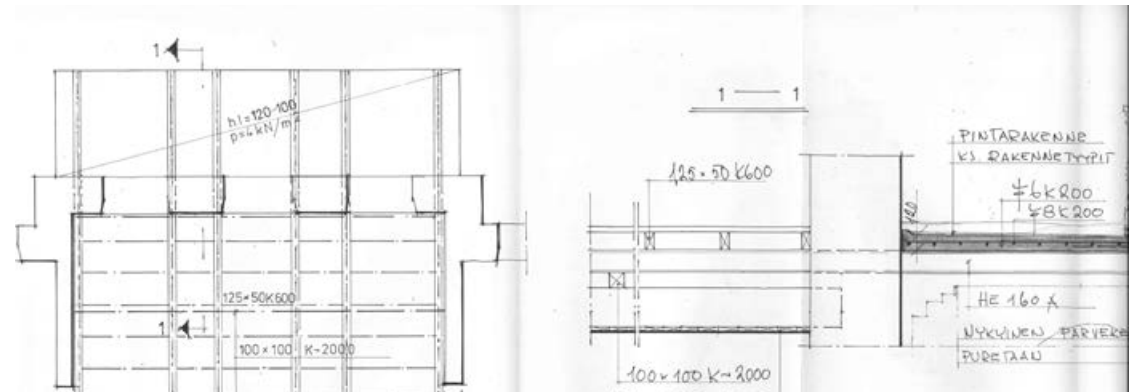
123. Sivuportaat uusittiin kokonaisuudessaan. Uusi välikerros mahdollisti porrasvarsiin lyhentämisen. Betoniset porrastaset piikattiin ja juotettiin tiilimuuriin. KUVA: Senaatti-kiinteistöt

VUOSI 1979

125. Itäsiiven vanhan arkiston (tilat 111 ja 211) lattia palautettiin alkuperäiseen korkoon. KUVA: Senaatti-kiinteistöt

126. Maaherran huoneen lattiarakennetta vahvistettiin parvekkeelle asti ulottuvilla teräspalkkeilla. Toimenpide suoritettiin yläpuolelta. Vastaava korjaus tehtiin viereiseen juhlasaliin, jonne lisättiin yksi katon harjan suuntainen teräspalkki. Siellä toimenpide tehtiin alapuolelta. KUVA: Senaatti-kiinteistöt

Rakenteellisia ja teknisiä muutoksia

Insinööritoimisto Erkki Juva teki suunnittelutyön pohjaksi selvityksen rakenteiden ajantasaisesta tilanteesta. Merkittävimmät tarkastelukohteet olivat kellarin perusmuuriin tehdyt muutokset sekä välipohjan rakenteelliset heikkoudet.

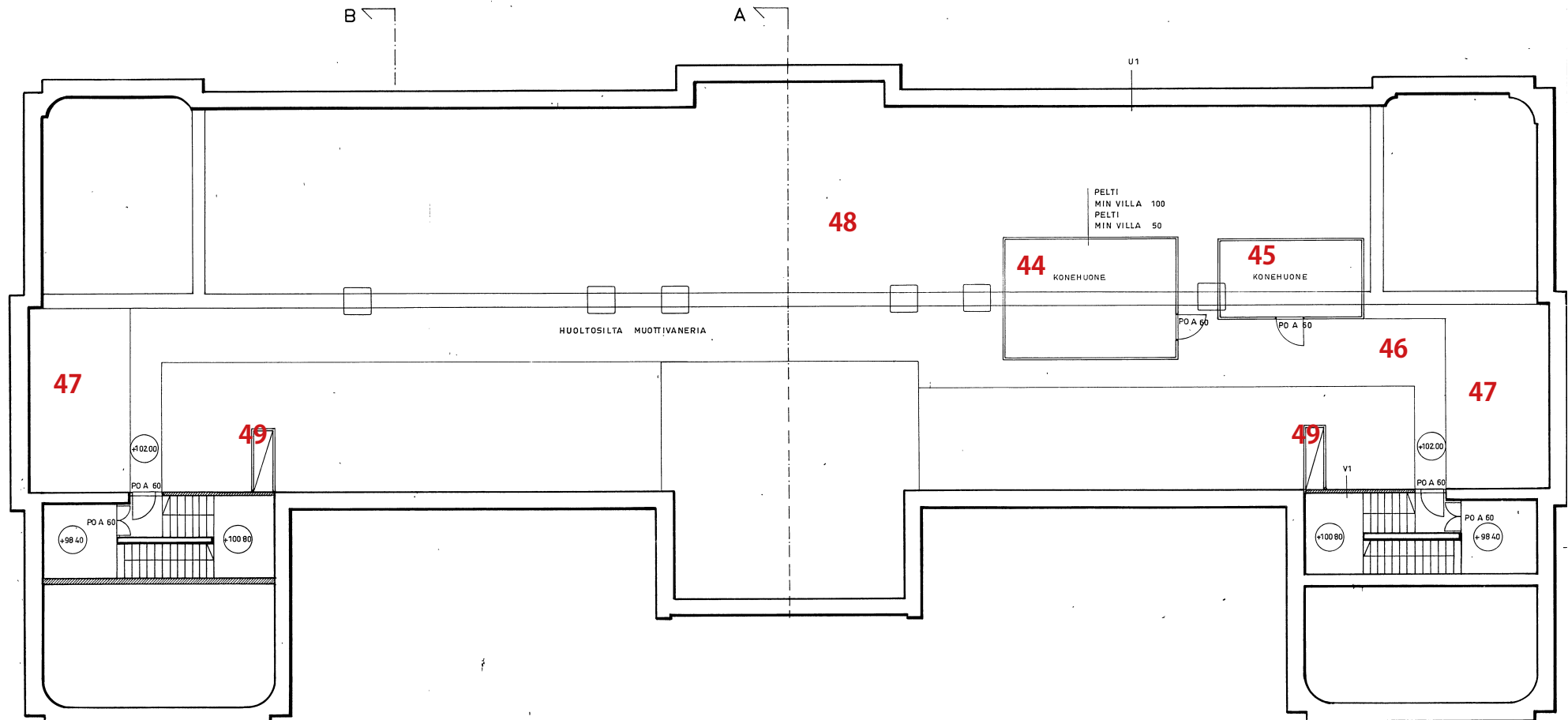
Kellarissa perusmuuria vahvistettiin betonoimalla. Kellariin rakennettiin betonilla vahvistettu ja paloeristetyillä luukuilla varustettu tekniikkakäytävä, jonne sijoitettiin lämmityksen ja ilmanvaihdon runkoputket nousuineen.

Alkuperäisiä puurakenteisia välipohjia vahvistettiin maaherran huoneessa ja juhlasalissa. Maaherran huoneeseen lisättiin parvekkeelle asti ulottuvat teräspalkit. Toimenpide tehtiin yläkautta. Juhlasalin lattiaa lisättiin harjan suuntainen teräspalkki alakerran katon kautta.

Vanhat parkettilattiat kunnostettiin. Uusia parkettilattioita tehtiin juhlasalin lattiaa mallina käyttäen. Muualla puulattiat ohjeistettiin purettavaksi laudoitukseen asti. Alustat tasoitettiin ja niiden päälle ruuvattiin 9 mm puolikova kuitulevy. Lattiamateriaali kiinnitettiin tasoitetun levypinnan päälle.

Kaikki vanhat vesi- ja viemäriputket, vesikalusteet sekä lämpöpatterit putkituksineen purettiin ja korvattiin uusilla. Rakennukseen tehtiin koneellinen ilmanvaihto, jonka kanavat sijoitettiin alas laskettuihin kattoihin. Ilmanvaihtokoneet sijoitettiin ullakolle, jonne rakennettiin kaksi lämmintä tekniikkahuonetta.

Ullakkomaisemaa muutti myös yläpohjan lisäeristäminen. Tiilistä ladottu palopermanto purettiin siten, että sen alapuolinen noin 300 mm hiekkakerros säilytettiin. Sen päälle ladottiin 150 mm kivilla. Palopermannon tiiliä käytettiin korjauksissa ja uusien väliseinien rakentamisessa.

ULLAKKOKERROS 1979

44. Ilmastointikonehuone

45. Ilmastointikonehuone

46. Kulkusillat vanerilevyistä.

47. Ullakkokomerot puretaan

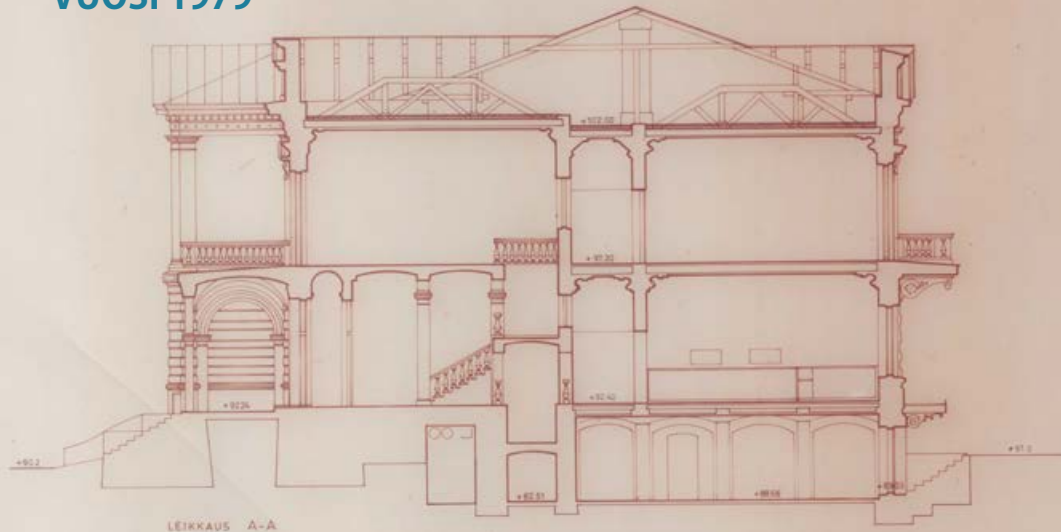
48. Palopermannon tiililadonta puretaan

49. Vanhat tiilihormit puretaan ja tilalle uudet IV-hormit.

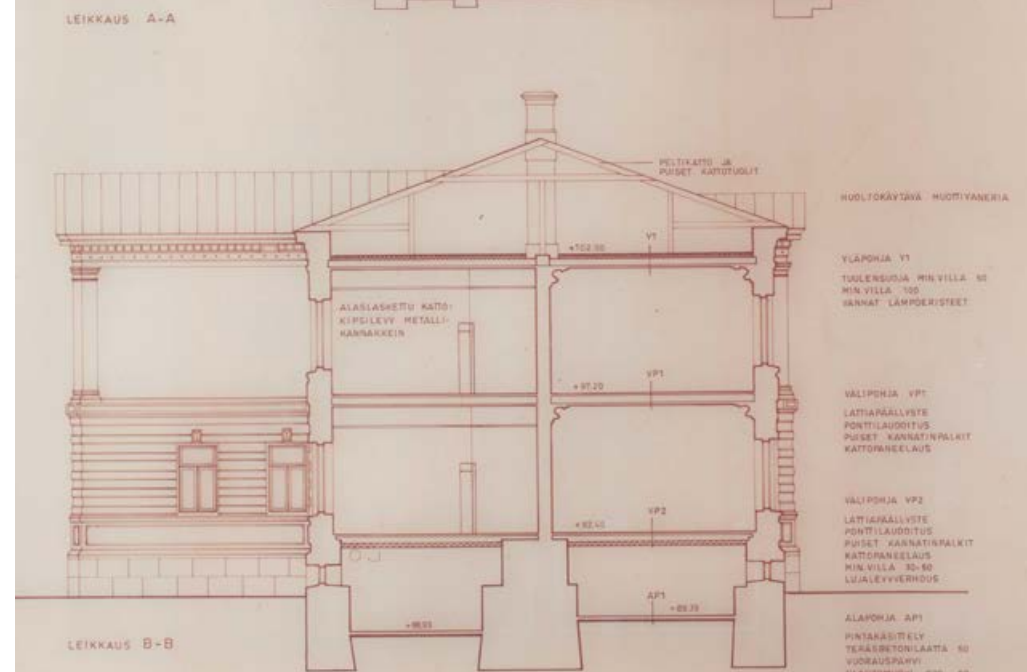
ULKOSEINÄ U1
RAPPAUS
TIILI
PINTAKÄSITELY

VÄLISEINÄ V1
PINTAKÄSITELY
TIILI
PINTAKÄSITELY

VUOSI 1979

129. Leikkaus A-A rakennuksen keskeltä. KUVA: Kansallisarkisto

130. Leikkaus B-B itäsiivestä. KUVA: Kansallisarkisto

131. Julkisivuväriä ennen vuoden 1979 maalausta ja peruskorjausta. Oikeassa reunassa näkyy vuonna 1923 lisätty tuuletusparveke, jonne mentiin porrashuoneesta. KUVA: Kuopion Museo

132. Julkisivu vuoden 1979 peruskorjauksen jälkeen. Voimakas punertava värisävy tehtiin samoihin aikoihin myös Kuopion kaupungintaloon. KUVA: Kuopion lääninhallituksen arkisto

133. Pääfasadi vuoden 1979 peruskorjauksen jälkeen. KUVA: Kuopion lääninhallituksen arkisto

Julkisivujen korjaus ja muutokset

Suurin julkisivuja koskeva muutos oli ikkunoiden uusiminen. Vanhojen ikkunoiden puuosat poistettiin sahaamalla rappauspinnasta ulkonevat osat pois. Uudet istutettiin jäljelle jääneeseen kehukseen.

Uudet karnit tehtiin painekyllästetystä puusta ja niihin sijoitettiin mäntyrunkoiset, kolminkertaiset ja sisäänpäin avautuvat ikkunat. Ikkunat valmistettiin Viitakosken Puuteollisuus Oy:n tehtaalla Juvalla. Uusien ikkunoiden puitejako noudatti alkuperäisten T-ikkunoiden mallia. Huoneiden 109 ja 130 ikkuna-aukot muurattiin umpeen.¹³²

¹³² Kuopion lääninhallituksen päärakennuksen perusparannustyö, Rakennusselitys, Helsinki 20.1.1978 Arkkitehtitoimisto Malmivaara - Savolainen s. 33-40

Näkyvä muutos oli myös julkisivujen maalaus, joka muutti rakennuksen sävyltään punertavaksi. Koristelijoita ja reliefejä korjattiin sementtillaastilla ja nostettiin esiin valkoisella värillä.

Rappausta uusittiin sellaisissa kohdissa, joissa pellityksiä, syöksyjä ja julkisivun aukkoja korjattiin. Ehyet julkisivupinnat säilytettiin ennallaan. Parvekkeet korjattiin lukuun ottamatta länsipäädydyn tuuletusparveketta, joka purettiin.

Itäpäädyssä sisäänkäynti ja ulkoporras palautettiin alkuperäiselle paikalleen. Eteläjulkisivulla kellarin sisäänkäynnin metallinen katos korvattiin uudella.¹³³

¹³³ ibid s. 51-52

JULKISIVU- JA VESIKATTOKORJAUS 1998

Rakennuttaja: Valtion kiinteistölaitos, Itä-Suomen kiinteistöalue
rakennuspäällikkö Pekka Vantila
Engel rakennuttajapalvelut Esa Jääskeläinen (julkisivut)
Teuvo Halmepuro (katto)

Rakennuttajakons: Rakennuttajatoimisto Vilho Tervomaa
Rakennusinsinööri Jukka Polvinen

Käyttäjä: Valtion kiinteistölaitos, Itä-Suomen kiinteistöalue
Isännöitsijä Taisto Siikanen

Itä-Suomen Lääninhallitus, Kuopion alueellinen palveluyksikkö
esittelijä Anna-Kaisa Antikainen ja ylivirastomestari Reijo

Hyväriinen

Suunnittelu: Rakennussuunnittelutoimisto Nylund Oy
Arkkitehti Liisa Kaksonen
RI Jouni Räsänen (julkisivut) ja RI Hannu Kuokkanen (katto)

134. Päärakennus huputettuna heinäkuussa 1998. KUVA: Kuopion lääninhallituksen arkisto, Ulla Hiltunen

6.8 Julkisivu- ja vesikattokorjaus 1997 -1998

Kuopion lääninhallituksen viimeisin peruskorjaus oli kaksivaiheinen. Se käynnistyi vuonna 1997 vesikaton uudistamisella ja jatkui seuraavana kesänä julkisivujen peruskorjauksella. Korjaukset suunnitteli kuopiolainen Rakennussuunnittelutoimisto Nylund Oy. Rakennuttajina toimivat vuonna 1995 lakkautetun Rakennushallituksen toimintaa jatkaneet liikelaitokset Valtion kiinteistölaitos ja Engel.

Uusi vesikatto tehtiin alkuperäisen katon muotoa ja rakennustapaa noudattaen. 0,6 millimetrin vahvuinen lapepelti hankittiin Ruotsista. Jiiripellitys uusittiin ja piippujen vanhat pellitykset säilytettiin. Kattoremonttiin kuului myös sadevesisuppiloiden uusiminen ja varustaminen lämmityskaapeleilla. Ulkovaipan tarkastuksessa havaitut puutteen räystäiden tuuletuksessa korjattiin.

Kesällä 1998 toteutetun julkisivukorjauksen ja -maalauksen suunnittelusta vastasi arkkitehti Liisa Kaksonen Rakennussuunnittelutoimisto Nylund Oy:stä. Kipsikoristeiden osalta asiantuntijana toimi maalarimestari Juhani Väättäin.¹³⁴

Rakennus huputettiin ja vanhat maalipinnat poistettiin hiomalla. Puhdistuksen aikana paljastui useita erilaisilla maalityypeillä toteutettuja rappaus- ja maalauskorjauksia.¹³⁵

Julkisivuissa korjattiin tai uusittiin kaikkiaan 450 ruusuketta, 200 metriä hammaslistaa ja 96 ikkunoiden yläpuolella olevaa konsolia.¹³⁶ Kaikki kipsikoristeet irrotettiin ja huollettiin

134 Rakennuslupa 11.5.1998

135 Väättäin Juhani, maalarimestari Lahdessa 19.6.2018

136 Itä-Suomen Lääninhallitus Kuopio, Esite; Ulla Hiltunen 2001

135. Julkisivun puuttuvat koristeet valettiin työmaalla. Työssä käytettiin 1980-luvulla yleistynyttä silikonimuottia. Kuvassa valoksia kuivumassa. KUVA: Kuopion lääninhallituksen arkisto, Ulla Hiltunen

työpajaolosuhteissa. Hyväkuntoiset koristekuviot puhdistettiin ja maalattiin. Puuttuvat koristeet valettiin kipsistä ja viimeisteltiin pellavaöljyllä ja pellavaöljymaalilla.¹³⁷

Julkisivupinnoitteena käytettiin siilinjärveläisen CT-tuotteen kalkkisementtiä, jonka Aino Heikkinen kehitti lääninhallituksen rakennuksen pohjamateriaalia varten.¹³⁸ Maalauksessa tavoiteltiin alkuperäisen kaltaista hiekan väriä ja telattua pintaa. Ulommat ikkunapuitteet irrotettiin julkisivujen maalauksen ajaksi ja huoltomaalattiin.

137 Väättäinen op.cit.

138 Heikkinen-Mustonen Aino haastattelu 18.6.2018

136. Julkisivun rappaus ja pellitys uusittiin. Kuvassa kerrostamista puhdistettua ensimmäisen kerroksen julkisivupintaa. Kuva on otettu rakennustelineeltä suojahupun sisältä kesällä 1997. KUVA: Kuopion lääninhallituksen arkisto, Ulla Hiltunen

Maalaus- ja korjaustyö kesti kaikkiaan kolme kuukautta. Lääninhallitus työskenteli tuon ajan huputetun rakennuksen sisällä normaalisti.

Osana ulkovaipan korjausta rakennuksen sadevesijärjestelmä ja pintavesien hallinta uusittiin. Etelä- ja länsisivuille tehtiin salaojitus sekä asennettiin patolevy kellarin seinää vasten. Länsisiivessä katolta tulevan sadeveden poisto muutettiin suljetuksi järjestelmäksi. Itäsiivessä hyödynnettiin maanpinnan luonnollisia kallistuksia.

PERUSKORJAUS 2000-2001

Rakennuttaja:	<i>Senaatti-kiinteistöt rakennuspäällikkö Pekka Vantila</i>
Rakennuttajakons:	<i>Savon Control Team Oy Kari Vepsäläinen ja Seppo Kinnunen</i>
Arkkitehtisuunnittelu:	<i>QVIM Arkkitehdit Oy Arkkitehti Reijo Mitrunen</i>
Rakennussuunnittelu:	<i>Rakennesuunnittelutoimisto Turunen & Räisänen</i>
LVI-suunnittelu:	<i>Vihreä Putki Oy</i>
Sähkösuunnittelu:	<i>Insinööritoimisto Risto Happonen Oy</i>
Käyttäjän edustaja:	<i>Ylitarkastaja Anna-Kaisa Ruokonen</i>
Rakennetutkimus:	<i>Engel</i>
Väritutkimus:	<i>QVIM Arkkitehdit Oy / maalarimestari Juhani Väätäinen</i>
Asbestikartoitus:	<i>Rakennuspalvelu Ismo Tanninen Ky</i>

6.9 Vuoden 2000-2001 peruskorjaus

Vuonna 2000 käynnistetyn peruskorjauksen päämääränä oli toisen kerroksen keskeisten tilojen ennallistaminen, ilmanvaihtojärjestelmän uusiminen sekä hissien rakentaminen rakennuksen itäpäähän.¹³⁹ Arkkitehtuuritoimisto Hannu Puurunen Oy:n vuonna 1999 tekemän hankeselvityksen mukaan rakennuksen toimistotilat olivat tehokkaassa käytössä ja kokoustiloja oli sopivasti. Lääninhallinnon muutosten myötä edustustilaisuuksia järjestettäisiin Kuopiossa aikaisempaa vähemmän.¹⁴⁰

Taustaa

29. toukokuuta 1996 arvovaltainen ryhmä kokoontui Kuopioon pohtimaan lääninhallituksen päärakennukseen peruskorjausta. Tilaisuudessa olivat läsnä maaherra Olavi Martikainen, sisäasiainministeriön ylijohtaja Pekka Kilpi, Valtion kiinteistölaitoksen aluejohtaja Heimo Valtonen sekä hallintopäällikkö Eeva-Liisa Rynänen. Museovirasto edusti suunnittelija Seija Linnanmäki. Kokous teki päätöksen hankkeen käynnistämisestä, mutta lääninhallinnon uudistuksen vuoksi aloittaminen siirtyi vuosittuhannen vaihteeseen. Hankkeen esikuvaksi nimettiin Oulun lääninhallituksen vuonna 1995 valmistunut peruskorjaus.¹⁴¹

Suunnitteluvaihe

Peruskorjauksen suunnittelusta vastasi kuopiolainen QVIM Arkkitehdit Oy pääsuunnittelijanaan arkkitehti Reijo Mitrunen. Rakennusurakoitsijana toimi Rakennus Valovuori Oy.

Sisätilojen suunnittelu käynnistettiin kevättalvella 2000. Lähtökohtana oli vuoden 1979 peruskorjauksessa ennallistettujen tilojen kunnostus ja entisten maaherran asuinhuoneiden ennallistaminen. Lähtökohtana oli, että tilojen toiminnallisuus ja pieniin toimistoihin perustuva tilajako säilytettäisiin Hallituskadun puolella. Luonnosvaiheessa ennallistettavien tilojen joukkoon lisättiin keskusaulan vestibyyli ja alakerran palvelu-
a.¹⁴²

139 Rakennuslupa 4.12.200, Lääninhallituksen päärakennuksen uusi hissi ja tilamuutokset

140 Arkkitehtitoimisto Hannu Puurunen Oy, Kuopion lääninhallitus, muutostyön esiselvitys ja hankesuunnitelma 28.4.1999

141 Muistio 4.6.1996 Kuopion lääninhallitus, hallinto-osasto

142 Lääninhallituksen peruskorjaus, Arkkitehdin kuvaus hankkeesta Reijo Mitrunen 13.1.2002 QVIM Arkkitehdit Oy

137. Yleisöaulan lattia avattuna seinän vierestä. Lattialankulla on vahvuutta 70 mm ja siihen on ootrattu par-kettikuvio. KUVA: Kuopion lääninhallituksen arkisto, Ulla Hiltunen

138. Notkahtanut välipohja ensimmäisestä kerroksesta nähtynä. KUVA: Kuopion lääninhallituksen arkisto, Ulla Hiltunen

Sisätilojen värityksestä

Värityksessä ja ornamenttikassa pyrittiin palauttamaan uusrenesanssille tunnusomainen värikylläisyys. Koristemaalaukset toteutettiin maalikerrosten alta esille otettujen mallien mukaan. Kuvastoa täydennettiin 1800-luvun lopun mallikirjojen ja Museoviraston rakennushistoriaosaston asiantuntijoiden ohjeiden mukaisesti. Arvokasta lähtötietoa saatiin myös Victor Barsokevitchin historiallisista valokuvista.

Värityksen suuntaviivat saatiin maalarimestari Juhani Väätäisen tekemästä väritutkimuksesta. Selkeän lähtökohdan puuttuessa tiloihin luotiin kokonaan uusi värimaailma. Tavoitteena oli synnyttää eri väristen, mutta tosiinsa kytkeytyvien tilojen sarja. Värisävyjä valittiin keltaisesta, vihreästä, vaaleanpunaisesta ja oranssista.¹⁴³

Peruskorjauksen muutoksiin ja värisuunnitelmaan pyydettiin Museoviraston lausunto. Museoviraston edustaja myös vieraili työmaalla töiden edetessä.¹⁴⁴

143 ibid

144 Museoviraston lausunto 24.11.2000

Vaativat koristemaalaukset

Juhani Väätäisen lisäksi maalaustyöhön osallistuivat erikoismaalari Liisa Ronkainen ja turkulainen Sellakka Oy. Rakennuskonservaattori Timo Talja vastasi puutöistä ja maalausten mitoituksista.

Ennallistaminen suoritettiin päälle maalamalla siten, että näytteitä alkuperäisistä pinoista jätettiin paikoin näkyviin. Vuonna 1979 tehdyt koristemaalaukset oli tehty taidokkaasti eikä niitä juurikaan tarvinnut korjata. Korjausmaalauksia tarvittiin lähinnä teknisten asennusten ympäristöihin.¹⁴⁵

Työn luonnetta kuvaa, että entisöitävässä huoneessa saattoi olla jopa 18 erilaista maalaustyötä ja peräti kolmekymmentä värisävyä. Lisäksi yhdessä maalattavassa pinnassa saattoi olla 3-5 vaihetta, jotka vaativat vähintään kahden viikon kuivumisajan. Parhaim-

145 Väätäinen op.cit.

139. Huoneen pinta käsittelyä. KUVA: Kuopion lääninhallituksen arkisto, Ulla Hiltunen

140. Näkymä toisen kerroksen käytävältä. KUVA: Kuopion lääninhallituksen arkisto, Ulla Hiltunen

141. Ala-aulan lattialankun alapuolelta kuvattuna. 2001 KUVA: Kuopion lääninhallituksen arkisto, Ulla Hiltunen

millaan työmaalla oli avoinna sata erilaista maaliastiaa.¹⁴⁶

Työmaan aikana tehtiin kiinnostavia löytöjä. Toisen kerroksen vestibyylistä löydettiin alkuperäinen tumman harmaa marmorointi. Entisen ruokasalin kohdalta löytyi juuttikankaalle pingotettu ja ootrattu kasettikatto, joka päätettiin kuitenkin jättää palauttamatta. Lattian korjauksen yhteydessä havaittiin, että lattialankkuja oli käytetty molemmiin puoliin. Lankun pinnassa oli harmaa maalikerros tai linoleum-maton pohja ja kääntöpuolella varhainen öljylakka.¹⁴⁷

Kaikki pinnat uusittiin

Rakennuksen ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa kaikki pinnat uusittiin. Vanhat paneelikatot kunnostettiin ja ensimmäisen kerroksen peiliovet huoltomaalattiin uusilla sävyillä. Toisen kerroksen peiliovien oottrauksiin riitti kevyt kunnostus. Ala-aulan punertava lattialaatta vaihdettiin saman kokoiseen harmaaseen kalkkikivilaattaan.

146 Projektiutiset 2/2002 Valovuori, Ari

147 ibid

Arkisempia kunnostustoimenpiteitä olivat toimistotilojen alas laskettujen kattojen uusiminen koko rakennuksesta, WC-tilojen uudistaminen ja lattioiden päällystämisen linoleum-matoilla.

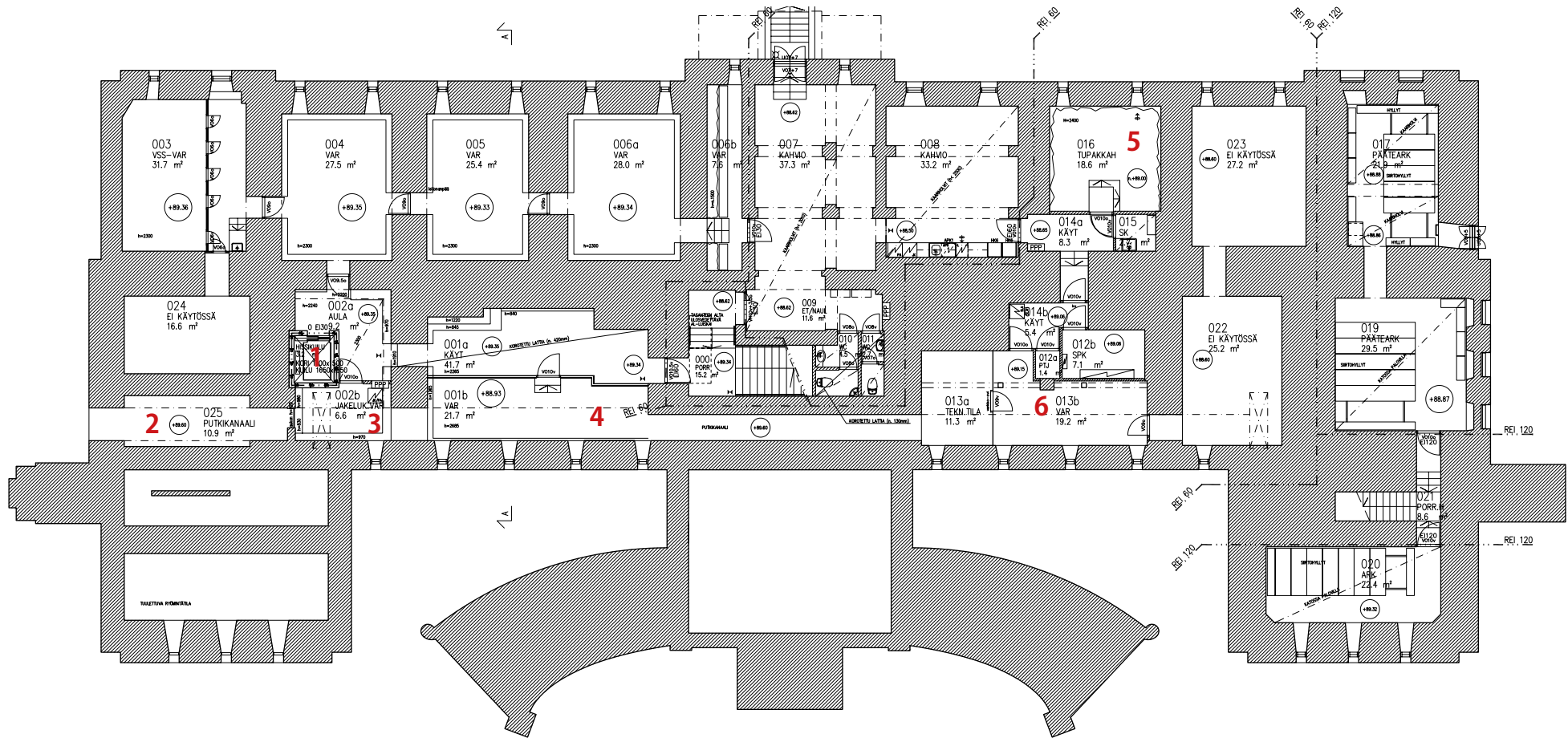
Toisen kerroksen salit

Toisen kerroksen salit olivat kokeneet edellisissä peruskorjauksissa suuria muutoksia. Niiden alas lasketut katot purettiin ja alkuperäiset sisäkatot, kattolistat ja koristemaalukset palautettiin. Vestibyylin kiinteän kattorosen kopioiminen ja sijoittaminen salien kattoon oli yksi ennallistamisen vaativimmista tehtävistä.¹⁴⁸

Yleisöaula

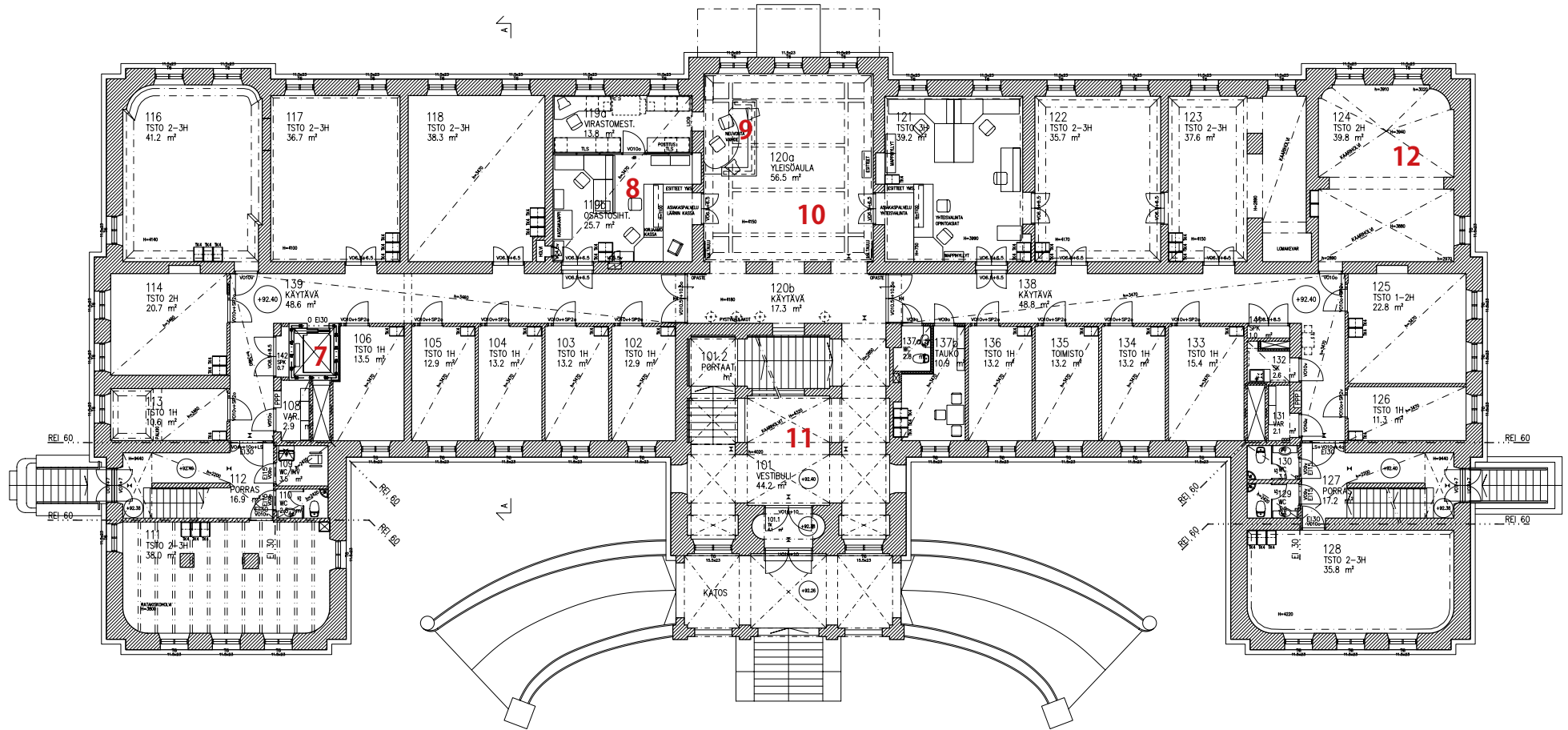
Ensimmäisen kerroksen yleisöaulan palveluluukuista haluttiin eroon ja tilasta toivottiin avaraa ja edustavaa. Tämä maaherran entinen työhuone entisöitiin 1880-luvun

148 Väättäinen Juhani op.cit.

KELLARIKERROS 2001

1. Hissi	4. Uusi varasto
2. Putkikanaalia jatketaan ja tehdään uusi liittymä	5. Tupakkahuone
3. Jakelukeittiölle varasto	6. Teknisten tilojen uusi järjestys

ENSIMMÄINEN KERROS

7. Hissi

8. Osastosihteerit

9. Virastomestarit

10. Ennallistetaan yleisöaula

11. Ennallistetaan vestibyyli (täydennetään vuoden 1979 ennallistusta)

12. Ennallistetaan holvikatto

144. Vahtimestareiden palvelutiski siirrettiin yleisöaulan sivuseinälle. Nykyisin palvelupiste toimii pääsisäänkäynnin yhteydessä. KUVA: Kuopion lääninhallituksen arkisto

asuun. Erityisen vaativaksi osoittautui lankkulattiaan ootratun parketti-imitaation ennallistaminen. Yleisöaulaan teetettiin replika Eliel Saarisen istuinryhmästä.

Vahtimestareiden toimipiste sijoitettiin yleisöaulan sivuseinälle siten, että siitä oli yhteys taustatiloihin. Myöhemmin viraston palvelupiste siirrettiin tuloaulaan ja palvelupisteen paikalle rakennettiin äänieristetyt puhelinpöydät.

Kalusteet

Peruskorjauksen yhteydessä suoritettiin rakennuksen kaluston ja arvoesineiden inventointi. Niille tehtiin myös kuntokartoitus, jossa määriteltiin korjaustarpeet. Korjattuihin tiloihin laadittiin irtokalustesuunnitelma, jonka perusteella suurin osa vanhoista kalus-

145. Edellisessä peruskorjauksessa ennallistettu läänin neuvoksen huone toimi hyväkuntoisten väliovien varastona. KUVA: Kuopion lääninhallituksen arkisto, Ulla Hiltunen

teista uusittiin. Työtilojen osalta huoneiden käyttäjä saivat vaikuttaa kalustukseen.¹⁴⁹

Hissi

Peruskorjauksen suurin yksittäinen hanke oli henkilöhissin rakentaminen kolmen kerrostason välille. Hissi mahdollisti rakennuksen eri osien esteettömän käytön ja helpotti jakelu- ja liikennetoimintaa.

Haasteeksi muodostui luonnonkivistä ladotun perustuksen alapuolelle ulottuva hissikuilun pohjan rakentaminen. Maa-aines oli hienojakoista, jonka vuoksi perustusta täytyi injektoida mikrosementillä ennen purkamista. Perusmuuria vahvistettiin myös pulttauksin.¹⁵⁰

149 Projektiutiset 1/2002 op.cit.

150 ibid

147. Avattu hissikuilu ullakolta kuvattuna. KUVA: Kuopion museo, Helena Riekkö

146. Hissikuilun muurattua runkoa rakennetaan. KUVA: QVIM Arkkitehdit

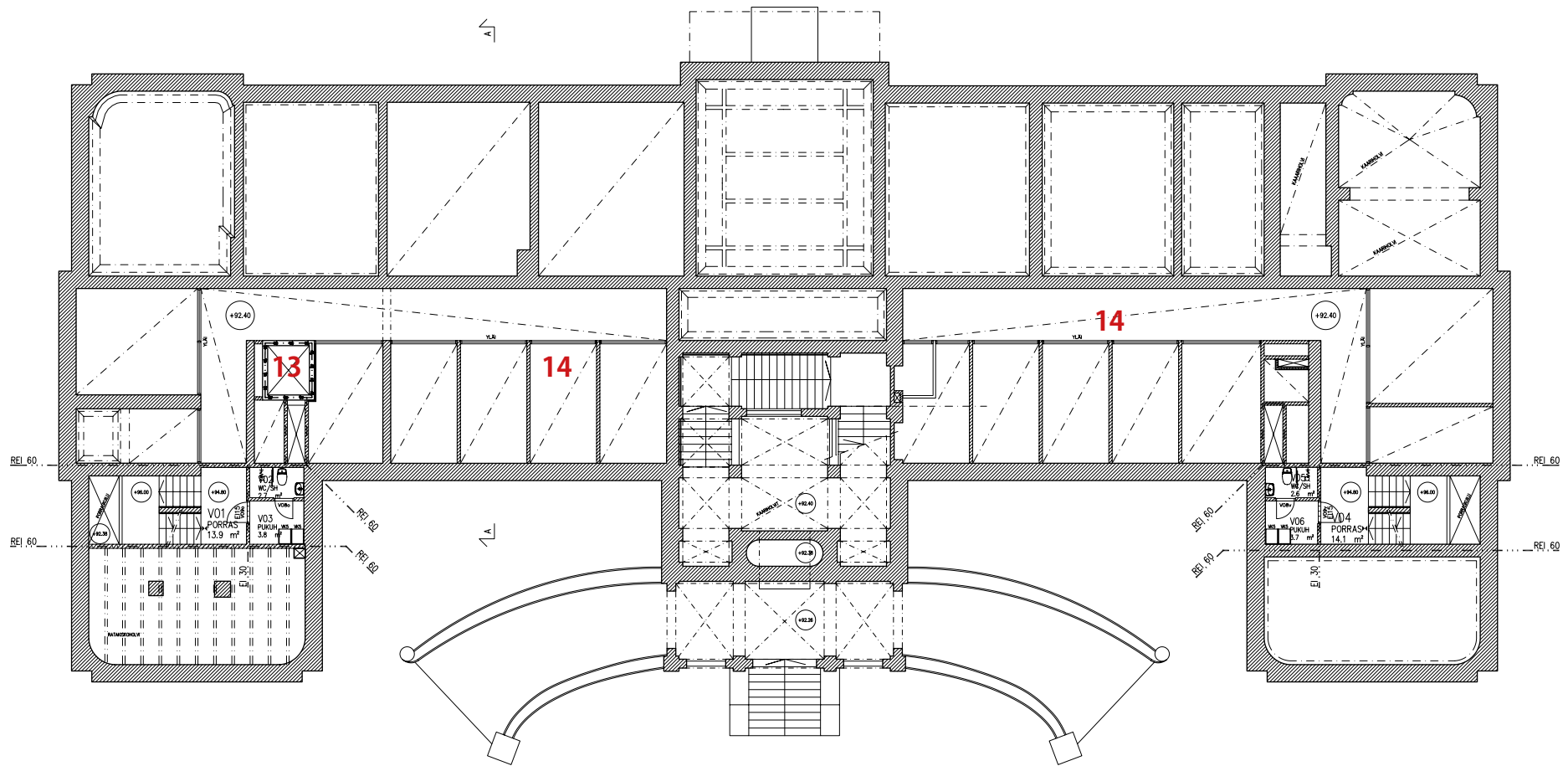
Talotekniikka

Vuonna 1995 tehdyssä selvityksessä todettiin, että 1970-luvun ilmanvaihtolaitteiden suorituskyvyssä oli puutteita. Ilmakanavat oli mitoitettu niukoiksi eivätkä ne sallineet ilmamäärien lisäystä.¹⁵¹ Koko ilmastointijärjestelmä päätettiin uusiksi. Myös valaistus-, sähkö- ja atk-tekniikka oli jäänyt jälkeen modernin toimistotyön vaatimuksista ja se päätettiin uusiksi kokonaisuudessaan. Sen sijaan lämmitysjärjestelmään tehtiin vain vähäisiä muutoksia.

Lisääntyneen talotekniikan istuttaminen ennallistettuihin tiloihin oli haastava tehtävä. Sitä vaikeutti alaslaskujen purkaminen toisen kerroksen suurista saleista.¹⁵²

151 Arkkitehtitoimisto Puurunen 1999 op.cit. s.5

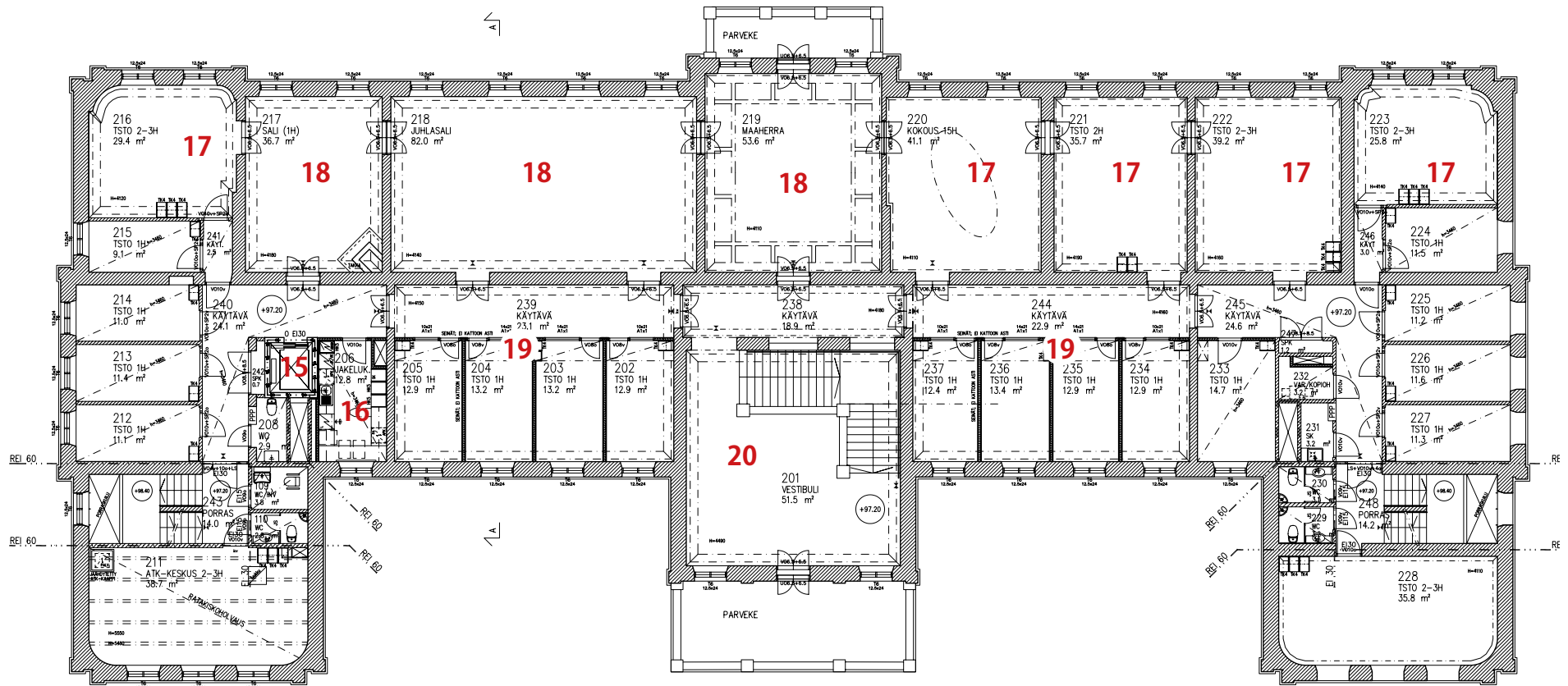
152 Mitrunen 2002 s.3

VÄLIKERROS

13. Hissi

14. Alakatot ennallistetaan, alaslaskut puretaan

TOINEN KERROS

15. Hissi

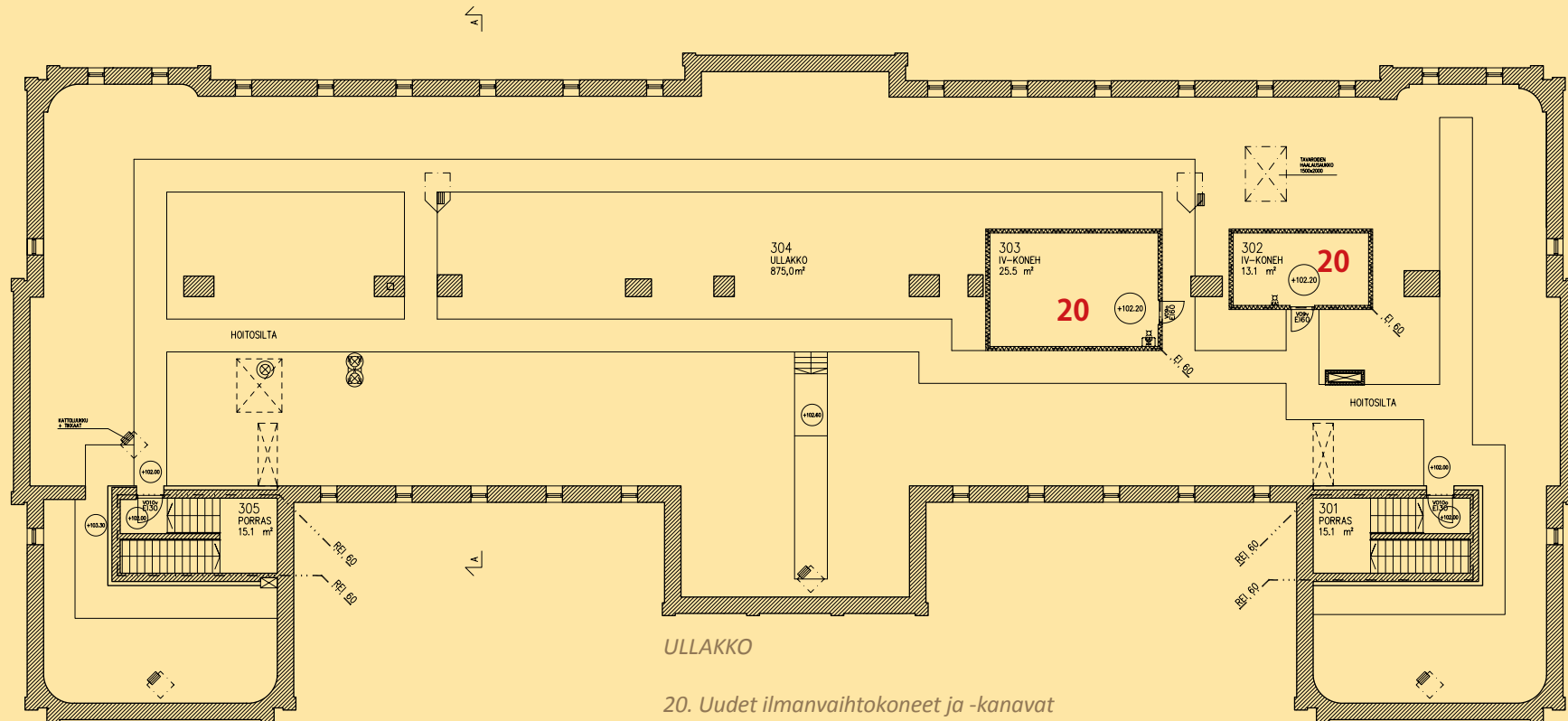
16. Jakelukeitto

17. Ennallistettava tila

18. Kunnostettava tila (ennallistettu 1979)

19. Ennallistettava sali, uudet työhuoneet

20. Ennallistettava vestibyyli (täydennetään vuoden 1979 ennallistusta)

ULLAKKO

20. Uudet ilmanvaihdonkoneet ja -kanavat

Peruskorjauksen toteutus

Peruskorjaus toteutettiin vuoden 2001 aikana kaksivaiheisena siten, että puolet viraston henkilökunnasta toimi rakennuksen toisessa päässä ja puolet siirtyi väistötiloihin. Työn edetessä suoritettiin työpisteiden vaihto seuraavaksi kuudeksi kuukaudeksi.¹⁵³

Henkilökunnan edustajat osallistuivat suunnitteluun käyttäjäosapuolen asiantuntijoina valmisteluvaiheesta alkaen. Henkilökunnalle järjestettiin myös useita tiedotustilaisuuksia, joissa rakennuksen historia ja tehdyt ratkaisut tulivat tutuiksi.¹⁵⁴

153 Projektuutiset 1/2002 ss. 136-142

154 Hiltunen Ulla

Peruskorjauksen jälkeen päärakennus sai runsaasti huomioita lehdistössä. Siitä tuli myös kuopiolaisten keskuudessa suosittu käyntikohde, jonka esittelystä vastasi tavalisesti yksikön tiedottaja Ulla Hiltunen.¹⁵⁵

155 *Mitä kaunottarial*, Savon Sanomat 13.9.2003 Milla Bouquerel

7 Nykytila

7.1 Rakennuksen omistus ja käyttö

Lääninhallituksen päärakennuksen omistaa Senaatti-kiinteistöt ja sen käyttäjä on Itä-Suomen aluehallintovirasto. Rakennuksessa työskentelee nykyisin noin 65 työntekijää.

Työhuoneiden lisäksi päärakennuksessa on kokous- ja edustustiloja, arkistohuoneita sekä henkilökunnan sosiaalitylöitä. Lääninhallituksen lakkauttamisen jälkeen asiakaskäynnit ovat merkittävästi vähentyneet. Kokoukset järjestetään nykyisin useimmiten videon välityksellä ja henkilökunta tekee kasvavassa määrin etätöitä.

7.2 Kaavatilanne

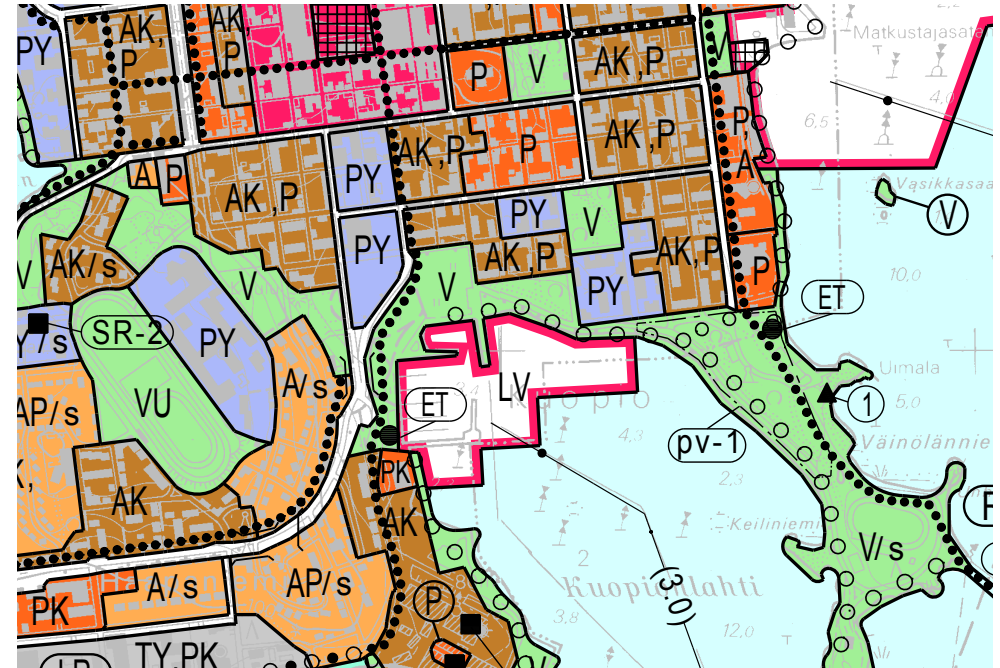
Kuopion seudun maakuntakaavassa lääninhallituksen kortteli on keskustatoimintojen aluetta. Alueelle sijoitetaan keskustahakuisia erikoiskaupan ja hallinnon palveluja, vähittäiskaupan suuryksiköitä sekä asumista.¹⁵⁶

Voimassa olevassa yleiskaavassa kortteli muodostaa yhdessä viereisten kortteleiden kanssa julkisten palveluiden ja hallinnon alueen. Alueelle saa sijoittaa julkisia tai yksityisiä palveluja palvelevia rakennuksia ja rakennelmia.¹⁵⁷

Vuonna 2011 vahvistetussa asemakaavassa (s. 115) lääninhallituksen korttelilla on hallinto- ja viristorakennusten korttelialuetta tarkoittava merkintä YH-4.¹⁵⁸ Selvityksen tekoajankohdalla korttelissa ei ole käynnissä kaavoitusta.

7.3 Muinaisjäännökset

Korttelissa ei ole muinaisjäännösrekisteriin merkittyjä kiinteitä muinaisjäännöksiä. Lähimmät muinaisjäännökset ovat Piispanpuistossa sijaitsevat Vanhan kirkon pohjarakenteet (1200 jaa) sekä Väinölänniemessä sijaitseva Vanhan pappilan asuinpaikka (1200 jaa).¹⁵⁹

151. Ote Kuopion Yleiskaavasta 2001, Keskeinen kaupunkialue. Kuva: Kuopion karttapalvelu

156 Kuopion seudun maakuntakaava. Ympäristöministeriön vahvistama 3.7.2008.

157 Kuopion yleiskaava 12.8.2001

158 Asemakaavamuutos 564-1446. Ympäristöministeriön vahvistama 16.8.1993

159 <https://muinaismuistot.info/>

7.4 Suojelutilanne

Lääninhallituksen rakennus on suojeltu Ympäristöministeriön 5.9.1994 tekemällä päätöksellä, joka pohjautui asetukseen 480/85 valtion omistamien rakennusten suojelusta. Suojelu koskee sekä sisä- että ulkoasua. Suojelun piiriin kuuluvat myös korttelin pohjoisosan kaksi sivurakennusta sekä näiden välinen piha-alue. Laki rakennusperinnön suojelemisesta 498/2010 on myöhemmin korvannut asetuksen.

Korttelin suojelumerkinnät asemakaavassa

Voimassa olevassa asemakaavassa korttelin pohjoisosan rakennukset ja huvimaja on suojeltu merkinnällä sr-21, joka viittaa edellä mainittuun rakennussuojelulakiin. Pihaluonnetta rajaus on suojeltu merkinnällä s-9. Samassa korttelissa olevat maaherran asuinrakennus on suojeltu merkinnällä sr-22. Punatiiliset virastorakennukset on suojeltu merkinnällä sr-23.¹⁶⁰

Valtakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö (RKY 2009)

Lääninhallituksen päärakennus kuuluu valtakunnallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen alueeseen 'Kuopion Piispanpuiston ympäristö ja kuurojen koulu', johon se liitettiin vuoden 2009 inventoinnissa. Museoviraston kuvauksessa todetaan:

'Piispanpuisto ympäristöineen on monessa vaiheessa muovautunut kokonaisuus. Kuopion seudun ensimmäiset kirkot ovat sijainneet paikalla, joka muutettiin puistoksi 1884 uuden lääninhallituksen yhteyteen. Piispan talosta nimityksensä saaneen puiston ympärille ovat keskittyneet läänin hallintoon liittyneet rakennukset ja muita julkisia rakennuksia.'¹⁶¹

RKY-alueen suunnittelussa ja käytössä tulee edistää kulttuuriperintö- ja maisema-arvojen turvaamista siten, että rakennustaiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennuskanta säilytetään. Suunniteltaessa alueelle muutoksia on turvattava alueen ominaisuutensa ja erityispiirteiden säilyminen. Rakennettuun kulttuuriympäristöön vaikuttavista hankkeista on pyydetty lausunto museoviranomaiselta.¹⁶²

160 Asemakaavamuutos 15.6.2011

161 http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=632

162 www.rky.fi

S1

Rakennus on suojeltu kokonaan valtion omistamien rakennusten suojelusta annetun asetuksen mukaisesti. Korvattu lailla 498/2010.

sr-9

Suojeltu alueen osa. Ympäristöministeriön päätöksellä 5.9.1994 suojeltu alue, jolla olevat rakennukset, rakenteet ja puisto on säilytettävä.

sr-21

Suojeltu rakennus. Ympäristöministeriön päätös 5.9.1994

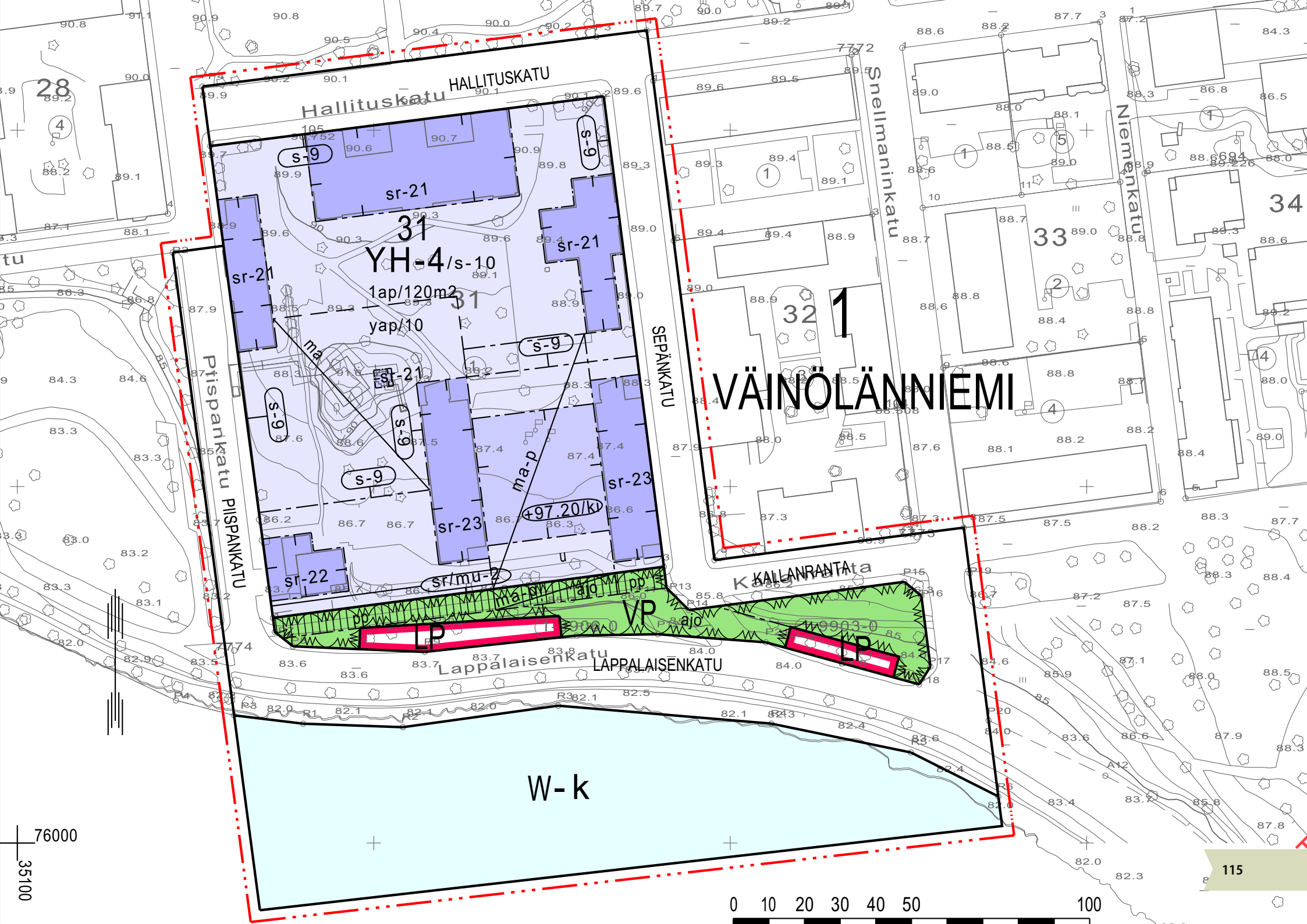
sr-22

Suojeltu rakennus. Rakennuksen ulkoarkkitehtuurin, ulkotilojen ja sisätilojen alkuperäiset ratkaisut ja ominaispiirteet tulee säilyttää sekä ottaa huomioon korjauksissa ja muutoksissa. Palauttavat muutokset ovat suositeltavia.

sr-23

Suojeltu rakennus. Rakennuksen ulkoasun ominaispiirteet tulee säilyttää.

152. Oikealla: Asemakaavamuutos 15.6.2011. Asemakaavamerkinnät ja -määräykset, Kuopion kaupunki. KUVA: Kuopion karttapalvelu

28

4

31

YH-4/s-10

1ap/120m²

yap/10

VÄINÖLÄNNIEMI

1

33

34

W-k

76000

35100

0 10 20 30 40 50 100

153. Näkymä Sepänkadulta lääninhallituksen pääjulkisivun suuntaan. Vasemmalla maanmittauskonttorin rakennus.

7.5 Lääninhallituksen päärakennuksen asema kaupunkirakenteessa

Lääninhallituksen päärakennus on kaupunkikuvallinen dominanssi Kuopion kantakaupungin kaakkoiskulmalla. Sen asemaa korostaa sijainti historiallisen Piispanpuiston laidalla, Maaherrankadun päätteellä sekä Väinölänpuistoon johtavan rantareitin varrella. Rakennuksen kaupunkikuvallista asemaa vahvistavat molemmin puolin sijoittuneet aikalaisrakennukset.

Valmistuessaan lääninhallituksen rakennusryhmä ja puutarha hallitsivat Kuopion kaukomaisemaa Kallaveden suuntaan. Nykyisin rakennusten ja rannan välissä on 1950-luvulla rakennettu punatiilisten viristorakennusten kerrostuma, jota on täydennetty 2010-luvulla rakennetulla laajennusosalla. Yhteys Kuopionlahdelle toteutuu enää päärakennuksen toisen kerroksen näkymistä.

Lääninhallituksen kortteliä ympäröi pinta-alaltaan maamme suurin kansallinen kaupunkipuisto. Lääninhallitusta ympäröiviltä alueilta siihen kuuluvat Väinöläniemi, Brahenpuisto ja Piispanpuisto.¹⁶³ Kulttuurihistoriallisesti lääninhallituksen kortteli liittyy Sepänkadun itäpuolella olevaan kuuromyökkäinkoulun kortteliin.

163 www.kuopio.fi/-/pinta-alaltaan-suomen-suurin-kansallinen-kaupunkipuisto-kuopioon

154. Lääninhallitus muodostaa Maaherrankadun päätteen. Piispanpuiston lisääntynyt peitteisyys on heikentänyt rakennuksen visuaalista yhteyttä kaupungin suuntaan.

155. Piispankadun alkupään kolme kerrostumaa. Takana on 1880-luvun rakennusryhmään kuuluva Piiri-insinöörin talo, keskellä 2010-luvun pysäköintihallin katos ja edessä 1954 valmistunut maaherran asunto.

156. Lääninhallituksen vahvasti jäsennetty etufasadi on Hallituskadun dominanssi. Sen asema kaupunkikuvassa on vahvimmillaan juhvalaistuksessa.

157. 1950-luvun virastotalot toteuttivat funktionalistista avoimen korttelin periaatetta. Niiden väliin vuonna 2011 rakennettu lasinen laajennusosa katkaisee fyysisen yhteyden lääninhallituksen puutarhasta Kuopionlahden suuntaan.

158. Näkymä Sepänkadun alkupäästä. Vasemmalla 1954 valmistunut virastotalo sekä 1880-luvun maanmittauskonttori. Oikealla vuosina 1870-1890-luvuilla rakennettu Kuuromykkäin koulun kortteli. Taaempänä oikealla Pyhän Nikolaoksen katedraali vuodelta 1903.

159. Päärakennuksen etujulkisivu on lähes kiinni katulinjassa. Syvennyksiin jäävät pihan osat ovat hoidettua nurmikkoa.

160. Entinen muotopuutarha on supistunut uudisrakentamisen ja pysäköintipaikkojen myötä.

7.6 Korttelin piha ja puutarha

Lääninhallituksen kortteli on rakennettu väljästi siten, että rakennusmassojen reunustaman korttelin keskellä on säilynyt osa historiallista maaherran puutarhaa. Puutarha on suojeltu korttelin pohjoisosassa, jossa se on säilynyt viimeiset vuosikymmenet muuttumattomana.

Lääninhallituksen puutarhan erityispiirre on korkea kalliokohouma, joka esiintyy maamerkinä jo kaupungin varhaisimmissa kartoissa. Sen laelle 1880-luvulla rakennettu sveitsiläistyylinen huvimaja on säilynyt lähes alkuperäisenä.

Lääninhallituksen muotopuutarha on muuttunut vapaamuotoiseksi, rakennusten reunustamaksi sisäpihaksi. Alkuperäisestä kasvillisuudesta on säilynyt jaloja lehtipuita, havupuita ja pensasistutuksia. Sen sijaan vanhat perennaistutukset ovat hävinneet. Säilynyt kasvillisuus sijaitsee pääasiassa 1800-luvun lopun rakennusten ja kalliokumpareen alueella.

161. Metallinen aita on uusittu 1930-luvulla. Alkuperäistä puuaitaa ei ole säilynyt.

163. Päärakennuksen takapihan istuinalueen alkuperäinen kaarimuoto on säilynyt. Aluetta reunustava aita on purettu.

Puutarhan polkujen linjaus ja leveys ovat osin alkuperäisiä¹⁶⁴, mutta asfaltointi ja rakentaminen ovat muuttaneet niiden luonnetta. Lääninhallituksen päärakennuksen takana sijaitseva kivetty kaariaihe on edelleen tunnistettavissa.

Kalliokummun alla on sijainnut kahdella sisäänkäynnillä varustettu luola todennäköisesti 1940-luvulta. Nykyisin luolaston paikalla on 2010-rakennettu maanalainen pysäköintihalli, jonka kulkuaukot on sijoitettu pihan molemmille reunoille. Maan alla kulkee myös rakennuksia yhdistävä huoltomiehen kuljettava lämpökanaali.

Alkuperäinen puuaita on korvattu 1920-luvulla matalalla metalliaidalla. Pihavarustukseen kuuluu myös 2000-luvulla uusitut valaisimet sekä rakennusten julkisivuja valaisevat kohdevalaisimet. Kokonaisia historiallisia valaisimia ei ole säilynyt.

164 Räkennuskulttuuriselvitys (liite 7) ja Maisemallisessa ja kaupunkikuvallisessa selvitys (liite 8)

162. Näkymä kukkulan juurelta entisen Kuuromykkäinkoulun suuntaan.

164. Maanalaisen luolan sisäänkäynti on suljettu.

165. Kalliokukkulalle rakennettu huvimaja kuului maaherran residenssin alkuperäiseen suunnitelmaan. Huvimajan väri on aikojen saatossa vaihdellut, mutta muoto on lähellä alkuperäistä.

167. Kalliokukkula on ympäröivästä maisemasta poikkeava muoto, joka esiintyy jo kaupungin historiallisissa kartoissa.

168. Päärakennuksen takana sijainnut muotopuutarha on kadonnut. Sen paikalla on vapaamuotoinen puutarha.

166. Nykyaikaiset valaisintyypit ovat korvanneet historialliset valaisimet vuonna 2016. Alkuperäinen valurautajalka on säilynyt.

169. Maanalaisen ja maanpäällisen pysäköinnin rakenteita.

170. Piispanpuistoon avautuva pääfasadi. Keskirisaliitin yläosassa on ollut kuvernöörin virastoa tarkoittava latinankielinen teksti PRAEFECTURA. Kirjoitus poistettiin vuonna 1890 eikä siitä löytynyt jälkiä viimeisimmässä julkisivukorjauksessa.

7.7 Julkisivut

Päärakennuksen julkisivuihin on tehty vain vähäisiä muutoksia. Alkuperäisiä piirteitä on ennallistettu viimeksi vuoden 1998 korjauksen yhteydessä. Julkisivujen jäsentely ja koristeaiheet edustavat 1870-luvulla yleistynyttä uusrenessanssia. Sille tyypillisiä piirteitä ovat symmetrisyys, aksiaalisuus ja selkeä kerrosjako. Julkisivujen koristeaiheita ovat koristekuvioidut listoitukset, pilasteriaiheet, päätykolmiot sekä pohjakerroksen rustikointi.

Julkisivun pääväri on hiekkakiven ruskea ja koristeissa käytetty tehosteväri on valkoinen. Ikkunapuitteet on maalattu ruskeiksi. Rakennuksessa on kaksi parvekettä. Niiden balustradikaiteet on toteutettu puusta. Rakennuksen kivijalka on muurattu lohkotusta ja reunahiotusta harmaagraniitista. Julkisivussa ollut kuvernöörin virastoa tarkoittava latinankielinen teksti PRAEFECTURA on poistettu vuonna 1890.¹⁶⁵

165 Riekkä Helena 4.10.2018

171. Takajulkisivu kaakosta.

174. Päätyjulkisivu länteen.

173. Yksityiskohta keskirisaliitiin ulkonurkasta. Koristeet on ennallistettu vuonna 1998.

175. Perustuksen lohkokivien tasaiseksi hiotut reunat antavat vaikutelman leveästä saumasta. Muuraus on tehty ohuella pyörösaumalla.

172. Perustuksen ja julkisivun liittymän kerroksellisuutta.

176. Ensimmäisen kerroksen rustiikki jäljittelee luonnonkiven pintamuotoa.

180. Päätyjulkisivu itään.

181. Ikkunoiden yläpuolella on konsolien kannattamat frontonit. Ikkunoiden välissä on alkuperäisen muotoinen metallinen korvausilmaventtiili.

177. Julkisivuissa on 450 ruusuketta ja yli 200 metriä hammaslistaa.

178. Juokseva koira -ornamentti kerrosten välisessä listassa.

179. Pilasterit kannattelevat ruusukkeilla koristeltua arkkitraavia.

184. Ajosilta kaartuu pääovelle kahdesta suunnasta. Ajoportti on mitoitettu hevosvaunulle.

183. Leveät reunakivet reunustavat suorakaiteen muotoisilla katukivillä päällystettyä ajosiltaa. Alkuperäinen päällyste oli nupukivi. 1900-luvun jälkipuoliskolla ajosilta oli asfaltoitu.

185. Pääoven alkuperäinen ovijärjestys palautettiin vuonna 1979. Sitä ennen pääoven paikalla oli ikkuna ja sitä reunusti kaksi sivuovea.

186. Alkuperäiset venäläisvalmisteiset messinkihelat ovat säilyneet nykyikäisten lukkojen rinnalla.

7.8 Sisäänkäynnit: ulko-ovet, portaat ja esteettömyys

Rakennuksessa on nykyisin neljä sisäänkäyntiä. Pääovi sijaitsee rakennuksen keskellä Piispanpuiston puolella. Se on palautettu alkuperäiselle paikalleen vuoden 1977-79 peruskorjauksessa. Ovi on kaksiosainen tammiovi, jonka yläpuolella on kaareva ikkuna.

Rakennuksen päädyissä on porraskäytäviin johtavat lasiaukolliset pariovet. Päätyjulkisivujen keskellä sijainneet ovet on poistettu ennen vuotta 1939. Porrasarungot on tehty säästöbetonista ja päällystetty harmaagraniitilla. Ovet ovat todennäköisesti alkuperäisiä. Ovien yläpuoliset katokset on lisätty 2005.

Neljäs sisäänkäynti on rakennuksen takajulkisivulla ja johtaa kellariin. Ovelle laskee graniittiset portaat, joita suojaaa alkuperäisen mallin mukainen peltikatos.

Rakennukseen on esteetön kulku pääoven ajosilloilta. Sisätiloissa kellarin ja kahden kerroksen välillä on mahdollisuus käyttää inva-mitotettua hissiä.

187. Pääporras ja sen vapaasti seisova kaide. Maalattuun runkoon on tehty uusi käsijohde ruostumattomasta teräksestä.

188. Näkymä pääovelta Piispanpuistoon.

189. Pääsisäänkäynnin kaariholvi ja balustradikaide.

190. Pääsisäänkäynnin yläpuolella olevaa altaania kannatteleva holvirakenne jatkuu sisälle eteisaulaan.

191. Länsisiiven sivuportaisiin johtava ovi.

192. Kellarin ovi ja portaat.

193. Itäsiiven ovi on palautettu alkuperäiselle paikalleen 1979.

194. Kellariin johtavan oven katos.

195. Sivuportaan käsijohde länsipäädystä.

196. Päätyoven moderni teräskatos vuodelta 2005.

197. Piispanpuistoon avautuva parveke on uusrenessanssille tyypillinen holvikaarten kannattelema altaani.

198. Parvekkeen taso on oli aikaisemmin asfaltoitu. Uusi pinnoite on vesitiivis ja siihen on asennettu lämmityskaapelit. Pilareiden päällä on valurautaiset amforat.

7.9 Parvekkeet

Rakennuksessa on kaksi parveketta. 1920-luvulla länsipäättyyn lisätty tuuletusparveke on purettu vuonna 1979.

Piispanpuiston puoleinen parveke on uusrenessanssille tyypillinen altaani. Holvikaarten kannattelema avoparveke kattaa pääovelle johtavaa ajosiltaa. Parveketta reunustaa puinen balustradikaide. Sen kaidepilareissa on metalliset amforat.

Altaani on uusittu viimeksi vuoden 1998 julkisivukorjauksen yhteydessä. Lattiatason valu uusittiin ja varustettiin lämmityskaapelilla. Sorvatut puuosat ja kaiteen pellitykset uusittiin.

199. Kaiteiden balustradipylväät on tehty puusta ja maalattu hiekkakiven sävyllä. Kaiteen säänkestävyyttä on parannettu pellityksillä.

200. Maaherran parveke on uudistettu vuoden 1979 peruskorjauksessa. Parvekkeen teräksiset kannattajat jatkuvat yhtenäisenä maaherran työhuoneesta parvekkeelle asti.

Toinen parveke sijaitsee takajulkisivulla ja suuntautuu puutarhaan. Parvekkeelle kuljetaan maaherran työhuoneen pariovien kautta. Balustradikaiteella varustettua parvekettä kannattelee neljä puista konsoliparia.

Maaherran asuntoon kuulunut parveke uusittiin kokonaisuudessaan vuoden 1979 peruskorjauksessa. Tuolloin maaherran huoneen lattiaa vahvistettiin teräspalkeilla, jotka ulotettiin parvekkeelle asti. Parvekkeen alapuolelle on tehty laatikkomainen rakenne, joka poikkeaa alkuperäisestä arkkitehtuurista. Myös parvekettä kannattelevat konsolit ovat saaneet uuden entistä vankemman muodon. Viimeisin korjaus on tehty vuonna 2008.¹⁶⁶

166 Tiedonkeruu peruskorjauksen lähtötiedoiksi, Senaatti-kiinteistöt 11.7.2018

201. Parvekkeen alapintaan rakennettu laatikkomainen kotelo poikkeaa alkuperäisestä muodosta. Sen avulla on estetty kylmäsilän muodostuminen parvekkeen ja huonetilan välille. Myös konsolien muoto poikkeaa alkuperäisestä.

202. Käpykoriste parvekettä kannattavassa konsolissa. Kaikki parvekkeen puuosat uusittiin painekyllästetyistä puusta vuonna 1979.

203. Pääsisäänkäynnin kaari-ikkunat on palautettu ulko-ovien paikalle vuonna 1979. Puitteet on tehty tammesta.

204. Päätyjulkisivun ensimmäisen kerroksen T-ikkunat. Toisessa kerroksessa ikkunat ovat suurempia.

7.10 Ikkunat

Ikkunat on uusittu vuosien 1977-1979 peruskorjauksessa alkuperäistä T-mallia mukaillen. Uudet ikkunat istutettiin vanhaan apukarmiin, josta sahattiin pois rappauksen ulkopinnalle ulottuvat osat.

Nykyiset ikkunat ovat puurakenteisia MSE-ikkunoita. Puitteita on kaksi ja ne avautuvat sisäänpäin. Yläikkuna on yläsaranoitu ja avautuu sisäänpäin. Uloin lasi on yksinkertainen tasolasi ja sisempi kaksinkertainen erityslasi. Kromatut helat ovat 1970-luvulle tyypillistä mallia.

205. Kellarin tuuletusluukun paikalle tehty ikkuna.

206. Arkiston ikkunat on muurattu umpeen sisäpuolelta. Yksi ikkuna toimii varatienä.

207. Ikkunat on uusittu vuonna 1979. Yksilasiset ulkopuitteet on tehty painekyllästetystä puusta.

208. Yläsaranoitu yläikkuna avautuu sisäänpäin.

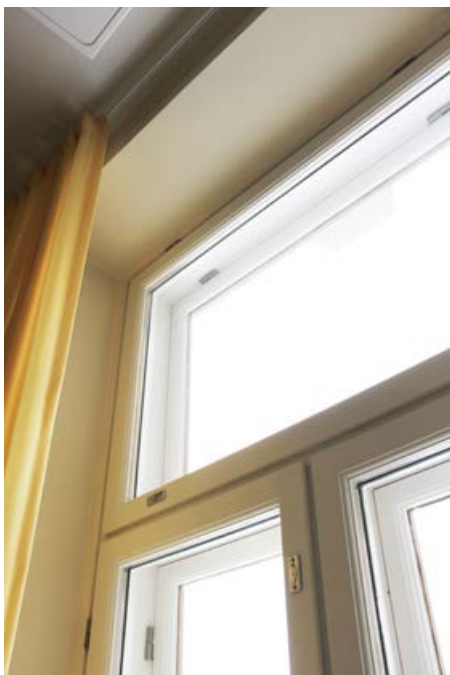
209. Kahvihuoneen ikkuna kellarissa on 1970-luvulta.

210. Sisätilloissa ikkunan yläreuna ulottuu lähes alaslasketut katon tasalle.

211. Ullakon haukkaikkuna on varustettu verkolla.

212. Ensimmäisen kerroksen T-mallinen ikkuna.

213. Pääsisäänkäynnin erikoisikkuna.

214. Yleisöaulan ikkuna on maalattu ruskeaksi.

215. Työhuoneen maalattu ikkunapenkki.

Ikkunat on sijoitettu alkuperäisten tavoin lähelle julkisivupintaa, jolloin sisäpuolella olevat syvät ikkunapenkit ovat säilyneet. Ikkunoiden sisäpuutteet ja ikkunapenkit on käsitelty kunkin huoneen yleissävyn mukaisesti.

Pääsisäänkäynnin yhteydessä on kaksi tammikehyksistä kaari-ikkunaa. Ne on valmistettu alkuperäisen mallin mukaisesti ja asennettu ovien tilalle 1970-luvun lopun peruskorjauksessa. Ikkunoissa on kiinteä kaksinkertainen eristyslasi ja messingistä valmistetut helat.

Kellarin ikkunat ovat eri ikäisiä. Länsipäädyssä arkiston ikkunat on yhtä lukuun ottamatta muurattu sisäpuolelta umpeen. Kahvihuoneen ikkunat on uusittu kellarin laajenuksen yhteydessä 1970-luvulla. Ikkunoita on tehty myös kapeiden tuuletusluukkujen paikalle.

216. Ootrattu ikkunapenkki.

217. Toisen kerroksen sivurisaliitin ikkunapari. Kuvassa yläsaranoitdut yläikkunat ovat raollaan.

218. Kattomaisemaa lipputangon luota harjan suuntaan. Sydänmuurin kohdalla sijainneista savuhormeista on tehty ilmanvaihtokanavia.

219. Itäisen poikkiharjan kattolapetta. Jiirit on tehty kouruiksi. Vesiä ohjaa myös räystäään tuntumaan asennetut jalkarännit.

7.11 Vesikatto ja sadevesijärjestelmä

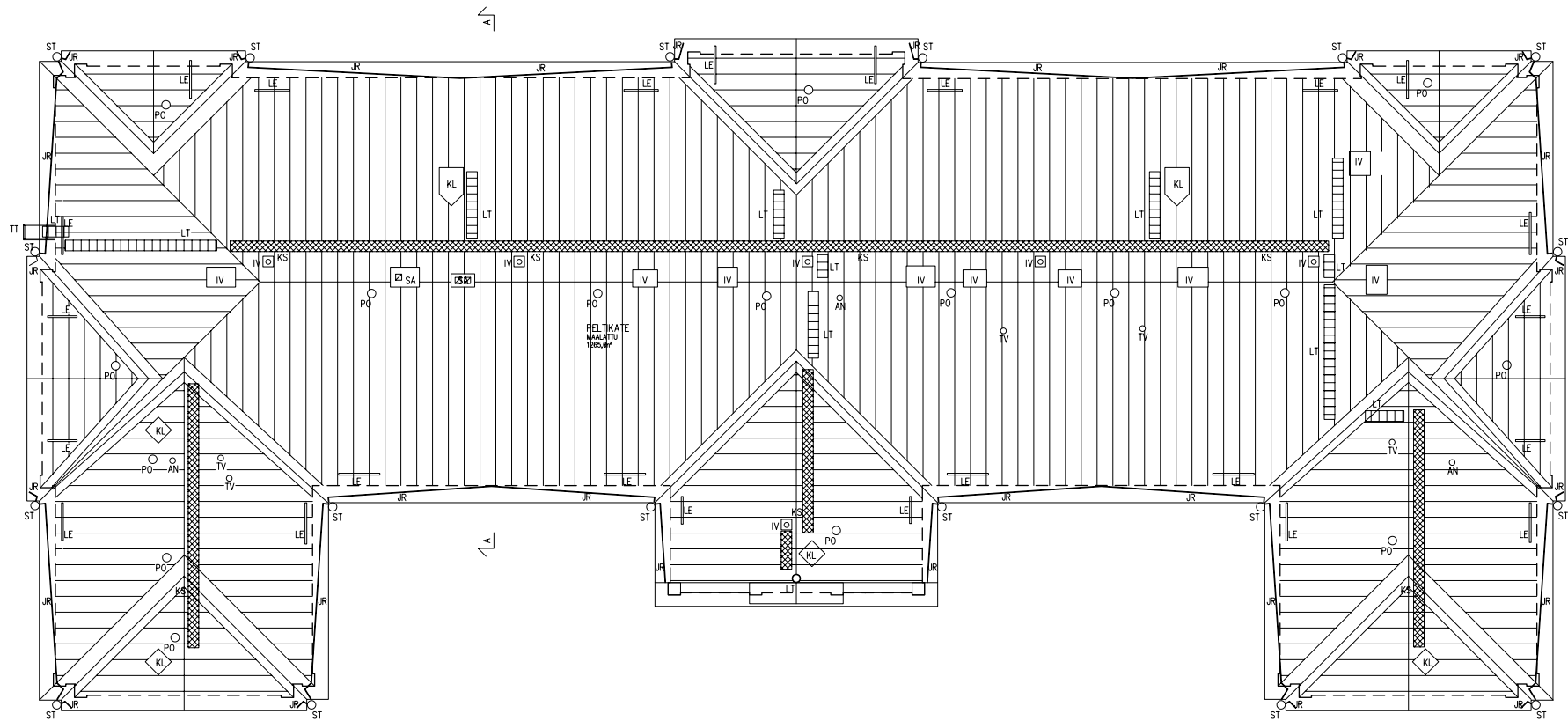
Vesikatto on monilappeinen satulakatto, jonka muoto on säilynyt muuttumattomana. Alkuperäinen kate oli tehty niin kutsutusta pätkäpellistä, joka 1800-luvun lopulla käsiteltiin yleensä kivihiilitervalla. Alkuperäiseen kattomaisemaan kuuluivat savupiiput sekä pitkät mastomaiset ukkosenjohdattimet.

Nykyinen vesikatto on uusittu vuonna 1997. Katemateriaaliksi hankittiin Ruotsista 0,6 millin kuumasinkittyä kattopeltiä, joka konesaumattiin harvalaudoituksen päälle ilman aluskatetta. Katto on maalattu mustaksi ja varustettu kulkusilloilla sekä lumiesteillä.

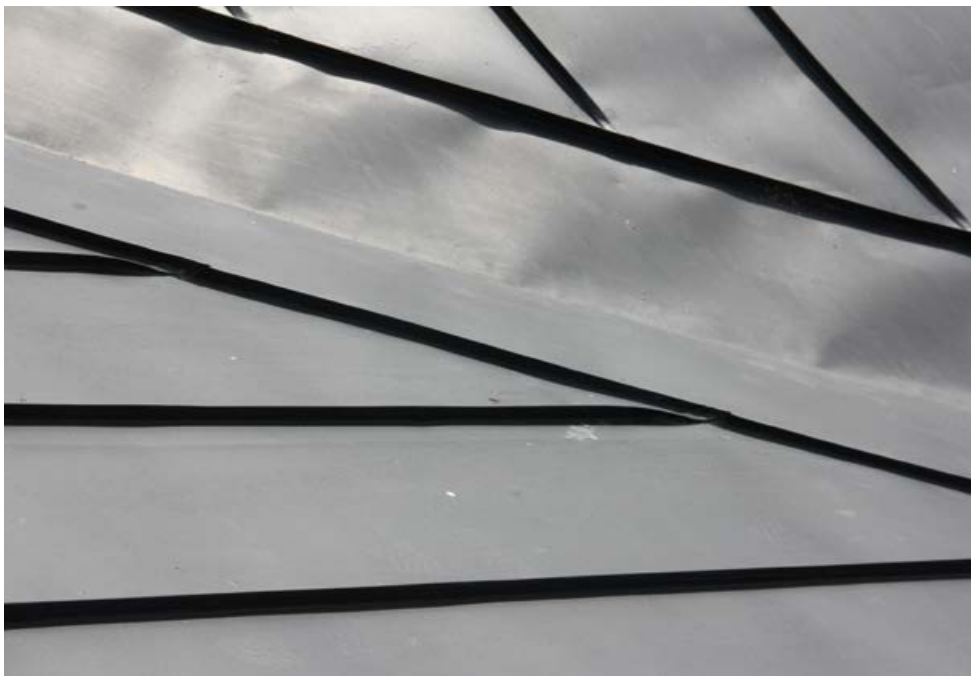
Kattomaisemaa hallitsevat nykyisin savupiippujen muotoa jäljittelevät ilmanvaihtoventtiilit. Kuusi keskiharjan ulkopuolella sijainnutta hormia on purettu vuonna 1979. Kulkusilloille pääsee ullakon kuudesta kattoluukusta. Katolla on lipputanko, jonne johdetaan kulkutie ullakon kautta.

220. Katollejohtavat metallitikkaatovatsäilyneet rakennuksen itäpäädyssä.

221. Kattokuva vuodelta 2003. Katolla on kuusi kattoluukkaa. KUVA: Senaatti-kiinteistöt, tekijä Arkkitehtitomisto Sillman Oy

222. Konesaumattua vesikattoa. Katto on uusittu vuonna 1997.

223. Sadevesien ohjaus suppilon kautta syöksyyn.

225. Vesikatonkannattajaton rakennettu vankasta käsin veistetyistä parrusta. Liitokset on tehty loveamalla ja varmistettu puutapeilla.

224. Vesikaton ansarakennetta ullakolla. Sinkitty katopelti on asennettu harvalaudituksen päälle ilman aluskatetta.

226. Länsipäädyssä sadevedet johdetaan suljetun maanalaisen putkiston kautta kokoojakaivoon.

227. Itäpäädyssä vesi johdetaan painaunmia pitkin.

228. Sadeveden johdattelua etujulkisivulla.

Sadevesijärjestelmä on toteutettu pyöreillä syöksytorvilla, joiden yläpäässä on teräksiset suppilot. Rakennuksessa ei ole räystäään ulkopuolisia vaakarännejä, vaan sadevesi ohjataan syöksyihin jalkaränneillä.

Länsipäässä katolta tuleva vesi johdetaan suljettuun maanalaiseen hulevesijärjestelmään. Itäpäässä se ohjataan loiskekourujen kautta pois rakennuksen seinustoilta. Seinänvieret on kivetty ja kallistettu viettämään rakennuksesta pois päin.

Sadevesijärjestelmä on uusittu vuonna 1997. Rakennuksen länsipäädyssä on 2000-luvulla tehty salaojitus.

229. Etujulkisivun seinänvieret on ladottu maakosteaan upotetuilla seulanpääkivillä.

230. Tarkastuskaivojarakennuksen länsipäässä.

7.12 Sisärakenteita

Arvokkaimpia sisätiloja ovat 1880-luvun asuun ennallistetut huoneet, joiden nykytila perustuu väritutkimukseen ja tutkimuslähteisiin. Arvokkaita ovat myös kunnostetut huoneet, joita voidaan tulevaisuudessa ennallistaa. Moderneja levyrakenteisia työhuoneita on rakennettu 1930-, 1950- ja 1970-luvuilla. Näiden lisäksi rakennuksessa on 2000-luvun tyyliin toteutettuja aputiloja.

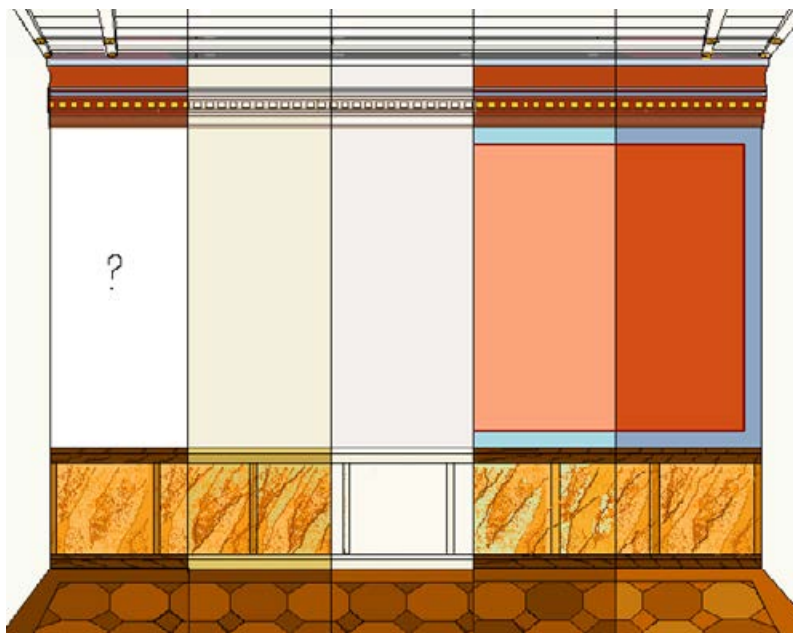
Alakatot

Vanhat säilyneet sisäkatot ovat pääosin helmiponttillaudalla paneloituja puukattoja. Juhlasalin ja vestibyylin alakatoissa on ollut pahvi, joka 1979 peruskorjauksessa vaihdettiin levykattoon. Yleisöaulassa ja maaherran huoneessa on kasetoitu katto. Viimeisimmän peruskorjauksen yhteydessä toisesta kerroksesta löydettiin myös juuttikankaalle pingoitettu ootrattu kasettikatto.

Edellä mainituissa tiloissa kattoa kiertää monikerroksiset koristemaalattut kattolistat. Arakisimpiin työhuoneisiin mentäessä kattolistat yksinkertaistuvat ja koristekuviot puuttuvat. Kellarissa on säilynyt 1930-luvun petsilakattuja alakattoja.

Kellarissa ja ensimmäisessä kerroksessa on muurattuja holvikattoja. Aulassa ja kellarissa on käytetty ristiholvia. Itäpäädyn entisestä sisäänkäynnistä ja kellarin arkistosta löytyy tynnyriholvi. Itäsiiven entisessä arkistossa on ratakiskoilla tuettu 1910-luvun kappaholvi. Holvit ovat kellaria lukuun ottamatta sileäksi rapattuja ja väriltään valkoisia.

Modernisoiduissa tiloissa on käytetty alas laskettuja levykattoja, joita on akustoitettu reikälevyillä tai pintaan liimatuilla akustiikkalevyillä. 2000-luvun kerrostumaa edustavat sormipaneloidut alakatot.

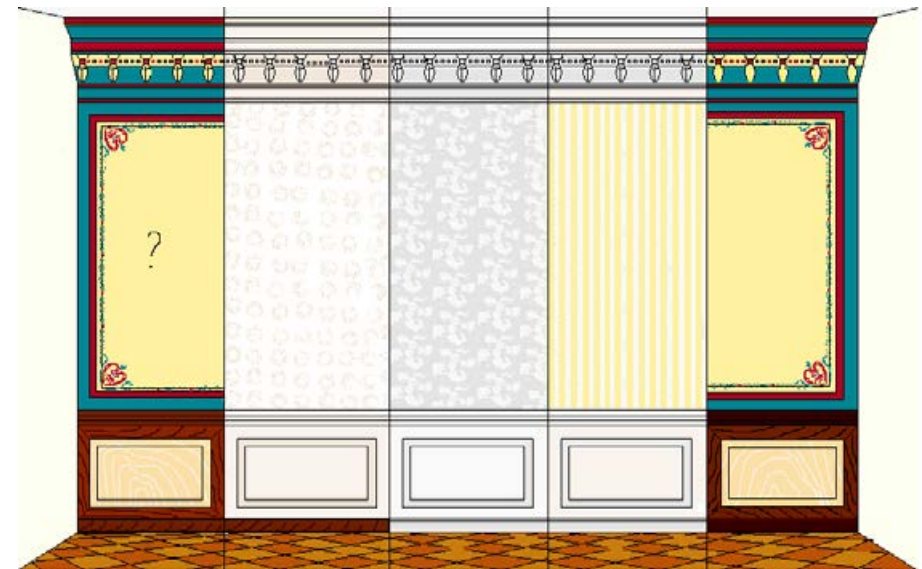

1800-luvun loppu 1900-luvun alku 1900-luvun puoliväli 1977-2000 2001-

231. Yleisöaulan 120 kerrostumat (vas)

Konservaattoriopiskelija Pia Karhunen teki oheiset kaaviot opinnäytetyönään vuonna 2004. Väritutkimukseen perustuvissa kaavioissa on kuvattu huoneiden pintoja ja värejä eri aikakausina. Piirros: Pia Karhunen

232. Juhlasalin 218 kerrostumat (oik) Piirros: Pia Karhunen

1800-luvun loppu 1900-luvun alku 1950-luvun puoliväli 1960-luvun alku 1979-

233. Katon ja seinän liittymä työhuoneessa 216

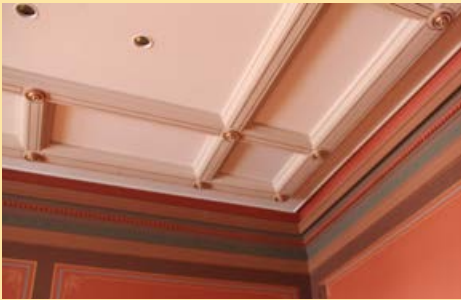
234. Katon ja seinän liittymä tilassa 217

235. Katon ja seinän liittymä juhlasalissa 218

236. Toisen kerroksen sali 239

237. Maaherran työhuoneen 219 kasetoitu katto

238. Katon ja seinän liittymä työhuoneessa 223

239. Katon ja seinän liittymä työhuoneessa 117

240. Katon ja seinän liittymä työhuoneessa 222

241. Ristiholvi kellarin kahvihuoneessa 007

242. Tynnyriholvi tilassa 123

243. Kappaholvi tilassa 111

244. Tasoitettu levykatto tilassa 111

245. 2000-luvun sormipaneloitu puukatto kellarissa 001a

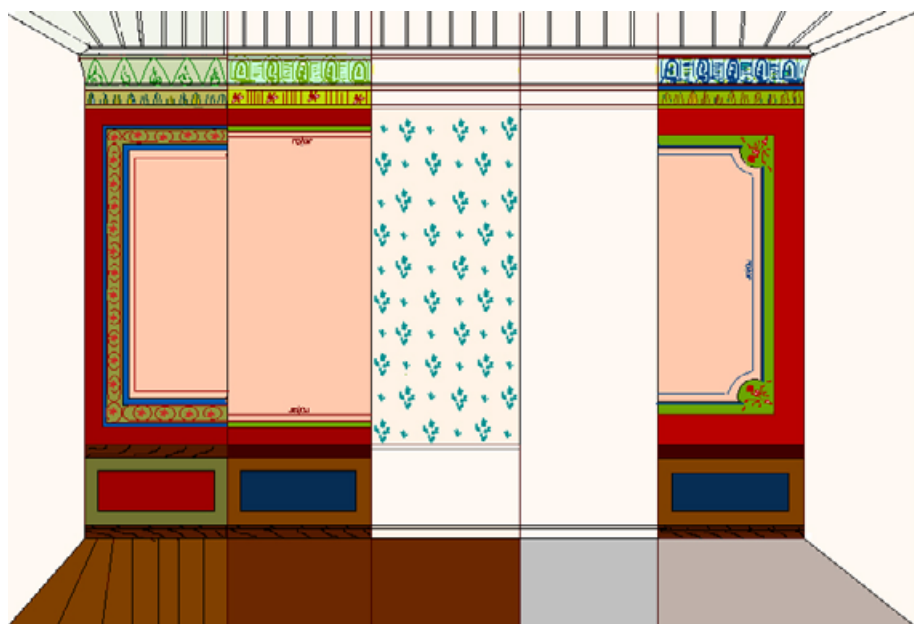
246. 2000-luvun levykatto tilassa 206

247. 1970-luvun levykatto tilassa 118

248. 1930-luvun lakattu puukatto kellarissa 006

1800-luvun loppu 1800- ja 1900-lukujen vaihde 1900-luvun alkupuoli 1900-luvun loppupuoli 2001-

249. Kuvernöörin työhuoneen 216 kerrostumat (vas)
Piirros: Pia Karhunen

1800-luvun loppu 1900-luvun alkupuoli 1900-luvun puoliväli 1979-

250. Maaherran huoneen 219 kerrostumat (oik)
Piirros: Pia Karhunen

Seinät

Alkuperäiset väliseinät ovat yhden kiven vahvuisia tiiliseiniä. Ne on kaksin puolin rappattuja, sileäksi tasoitettuja ja maalattuja. Seinien alaosaan kiertyä tavallisesti koristemaalattu puinen rintapaneeli. Alkuperäiset lattialistat ja vuorilaudat ovat voimakkaasti profiloituja ja usein koristemaalattuja.

1900-luvulla residenssin huoneita alettiin tapetoida. Tummiin maalausten vastapainoksi tapeteissa suosittiin vaaleita sävyjä. Vuosisadan alun tapeteissa oli kukkakuviota ja 1950-luvulta alkaen siirryttiin kustavilaisiin raitakuvioiden. Paneelit ja listat ylimaalaattiin valkoisella.

Seinien alkuperäisyyden palauttaminen aloitettiin vuoden 1979 peruskorjauksessa. Vä-

ritutkimuksiin perustunutta ennallistamista täydennettiin ja jatkettiin vuoden 2001 peruskorjauksessa. Näyttävimmät seinäpinnat sijaitsevat vestibyyliin, jossa on käytetty monipuolisesti 1800-luvun lopun koristemaalauksia ja materiaali jäljitelmiä.

1900-luvun väliseinät on tehty rankarakenteisina ja levypintaisina. Seinät ovat valkoisia ja listoitus pelkistettyä. Toimistohuoneisiin on tehty kookkaat yläikkunat. Uusinta kerrostumaa edustavat toisen kerroksen saleihin tehdyt tilanjakaseinät. Ne ovat käytävän suuntaan viilupintaisia ja sisäpuolella on käytetty akustiikkalevyä.

Kellarin alkuperäiset seinät ovat lohkokiviladelmia. Myöhemmin lohkopintoja on manteloitu betonilla ja vuorattu puolen kiven muurauksilla. Teknisiin tiloihin on muurattu uusia puolen kiven vahvuisia kalkkihiekkakiviseiniä.

251. Vestibyylin kenttiin jaettua seinäpintaa.

252. Porrashuoneen seinän koristemaalausta.

253. Vestibyylin pilarin marmorointia.

254. Yksityiskohta vestibyylin seinäpaneelistä.

255. Juhlasalin rintapaneeli.

256. Maaherran työhuoneen rintapaneeli.

257. Ootrattua lattialistaa.

258. Alkuperäistä seinämaalausta on jätetty näkyviin.

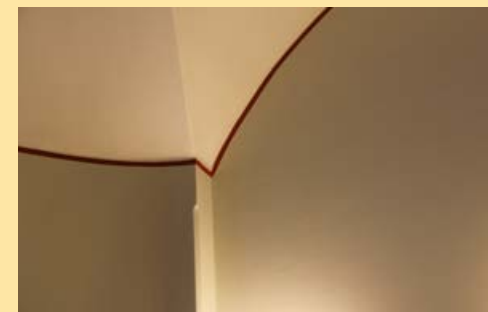
259. Toisen kerroksen salin tilanjakaseinää.

260. Ensimmäisen kerroksen käytävän levyseinää.

261. Porrashuoneen sileäksi rapattua ulkoseinää.

262. Lääninrahaston seinän ja holvauksen rajapinta

263. Kellarin muurattua väliseinää 1970-luvulta.

264. Hissin edustan lohkokiviseinää kellarissa.

265. Tiilivuorausta kellarin ulkoseinässä.

266. Tupakkahuoneen tehostemaalausta.

267. Ensimmäisen kerroksen välipohja kellarista katsottuna. Täyteenä käytetty hiekkasammaleos on säilynyt. Kannatinhirsien päät on upotettu ulkoseinämuuriin.

268. Yleisöaulan lankkulattiaa kunnostetaan vuoden 2001 peruskorjauksessa. KUVA: QVIM Arkkitehdit Oy.

269. Kellarin betonilaatan alta paljastui kivistä ladottu alkuperäinen lattia. KUVA: Ramboll Finland Oy

Lattiat

Ensimmäisen ja toisen kerroksen lattiat ladottiin 35 mm ja paikoin jopa 70 mm vahvasta lankusta puisen välipohjan kanneksi. Ensimmäisen kerroksen sisääntuloaulassa välipohja oli kivirakenteinen ja lattiamateriaalina käytettiin kivilaattaa. Toisen kerroksen vestibyylin puinen lattiarakenne on korvattu kiviaineisella 1979.

Lankkulattioita alettiin päällystää 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa. Juhlasali ja yläkeran edustustilat saivat tammiparketin 1890-luvulla. Muissa yläkeran tiloissa lankkulattioita päällystettiin vaiheittain linoleumilla sekä kuvioituilla korkkimatoilla, joiden alle asennettiin pahvi. Alakerran tärkeimmässä huoneessa, lääninhallituksen istuntosalis- sa, parketti toteutettiin ootraamalla lankkuun. Kulutukselle alttiita lattioita päällystettiin 'asfalteeraamalla'.

Kellarissa oli aluksi maalattia. Vaiheittain käyttöön otettuja tiloja päällystettiin ensin liuskekivillä ja myöhemmin tiilellä. 1920-luvulla kellarin lattioita alettiin valaa betonista ja

kapilaarikosteutta torjuttiin bitumisivelyllä. Nykyisin kellarin lattiassa esiintyy runsaasti eri aikakausien pintakerroksia 1930-luvun betonilattiasta 2000-luvun kuivapuristelaattaan.

Ensimmäisessä ja toisessa kerroksessa 1970-luvun peruskorjauksessa materiaalikerrostumat poistettiin lankun yläpintaan asti. Lattiat levytettiin ja päällystettiin linoleumilla, vinyylimatoilla ja -laatoilla. Vuoden 2001 peruskorjauksessa yleisimmäksi lattiamateriaaliksi tuli harmaa linoleum. Ala-aulassa punertava keraaminen laatta vaihdettiin harmaaseen kalkkivilaattaan.

Lattialistan muoto vaihtelee tilan iän ja arvon mukaisesti. Ennallistetuissa tiloissa on käytetty koristemaalattuja ja monikerroksisia puulistoja. Moderneissa toimistoissa on käytetty suorakulmaisia puulistoja. Aputiloissa on käytetty myös muovista L-listaa.

270. Yleisöaulan lankulattian otrattu parkettikuvio.

271. Neljässäyläkerranhuoneessa on kolmisauvain tammi-parketti ruutukokoa 270 x 270 mm.

272. Vestibyylin lattiassa on portugalilainen 600x600 harmaa kalkkivilaatta.

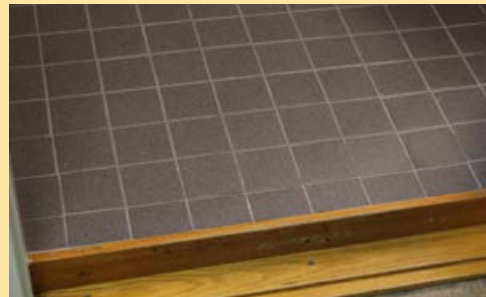
273. Rakennuksen yleisin lattiapinnoite on ruskeanharmaa Forbo-linoleum.

274. Kellarin kahviossa on harmaa kuivapuristelaatta.

276. Kellarin käytävän keraamista laattaa.

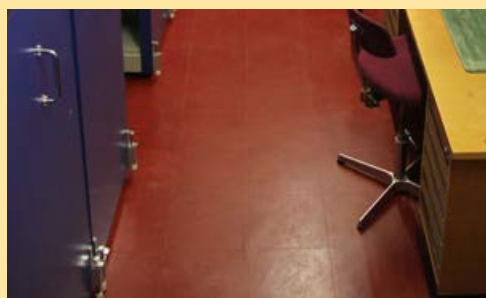
277. WC:n 100x100 kokoista kuivapuristelaatoitusta.

279. 1930-luvun maalattua betonilattiaa kellarissa.

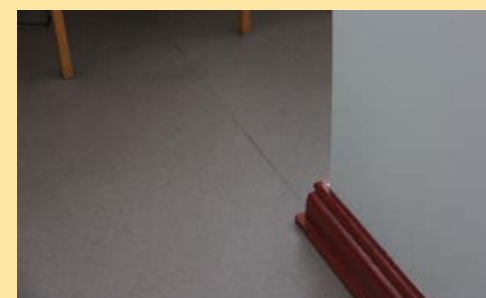
280. Ruskea linoleum-lattia 1970-luvulta.

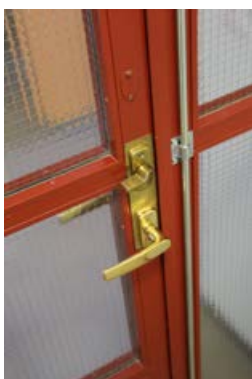
281. Arkistossa on 1970-luvun vinyylilaattalattia.

278. Tupakkahuoneen linoleumlattiaa.

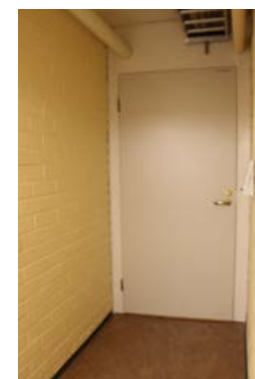

275. Länsisiivessä linoleumia on vaihdettu vinyylimattoon.

283. Alkuperäiset peiliövet on keskitetty yläkerran edustustiloihin. Alakertaan on tehty uusia ovia alkuperäisen mallin mukaan.

284. Käytävien osastoivatväliövet ovat teräsrunkoisia ja niiden lasitus on rautalan-kalasia.

285. Laakaovia on käytetty moderneissa toimisto-huoneissa ja teknisissä tiloissa. Vanhimmat laa-kaövet ovat viilupintaisia.

282. Ovien heloituksia. Vasemmalla alkuperäisiä painikkeita, joita on kunnostettu peruskorjausten yhteydessä.

286. Ovia kunnostettiin puusepänervestaalla vuonna 2001. KUVA: QVIM Arkkitehdit Oy

4 4 2001

7.13 Sisätilat

1 Varastot ja taukotilat

2 Henkilökunnan kahvio

3 Tekniset tilat

4 Arkisto

5 Porrashuone ja yleisöaula

6 Monistamo ja lähettämö

7 Työhuoneet 1 kerros, suuret

8 Työhuoneet 1 kerros, pienet

9 Sosiaalitilat

10 Kokoushuone

11 Maaherran huone

12 Juhlasali

13 Työhuoneet 2 kerros, suuret

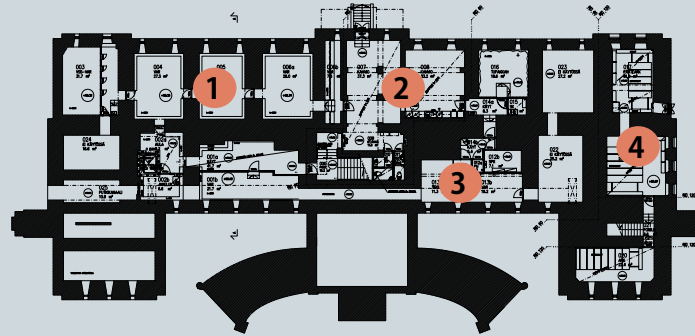
14 Työhuoneet 2 kerros, pienet

15 Salit

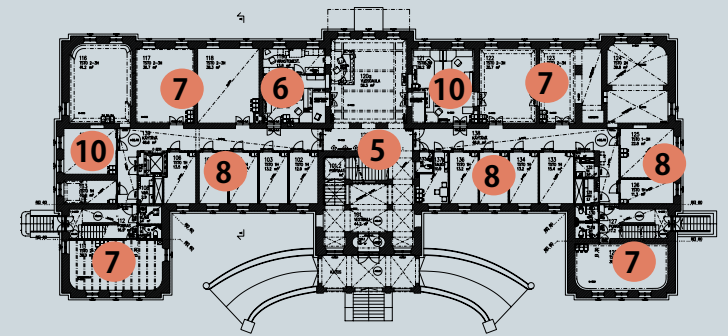
16 Vestibyyli

17 Konehuoneet

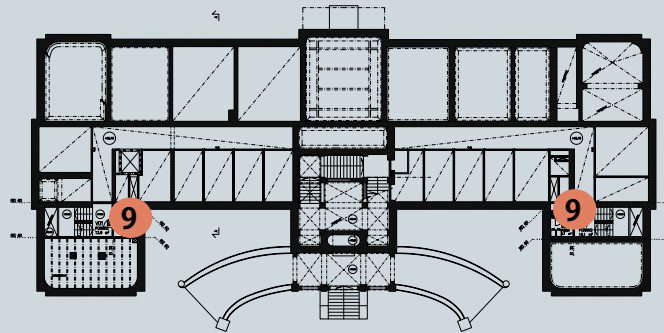
Kellari

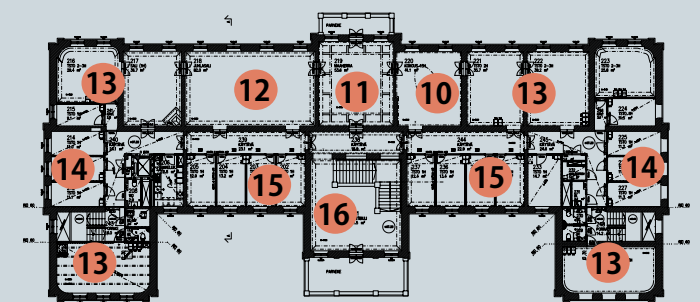
Ensimmäinen kerros

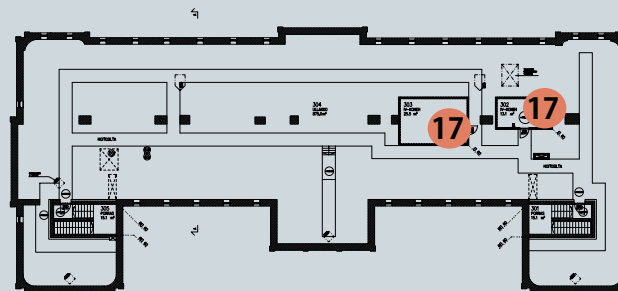
Välikerros

Toinen kerros

Ullakko

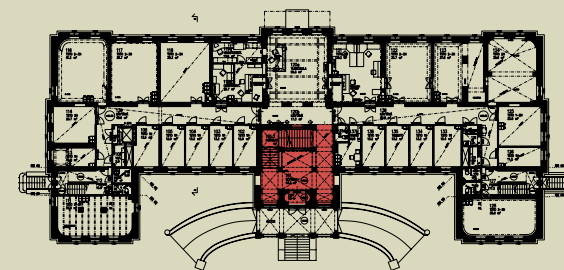
287. Tuulikaapissa on syvennykset ajureita varten.

Ominaispiirteet

Juhlavaan sisääntuloaulaan kuuluvat tuulikaappi, holvattu pylväsaula sekä toisen kerroksen vesituliin johtava pääporras. Lattialaatat ovat harmaata portugalilaista kalkkikiveä. Katto muodostuu 3x4 jaolla suorakulmaisten pilareiden kannattamista ristiholveista, jotka on tasoitettu ja maalattu valkoisiksi. Pilarit ja niitä yhdistävät kaaret on marmoroitu vaalealla sävyllä. Tummempaa marmorointia on käytetty seinien ja ikkuna-aukkojen kehyksissä. Seinien punainen väri vaihdettiin viimeisimmässä ennallistamisessa kiiltoasteeltaan himmeämpään.

Pääporras on kolmivartinen. Kiviaineiset askelmat on uritettu ja päällystetty punaisella matolla. Puiset balustradikaiteet on koristemaalattu marmorioimalla. Leveä käsijohde on ootrattu tumman ruskeaksi. Lattialistoihin on maalattu ruskea kivijäljitelmä.

1

Sisääntuloaula ja pääporras

Tilanumero: 101

Kerros: Ensimmäinen, avoin yläkertaan

Tila: Ennallistettu 1979, kunnostettu 2001

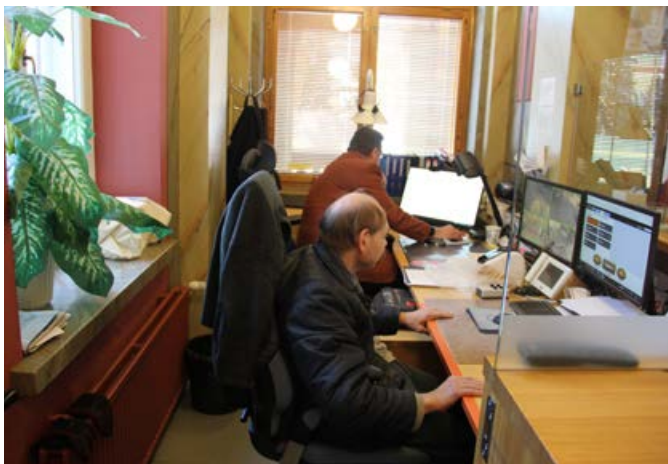
Alk. käyttö: Porrasaula

Nyk. käyttö: Porrasaula ja virastopalvelut

Huoneala: 82 m²

288. Aulan ristiholvausta.

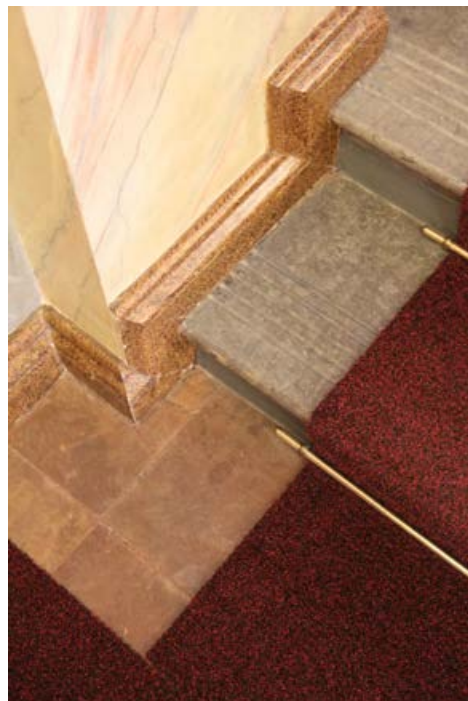
290. Vahtimestareiden palvelupiste on siirretty pääoven yhteyteen.

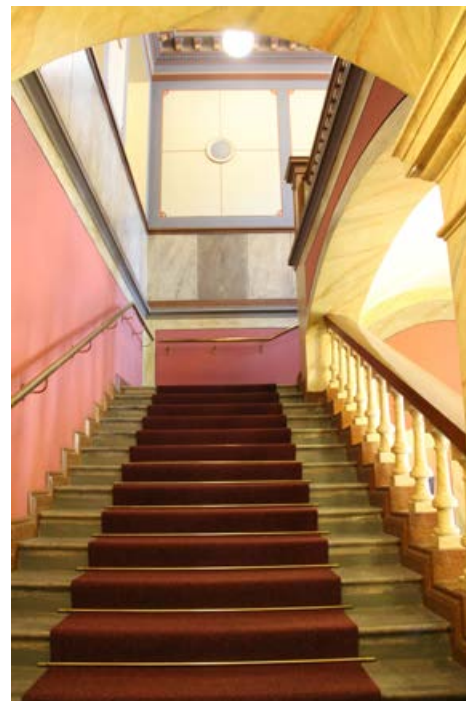
289. Pääporras palvelupisteen suunnasta. Aulaan on sijoitettu automaatteja ja suuri näyttö.

291. Pääportaan ensimmäinen varsi. Porras on päällystetty punaisella tekstiilimatolla.

292. Punertavalattialaattavaihdettiin ensimmäisestä kerroksesta vuonna 2001. Vanhaa laatoitusta on säilynyt välitasanteella.

293. Porras jatkuu toisen keroksen vestibyyliin.

294. Välitasanteen antiikkiaiheinen patsas.

Säilyneisyys

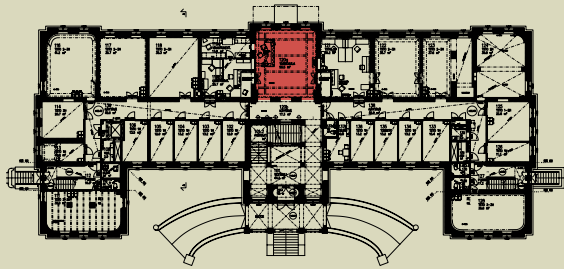
Tilaa ja sen koristemaalauksia on ennallistettu kahdessa vaiheessa vuosina 1979 ja 2001. Ennallistaminen perustuu kohteessa suoritettuihin väritutkimuksiin.

Pääsisäänkäynnin alkuperäinen ovijärjestys palautettiin vuonna 1979. Tuolloin ovi siirrettiin keskelle ja sen molemmin puolin sijainneet ovet muutettiin ikkunoiksi. Aulatilaa jakaneet väliseinät purettiin ja entiseen lääninkonttoriin avatut aukot muurattiin um-

peen. Vuoden 2001 suurin muutos oli punaisen lattialaatan korvaaminen harmaalla kalkkikivilaatalla.

Nykytilassa porrasaula on yhtenäinen ja vastaa varsin hyvin 1880-luvun lopun tilannetta. Vuoden 2001 jälkeen vahtimestareiden palvelupiste on siirretty yleisöaulasta pääoven yhteyteen. Ratkaisu on käytännöllinen, mutta se on tuonut tilaan ahtauden tuntua. Eteisaulaan sijoitetut automaattit ja näyttöruudut rikkovat tilan autenttisuutta.

1

Yleisöaula

Tilnumero: 120 a

Kerros: Ensimmäinen

Tila: Muutettu 1979, ennallistettu 2001

Alk. käyttö: Läänihallituksen istuntosali

Myöh.käyttö: Maaherran työhuone

Myöh.käyttö: Palveluaula

Nyk. käyttö: Yleisön odotustila

Huoneala: 57 m²

295. Yleisöaula sijaitsee pääportaan takana. Aulan istuinryhmä on valmistettu uustuotantona Eliel Saarisen mallin mukaisesti. Valmistaja on vehmersalmelainen Tetrimäki Vision Furniture, Reinhardt Lutz..

296. Yleisöaulaan siirrytään keskuskäytävän poikki. Tilaa on avattu käytävän suuntaan kaarevilla muuriukoilla.

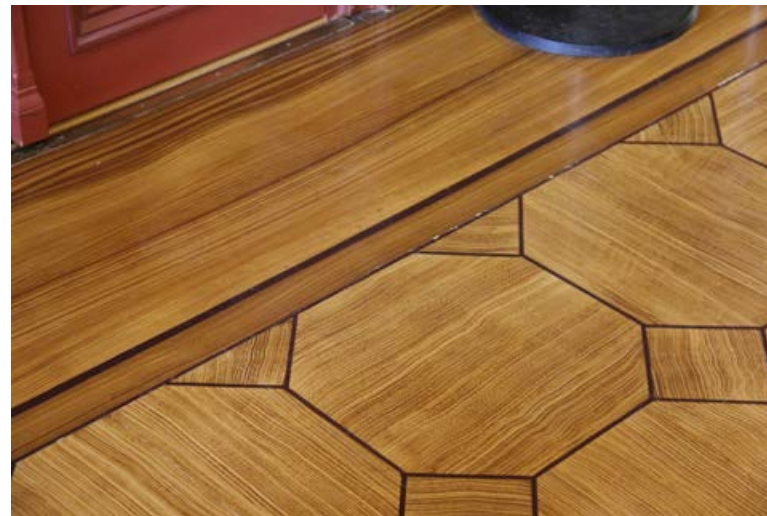
297. Yleisöaulaan on pystytetty kolme äänieristettyä komeroa puhelinkeskusteluja varten.

Ominaispiirteet

Yleisöaula toimii edustustilana ja vieraiden odotustilana. Vuoden 2001 peruskorjauksessa se suunniteltiin myös palveluaulaksi, josta virastomestareiden palvelutiski siirrettiin myöhemmin eteisaulaan. Tila on varustettu jugend-istuinryhmällä sekä äänieristetyillä puhelinkopeilla. Aulan erikoisuus on parkettikuviolla ootrattu lankkulattia. Seinät on maalattu alkuperäistä väritystä ja koristekuviota mukaillen. Katto on kasetoitu ja sitä reunustaa kerroksellinen kattolista. Yleisötilaa on avattu vuonna 1979 keskuskäytävään kolmella kaariaiheisilla oviaukolla.

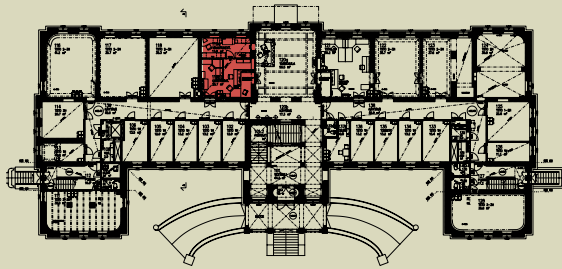
Säilyneisyys

Vuonna 2001 tilan alkuperäisiä piirteitä palautettiin ajalta, jolloin huone oli lääninhallituksen istuntosali ja maaherran työhuone. Pala esiin puhdistettua alkuperäistä seinää ja lattiaa on säilytetty. Vaikka seinän aukottaminen käytävään on rikkonut alkuperäistä huonetilaa, se edustaa edelleen rakennuksen parhaiten säilynyttä osaa. Erityisesti parkettikuvioitu lankkulattia on arvokas. Puhelinkopit ovat käyttökelpoiset, mutta tilan luonteeseen sopimattomia.

298. Lankkulattian ootrattu parkettikuvio ennallistettiin vuonna 2001.

1

Lähetämö

Tilnumero: 119

Kerros: Ensimmäinen kerros

Tila: Muutettu 1979, 2001 ja 2010

Alk. käyttö: Lääninsihteerin työhuone

Myöh.käyttö: Virastomestareiden huone

Nyk. käyttö: Lähetämö, kirjaamo ja työhuone.

Huoneala: 39 m²

299. Lähetämön takana on kahden työpisteen työhuone. Tila oli aikaisemmin vahtimestareiden työhuone.

300. Lähetämössä on keskeiset konntorikoneet sekä kassakaappi

Ominaispiirteet

Lääninsihteerin työhuone otettiin lähetämön ja kirjaamon käyttöön vuonna 1979. Huone jaettiin kahteen osaan ja sisätilat modernisoitiin aikakauden tyyliin. Asiakaspalvelua varten yleisöaulaan avattiin palveluluukku. Vuoden 2001 peruskorjauksessa ovi yleisöaulaan palautettiin ja palveluluukku poistettiin. Vuonna 2010 virastomestarin ja osastosihteerin toimiston välinen seinä muutettiin lasiseinäksi. Lattia on linoleumia, alakattona on akustoitu levykatto.

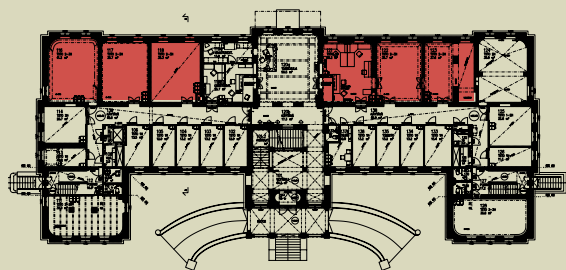
Säilyneisyys

Tila on yleisilmeeltään moderni eikä viitteitä aiempiin käyttötarkoituksiin ole säilynyt. Alkuperäisyyttä edustavat puiset pariovet, ikkunapenkit sekä seinän jakaminen maalaamalla kahteen erisävyyseen kenttään. Lasiseinän rakenne on sama kuin käytävän palo-osastoinneissa. Tila on palautettavissa alkuperäiseen asuun.

301. Teräsrakenteinen lasiseinä erottaa entisen virastomestareiden työtilan ja entisen osastosihteerin huoneen.

1

Suuret työhuoneet, 1. kerros

Tilanumerot: 116-118 ja 121-123

Kerros: Ensimmäinen kerros

Tila: Peruskorjattu 1978, kunnostettu 2001

Alk. käyttö: Lääninhallituksen työhuoneita

Nyk. käyttö: 2-3 hengen toimistoja

Huoneala: Yksittäinen huone 37- 40 m².

302. Varalääninsihteerinhuoneenulkokulmatonpyörästetty. Alkuperäinen alakatto listoituksineen on säilynyt. Tila 116.

303. Alkuperäisen mallin mukaan seinien alaosat on maalattu harmaaksi. Seinälistan tehtävää tekee ohut punaisella maalattu raita. Tila 117.

304. Huonetilojayhdistävätväliovetjasitenmyöshuoneiden muodostamat tilasarjat ovat säilyneet länsisiivessä. Tila 123.

Ominaispiirteet

Ensimmäisen kerroksen työhuoneet toimivat alkuperäisessä käyttötarkoituksessa 2-3 hengen työhuoneina. Vuosina 1939-1979 huoneet oli jaettu kahteen osaan kevyillä väliseinillä. Nykyisin huoneet ovat muodoltaan alkuperäisiä ja ne on kunnostettu viimeksi vuonna 2001, jolloin niihin asennettiin uudet linoleum-lattiat. Lääninhallituksen tiloissa ei ole ollut kuvernöörin asunnon ja edustustilojen kaltaista koristeellisuutta. Pinnat on maalattu harmaan ja valkoisen sävyillä.

Säilyneisyys

Tilojen välinen aksiaaliyhteys on säilynyt länsisiivessä. Itäsiivessä huoneiden väliset oviaukot on muurattu umpeen. Alkuperäisyyttä edustavat väliovet sekä listoituksineen säilyneet alakatot. Huoneet on kalustettu nykyaikaisilla toimistokalusteilla, joita käytetään myös tilanjakajina. Vanhat alakatot on saatu säilyttämään ripustamalla akustiikkaelementit ja valaisimet irti katon pinnasta.

306. Puiiset ikkunapenkit ovat alkuperäiset.

305. Entinen lääninkamreerin huone oli lähinnä maaherrantyöhuonetta. Huone toimii nykyisin kokoustilana. Tila 118.

306. Puiiset ikkunapenkit ovat alkuperäiset.

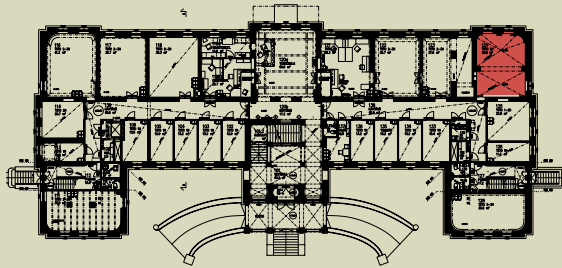

307. Väliovien sijoitus sydänmuuriin.

308. Alkuperäinen alakatto listoituksineen.

1

Lääninrahaston huone

Tilnumero: 124

Kerros: Ensimmäinen kerros

Tila: Ennallistettu 2001

Alk. käyttö: Lääninrahaston huone

Nyk. käyttö: Toimisto 2-3 henkilölle

Huoneala: 26 m²

309. Lääninrahaston huone on muutettu kahden hengen työhuoneeksi. Huoneessa on kaksiosainen holvikatto.

Ominaispiirteet

Ensimmäisen kerroksen luoteisnurkkaan sijoittuvan entisen lääninrahaston huoneen erityispiirre on alakaton kaksiosainen ristiholvi. Seinän ja holvin rajapintaa on korostettu punaisella viivamaalauksella. Huoneen ulkonurkat on pyöristetty. Lattiamateriaalina on rakennuksessa yleisesti käytettyä harmaaa linoleum.

310. Huonetta on valaistu epäsuorasti holvin kautta.

311. Ristiholvi

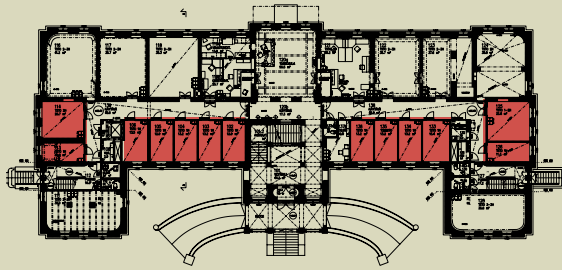

312. Huoneen sisustus on persoonallinen.

Säilyneisyys

Tila on ennallistettu hillitysti kattoholvin muotoja korostaen. Huoneessa ei ole koristemaalauksia ja maalatut seinäpinnat ovat jakamattomia. Alkuperäinen ovi viereiseen huoneeseen on poistettu.

1

Modernit työhuoneet, 1. kerros

Tilnumerot: 102-114 ja 125-136

Kerros: Ensimmäinen

Tila: Muutettu 1939-1979, kunnostettu 2001

Alk. käyttö: Lääninkonttorin työsalin ja Lääninkanslian työsalin

Nyk. käyttö: Erilliset toimistohuoneet

Huonealat: Kolmetoista toimistohuonetta suuruudeltaan 13-15 m², päädyissä myös kokoa 21 - 23 m²

313. Toimistohuonetta 114 käytetään videoneuvotteluhuoneena.

Ominaispiirteet

Ensimmäisen kerroksen itäsiivessä, puiston puolella sijainnut avokonttorisali jaettiin vuoden 1939 modernisoinnin yhteydessä keveillä väliseinillä pieniin toimistohuoneisiin. Vuoden 1979 peruskorjauksessa tilajakoa tiivistettiin ja toimistoja tehtiin myös länsisiipeen sekä päätyihin. Toimistoissa on alaslasketut katot, linoleumlattiat, laakaovet sekä suuret käytävään avautuvat yläikkunat. Suurten ikkunoiden ansiosta huoneet ja käytävä ovat valoisia. Moderni ilme säilytettiin vuoden 2001 peruskorjauksessa.

Säilyneisyys

Huoneet ovat materiaaleiltaan ja muodoltaan tyypillisiä 1950-1970-luvun toimistoja, joihin on lisätty 2000-luvun tekniikkaa. Alkuperäisten konttorisalien piirteitä ei ole säilynyt ikkunasyvennyksiä lukuun ottamatta. Päätyhuone 113 on ollut aikaisemmin sisäänkäynti ja sen kaksiosainen katto kertoo aikaisemmasta käyttötarkoituksesta.

314. Työhuoneissa on suuri käytävään avautuva yläikkuna. Tila 103

316. Ikkunat ovat toimistojen kokoon nähden kookkaita. Tila 103

315. Toimistohuone 113 oli aikaisemmin teishuone. Siitä muistuttaa huoneen kaksiosainen katto.

317. Käytävän lattia materiaali jatkuu huoneisiin.

318. Nimitaulu huoneen ulkopuolella

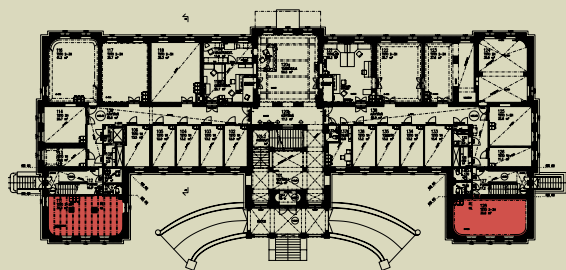

320. Tekniikkaa ikkunan alapuolella.

319. Puinen ikkunapenkki on alkuperäinen.

1

Päätyhuoneet, 1. kerros

Tilnumerot: 111 ja 128

Kerros: Ensimmäinen

Tila: Muutettu 1978, Kunnostettu 2001

Alk. käyttö: Arkistohuoneita

Nyk. käyttö: 2-3 hengen työhuoneita

Huonealat: 38 ja 35 m²

321. Työhuone 111 on palautettu alkuperäiseen muotoon vuonna 1979. Sitä ennen se toimi kolmikerroksisena arkistona, jonka lattia oli metrin nykyistä alempana. Arkiston kato 1920-luvulla tehty kappaholvi on säilynyt.

Ominaispiirteet

Sivurisaliiteissa on rakennuksen historian eri vaiheissa sijainnut arkistohuoneita. Itäsiiven arkistohuoneen paikalla oli alun perin myös odotushuone. 1923 arkiston laajennuksessa tilasta tehtiin kolmikerroksinen laskemalla lattia-tasoa metrillä ja jakamalla kerrosvälit uudelleen. Vuoden 1979 peruskorjauksessa alkuperäiset korot palautettiin. Länsisiiven arkistossa on ollut 1970-luvulla tehty arkistoparvi ja sillä kierreporras.

Nykyisin molemmat huoneet ovat yhden kerroksen korkuisia toimistotiloja. Huoneissa ei ole koristemaalauksia. Muuten värisävyt ja materiaalit vastaavat ensimmäisen kerroksen suurten työhuoneiden tyyliä ja sävyä.

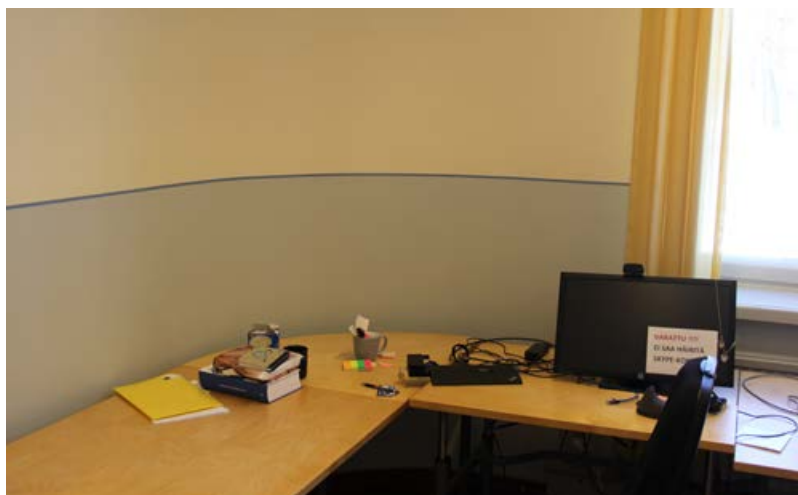
322. Itäpäädyn kolmikerroksisen arkiston välipohja oli rautakiskoilla ja poikkipalkilla tuettu kappaholvi. Poistettujen portaiden tilalle on tehty levykatto. Tila 111.

323. Länsipäädyn alakattona on alkuperäinen helmiponttikatto, jota reunustaa koristelematon kattolista. Tila 128.

324. Lattiamateriaalina on linoleum-matto. Tila on palo-osastoitu teräskehäisellä lasioivella.

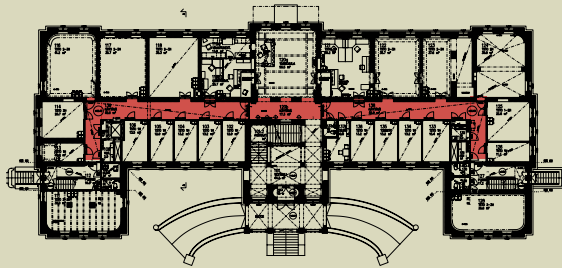

325. Huoneiden ulkonurkat on pyöristetty. Seinäpinnat on jaettu maalaamalla kahteen kenttään.

Säilyneisyys

Itäpäädyssä tilan alkuperäiset mittasuhteet on palautettu. Muistumana puretusta arkistosta tilassa on säilynyt 1920-luvun rautakiskolla vahvistettu kappaholvi. Sitä on tuettu kahdella betonipilarilla ja poikittaisilla palkeilla. Arkiston porrasaukko ja portaat on purettu. Rakennuksen länsipäässä tilan alkuperäinen muoto ja puukatto ovat säilyneet.

1

Keskuskäytävä, 1. kerros

Tilnumerot: 139, 120b ja 138

Kerros: Ensimmäinen

Tila: Muutettu 1979, kunnostettu 2001

Alk. käyttö: Ei

Nyk. käyttö: Keskuskäytävä

Huoneala: Yhteensä 115 m²

326. Länsisiiven käytävä keskusaulan suunnasta. Puiston puolella työhuoneilla on kevyet väliseinät ja suuret yläikkunat. Puutarhan puolella käytävä rajautuu sydänmuuriin.

Ominaispiirteet

Ensimmäisen kerroksen keskuskäytävä on tehty vaiheittain jakamalla avokonttorit väliseinillä erillisten toimistojen ketjuiksi. Yleisilme edustaa tyyppillistä 1970-luvun toimistomaisemaa. Itäsiivessä käytävä muodostettiin jo 1939 peruskorjauksessa. Länsisiivessä vastaava toimenpide tehtiin vuonna 1979. Puutarhan puolella käytävä rajautuu sydänmuuriin. Toimistohuoneiden ovet ovat puurunkoisia laakaovia. Käytävän katot on alaslaskettuja levykattoja.

Säilyneisyys

Käytävät ovat säilyttäneet omalle aikakaudelleen ominaiset tyylipiirteet. Vuoden 1939 asusta ei ole säilynyt kuvia, mutta väliovien tiedetään olleen viilupintaisia. Osastoivat teräsrakenteiset lasiovet erottavat käytävät historiallisesta vestibyylistä. Alkuperäisyyttä edustavat sydänmuurin erottavien huoneiden alkuperäisen mallin mukaan tehdyt puiset väliovet.

327. Itäsiiven käytävä keskusaulan suuntaan. Oikealla vuonna 2001 rakennettu hissi.

328. Päädyissä käytävät kääntyvät risalitteja kohti.

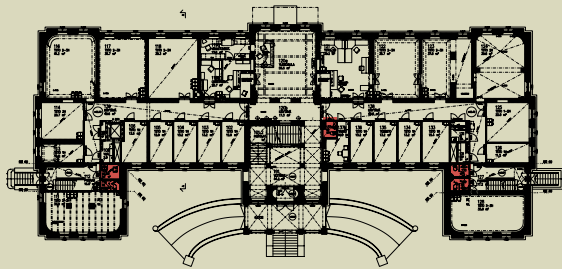

329. Käytävä on jaettu viiteen osaan teräsrakenteisilla välivoilla.

330. Oikeallaalkuperäisen mallin mukaisesti valmistetut peiliovet.

1

Saniteettitilat

Tilnumerot: 010-011, 109-110, 129-130 ja 137 sekä 208-210, 229-230 ja V02-V06

Kerros: Kaikki kerrokset

Tila: Rakennettu tai uudistettu vuoden 2001 peruskorjauksessa.

Alk. käyttö: Päädyissä käytävä, kellarissa tyhjä tila. Saniteettitilojen sijainnit ovat vaihdelleet eri aikakausina.

Nyk. käyttö: WC

331. Inva-varusteltu WC

332. Etuhuoneellinen WC

Ominaispiirteet

Saniteettitilat uusittiin kokonaisuudessaan vuoden 2001 peruskorjauksessa ja ne edustavat oman aikansa tyyliä. Tilojen alakatoissa on käytetty sormipaneelia. Lattiat ja seinien alaosat on laatoitettu. Osa vessoista on inva-mi-toitettuja ja -varusteltuja. Välikerroksen saniteettitiloissa on suihkusuvennykset. Vesikalusteet ovat 2000-luvulta.

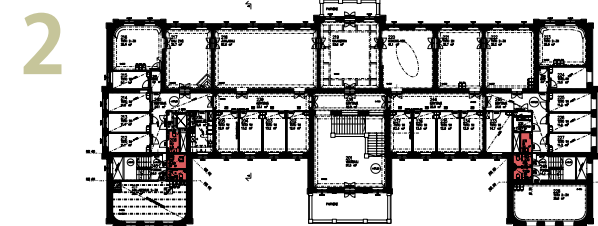
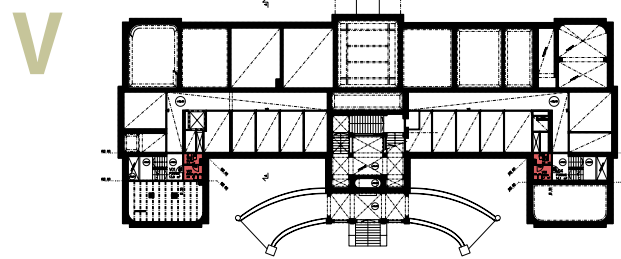
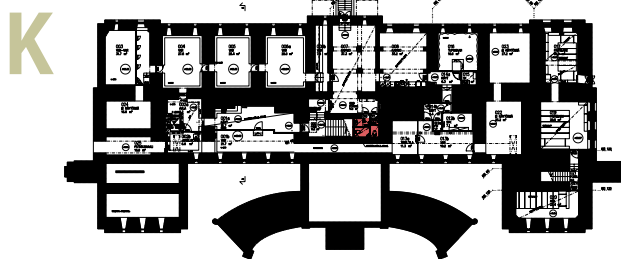
333. Alakatoissa on käytetty jälleenrakennuskaudelle tyypillistä sormipaneelia. Katto on käsitelty öljyvahalla.

334. Lattiamateriaalina on harmaa kuivapuristelaatta 100x100. Käytävän ja WC:n välillä on tuulettuva kynnyks

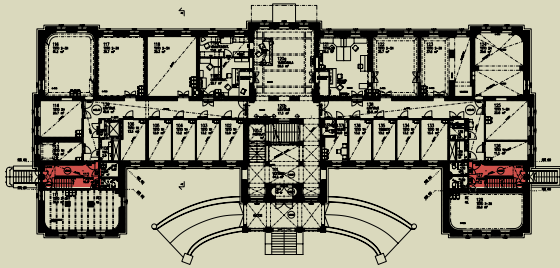
335. Kellarinetuhooneellinenwconkunnostettusamalla tyylillä kuin rakennuksen muut vastaavat tilat.

Säilyneisyys

Alkuperäiset WC:t olivat tyhjennettävillä astioilla varustettuja komeroita. Niistä ei ole säilynyt viitteitä. Vesiklosetit tulivat taloon todennäköisesti 1920-luvulla, kun viemäröintiä uusittiin. Vessojen paikat ja ryhmitys ovat sittemmin moneen kertaan muuttuneet. Muutosvaiheista ei ole säilynyt viitteitä. Saniteettikalusteissa ei ole säilynyt kerrostumia.

P

Porrashuoneet

Tilnumerot: 112,127 ja 243, 248

Kerros: Kaikki kerrokset

Tila: Muutettu 1979, kunnostettu 2001

Alk. käyttö: Itäpäässä asunnon sivuporras, länsipäässä talusporras.

Nyk. käyttö: Sivuporras, joka ulottuu molemmissa päissä ullakolle saakka. Kellariin pääsee länsipään porrashuoneen kautta.

Huoneala: 14 + 14 m²

336. Porrasvarsi nousee kohti kahden kerroksen korkuista valokuilua.

337. Porrashuoneiden tehosteväri on kirkas oranssi. Väryitys asemoi tilan 2000-luvulle.

Ominaispiirteet

Kaksi ulkoasultaan identtistä sivuporrasta on rakennettu uudestaan vuoden 1979 peruskorjauksessa. Tuolloin porrasvarsia lyhennettiin ja portaat jaettiin välitasoilla kuuteen osaan. Välitasoille sijoitettiin sosiaalituloja. Porrashuoneessa on käytetty tehosteväriä oranssia.

Säilyneisyys

Länsipään porrashuone on alkuperäisellä paikallaan. Itäpäässä porrashuone on palautettu alkuperäiselle paikalleen vuoden 1979 peruskorjauksessa. Alkuperäiset puurakenteiset portaat on purettu. Ulkoseinässä säilyneet metalliset tartuntakoukut osoittavat alkuperäisen porrastasanteen paikan.

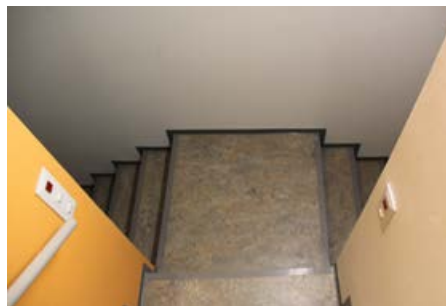
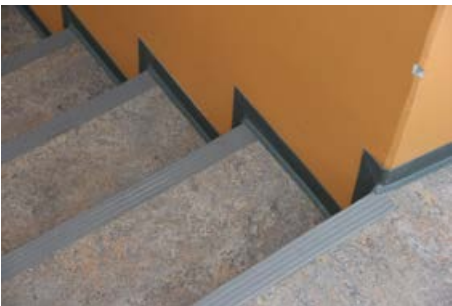

339. Seinässä olevat koukut (oik) ovat alkuperäisen porrasjärjestyksen mukaisen välipohjan kannattajia.

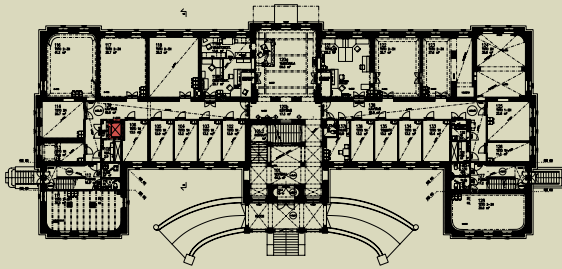

338. Askelmat on päällystetty linoleumilla. Käsijohde on maalattua terästä.

340. Alla kellariarkiston eri puolille haaroittuva porras.

H

Hissi

Kerros: Hissi kulkee kellarin ja toisen kerroksen välillä

Tila: Rakennettu 2001

Alk. käyttö: Ei

Nyk. käyttö: Hissi

342. Hissin sisäänkäynti kellaritasolla. 1930-luvun alussa naulakoiden paikalla on sijainnut porras ensimmäiseen kerrokseen.

343. Hissikori on sisältä puuviilua ja terästä.

341. Hissi on itäsiivessä etäällä pääsisäänkäynnistä. Hissin sisäänkäynti on sijoitettu hienovaraisesti osaksi käytävää.

Ominaispiirteet

Hissin ja hissikuilun rakentaminen oli yksi vuoden 2001 peruskorjauksen vaativimpia rakennustehtäviä. Hissi ratkaisi rakennuksen esteettömyyteen liittyvät ongelmat. Sitä hyödynnetään myös tarjoilu- ja huoltotoimissa. Hissikuilu rakennettiin teräsbetonista ja se edellytti perusmuurin alapuolisen hiekkamaan vahvistamista. Hissi on kahdeksan hengen henkilöhissi, jonka sisustuksessa on käytetty puuviilua ja terästä.

Säilyneisyys

Hissin paikalta purettiin vuonna 1939 rakennettu toimisto ja vuonna 1979 tehty varasto. Myös kellarissa hissi sijoitettiin varastotilaan. Hissin sisäänkäynti on huomaamaton eikä se riko missään kerroksessa tilan eheyttä.

344. Jakelukeittiö

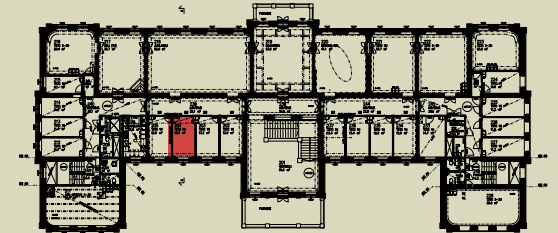
Ominaispiirteet

Keittiö on rakennettu vuonna 1984 ja uudistettu vuoden 2001 peruskorjauksessa. Se toimii jakelukeittiönä viereisen hissien avulla kaikkiin kerroksiin. Tila on muodoltaan kapea. Säilytystilaa ja on runsaasti ja työskentelytilaa vastaavasti niukasti.

Säilyneisyys

Keittiö on tavanomainen. Sen kalustus on 1990-2000 lukujen vaihteesta. Alkuperäisen salin piirteitä ei ole säilynyt. Tilassa ei ole myöskään esillä mitään maaherran keittiöön viittaavaa esineistöä.

2

Keittiö

Tilanro: 206

Kerros: Toinen kerros

Tila: Rakennettu 1984, uudistettu 2001

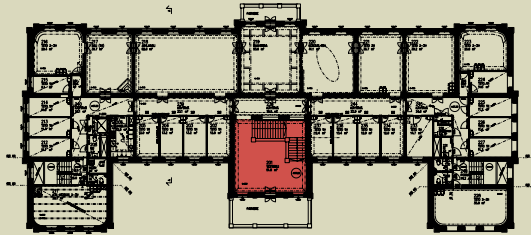
Alk. käyttö: Maaherran odotushuone

Myöh.käyttö: Toimistohuone

Nyk. käyttö: Jakelukeittiö

Huoneala: 13 m²

2

Vestibyyli, 2. kerros

Tilnumero: 201

Kerros: Toinen kerros

Tila: Ennallistettu 1979, täydennetty 2001

Alk. käyttö: Vestibyyli

Nyk. käyttö: Vestibyyli

Huoneala: 82 m²

345. Näkymä pääportaasta. Vestibyyli avautuu oikealla ylhäällä. Oikealla alhaalla näkyy ala-aulaa.

Ominaispiirteet

Vestibyyliin nouseaan ensimmäisen kerroksen sisääntuloaulasta leveää pääporrasta pitkin. Vestibyyliä on ennallistettu 1880-luvun asuun ensin 1979 peruskorjauksessa ja myöhemmin vuonna 2001. Ennallistaminen on perustunut väritutkimukseen.

Lattiat ovat linoleumia. Seinäpinnoissa on käytetty marmorointia sekä kenttiin jaettua panelointia. Rintapaneelissa on harmaa marmorointi. Kattolista on moninkertainen ja sitä on koristeltu kullatulla hammaslistalla sekä pienoiskonsoleilla. Alakatto on sileä ja sen keskellä on värikäs rosetti. Lattiamateriaalina on linoleum.

Säilyneisyys

Vestibulin ilme vastanee varsin yksityiskohdallisesti 1880-luvun asua. Koristemaalauksen kirjo muodostaa edustavan otoksen uusrenessanssin tyylikeinoista.

Suurin muutos alkuperäiseen on käytävän vastaiseen seinään tehdyt uudet ja laajennetut muuriaukot, jotka rikkovat huoneen tilallisuutta. Tilan kalustus on kirjavaa ja kalusteiden sijoittelu paikoin epäjohdonmukaista. Vestibyyliä oli vielä 1980-luvulla vahtimestarin palvelupiste.

346. Vestibyyli parvekkeen suunnasta katsottuna. Oviaukko vestibyylistä takana olevaan saliin onsuljettu.

347. Porrashuoneen rintapaneloinnista erottuva muita tummempi osa on alkuperäinen maalaus. Se löydettiin vuoden 2001 ennallistamisen yhteydessä ja päätettiin jättää näkyviin.

348. Vestibyylin ja käytävän välisessä seinässä oli alun perin vain yksi ikkuna-aukko ja ovi. Muuria on avattu vaiheittain takana olevaan käytävään siinä määrin, että tilan muoto on muuttunut. Pöydän paikalla on ollut vielä 1980-luvulla vahtimestarin palvelupiste.

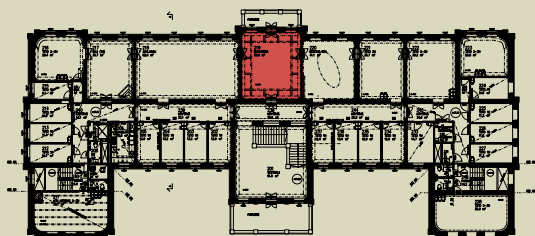

349. Kaiteen balustradipylväät ovat kuopiolaisen Kalle Pöntyn sorvaamat. Marmorointeja ja oottrauksia on tehty 1979 ja 2001 ennallistamisen yhteydessä.

350. Näkymä vestibyylistä altaanin suuntaan. Tilassa on useita erilaisia kalusteryhmiä.

2

Maaherran työhuone

Tilanro: 219

Kerros: Toinen kerros

Tila: Ennallistettu 1979, peruskorjattu 2001

Alk. käyttö: Sali

Myöh.käyttö: Maaherran työhuone

Nyk. käyttö: Ylijohtajan työhuone

Huoneala: 54 m²

351. Maaherran työhuone on sävyltään punainen. Listoilla kasetoitu alakatto on uusi ja siihen on upotettu valaisimia.

Ominaispiirteet

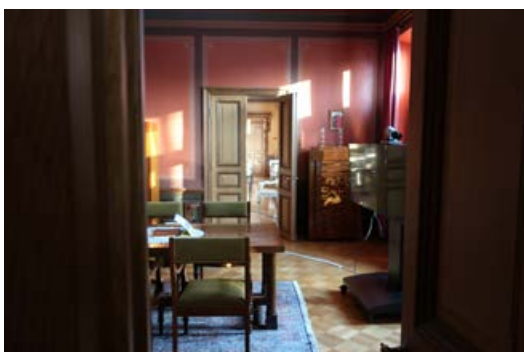
Toisen kerroksen keskelle sijoittuva huone kuului maaherran asuntoon, mutta erottui muita huoneita edustuksellisempaan. Lattiassa on kolmisauvainen tammiparketti seiniin nähden vinosti asemoituna. Koristemaalauksilla kenttiin jaetut seinäpinnat on ennallistettu alkuperäisen mallin mukaan. Moninkertainen kattolista toimii välittäjänä seinän ja kasetoidun alakaton välillä. Rintapaneelin ylä- ja alareunassa on vankka ootrattu puulista.

353. Neuvottelupöydän keskeiseksi elementiksi on noussut suuri näyttö, jonka kautta järjestetään videoneuvotteluja.

352. Rintapanelointia.

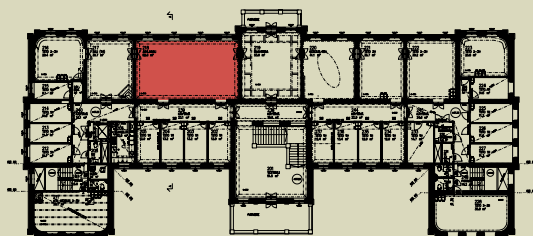

354. Aksiaalinen yhteys viereisiin huoneisiin on säilynyt.

Säilyneisyys

Sali on ennallistettu 1880-luvun asuun. Sen alkuperäinen käyttötarkoitus kokoontumis- ja edustustilana toteutuu nykyisessä käytössään. Huoneen ovijärjestys, jossa on käynti vesitibuliin, juhlasaliin ja entiseen rouvan huoneeseen, on alkuperäinen. Ulkoseinällä on parvekkeelle johtava pariovi. Alakatto on uusi ja siihen on asennettu uppovalaisimia. Huoneen kalustus on yhtenäinen. Keskeiselle paikalle asetettu kookas videoneuvottelunäyttö rikkoo huoneen autenttisuutta.

2

Juhlasali

Tilanro: 218

Kerros: Toinen kerros

Tila: Ennallistettu 1979, kunnostettu 2001

Alk. käyttö: Juhlasali

Nyk. käyttö: Kokous- ja juhlatila

Huoneala: 82 m²

355. Juhlasalin koristemaalauksia ja kattolistaa.

356. Tammiparketti on vuodelta 1895. Myös ovi on alkuperäinen.

Ominaispiirteet

Juhlasali on rakennuksen keskeisin edustustila. Se on toiminut maaherran juhlien ja arvotilaisuuksien näyttämönä. Nykyisin salia käytetään kokous- ja koulutustilana. Juhlasalin seinät ovat yleissävyltään vaaleat ja niiden alaosassa on ootrattu rintapaneeli. Juhlasalin parketti on asennettu vuonna 1895. Katto on sileä levykatto, jota kehystää moniulotteinen ja konsolirivistön kannattama kattolista. Juhlasaliin on sijoitettu teoksia valtion taidekokoelmasta. Seinustoilla on rakennuksen historiaan liittyviä kustavilaiskalusteita.

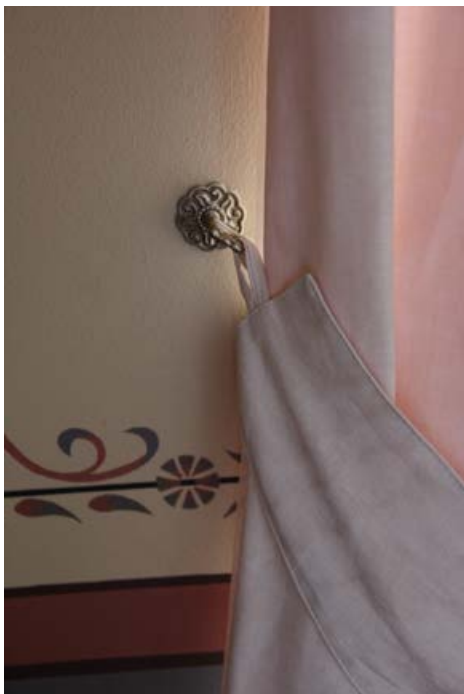
Säilyneisyys

Juhlasali on palautettu 1880-luvun asuun. Lattiaa vahvistettu vuonna 1979 alakautta, jolloin arvokas parketti on säilynyt. Juhlasalin katosta löydettiin vuoden 1979 peruskorjauksessa pinkopahviin tehty katto-ornamentti (ks. kuva 87). Kosteusvaurioita saanut pinkopahvi päätettiin poistaa eikä maalausta palautettu myöskään vuoden 2001 peruskorjauksessa.¹ Seinät ja listoitukset on ennallistettu vuonna 1979. Salin yleisilmettä hallitsevat kokouskalusteet ja -tekniikka.

¹ Lääninhallitus palaa alkuperäiseen tunnelmaan, Savon Sanomat 17.11.2000 Kaija Vuorio

357. Näkymä juhlasalin perältä. Näkymää hallitsevat etuosan av-laitteistot.

358. Yksityiskohtia ikkunan ympäristöstä.

359. Ootrattu ikkunapenkki. Ikkunapuite on ruskea.

360. Rintapaneeli on koristeeton ja sävyltään vaalea.

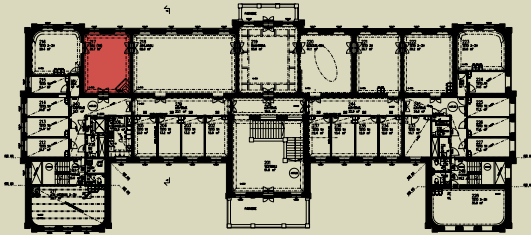

361. Läänineuvoksen huoneeseen johtava ovi juhlasalin perällä.

362. Näkymä juhlasalin etuosasta.

2

Lääninneuvoksen huone

Til numero: 217

Kerros: Toinen kerros

Tila: Ennallistettu 1979

Alk. käyttö: Maaherran salonki

Myöh. käyttö: Vierashuone

Nyk. käyttö: Pieni kokoushuone

Huoneala: 37 m²

363. Kokoushuoneessaonrakennuksenai-
noa säilynyt lämmitysuni.

364. Yleissävy on tumma. Pääväri on vihreä, jota on tehostettu ruskealla.

365. Yksityiskohta uunin messinkikoristeisesta luukusta.

366. Tammilistoitusta seinällä ja oven pielessä.

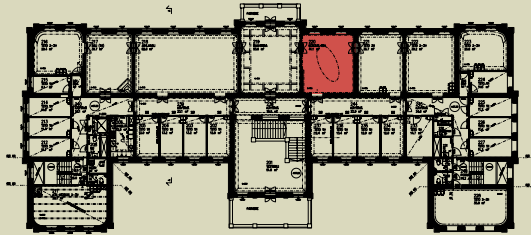
Ominaispiirteet

Lääninneuvoksen huone oli alun perin maaherran salonki. Seinät ovat sävyltään vihreät ja niiden alaosaa kiertää tummaksi maalattu rintapaneeli. Katon rajaa kiertää leveä koristemaalattu kattolista. Lattiassa on parketti. Alakaton panelointi on uusittu ja siihen on upotettu valaisimia.

Säilyneisyys

Huone on ennallistettu vuoden 1880 asuun vuonna 1979 ja kunnostettu vuonna 2001. Huoneessa on rakennuksen ainoa säilynyt takka. Huonetta käytetään nykyisin videoneuvottelutilana.

2

Kokoushuone

Tilnumero: 220

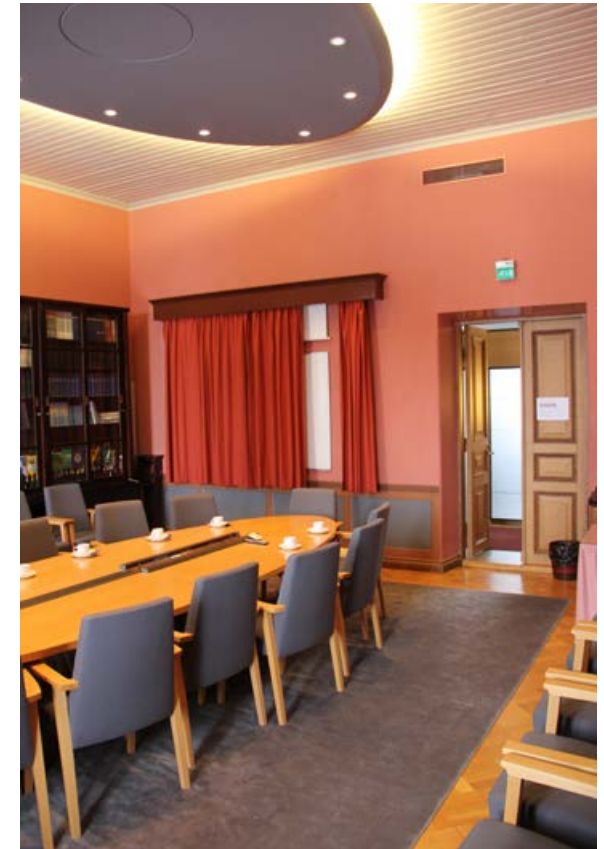
Kerros: Toinen kerros

Tila: Ennallistettu 2001

Alk. käyttö: Rouvan huone

Nyk. käyttö: Kokoustila 15 henk.

Huoneala: 41 m²

367. Moderni katto ja kalustus yhdistyvät historialliseen huonetilaan.

Ominaispiirteet

Kokoushuone on tehty vuonna 2001 entiseen rouvan huoneeseen. Huone on ennallistettu 1800-luvun värein ilman koristemaalauksia. Lattia on tammiparkettia ja seiniä kiertää matala rintapanelointi. Alakatto on uusittu ja sen kattolista on yksinkertainen. Katossa on QVIM arkkitehtien suunnittelema ovaali installaatio, joka valaisee saman muotoista kokouspöytää ja antaa epäsuora valoa alakaton kautta.

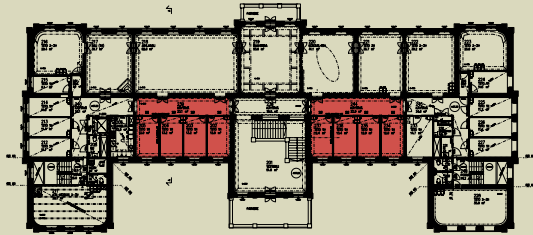
Säilyneisyys

Huoneen alkuperäiset koristemaalaukset ja kattolistat eivät ole säilyneet eikä niitä ole myöskään rekonstruoitu. Jatkumo residenssin keskeiseen tilasarjaan on muodostettu värityksellä sekä katto- ja lattiamaateriaaleilla. Ovet viereisiin huoneisiin ovat säilyneet. Nykyaikainen kalustus ja katon valaisinrakennelma muodostavat modernin kerrostuman.

368. Seinää koristaa entisen Kuopion läänin 24 kunnan vaakunat.

2

Suuret salit, toinen kerros

Tilnumerot: 202-205 ja 234-237

Kerros: Toinen kerros

Tila: Entistetty 2001

Alk. käyttö: Salonki (itä) ja ruokasali (länsi)

Nyk. käyttö: Työtiloja keskuskäytävän varrella

Huoneala: 73 ja 73 m²

370. 1880-luvun asuunennallistettusali itäsiivessä. Moderni alakatto on poistettu ja kiinteät väliseinät on korvattu kevytrakenteisilla tilanjakajilla. Yleisvaikutelma on ehyt ja arvokas.

369. Oikealla vastaava näkymä länsisivien entiseen ruokasaliin.

371. Työhuone sisäpuolelta käytävän suuntaan

372. Salin kattorosetti kopioitiin vestibyylistä.

373. Työhuonenäkymä puiston suuntaan. Salin kattolista ja alakatto ovat näkyvissä.

374. Lasioven messinkinen detajli.

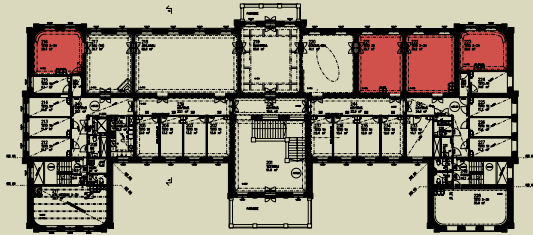
Ominaispiirteet

Yläkerran salit olivat maaherran perheen kokoontumis- ja ruokailutiloja vuoteen 1954 saakka. Kun yläkerta otettiin viraston käyttöön, itäsiiven sali jaettiin alakerran tapaan erillisiksi toimistohuoneiksi. Länsisiipeen vastaava rakenne toteutettiin vuonna 1979. Salit palautettiin alkuperäisiin mittoihin vuonna 2001. Alas lasketut katot purettiin ja sen yläpuolinen katto ennallistettiin. Toimistojen väliseinät korvattiin ylhäältä avoimilla tilanjakajilla.

Säilyneisyys

Salit on ennallistettu vuoden 1880 asuun, johon kuuluvat seinämaalaukset sekä koristeellisen kattolistan kehystämä helmiponttikatto. Saliin keskelle palautettiin maalatut kattorosetit. Ruokasalista 2001 löydettyä juuttikankaalle pingotettua ja ootrattua kasettikattoja ei palautettu. Kokonaisuus on ehyt ja ennallistettuina salit eheyttävät toisen kerroksen arvokkaiden huonetilojen sarjaa. Käytävämäisyys ja tekniset laitteistot on häivytetty onnistuneesti.

2

Suuret työhuoneet, toinen kerros

Til numerot: 221-223

Kerros: Toinen kerros

Tila: Ennallistettu 2001

Alk. käyttö: Makuuhuone, lastenhuone ja tyttöjen huone

Nyk. käyttö: Työhuoneet 1-4 henk.

Huonealat: 25 - 41 m²

375. Työhuone 221 on kahden työntekijän työhuone. Se on ennallistettu 1880-luvun värikarttaa ja koristeaiheita soveltaen. Huoneessa on parkettilattia ja alkuperäisen mallin mukaan tehty helmiponttikatto kattolistoineen.

376. Työhuoneen 222 sävyt poikkeavat viereisestä huoneesta hienovaraisesti mutta tunnistettavasti.

378. Työhuone 223 on entinen lastenhuone. Se on ennallistettu aikakauden tyylipiirteitä soveltaen.

377. Yksityiskohta työhuoneen 223 ulkonurkasta.

379. Kuvernöörin entinen työhuone 216 on ennallistettu väritutkimuksen tulosten perusteella. Lattiamateriaalina on linoleum.

Ominaispiirteet

Suuret työhuoneet olivat alun perin kuvernöörin perheen asuinhuoneita. Itäpäässä oli poikien ja maaherran huoneet. Länsipäähän sijoittuivat vastaavasti rouvan ja tyttären huoneet. Nykyisin huoneet ovat kahden tai kolmen hengen toimistoja. Vuonna 1954 huoneet jaettiin väliseinillä ja etuhuoneilla kahdeksi erilliseksi toimistohuoneeksi. Vuoden 1979 peruskorjauksessa alkuperäinen tilajako palautettiin ja vuonna 2001 huoneet ennallistettiin.

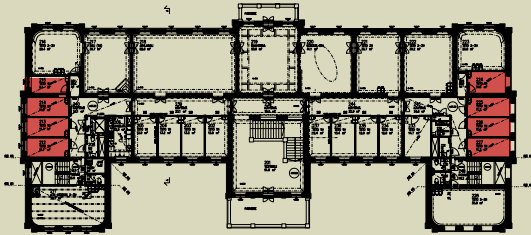
Säilyneisyys

Huonetilojen muoto ja huoneiden väliset välit ovat säilyneet. Myös parkettilattiat ja alakatot listoituksineen on ennallistettu. Asuinkäyttöön viittaavia piirteitä ei ole säilynyt. Etuhuoneet ja takat on purettu. Huoneiden väryksessä on käytetty lähtökohtana alkuperäisistä huoneista saatua tietoa sekä mallikirjoja, mutta tilasarjan lopulliset värivalinnat on tehty arkkitehdin kokonaissuunnitelman mukaisesti. Poikkeuksen muodostaa kaakoiskulmalla sijaitseva entinen kuvernöörin työhuone, jonka ennallistaminen perustuu väritutkimukseen.

380. Työhuoneessa 216 on jätetty näkyville alkuperäistä koriste-kerrostumaa.

2

Pienet työhuoneet, 2. kerros

Tilnumerot: 224-227 ja 217-219

Kerros: Toinen kerros

Tila: rakennettu 1979, kunnostettu 2001

Alk. käyttö: Poikien huone (itä) keittiö (länsi)

Myöh. käyttö: Kirjasto (itä) ja konekirjoittajien huone (länsi)

Nyk. käyttö: Toimistohuoneita

Huonealat: 10 - 11 m²

381. Työhuone 226 sijoittuu rakennuksen länsipäättyyn. Tila on putkimainen. Kookas ikkuna antaa runsaasti luonnonvaloa.

382. Linoleum-lattiajatkuu käytävältä toimistonpuolelle. Lisätoitus on pelkistettyä.

383. Yläikkunat avartavat huonetta käytävään.

384. Sähkö- ja atk-johdot kulkevat koteloituina ulkoseinällä. Tilanpuutteen vuoksi pistokkeet on sijoitettu tornimaiseen kouruun.

385. Alakatot on alaslaskettu ja akustoitu. Kataonyläpuolelle on sijoitettu ilmastointi- ja sähkötekniikkaa.

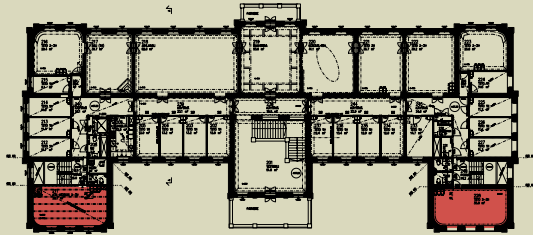
Ominaispiirteet

Rakennuksen päätyihin sijoittuvat pienet työhuoneet on rakennettu 1979-luvun peruskorjauksen yhteydessä. Länsipäädyssä toimistot tehtiin entiseen konekirjoittajien avokonttoriin, jonka paikalla sijaitsi vielä 1950-luvulla maaherran keittiö. Itäpäädyssä vastaava tila toimi aikaisemmin kirjastona ja sitä ennen poikien huoneena. Toimistot on rakennettu ensimmäisen kerroksen toimistojen tapaan: lattiat ovat linoleumia, seinät maalattua kipsilevyä ja alas laskettu levykatto on akustoitu.

Säilyneisyys

Tilat ovat tyypillisiä 1950-1970-luvun toimistohuoneita. Erityispiirteet muodostavat kookkaat ikkunat, jotka ulottuvat lähes katonrajaan asti. Alkuperäisiä materiaaleja tai värejä ei ole säilynyt. Myös viitteet aiempiin käyttötarkoituksiin ovat kadonneet.

2

Työhuoneet (länsi- ja itäsiipi)

Tilnumerot: 221 ja 228

Kerros: Toinen kerros

Tila: Peruskorjattu 1979, kunnostettu 2001

Alk. käyttö: Vara-arkisto (itä), palvelijan huone ja ruokavarasto (länsi)

Myöh. käyttö: Arkisto

Nyk. käyttö: Toimisto 2-3 henk

Huoneala: 36 m² ja 36 m²

386. Työhuoneiden 221 ja 228 ikkunanäkymät avautuvat Piispanpuistoon.

387. Huoneiden ulkonurkat on pyöristetty. Länsipäässä alakatto on tehty puupanelista. Kattolista on yksinkertainen ja koristeeton. Tila 128.

388. Itäpäähän huoneessa 211 on korkealle ulottuva kappaholvattu katto. Sivuseinällä on metalliverkolla suojattua ilmastointitekniikkaa.

389. Seinätontasoitettu ja maalattua lakerrantöhuoneiden tavoin. Seinän ala- ja yläosan sävyjä erottaa sininen viiva.

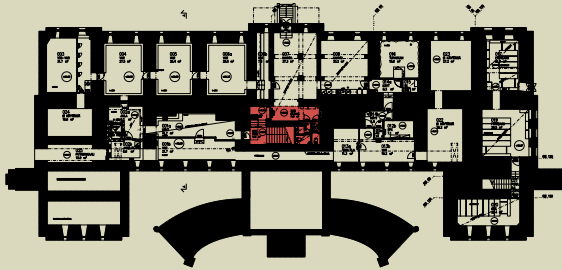
Ominaispiirteet

Päätyrisaliiteissa sijaitsevat huoneet ovat toimineet aiemmin lääninhallituksen arkistona. Rakennuksen länsipäässä huone on toiminut myös palvelijan asuntona ja ruokavarastona. Nykyisin huoneissa on kahden tai kolmen hengen toimisto. Lattiassa on linoleum, seinissä on sileä rappaus ja katto on paneloitu.

Säilyneisyys

Huoneiden alkuperäinen muoto ja pyöristetyt kulmat ovat säilyneet. Länsipäässä väliseinät on purettu eikä siellä ole säilynyt viitteitä aiemmasta asuinkäytöstä. Itäpäässä vanhaan arkistoon viittaa katon kappaholvi ja poikkeava huonekorkeus.

K

Kellarin porrashuone ja aula

Til numerot: 000-009

Kerros: Kellari

Tila: Peruskorjattu 1979, kunnostettu 2001

Alk. käyttö: Varatie puutarhaan

Nyk. käyttö: Porrashuone ja kahvion eteistilat

Huoneala: 34 m²

390. Porrassyökykellariin on jyrkkä. Välitasolla on kellarivarastoon johtava ovi.

392. Porras on uusittu vuonna 1979 ja päällystetty uudelleen 2001.

391. Muuriaukko yleisöaulaan.

393. Alakerran kahvion eteistila. Lattia on päällystetty kuivapuristelaatalla. Oventakana on porrashuone.

394. Alakerran etuhuoneelliset WC:t sijoittuvat portaan alle.

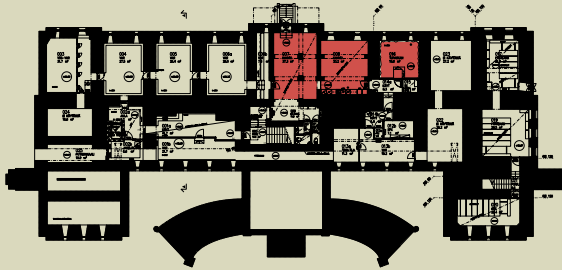
Ominaispiirteet

Holvattu käytävä ulos puutarhaan on päärakennuksen ensimmäinen hyötykäyttöön otettu kellaritila. Jyrkät portaat on tehty betonista vuonna 1979 ja päällystetty harmaalla kalkkivilaataalla vuonna 2001. Kellarikerroksessa on naulakotila ja portaan alle sijoittuvat wc:t. Välitasanteelta on käynti kellarin varastokäytävään (tilaan 001).

Säilyneisyys

Kellarin porrashuone on alkuperäisellä paikallaan ja sen yläpuolinen holvi on säilynyt. Alkuperäiset puuportaat on korvattu betoniportaalla vuonna 1978. Käytävään avautuva muuriaukko on alkuperäinen. Eteisaulan seinään on tehty myöhemmin vastaava muuriaukko. Kellariin johtava ovi on siirretty alhaalta välitasanteelle. Muutoksista huolimatta porrashuoneen alkuperäinen luonne on hyvin säilynyt.

K

Henkilökunnan taukotilat

Tilnumerot: 007-011 ja 016

Kerros: Kellari

Tila: Laajennettu 1979, kunnostettu 2001

Alk. käyttö: Holvikäytävä puutarhaan

Nyk. käyttö: Henkilökunnan taukotila

Huoneala: yht. 89 m²

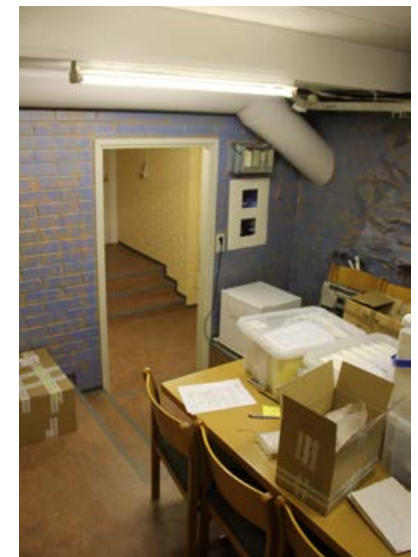

395. Kellarin vanhin osa on puutarhaan johtava holvattu käytävä. Vuonna 1979 käytävää on avattu sivuille ja vahvistettu uusilla betonirakenteilla.

Ominaispiirteet

Kellarin portaalta takaovelle johtavassa käytävässä on alkuperäinen holvaus, jonka muurattu struktuuri on jätetty näkyviin. Lattiat on päällystetty kuivapuristelaatalla. Perusmuuri on poistettu ja korvattu betonirakenteella. Tilaan on kerätty eri aikakausien kalusteryhmiä ja irtokalusteita. Kahviossa on henkilökunnan keittiö. Kokonaisuuteen liittyy erillinen tupakkahuone, jota käytetään nykyisin varastona.

396. Entinen tupakkahuone 016 toimii nykyisin varastona.

397. Ovi puutarhaan.

398. Näkymä puutarhan ovelta. Porrashuone on kulman takana oikealla.

399. Kahvioon on tehty henkilökunnan keittiö.

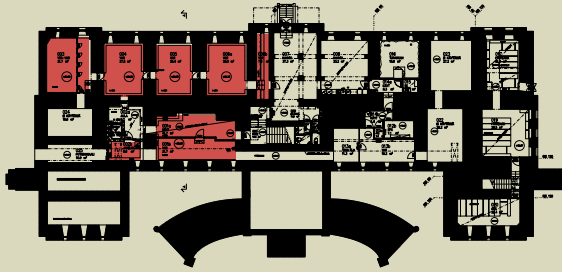

400. Kahvio jatkuu tilaan 008.

Säilyneisyys

Porrashuoneesta puutarhaan johtavan holvikäytävän luonne on muuttunut aukottamisen myötä. Alkuperäiset katon ristiholvit ovat säilyneet betonipalkin tukemana. Alkuperäisyyttä edustavat takaovelle nousevat kiviportaats sekä ulko-oven malli. Tilan yleisilme on viittaa välimerelliseen ravintolaympäristöön. Lukuisat ja eri tyyliset kalusterihmät tuovat tilaan sekavuutta.

K

Varastohuoneet

Tilnumerot: 001a-006

Kerros: Kellari

Tila: Rakennettu 1920 ja 1930-luvuilla.
Osittain kunnostettu 2001.

Alk. käyttö: Varasto ja arkisto

Nyk. käyttö: Varasto, vss-huone sekä
jakelukeittiön varasto.

Huoneala: yhteensä 192 m²

401. Entinen arkisto toimii nykyisin asiakirjojen varastona. Lattia on maalattua betonia.

403. Tuntematon taiteilija on muotoillut kellarin seinään leijonan pään.

404. Varatieluukku johtaa laipioon 024.

405. Varaston alakatto ja hyllyjen päädyt on tehty petsilakatusta paneelista 1930-luvulla.

402. Kellarivarasto 001a on otettu osittain käyttöön jo vuonna 1923. Vuonna 2001 lattiaa korotettiin ja se päällystettiin linoleumilla.

Ominaispiirteet

Entisen arkiston vanhimmat osat sijaitsevat porrashuoneen vieressä ja ne otettiin käyttöön vuonna 1923. Vuoden 1939 peruskorjauksessa kellarin itäosa otettiin kokonaisuudessaan arkiston käyttöön. Katto on paneeloitu petsilakatulla mäntypaneelilla. Betonilattiat on maalattu punaiseksi. Perusmuuri on vuorattu tiilellä ja taasoitettu. Muuriaukkoja on vahvistettu teräsbetonilla.

2001 peruskorjauksen yhteydessä tilaan 002 rakennettiin hissi. Lähes samalla paikalla sijaitsivat portaat ensimmäiseen kerrokseen jo ennen 1939 peruskorjausta. Kellarin lattiassa on tasoeroja, joita on osin tasattu korottamalla tilan 001a lattiaa.

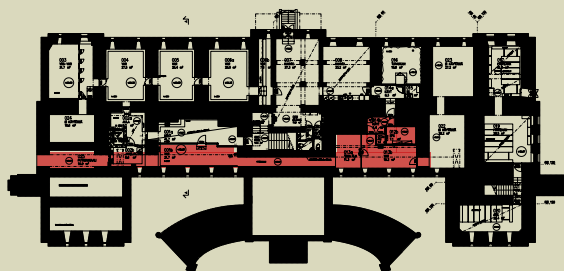
Säilyneisyys

Eteläpuolella ja päädyssä tilat ovat pääosin vuoden 1939 asussa ja edustavat autenttista aikakauden arkistoa. Tuolta aikakaudelta on säilynyt myös puutarhan puolen tilajärjestys, alakatot ja asiakirjahyllyt. Puiston puolella hissiaulaa ja sen taustatiloja on uudistettu vuonna 2001. Hissiaulassa perusmuurin lohkokiviä on jätetty näkyviin. Kellarin seinässä on myös muuraamalla tehty leijonapää-reliefi, jonka tarina ei tämän tutkimuksen kuluessa selvinnyt.

406. Perimmäinenvarasto003ontoiminutvss-huoneena. Häkkivarastossa on säilytetty siihen liittyvää tarpeisto.

K

Tekniset tilat

Tilnumero: 112a-116

Kerros: Kellari

Tila: Rakennettu 1979 ja uudistettu 2001

Alk. käyttö: Ryömintätila

Nyk. käyttö: Tekniset tilat, tekniikkakäytävä ja varastoja

Huoneala: 36 m²

407. Sähköpääkeskus. Rakennuksen molemmissa kerroksissa on kaksi alakeskusta.

Ominaispiirteet

Rakennuksessa on tavanomainen kellariin sijoitettu teknisten tilojen keskittymä, johon kuuluvat sähköpääkeskus, puhelinjakamo ja lämmönvaihdin. Tiloissa on myös siivouskomero ja varastotilaa. Tilat on erotettu toisistaan muuratuilla tiiliseinillä. Lattiat on päällystetty vinyylimatolla. Ulkoseinää vasten on rakennettu betonoitu tekniikkakäytävä, jonka alkupää on rakennuksen itäpäädyssä.

Säilyneisyys

Teknisten tilojen paikalle suunniteltiin vuonna 1939 suurta arkistohuonetta. Se ei kuitenkaan toteutunut ja tilat olivat käyttämättömiä 1970-luvulle asti. Nykyinen tilajärjestys on luotu vuoden 1979 peruskorjauksessa ja myös materiaalit ovat peräisin tuolta aikakaudelta. Tekniset laitteet ovat 2000-luvulta. Teknisten tilojen vieressä on kaksi lämmintä ryömintätilaa 022 ja 023.

408. Tekninen varasto, jossa kaukolämmön lämmönvaihdin.

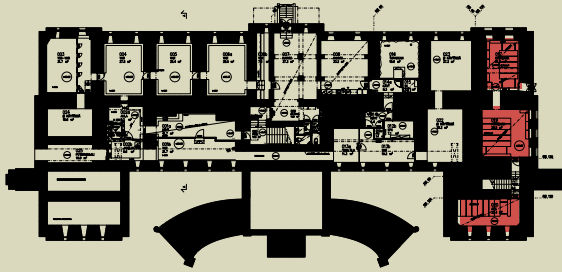

409. Teknisen tilan lattiat ovat 1970-luvun vinyylilaattaa tai maalattua betonia. Väliseinät on muurattu kalkkihiekkakivestä.

410. Rakentamaton taryömintätila 022 on hyödynnetty tekniikatilana sekä maalivarastona.

K

Arkisto

Tilnumerot: 017- 022

Kerros: Kellari

Tila: Muutettu 1939, kunnostettu 1979 ja 2001

Alk. käyttö: Holvi, kellarivarasto

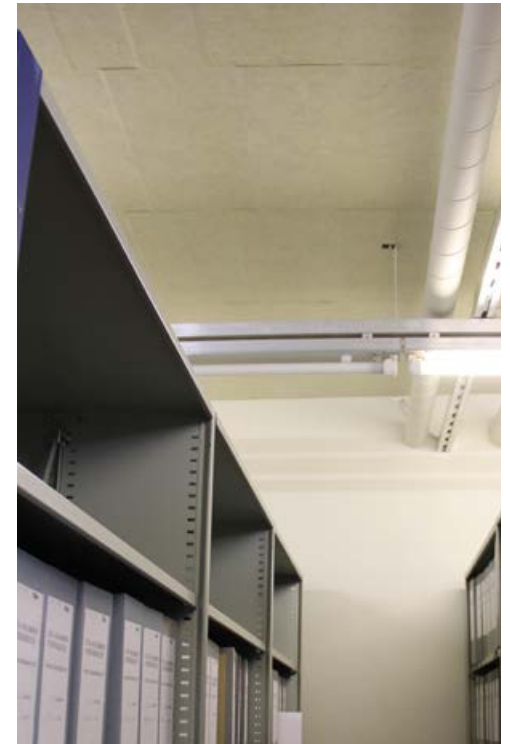
Ed. käyttö: Henkilökunnan kahvio ja maaherran kellarivarasto

Nyk. käyttö: Arkisto

Huoneala: yhteensä 75 m²

411. Näkymä porrastasanteelta päätearkistoon 019. Lattia on vinyylilaattaa ja katossa on palovillalevyt. Ikkunat on muurattu umpeen.

413. Päätearkiston 017 etuhuoneen katto.

412. Maaherran kellarivarasto 020 on muutettu arkistoksi. Kevyet väliseinät on purettu ja alakatossa on palovilla.

414. Arkistohuone 017 suunniteltiin alun perin lääninkassan holviksi. Sisäportaan asemesta kulku holviin rakennettiin ulkopuolelle. Katto on tehty tynnyriholvin muotoon.

Ominaispiirteet

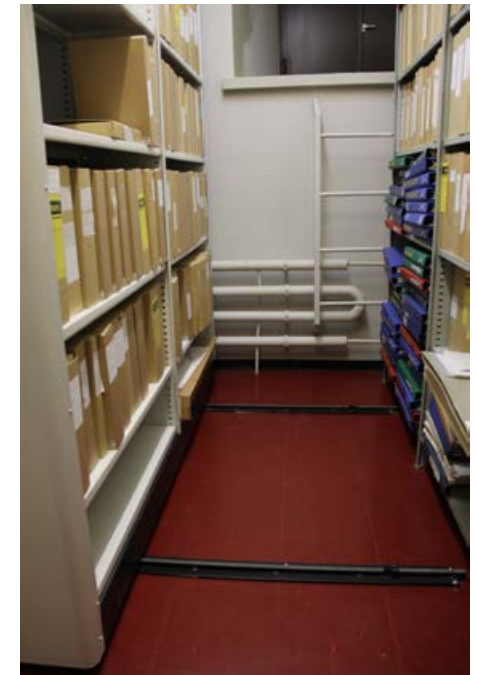
Rakennuksen länsipäädyssä sijaitsevat kellaritilat toimivat nykyisin päätearkistona. Lounaiskulmalla olevat holvikattoiset huoneet tehtiin alun perin lääninrahaston kassaholveiksi. Vuoden 1939 peruskorjauksessa keskimmäinen tila muutettiin kahvihuoneeksi ja entinen kassaholvi varahuoneeksi. Luoteiskulmalla sijaitseva huone otettiin käyttöön vuonna 1939, jolloin siitä tehtiin maaherran talouskellari.

Säilyneisyys

Arkistohuoneet ovat vuoden 1979 asussa. Vanhan kassaholvin tynnyriholvit ovat säilyneet. Ikkuna-aukot on poistumistietä lukuun ottamatta muurattu umpeen ja seinät mantteloitu. Kellariin johtanut ulkoporras on purettu, holvin sisäporrasta ei todennäköisesti koskaan rakennettu. Maaherran kellarin kevyet rakenteet on purettu. Myös entisen kahvihuoneen sisustus on riisuttu.

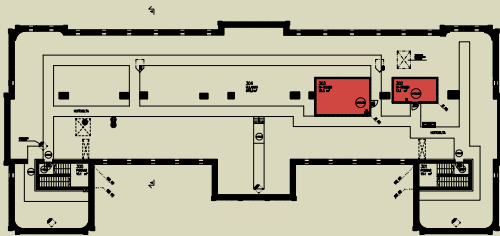

415. Näkymä holvin perälle. Väliseinä on saanut kaariholvin muodon.

416. Nykyisen poistumistien kohdalla on sijainnut kellarin ovi. Tiiliportaati löydettiin 1990-luvun korjausten yhteydessä.

U

Ullakko

Tilnumerot: 302-304

Kerros: Ullakkokerros

Tila: Peruskorjattu 1979

Alk. käyttö: Käyttöullakko

Nyk. käyttö: Tuuletettu ullakko, jossa putkikana-
navia ja kaksi lämmintä tekniikkahuonetta

Huoneala: 875 m²

417. Toinen kahdesta ilmanvaihtokoneesta. Koneet on sijoitettu lämpimiin tekniikkahuoneisiin.

418. Harjan suuntainen näkymä puutarhan puoleiselta käytävältä. Lisäeristeen yläpinnan tasolle jääneet haukkaikkunat antavat tilaan luonnonvaloa.

Ominaispiirteet

Ullakkomaisemaa hallitsevat vankoista parruista tehdyt vesikaton kannattajat sekä eristetyt ilmastointiputket. Puurakenteisen yläpohjan eristeenä on 300 mm hiekkakerros, jonka päälle on ladottu 150 mm kivivillaeriste. Eristeen päälle on tehty kulkutiet vanerilevyistä. Ullakolle on rakennettu kaksi lämmintä tekniikkahuonetta ilmanvaihtokoneille. Ullakolta on kuusi kulkutietä katolle. Puiston puolella keskimäinen luukku johtaa lipputan-
golle.

Säilyneisyys

Ullakkomaisema on muuttunut, kun tilaan on sijoitettu ilmanvaihtolaitteita ja purettu palopermanto on jäänyt lisäeristeen alle. Alkuperäisyyttä edustavat vesikattoa kannattavat rakenteet, muuratut hormit sekä ulkoseinillä näkyvät tiilimuuraukset.

419. Ullakon rakenteita. Entiset savuhormit on otettu ilmanvaihtojärjestelmän käyttöön. Ainoastaan takana näkyvä hormi on nykyisin savuhormi.

7.15 Irtokalusteista

420. Rakennuksessa on useita uusrenesanssienkisiä kalusteryhmiä, joita on myöhemmin verhoiltu uudestaan. Keskellä on biedermaier-kauden tuoli ja oikealla kruunuleimalla varustettu kustavilaistuoli.

Rakennuksessa on kirjava kokoelma tyylikalusteita eri aikakausilta. Kerrostumat kuvaavat residenssin luonnetta, jossa isäntäväki vaihtui lyhyin väliajoin ja vastasi itse huoneiston kalustamisesta. Lääninhallituksen työtilojen kalusteita on säilynyt vain vähän. Rakennuksen kalusteita inventoitiin ja kunnostettiin vuoden 2001 peruskorjauksen yhteydessä.

Vanhinta kerrostumaa edustaa tiettävästi maaherra Tawaststjernan teettämä kustavilainen kalusto. Tunnistettavia ovat myöskin maaherra Ignatiuksen teettämät uusrenessanssienkiset kalusteet vuodelta 1919 sekä yleisöaulaan 2000-luvulla hankittu Eliel Saarisen istuinryhmän replika. Kaikki edellä mainitut kalusteet on valmistettu paikallisissa puusepänerveissa.

421. Kustavilaiset kalusteet edustavat tiettävästi rakennuksen irtaimiston vanhinta kerrostumaa. Maaherra Gustaf Ignatiuksen mukaan kalusteryhmä olisi kuvernööri Tawaststjernan hankkimia ja sen esikuvana olisi käytetty Turun linnan kalusteita.

425. Lääninhallituksen työhuoneiden kalusteita on säilynyt niukasti.

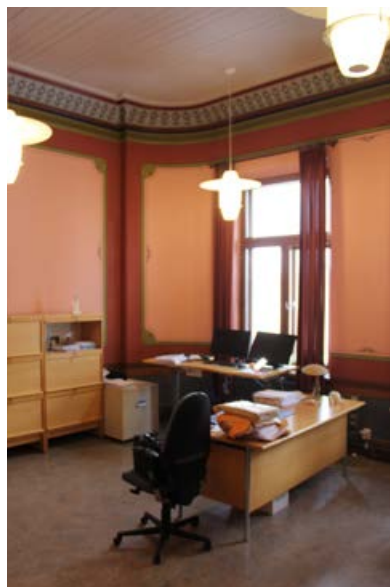
422. Koristeellisen barokkikaapin kerrotaan kulkeutuneen Firenzestä Venäjän kautta venäläisen kuvernöörin mukana Suomeen. Maaherra Ignatius on ostanut sen Mikkelin läänin maaherra Rosenqvistilta ja myynyt valtiolle vuonna 1927. Myyntihinta oli 10 000 markkaa.

424. Uudelleen verhoiltuja uusrenessanssienkisiä sohvia.

423. Rakennuksesta löytyy myös jugend-kauden kalusteita. Oikealla uustuotantoa Eliel Saarisen suunnitteleman mallin mukaan.

7.16 Valaistuksesta ja valaisimista

426. Riippuvalaisimia historiallisissa tiloissa. Käytävän riippuvalaisimet antavat yläikkunoiden kautta valoa myös työhuoneisiin.

427. QVIM arkkitehtien valaisininstallaatio kokoushuoneen katossa.

Päärakennuksen valaistus on uudistettu vuoden 2001 peruskorjauksessa, jolloin kuhunkin tilasarjaan on luotu sen luonnetta vastaava valaistus. Valaistusta ovat määrittäneet työtiloille asetetut normit. Myös suurten ikkunoiden ja käytävään avautuvien sisäikkunoiden tarjoama luonnonvalo on toiminut valaistuksen suunnittelun lähtökohdana.

Yleisissä tiloissa on suosittu funktionalistisia riippuvalaisimia, jotka antavat yleisvaloa sekä suoraan että sisäkattojen kautta. Holvirakenteita on korostettu myös ylöspäin valaisevilla seinävaloilla. Työhuoneissa on käytetty alakatosta ripustettuja akustiikkaelementtejä epäsuoran valaistuksen heijastuspintoina.

Valaisimet ovat pääosin 2000-luvun mallistoista. Historiallisia kattokruunuja on käytössä kolme. Rakennuksessa käytettyjä valaisimia on varastoitu kellariin ja osin siirretty Mikkeliin lääninhallituksen tiloihin.

428. Tavanomaisia loisteputkivalaisimia on käytetty luovasti epäsuoraan valaistukseen.

431. Kolme käytössä olevaa kattokruunua on sijoitettu toisen kerroksen ennallistettuihin huoneisiin. Kruunut ovat eri aikakausilta.

432. Yksinkertaisella loisteputkella tehty valaistussommitelma porrashuoneesta.

429. Seinävalaisimilla on korostettu holvattuja tiloja sekä seinä- ja kattopintojen struktuuria.

430. Ennallistetun salin seinävalaisimilla on täydennetty ylhäältä tulevaa luonnonvaloa.

7.16 Talotekniikka

433. Vasemmalla radiaattori modernissa työhuoneessa. Oikealla ennallistetun huoneen seinän sävyllä maalattu radiaattori.

434. Alaslaskettujen kattojen purkaminen edellytti uusien reittien etsimistä lukuisille johdoille ja putkille. Oikealla modernin työhuoneen kattoon tehtyjä asennuksia. KUVA: QVIM

Päärakennuksen talotekniikka on uusittu vuosien 1979 ja 2001 peruskorjauksissa. Sitä vanhempaa tekniikkaa tai kalusteita ei ole säilynyt. 1880-luvun asuun ennallistetuissa tiloissa talotekniikkaa on pyritty häivyttämään maalamalla ja upottamalla installaatioita rakenteisiin. Moderneissa tiloissa johdotukset ja putket on jätetty pääosin näkyville.

Ilmavaihto

Koneellinen ilmanvaihto rakennettiin vuonna 1979. Poistopuhaltimet sijoitettiin ullakon kahteen tekniseen huoneeseen. Ilmanvaihtokanavat sijoitettiin alaslaskettuihin kattoihin ja pystykanavoinnissa hyödynnettiin sydänmuurin vapaita hormeja.

1990-luvun tutkimuksissa riittämättömäksi todettu järjestelmä uusittiin kokonaisuudessaan vuosien 2000–2001 peruskorjauksessa. Ennallistetuissa tiloissa purettiin useita alaslaskettuja sisäkattoja, jolloin ilmanvaihtoputkistoille jouduttiin etsimään uusia reittejä. Myös ilmanvaihtoventtiileitä uusittiin ja niiden ilmettä muokattiin historiallisiin tiloihin sopiviksi.

Vesi ja viemäri

Ensimmäiset merkinnät viemäristä ja vesijohdosta ovat vuodelta 1895. Talon vesijohtoverkko sai tuolloin paineen ullakolla sijainneesta rautasammioista. Vesijohtoverkkoa ja viemärointiä on sittemmin uusittu kaikissa peruskorjauksissa. Myös saniteettitilojen ja kylpyhuoneiden paikkoja on vaihdettu useita kertoja.

Nykyinen vesijohtoverkko on uusittu kokonaisuudessaan vuoden 2001 peruskorjauksessa. Samassa yhteydessä vaihdettiin myös kaikki vesikalusteet, joten eri aikakausien kerrostumia ei ole säilynyt.

Lämmitys

Rakennus on liitetty kunnalliseen kaukolämpöverkkoon. Huoneissa on vesikiertoinen patteriverkko, jonka radiaattorit ovat 1970-luvulle tyypillistä levymallia. Putkitus on tehty pintavetoina tai lattian rajaan koteloituna. 1930-luvun valurautaisia radiaattoreita ei

435. Sähköpistorasioiden ja tietoverkkojen johdotukset ja kalusteet vaativat runsaasti tilaa. Vasemmalla tekniikka on upotettu parkettiin. Oikealla pystyy nostettu ja seinän sävyllä maalattu kaapelikotelo.

436. Ilmanvaihtventtiilin muoto ja näkyvyys riippuu tilan arvokkuudesta. Ennallistetuissa tiloissa tekniikkaa on pyritty häivyttämään.

ole säilynyt arkistohuoneiden putkipattereita lukuun ottamatta. Ennallistetuissa tiloissa radiaattoreita ja lämpöputkia on pyritty häivyttämään maalaamalla.

Sähköjärjestelmä

Sähköverkko tuotiin taloon vaiheittain 1900-luvun alusta alkaen. Vuoteen 1954 saakka yläkerran sähköjärjestelmä palveli asumista ja alakerrassa sitä määrittivät työympäristölle asetetut vaatimukset. Atk-verkon rakentaminen aloitettiin vuonna 1990.

Vuoden 2001 peruskorjauksessa sähköjärjestelmä uusittiin kokonaisuudessaan. Haasteita toi sähkökalusteiden kasvanut lukumäärä sekä kojeiden sovittaminen kapeisiin toimistohuoneisiin ja ennallistettaviin tiloihin. Ratkaisuksi kehitettiin pystymallinen kotelointi, joka tarvittaessa maalattiin seinän sävyllä.

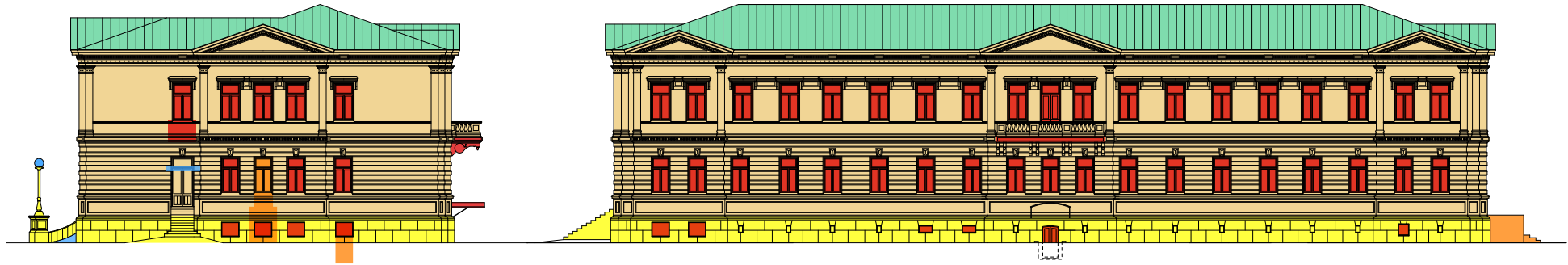
Sähköpääkeskus ja puhelinjakamo sijaitsevat kellarin länsisiivessä. Molemmissa maanpäällisissä kerroksissa on lisäksi kaksi alakeskusta.

Alkuperäisiä tai varhaisemman kerrostuman sähkökalusteita ei ole säilynyt. Myös valaisimet ovat pääsääntöisesti 2000-luvun malleja lukuun ottamatta pallomaisia riippuvaisia ja kolmea historiallista kristallikruunua.

Rakennusautomaatio

Rakennusautomaatio on asennettu 2000-2001 peruskorjauksen yhteydessä. Siihen kuuluu ilmastoinnin, lämmityksen ja valaistuksen ohjaus sekä elektroninen valvontajärjestelmä. Rakennuksen ulko-ovilla ja osastojen välisissä väliovissa on tunnistautumista vaativa sähköinen lukitusjärjestelmä. Rakennuksen keskeisissä tiloissa on kameravalvonta, jota monitoroidaan virastomestareiden työpisteessä.

Kaavio: Ulkovaipan kerroksellisuus

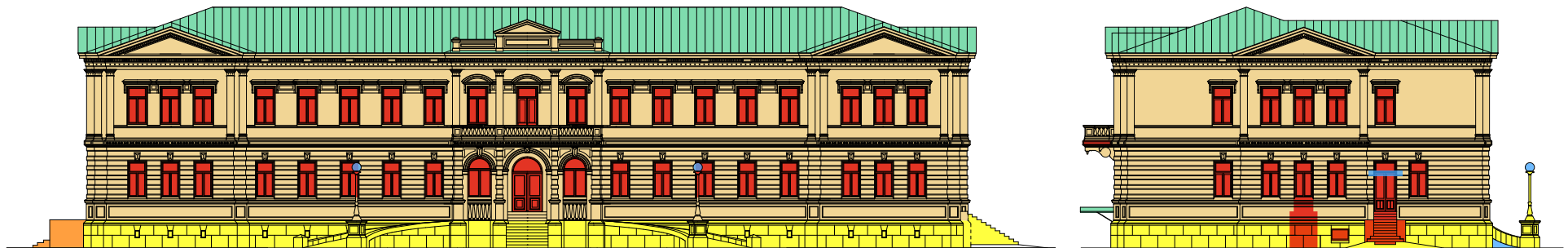

Julkisivu länteen

Julkisivu etelään (takafasadi)

- Alkuperäinen 1885
- Korjaus/muutos 1939
- Korjaus/muutos 1979

- Ennallistaminen 1997
- Ennallistaminen 1998
- Korjaus/lisäys 2000-luku

Julkisivu pohjoiseen (etufasadi)

Julkisivu itään

437. Etufasadi talvisessa juhlavalaistuksessa.

Kaavio: Säilyneisyys

 Ennallistettu 1880-luvun asuun kohteessa tehtyjen tutkimusten perusteella 2001

 Ennallistettu 1880-luvun asuun kohteessa tehtyjen tutkimusten perusteella 1979. Täydennetty 2001.

 Ennallistettu 1880-luvun malleja ja historiatietoja soveltaen 2001

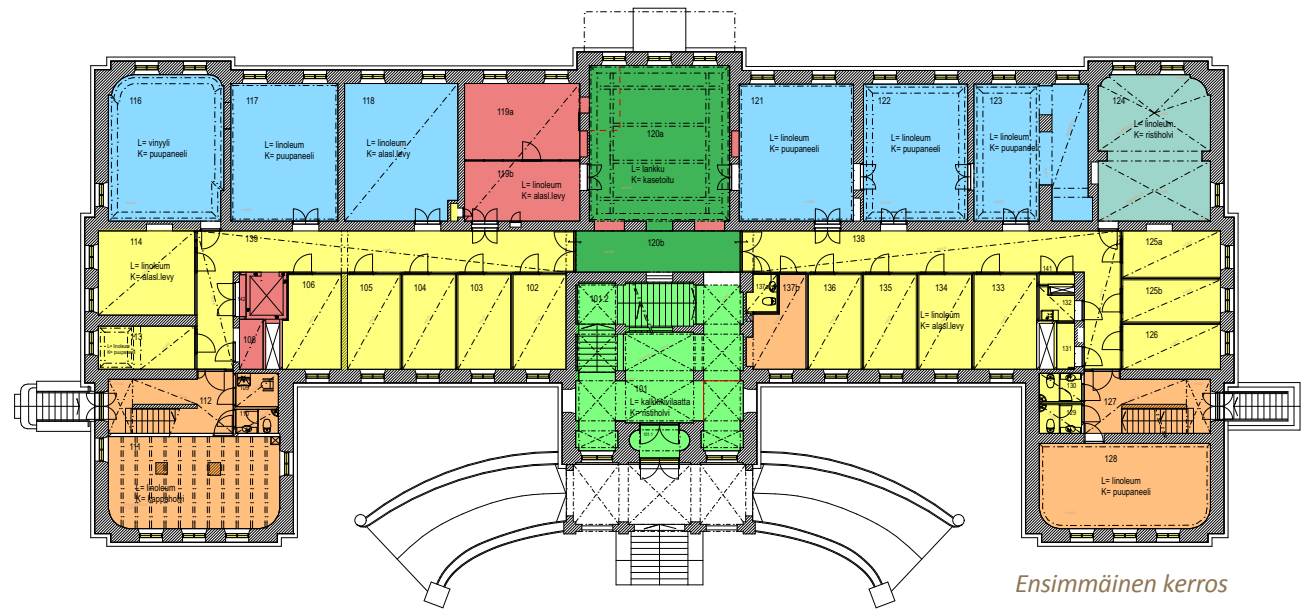
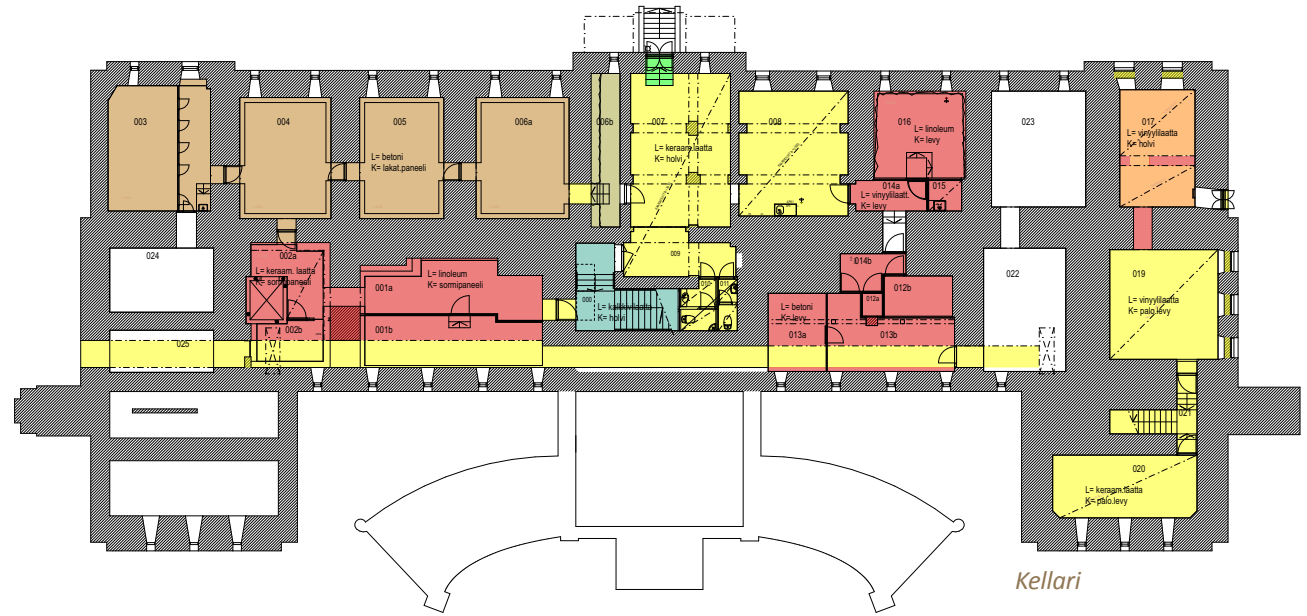
 Kunnostettu 2001. Tilan alkuperäinen muoto säilynyt.

 Muutettu 1979. Aikakaudelle tyypilliset piirteet säilyneet.

 Rakennettu 1924-1939. Aikakaudelle tyypilliset piirteet säilyneet.

 Tilan muoto tai luonne muuttunut 1979. Kunnostettu 2001.

 Tilan muoto tai luonne muuttunut 2001 tai sen jälkeen.

Kaavio: Säilyneisyys

 Ennallistettu 1880-luvun asuun kohteessa tehtyjen tutkimusten perusteella 2001

 Ennallistettu 1880-luvun asuun kohteessa tehtyjen tutkimusten perusteella 1979. Täydennetty 2001.

 Ennallistettu 1880-luvun malleja ja historiatietoja soveltaen 2001

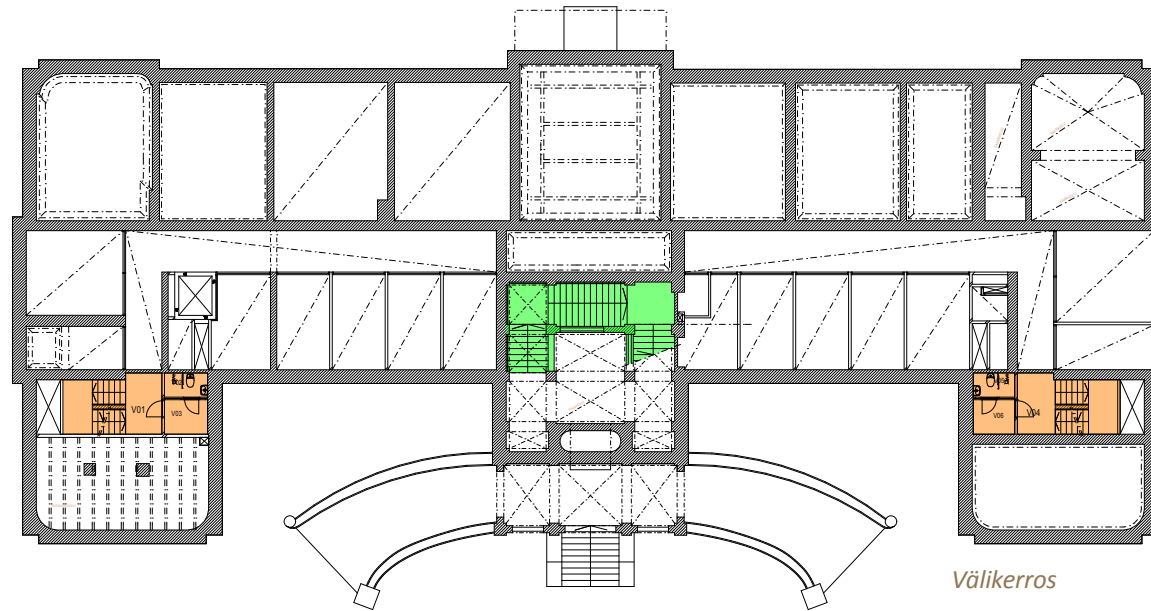
 Kunnostettu 2001. Tilan alkuperäinen muoto säilynyt.

 Muutettu 1979. Aikakaudelle tyypilliset piirteet säilyneet.

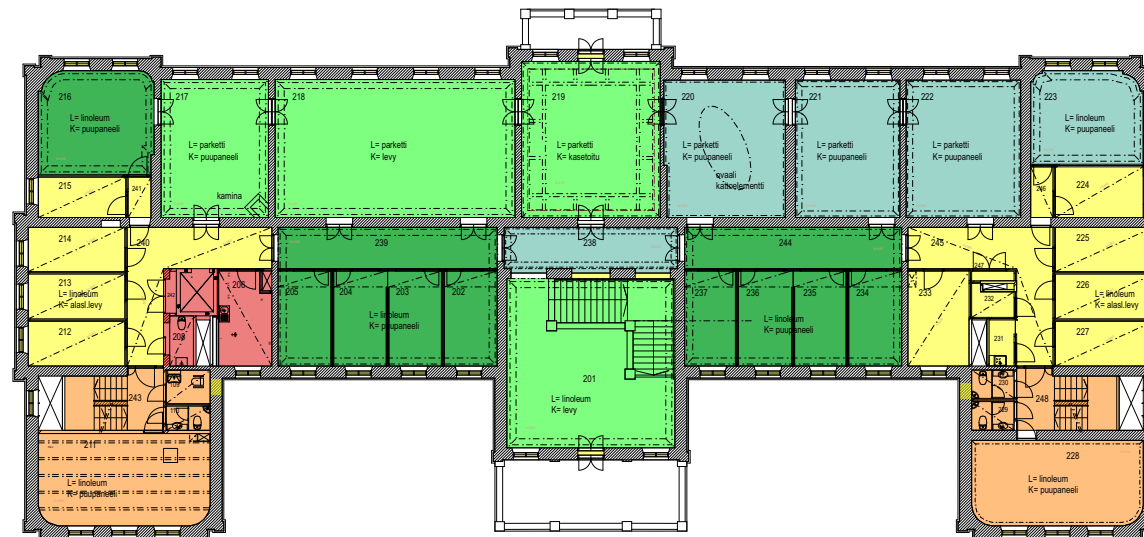
 Rakennettu 1924-1939. Aikakaudelle tyypilliset piirteet säilyneet.

 Tilan muoto tai luonne muuttunut 1979. Kunnostettu 2001.

 Tilan muoto tai luonne muuttunut 2001 tai sen jälkeen.

Välikerros

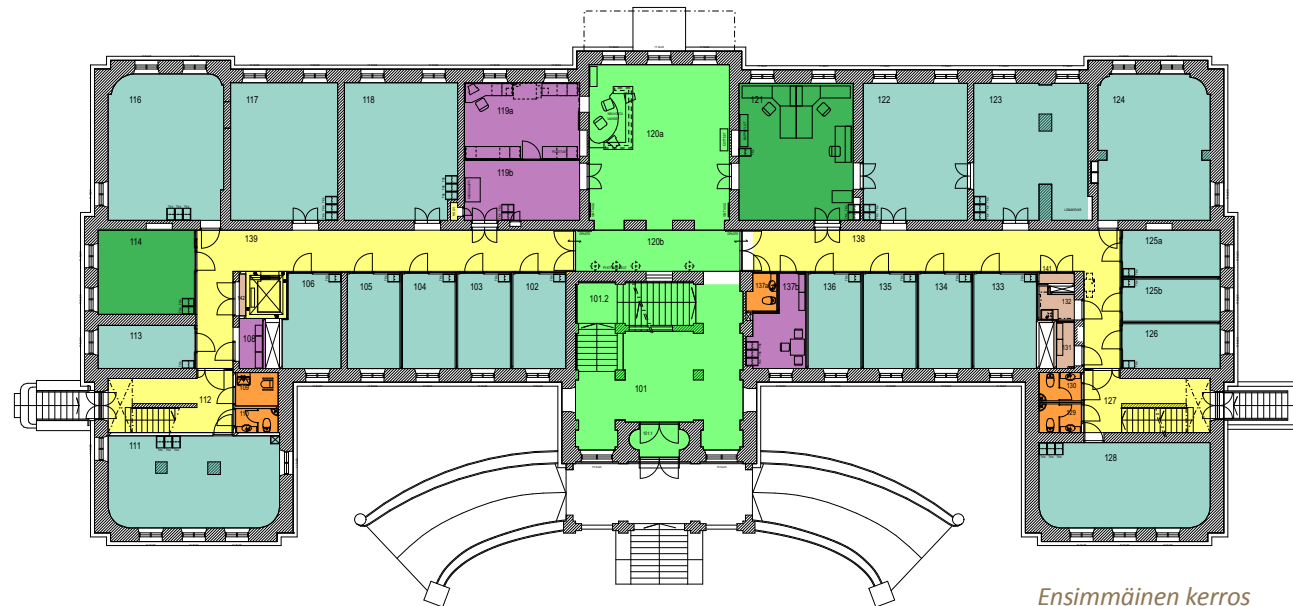
Toinen kerros

Kaavio: Käyttö

- Varasto
- Henkilökunnan työtila
- Henkilökunnan taukotila
- Tekninen tila tai siivous
- Käytävä tai porras
- Arkisto
- Toimisto
- Kokous
- Aulatilat
- WC:t ja sosiaalitilat

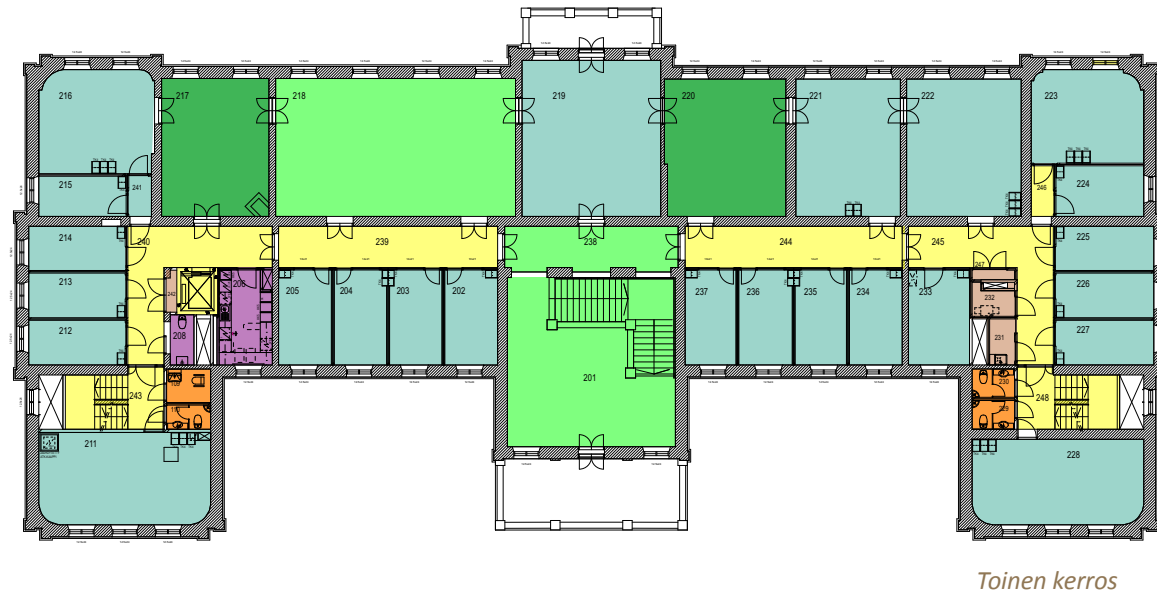
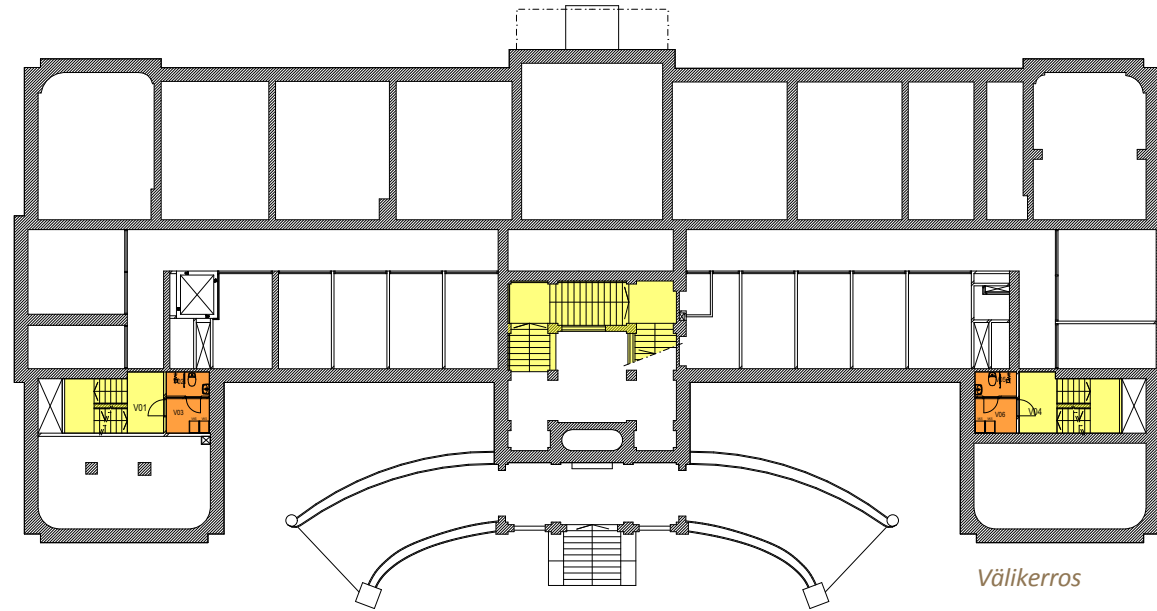
Kellari

Ensimmäinen kerros

Kaavio: Käyttö

- Varasto
- Henkilökunnan työtila
- Henkilökunnan taukotila
- Tekninen tila tai siivous
- Käytävä tai porras
- Arkisto
- Toimisto
- Kokous
- Aulatilat
- WC:t ja sosiaalitilat

8 Suunnittelijat

438. Arkkitehti Constantin Kiseleff 1834 - 1888 Kuva: Museovirasto CC BY 4.0

Constantin Kiseleff (5.1.1834 - 25.1.1888)

Constantin Kiseleff syntyi 5. tammikuuta vuonna 1834 tunnetun helsinkiläisen kauppiaan Feodor Kiseleffin kuudentena lapsena. Suku oli saapunut Venäjään liitettyyn Haminan kaupunkiin 1700-luvun puolivälissä. Kauppaneuvoksen arvonimen saanut perheen isä loi 1800-luvun alussa huomattavan omaisuuden Helsingissä, jossa hän toimi tavarantoimittajana ja rakennuttajana Venäjän armeijalle. Perhe asui Senaatintorin laidalla, jossa Kiseleffin talona tunnetun rakennuksen uudistuksesta vastasi intendenttikonttorin johtaja arkkitehti C.L. Engel itse.¹

Perheen kuopus Constantin suoritti ylioppilastutkinnon Helsingin yksityislyseossa vuosina 1844–1852 arvosanalla approbatur. Hän liittyi uusmaalaisen osakunnan jäseneksi lokakuussa 1852. Suomessa ei tuolloin vielä ollut arkkitehtikoulutusta, joten Kiseleff aloitti arkkitehtuuriopinnot intendenttikonttorin oppilaana elokuussa 1853. Hän jatkoi opintojaan Italiassa vuosina 1856–57, Algeriassa, Espanjassa ja Ranskassa vuosina 1858–59, Pariisissa 1860–62 ja vielä Münchenissä 1862–63. Kiseleff avioitui Sofie Julia Rosa Rüdigerin kanssa vuonna 1861.

Vuonna 1869 Constantin Kiseleff sain paikan Yleisten rakennusten ylihallituksen ylimääräisenä arkkitehtina. Kaksi vuotta myöhemmin hän oli edennyt viraston 3. arkkitehdiksi ja lääninrakennuskonttorin esimieheksi Mikkeliin, jossa hän johti muun muassa Olavinlinnan restaurointitöitä. Vuonna 1875 Kiseleff nimitettiin Ylihallituksen ensimmäisen arkkitehdin virkaan, josta hän erosi vuonna 1886. Kollegia-assessorin arvonimen hän sai vuonna 1879.

Virkatyön ohessa Constantin Kiseleff työskenteli vuosina 1879–81 rakennusmestari Elia Heikelin kanssa perustamassaan rakennustoimistossa. Heikel & Kiseleff -toimistoa pidetään Suomen ensimmäisenä rakennusliikkeenä. Tämän jälkeen hän jatkoi työtään yksityisessä arkkitehtitoimistossaan varhaiseen kuolemaansa saakka. Constantin Kiseleff kuoli Helsingissä 25. tammikuuta 1888.²

Kiseleffille tunnusomainen tyyli oli uusrenessanssi ja yksityisessä toiminnassaan hän keskittyi erityisesti julkisivujen suunnitteluun.³ Heikel & Kiseleffin rakentamia asuintaloja on säilynyt eri puolilla Helsinkiä, erityisesti Kruunuhaan kaupunginosassa.

Kuopion kuvernöörin residenssi lukeutuu Constantin Kiseleffin merkittävimpien suunnittelutöiden joukkoon. Sen lisäksi huomionarvoisia ovat Jyväskylän kansakoulunopettajaseminaarin vuonna 1883 valmistuneet punatiilirakennukset⁴ sekä yhdessä arkkitehti L.I. Lindqvistin kanssa vuonna 1880 suunnittelemat Lastenkodin kadun puurakennukset. Kiseleffin nimiin on merkitty myös Uudenkaarlepyyn ja Sortavalan seminaarirakennukset sekä kirkkorakennukset Lopella ja Virtasalmella.⁵

1 Yrjänä, Jouni: Kiseleff, Feodor. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. Studia Biographica 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1997

2 <https://ylioppilasmatrikkeli.helsinki.fi/henkilo.php?id=17064>

3 Rakennustaiteen seuran jäsentiedote 4:2007

4 <https://www.jyu.fi/tdk/museo/kampus/konsta.htm>

5 Rieki Helena 2005 op.cit. s. 507

Kiseleffin arkkitehtuuria

442. Lastenkodinkatu 2-12, Constantin Kiseleff ja Lindqvist 1880

439. Jyväskylän Seminaarimäki, Constantin Kiseleff 1883

443. Jyväskylän Seminaarin sisäänkäynti, Constantin Kiseleff 1883

440. Oikokatu 3 Helsinki, Constantin Kiseleff 1888

441. Meritullinkatu 14, Helsinki Constantin Kiseleff 1884

Ernst Lohrmann (1803 - 1870)

Ernst Lohrmann syntyi 30. kesäkuuta 1803 Westfalenissa. Hän aloitti opinnot vuonna 1821 Göttingenissä ja suoritti Berliinin Bauakademin maanmittausalan tutkinnon vuonna 1827. Arkkitehdin tutkinnon Lohrmann sai valmiiksi vuonna 1836. Valmistuttuaan Lohrmann toimi Preussin rakennushallinnon virkamiehenä, kunnes siirtyi Suomeen vuonna 1841. Hän toimi C. L. Engelin seuraajana intendentinkonttorin päällikkönä ja jatkoi Yleisten rakennusten ylihallituksen ylitirehtöörinä vuoteen 1867 saakka.

Lohrmann laajensi ja kehitti intendentinkonttoria. Hän loi maahan lääninarkkitehtijärjestelmän ja uudisti intendentinkonttorin organisaation sekä ohjesäännön. Hänen kaudellaan kiinnitettiin huomiota myös suomalaisten arkkitehtien kouluttautumiseen.⁶

Lohrmannin tehtäväksi jäi usean Engelin aloittaman julkisen rakennuksen loppuunsaattaminen. Näistä merkittävin oli Nikolainkirkko, johon Lohrmann suunnitteli kulumatornit ja sivupaviljongit. Lohrmannin kaudella Suomen rakennustaiteessa siirryttiin kertaustyyleihin, joista hän omissa töissään suosi uusgotiikkaa.

Helsingissä Lohrmannin tärkeimpiä töitä olivat Aleksanterin yliopiston kliinillinen laitos (1848), Vanha postitalo (1853) ja Valtion rahapaja (1864). Maakuntiin toteutettiin Lohrmannin intendenttikaudella lähes kaksikymmentä kirkkorakennusta, joista kaukaisin sijaitsi Utsjoella saakka. Hänen muita keskeisiä töitään ovat Kristiinankaupungin raatihuone (1865), Turun vankila (1853) ja Söderskärin majakka (1862). Ernst Lohrmann kuoli Tukholmassa 17. Kesäkuuta 1870.⁷

Ludvik Isak Lindqvist (1827 - 1894)

Arkkitehti Ludvig Isak Lindqvist syntyi 3. lokakuuta vuonna 1827 Uudessakaarlepyyssä kauppias ja raatimies Isak Lindqvistin perheeseen. Hän vietti kouluvuotensa Pietarsaareissa sekä lyhyen jakson myös Tukholmassa. Lindqvist oli Vaasan lukion oppilas valmistuen ylioppilaaksi Helsingissä vuonna 1847 arvosanalla laudatur.⁸

6 Hanski Jari 2011 o.cit. ss. 29-31

7 Sinisalo, Jarkko: Lohrmann, Ernst Bernhard. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. Studia Biographica 4. Helsinki: SKS 1997

8 Yrjö Kotivuori, Ylioppilasmatrikkeli 1640–1852: Ludvig Isak Lindqvist. Verkkojulkaisu 2005

Lindqvist aloitti opinnot vuonna 1848 oikeustieteellisessä tiedekunnassa, mutta siirtyi jo ensimmäisen vuoden jälkeen intendentinkonttorin oppilaaksi. Työuran Lindqvist aloitti vuonna 1853 Turun läänin vt. lääninkonduktöörinä ja myöhemmin vakinaistettuna. Tämän jälkeen hän toimi Oulun läänin vt. lääninarkkitehtina ja vakinaistettiin virkaan vuonna 1861. Vuodesta 1865 alkaen Lindqvist toimi Oulun rakennuskonttorin hoitajana. Virassa ollessaan Lindqvist teki opintomatkoja Tanskaan, Saksaan, Ruotsiin ja Sveitsiin.

Isak Lindqvistin ura jatkui Yleisten rakennusten ylihallituksessa vuonna 1868, jolloin hänet valittiin viraston ensimmäisen arkkitehdin virkaan. Hän sai nimityksen yliarkkitehdiksi vuonna 1875 ja ylitirehtööriksi vuonna 1882. Lindqvist erotettiin virasta vuonna 1887. Hän kuoli Helsingissä 2. helmikuuta 1894.⁹

Axel Hampus Dalström (1829-1882)

Arkkitehti Axel Hampus Dalström syntyi tulliviskaalin perheeseen Helsingissä 23. maaliskuuta 1829. Hän oli Turun reaalikoulun oppilas, josta hän jatkoi Tukholman teknilliseen opistoon vuonna 1846. Ylioppilaaksi Dalström valmistui Helsingissä vuonna 1849.

Axel Dalströmin ura alkoi vuonna 1848 intendentinkonttorin ylimääräisenä virkamiehenä. Hän täydensi arkkitehtuuriopintojaan Ranskassa, Italiassa ja Saksassa vuosina 1861–62.

Dalström nimitettiin lääninkonduktööriksi Viipurin läänin vuonna 1853. Ura jatkui Intendentinkonttorin apulaiskonduktöörinä 1855, Yleisten rakennusten ylihallituksen 1. Arkkitehtina 1866 ja virkaatekevänä ylitirehtöörinä vuodesta 1869 alkaen. Virkatyön ohessa Dahldström toimi Helsingin teknillisen reaalikoulun kaunokirjoituksen ja piirustuksen opettajana vuosina 1856–58.¹⁰

Dalströmillä oli merkittävä rooli Suomen edustusarkkitehtuurin ja koulurakennusten

9 Viljo, Eeva Maija: Lindqvist, Ludvig Isak. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. Studia Biographica 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1997

10 <https://ylioppilasmatrikkeli.helsinki.fi/henkilo.php?id=16706> ja

suunnittelijana. Kuopiossa Dalström on laatinut Niuvanniemen sairaalan piirustukset sekä lääninhallituksen vuoden 1874 ja 1876 suunnitelmat. Helsingissä Dalströmin tunnetuimpia töitä ovat Vanha ylioppilastalo (1870), Esplanadin Kappeli (1867) ja Kaartin maneesi (1877).¹¹ Axel Hampus Dalström kuoli Helsingissä 19. maaliskuuta 1882.

Karl Ferdinand Öhmann (1831-1907)

Arkkitehti Karl Ferdinand Öhmann (esiintyy myös muodossa Ferdinand ja Öhman) syntyi Haminassa 5. elokuuta 1831. Haminassa ja Viipurissa vietettyjen kouluvuosiensa jälkeen Öhmann opiskeli Tukholman taideakatemiassa ja Münchenin polyteknillisessä opistossa.

Öhmann toimi vuodesta 1857 vuoteen 1907 Intendentinkonttorin ja Yleisten rakennusten ylläpidon palveluksessa. Hän aloitti työuransa Kuopiossa vuonna 1857 toimien lääninarkkitehtina vuosina 1862–1894. Sen jälkeen hän siirtyi Uudenmaan lääninrakennuskonttorin johtajaksi Helsinkiin, jossa hän toimi virkauran loppuun asti.

Ferdinand Öhmann suunnitteli entisen Kuopion läänin alueelle lukuisia julkisia rakennuksia ja asemakaavoja. Hänen suunnittelemaansa puukirkkoja rakennettiin Suomenjoelle (1865), Pieksämäen Jäppilään (1872), Outokummun Kuusjärvelle (1878), Pielavedelle (1878) sekä Polvijärvelle (1881). Öhmann piirsi myös Kuopion pitäjän ensimmäiset kansakoulut. Muista julkisista rakennuksista tunnetuimpia ovat Kuopion satamakonttori (1878) ja Vehmasmäen koulu (1884). Kaavoitustöistä merkittävimpiä olivat Joensuun kaupungin ja Nurmeksen kauppalan asemakaavat.

Lääninarkkitehtina Ferdinand Öhmann vastasi valtion rakennushankkeista joista suurimpia olivat lyseon laajentaminen (1873-74), lääninsairaalan rakentaminen (1874-77) sekä Kuopion lääninhallituksen rakentaminen (1884-86). Yksityisarkkitehtina hän osallistui menestyksellisesti muun muassa Kuopion kaupungintalon ja Viipurin kansakoulun suunnittelukilpailuihin.

11 Riekkö Helena 2005 s. 487

Uudellamaalla Öhmannin merkittävin työ oli Leppävaran huvilakaupungin suunnittelu vuonna 1898. Myös voitto vuonna 1879 järjestetyssä kansallisrunoilija Johan Ludvig Runebergin hautamuistomerkin pohjoismaisessa suunnittelukilpailussa kasvatti Öhmannin mainetta suunnittelijana. Karl Ferdinand Öhmann kuoli Helsingissä 5. elokuuta 1907.¹²

Sigismund von Nandelstadh (1861-1957)

Arkkitehti Sigismund von Nandelstadh syntyi 16. joulukuuta vuonna 1861 Kuopiossa, jossa hänen isänsä toimi lääninhallituksen varalääninsihteerinä. von Nandelstadh valmistui arkkitehdiksi vuonna 1887 ja toimi Yleisten rakennusten ylläpidon palveluksessa ensin Helsingissä ja myöhemmin Kuopiossa, jossa hän toimi lääninarkkitehtina vuosina 1904-1925.

Virkavuosinaan von Nandelstadh suunnitteli Kuopioon ja sen lähiseudulle useita asuin- ja liikerakennuksia. Vuonna 1914 valmistuivat elokuvateatteri Scala, apteekkari Malmbergin talo sekä Lyseon voimistelusalit. 1920-luvulla hän suunnitteli muun muassa työväentalon näyttämön ja sille suuren salin Puijonkadulle. Lääninhallituksen rakennukseen von Nandelstadh laati korjaussuunnitelmia, joista mittavin oli itäsiiven arkiston uudistaminen kolmen kerroksen korkuiseksi.¹³ Arkkitehti Sigismund von Nandelstadh kuoli Helsingissä 13. elokuuta vuonna 1957.

Sekaannuksen välttämiseksi on syytä mainita, että Yleisten rakennusten ylläpidossa toimi vuosina 1903-1937 myös Sigismundin veli koneinsinööri Rupert Werner von Nandelstadh (1891-1966). Hänen erikoisalaansa olivat lämmitys-, tuuletus- ja saniteettitekniikka.

12 *ibid* s. 558

13 *ibid* s. 521

1900-luku

Väinö Vähäkallio (1886 - 1959)

Väinö Niilo Vähäkallio (vuoteen 1905 Vilander) syntyi Helsingissä 16. kesäkuuta 1886. Hän kirjoitti ylioppilaaksi Helsingin suomalaisesta reaalilyseosta vuonna 1905 ja valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1909. Vähäkallio työskenteli aluksi Vilho Penttilän toimistossa, jonka jälkeen hänellä oli oma arkkitehtitoimisto vuosina 1911- 1941. Vähäkallion varhaiset työnsä edustivat klassisismia, josta hän siirtyi 1930-luvulla funktionalistiseen tyyliin.

Vähäkallio toimi Kulutusosuuskuntien Keskusliiton arkkitehtina vuosina 1928-34. Suomen Matkailijayhdistyksen arkkitehtina hän suunnitteli muun muassa Pallastunturin hotellin (1938) sekä Inarin matkailumajan (1937)¹⁴ Vähäkallion mittavimmat työt olivat kuitenkin teollisuuskohteita kuten Kaukopään tehdasalue Imatralla sekä Enso Gutzeitin tuotantolaitokset Ensossa ja Kotkassa. Vuonna 1936 Vähäkallio sai kilpailuvoiton tuloksesta suunniteltavakseen Alkon Salmisaaren tuotantolaitokset.

Helsingissä Vähäkallion suunnittelema asuinkerrostaloja on erityisesti Kampissa ja Ullanlinnassa. Oppilaitoksista Yhteiskunnallinen korkeakoulu (1930) sekä Kallion yhteiskoulu (1927) ovat Vähäkallion suunnittelema samoin kuin vuonna Helsingin Yrjönkadulle valmistunut Suomen ensimmäinen uimahalli (1928).

Vähäkallio toimi valtion rakennushallintoa kehittävän komitean jäsenenä 1926-28. Kun Rakennushallitus vuonna 1936 aloitti toimintansa, Vähäkallio nimitettiin sen ensimmäiseksi pääjohtajaksi. Tässä virassa hän toimi vuoteen 1943 asti. Väinö Vähäkallio kuoli Helsingissä 20. maaliskuuta 1959.¹⁵

Martti Välikangas (1893-1973)

Martti Välikangas (1906 asti Buddén) syntyi Kuopiossa 1. elokuuta 1893. Hän valmistui ylioppilaaksi vuonna 1911 ja arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta vuonna 1917.

Valmistuttuaan Välikangas työskenteli Venäjällä, josta hän palasi AB Brändö Villastadin palvelukseen. Vuosina 1918-20 hän työskenteli Gösta Juslénin sekä Sigrud Frosteruksen ja Ole Gripenbergin toimistossa. Välikankaalla oli vuodesta 1920 lähtien myös oma arkkitehtitoimisto Helsingissä.

14 www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=1453043

15 www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=1453043

Martti Välikangas toimi Rakennushallituksen yliarkkitehtina vuosina 1937-40. Tämän jälkeen hän siirtyi Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön (KYMRO) Viipurin rakennuspiirin päälliköksi ja johti valtiollista jälleenrakennustoimintaa vuosina 1942-44. Hän toimi pitkään myös Turun linnan restaurointivaltuuskunnan puheenjohtajana.

Välikangas toimi vuosina 1928-30 Arkkitehti-lehden päätoimittajana vaikuttaen merkittävästi funktionalismin läpimurtoon Suomessa. Välikankaan merkittävimmiksi töiksi muodostuivat vuosina 1920-25 rakennettu Käpylän puutarhakaupunki sekä Vallilan suurkortteli 1924. Hän osallistui myös Olympiakylän suunnitteluun valtion edustajana vuosina 1939-41. Martti Välikangas kuoli Helsingissä 9. toukokuuta 1973.¹⁶

Onni Ermala (1904 - 1958)

Onni Johannes Ermala (ent. Enroth) syntyi Sääksmäellä 9. toukokuuta 1904. Hän opiskeli Viipurin Taiteenystävien piirustuskoulussa vuosina 1920-1924 . Ermalalla ei ollut arkkitehdin koulutusta, mutta siitä huolimatta hänet nimitettiin arkkitehdin virkoihin ja hän menestyi arkkitehtikilpailuissa.¹⁷ Näistä saavutuksista merkittävin oli ensimmäinen palkinto Helsingin olympiastadionin suunnittelukilpailussa (1930) sekä lunastettu suunnitelma olympiastadionin toisessa kilpailussa (1933).

Vuosina 1926-28 Ermala toimi rakennuspiirtäjänä Helsingissä muun muassa Kaarlo Borgin, Kauno Kallion ja Oiva Kallion arkkitehtitoimistoissa. Rakennushallituksen palvelukseen hän siirtyi vuonna 1929 toimien piirtäjänä sekä myöhemmin suunnitteluosaston ylimääräisenä arkkitehtina.¹⁸ Rakennushallituksessa Ermala osallistui muun muassa Kuopion lääninhallituksen peruskorjauksen (1939), Lapin lääninhallituksen (1947) ja Malmin lentokentän (1938) suunnitteluun.

Ermala sai presidentiltä vuonna 1948 erioikeuden käyttää arkkitehdin nimikettä. Viimeiset virkavuodet 1950-1958 hän toimi Kemin kaupunginarkkitehtina, jossa hänen suunnittelemaansa rakennuksista tunnetuimpia ovat Kemin työväentalo (1955) ja Kemin tyttölyseo (1953). Ermalan suunnittelema kohteita olivat myös Suomussalmen kirkko (1950), Rovaniemen Valistustalo (1958) ja Lapin rajavartiosto (1954-56). Onni Ermala kuoli Kemissä 29. syyskuuta 1958.

16 www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=3879

17 Järveläinen Petri 2010

18 Pohjolan Sanomat 30.9.1958

Martti Melakari (1918 - 1965)

Martti Melakarin (Michelsson) läpimurtotyö oli yhdessä arkkitehti Heikki Sirénin kanssa Otaniemen teekkarikylään suunnittelemat Jämeräntaipaleen soluasunnot (1952). Pian tämän jälkeen Melakari siirtyi Rakennushallituksen palvelukseen.

Rakennushallituksen arkkitehtina Martti Melakari suunnitteli Kuopion lääninhallituksen kortteliin vuonna 1954 valmistuneet punatiilliset virastotalot ja maaherran virka-asunnon. Hänen suunnittelemaansa ovat myös virastotalot Sallassa (1955), Nokiolla (1954) ja Lappeenrannassa (1956). Melakari perusti oman arkkitehtitoimiston Kuopioon vuonna 1956. Kuopiossa hänen tunnetuimpia rakennuksiaan lääninhallituksen rakennusten lisäksi ovat Kuopion yhteislyseon rakennukset (1954).¹⁹

Arkkitehtitoimisto Malmivaara & Savolainen

Arkkitehtien Esa Malmivaara ja Raimo Savolaisen arkkitehtitoimisto Malmivaara & Savolainen toimi Kuopiossa vuosina 1973-1987. Sen alkusysäys oli vuonna 1972 saavutettu kilpailuvoitto Kuopion musiikkikeskuksen kutsukilpailussa.

Esa Malmivaara (1936-2003) valmistui arkkitehdiksi Teknisestä korkeakoulusta vuonna 1967. Työskenneltyään yksityisissä arkkitehtitoimistoissa hän siirtyi vuonna 1966 Kuopion kaupungin rakennustoimiston palvelukseen. Vuosina 1968-1974 Malmivaara toimi Kuopion ja Pohjois-Karjalan lääninarkkitehtina. Ensimmäisen arkkitehtitoimiston Malmivaara perusti 1967. Hänen suunnittelutöitään Kuopiossa ovat muun muassa Kuopion uimahalli (1969) Suomen Yhdyspankin talo (1977) ja Keskussekurakuntatalo (1978).²⁰

Arkkitehti Raimo Savolainen (s.1936) valmistui Teknisestä korkeakoulusta vuonna 1966. Hän toimi vuosina 1966-1968 Kuopion lääninarkkitehtina. Oma suunnittelutoimisto hänellä on ollut vuodesta 1969 alkaen yhdessä puolisonsa sisustusarkkitehti Anja Savolaisen kanssa. Yritys toimi ensin Kuopiossa ja myöhemmin Helsingissä.²¹

Raimo Savolaisen tunnetuimpia töitä Kuopiossa ovat yhdessä Malmivaaran kanssa suunnittelema Musiikkikeskus, Snellmanin kadun punatiilliset kerrostalot sekä Rasimäen ja Länsi-Puijon ketjutalokortteleiden kaavat.²²

19 www.savonmaa.fi/SM1/ 2.10.2013 09:08 ja Rieki 2005 s. op.cit. 518

20 Arkkitehtitoimisto E.K. Malmivaara Kyn arkisto

21 Diplomi-insinöörit ja Arkkitehdit 1991 -matrikkeli

22 Rieki Helena 2005 op.cit. s. 540

Insinööritoimisto Nylund

Vuonna 1954 perustettu Rakennussuunnittelutoimisto Nylund Oy on Savon vanhin arkkitehti- ja rakennussuunnitteluyritys. Toimiston suunnitteluportfolioon kuuluu terveydenhuoltoalan rakennuksia, kerrostaloja, hyppymäkiä sekä koulu- ja kulttuurirakennuksia. Nylund Oy ja sen sisaryhtiö Siltanylund Oy sulautuivat Sweco-konserniin vuonna 2015. Yhtiön palveluksessa on nykyisin noin sata henkilöä.²³

Toimistossa työskenteli aiemmin yrityksen perustajan Matti Nylundin puoliso arkkitehti Anna-Liisa Mertaaja-Nylund (1920-1999). Hänen laaja tuotantonsa on keskeinen osa Kuopion kaupunkikuvaa.²⁴ Vuonna 1998 toteutetussa Kuopion lääninhallituksen julkisivukorjauksessa arkkitehtina toimi Liisa Kaksonen (s. 1964, arkkitehti TTKK. 1995)²⁵

2000-luku

QVIM Arkkitehdit

QVIM Arkkitehdit Oy on kuopiolainen arkkitehtitoimisto, joka aloitti toimintansa arkkitehti Rainer Qvickin perustamana vuonna 1995. Nykyisen nimensä yhtiö sai arkkitehtien Pertti Vehreävesan, Jouni Ilmarisen ja Reijo Mitrusen liittyttyä toimiston osakkaiksi vuonna 1999. Arkkitehtitoimistossa työskentelee nykyisin kolmetoista henkilöä.

Yhtiön toimialana on rakennuksiin, maankäyttöön ja kaavoitukseen liittyvä arkkitehtisuunnittelu sekä toimialaan liittyvät koulutus-, konsultointi- ja rakennuttamistehtävät. Toimisto on menestynyt 2000-luvun arkkitehtikilpailuissa ja sen töitä on esitelty useissa näyttelyissä ja julkaisuissa. QVIM-arkkitehdit on palkittu muun muassa Kestävä Kivitalo-palkinnolla vuosina 2006 ja 2010 sekä Vihervuosi 2000 –ympäristömitalilla.

Kuopion lääninhallituksen päärakennuksen vuosina 2000-2001 toteutettu peruskorjaus ja osittainen entistämistyö lukeutuu toimiston suurimpiin suunnittelutöihin. Kohteen pääsuunnittelijana toimi arkkitehti Reijo Mitrunen (s. Kuopio 1959, arkkitehti Oulun Yliopisto 1989).²⁶

23 www.savonsanomati.fi/talous/Kuopiolainen-Nylund-Oy-ja-Siltanylund-Oy-fuusioituivat-Swecocon/547851

24 Rieki 2005 op.cit s. 518

25 Kaksonen Liisa, Arkkitehtimatrikkeli 2011

26 Ansioluettelo QVIM-arkkitehdit Oy 2018

444. Lääninhallituksen sisääntuloaulan marmorointia.

9 Yhteenveto

Lääninhallituksen rakennukset muodostavat maamme merkittävimmän hallintorakennusten kokonaisuuden pääkaupungin ulkopuolella. Rakennustyyppi luotiin 1800-luvun ensimmäisillä vuosikymmenillä C.L. Engelin johtamassa intendenttikonttorissa. Kuopion lääninhallituksen päärakennus on tämän tradition ehyt ja hyvin säilynyt edustaja 1880-luvun uusrenessanssin aikakaudelta.

Arkkitehti Constantin Kiseleffin tehtävänä oli luoda arvovaltaiset puitteet maaherrainstituutiolle ja lääninhallituksen toiminnalle Kuopiossa. Hän viimeisteli vuosikymmeniä kehkeytyneet suunnitelmat kaupungin kauneimmaksi mainitulle rakennuspaikalle.

Päärakennuksen arkkitehtuuri ja rakennustekniikka ovat osoittautuneet kestäviksi eri aikakausien vaatimusten paineessa. Rakennusta on arvostettu ja muutoksia on tehty harkiten osaavien arkkitehtien johdolla. Viimeisimmät peruskorjaukset ovat säilyttäneet ja myös palauttaneet kuvernöörin residenssin alkuperäisiä ominaispiirteitä.

Kuopion lääninhallituksen vuonna 1885 valmistunut päärakennus sivurakennuksineen ja puutarhoineen on suojeltu lailla rakennusperinnön suojelemisesta 498/2010. Päärakennus on ainoa kokonaan suojeltu rakennus Kuopiossa. Lääninhallituksen kortteli on myös osa valtakunnallisesti arvokkaaksi luokiteltua rakennettua ympäristöä ja kytkeytyy Suomen suurimpaan kansalliseen kaupunkipuistoon.

9.1 Eheys ja autenttisuus

Lääninhallituksen päärakennus on kokonaisteos, joka kuvastaa maaherran ja lääninhallituksen arvovaltaa. Vaikka Kuopion asema valtion aluehallinnon keskuksena on päätynyt eikä maaherroja enää ole, on rakennuksen status kaupunkirakenteessa kiistaton.

Lääninhallituksen päärakennus sijoittuu historiallisten rakennusten ja kaupungin keskeisten puistojen muodostamaan ympäristöön, joka on säilynyt pääosin ehyenä. Piispanpuistoa ympäröivä rakennuskanta on vähitellen arkipäiväistynyt, mutta kaupunkipuistojen arvostus on vastaavasti lisääntynyt.

Ulkoarkkitehtuurin osalta päärakennus on lähes 1880-luvun asussa. Sisältä rakennus on autenttinen virastoympäristö, jossa noudatetaan protokollaa ja jossa tilojen juhla-

vuus on osa viraston työntekijöiden työympäristöä. Aulatilojen ja ylemmän kerroksen entisten asuinhuoneiden ennallistaminen on eheyttänyt rakennusta. Modernin aikakauden kerrostumat on helppo tunnistaa ja niillä on selkeä funktio rakennuksen arkkitehtuurissa.

Vahvimmillaan 1880-luvun henki on kahden kerroksen korkuisessa vestibyyliassa. Alkuperäisestä tunnelmasta etäällä ollaan kellariin rakennetussa henkilökunnan kahviossa, jonka kerrostumia on vaikea tunnistaa. Rakennuksessa on runsaasti taidetta sekä eri tyylikausien arvokaluksia. Valikoituna ja loogisesti järjestettynä niillä voidaan lisätä rakennuksen autenttisuutta.

9.2 Säilyneisyys

Päärakennuksen alkuperäiset ominaispiirteet ovat hyvin säilyneet ja niitä on myös onnistuneesti palautettu vuosien 1979 ja 2001 peruskorjauksissa. Suurimpia muutostekijöitä ovat olleet 1930-luvulla käynnistetty tilankäytön tehostaminen ja lämmitysjärjestelmän muutos. Vastaavasti 1970-luvulla rakennettu koneellinen ilmanvaihto ja lisääntynyt toimistotekniikka toivat pysyviä muutoksia kaikkiin tiloihin.

445. Yksityiskohta takajulkisivusta.

Ulkovaippa ja rakenne

Rakennuksen ulkovaipan nykytila vastaa varsin tarkoin 1880-luvun asua. Alkuperäiset ikkunat on vaihdettu, mutta ikkunajako ja puitemalli ovat säilyneet muuttumattomina. Myös pääsisäänkäynnin ovijärjestys on palautettu alkuperäisten piirustusten mukaiseksi. Viimeisin vuonna 1998 toteutettu julkisivukorjaus perustui väri- ja materiaalitutkimuksiin, jonka perusteella puuttuneet koristeet palautettiin alkuperäisille paikoilleen.

Rakennuksen tiilimuureihin, holveihin ja puiisiin välipohjiin perustunut rakenne on pääosin säilynyt. Välipohjarakenteita on vahvistettu pitkien jänneväliden ja lahovaurioiden kohdalla. Vastaavasti kellarin perusmuureja on vahvistettu mantteloimalla ja uusilla betonirakenteilla. Ullakolla alkuperäinen vesikattorakenne on säilynyt, vaikka ilmastoinnin rakentaminen ja lisäeristäminen ovat muuttaneet ullakkomaisemaa peruuttamattomasti.

Kellari

Kellaria on otettu käyttöön vaiheittain. Erialaisten käyttötarkoitusten ja ajankohtien vuoksi sinne on muodostunut useita toistaan poikkeavia rakenteita ja kerrostumia. Kellari on nykyisin lähes kokonaisuudessaan lämmintä tilaa.

Kellarin vanhin osa on muutettu henkilökunnan kahvioksi. Tilaa on avarrettu perusmuuria purkamalla ja aukottamalla viereisiin tiloihin. Kerrostumia on vaikea tunnistaa ja tilojen yleisilme on sekava. Arvokas holvikatto on säilynyt, vaikka sen tuenta onkin toteutettu betonipalkeilla ja -pilareilla.

Kellarin itäsiipi lakattuine puukattoineen on säilyttänyt 1920- ja 30-luvun ominaispiirteet ja on sellaisenaan arvokas. Länsipäädyn arkistohuoneissa varhaisemmat kerrostumat on purettu eikä viitteitä aikaisemmista käyttötarkoituksista ole säilynyt. Alkuperäisen alapohjan puurakenteita voi tarkastella rakentamattomissa ryömintätiloissa.

Ennallistetut tilat

Sisätilojen ennallistamista on tehty kahdessa vaiheessa. Vuosina 1977-79 ennallistettiin vestibyyli sekä toisen kerroksen maaherran huone, juhlasali ja lääninneuvoksen huone. 2000-luvun alussa työtä jatkettiin alakerran yleisöaulassa sekä toisen kerroksen entisissä asuinhuoneissa ja kahdessa salissa.

Rakennuksessa esiintyy kattavasti 1880-luvun koristemaalauksen kirjo oottrauksineen, kivijäljitelmineen, panelointeineen ja marmorointeineen. Ennallistaminen on perustunut väritutkimuksiin, jota on puuttuvilta osin täydennetty mallikirjojen, vanhojen valokuvien sekä aikakaudelle tyypillisten värikarttojen avulla.

Kahden kerroksen korkeinen vestibyyli ja siihen liittyvä yleisöaula edustavat rakennuksen alkuperäisintä ja arvokkainta osaa. Tilojen koristemaailma on palautettu 1880-luvun loisteliaaseen asuun. Merkittäviä muutoksia ovat seiniin tehdyt uudet ja laajennetut muuriaukot, jotka laimentavat tilojen intensiteettiä.

Yläkerran ennallistamisen tuloksena rakennukseen on syntynyt ehyt 1880-luvun kokonaisuus parkettilattioineen, koristeellisine alakattoineen ja seinineen. Erityisen arvokas on alkuperäisten aksiaalisten tilasarjojen säilyminen yläkerrassa. Asumisesta ja palvelusväen työstä kertovia kerrostumia ei ole säilynyt.

Ennallistamisessa on toteutunut jatkuvuus. Samat käytäntöön suuntautuneet asiantuntijat ovat osallistuneet useisiin korjausvaiheisiin, minkä ansiosta edellisiä vaiheita on kunnioitettu ja tutkimustyön tulokset ovat kumuloituneet rakennuksen eduksi.

Modernisoidut tilat

Ensimmäinen kerros on ollut alusta alkaen läänin virkamiesten työympäristö, jolle on tyypillistä niukka koristeellisuus ja käytännöllinen kalustus. Puiston puolella ja päädyissä työskenneltiin avokonttoreita muistuttavissa saleissa. Erilliset työhuoneet sijaitsivat puutarhan puolella.

1939 aloitettu modernisointi toi työtiloihin uuden rakenteen, jota jatkettiin 1950- ja 70-lukujen peruskorjauksissa. Suuret työhuoneet ja salit jaettiin levyrakenteisilla väliseinillä erillisiksi työhuoneiksi. Talo- ja toimistotekniikan vaatimusten kasvaessa toimistorivistöt katettiin alaslasketuilla levykatoilla. Modernit tilat saivat pelkistetyn ilmeen.

Ennallistamisvaiheessa modernisoitujen tilojen alkuperäisyyttä on osin palautettu. Onnistuneimman kokonaisuuden muodostavat yläkerran salit, joissa alkuperäiset piirteet palautettiin ja erilliset toimistohuoneet korvattiin ylhäältä avoimilla tilanjakajilla.

Jäljellä olevien modernien työhuoneiden kerrostuma on aikakaudelle tyypillinen mutta lääninhallituksen viitekehyksessä sitä ei voi pitää erityisen arvokkaana.

9.3 Historialliset arvot: Järnefeltien lähtemätön vaikutus

Rakennuksen historialliset arvot liittyvät Kuopion läänin maaherrainstituution vaiheisiin, talon asukkaiden henkilöhistoriaan sekä historiallisiin tapahtumiin.

Kun lääninhallituksen rakennus vuonna 1885 valmistui, olivat kuvernööri ja hänen johtamansa virasto toimineet eri puolilla Kuopion kaupunkia jo vuosisadan ajan. Uusi palatsimainen residenssi korotti lääninhallituksen statusta ja samalla myös kuopiolaisten identiteettiä läänin pääkaupungin asukkaina.

Ensimmäisenä rakennukseen asettunut Järnefeltin perhe teki lähtemättömän vaikutuksen Kuopion kulttuuriin ja hallintoon. Valtakunnallisesti tunnettu fennomaani kenraalimajuri Järnefelt määräsi viraston kieleksi suomen ja liitti kuopiolaiset suomalaisuusliikkeen verkostoihin. Rouva Elisabeth puolestaan toi 'palatsiin' maamme eturivin kirjailijoita ja ylläpiti suomenkielistä salonkia. Suurimman vaikutuksen kuopiolaisiin jättivät kuitenkin Järnefeltien lapset, joista tuli eri taiteenalojen kansallisia merkkihenkilöitä.

Sittemmin läänin maaherrat vaihtuivat taajaan ja moni heistä jäi kaupunkilaisille vieraksi. Poikkeuksen teki Gustaf Ignatius, joka oli maamme historian pitkäaikaisin maaherra. Ignatiuksen aikana rakennuksessa vieraili useita kansallisia merkkihenkilöitä²⁷ ja siellä järjestettiin vuosittain laajan osallistujajoukon kokoavia kunnallispäiviä.

Dramaattisimmat tapahtumat kytkeytyvät laajempaan maailmanhistoriaan. Vuoden 1905 suurlakon aikana lakkolaiset ajoivat kuvernööri M.A. Berghin residenssin takaoven kautta pakomatkalle. Vuonna 1940 Talvisodan ilmahyökkäys pudotti maaherra Ignatiuksen radiohuoneeseen pommin, joka aiheutti rakennukselle ja irtaimistolle mittavia tuhoja.

27 Maaherra Gustaf Ignatiuksen ylläpitämät lääninhallituksen vieraskirjat, joista Heikki Ignatius on tehnyt luettelon päiväkirjojen liitteeksi.

9.4 Läpileikkaus valtion rakennustoiminnasta 150 vuoden ajalta

Lääninhallitusten suunnitteluvaiheet olivat pitkiä. Ensimmäiset suunnitelmat olivat usein suureellisia eikä varoja niiden toteuttamiseen ollut. Näin kävi myös Kuopiossa, jossa ensimmäinen toimeksianto annettiin jo vuonna 1779. Kuopion lääninhallituksen vaiheista on säilynyt runsas aineisto, jonka avulla on mahdollista tarkastella keskushallinnon päätöksentekoa, suunnittelua ja rakennuttamista yli 150 vuoden ajalta.

Ensimmäisen yksityiskohtaisen suunnitelman laati vuonna 1865 arkkitehti Ernst Lohrmann, jonka suurempi saavutus oli valtion rakennustoiminnan uudistaminen ja rakennuskonttoreiden perustaminen lääneihin. Ansiokkaita luonnoksia laativat myös Yleisten rakennusten ylihallituksen arkkitehdit Axel Dalström ja Ferdinand Öhman, mutta vasta Constantin Kiseleffin vuoden 1882 suunnitelmat johtivat toteutukseen.

Rakennuksen vuosikorjauksista vastasi lääninrakennuskonttori ja peruskorjaukset suunniteltiin keskusvirastossa. 1900-luvun alun muutokset ovat pääosin arkkitehti Sigismund von Nandelstadin suunnitteleamia. Ensimmäinen laajamittainen peruskorjaus tehtiin vuonna 1939 ja sen suunnittelijoina toimivat Rakennushallituksen arkkitehdit Väinö Vähäkallion johdolla.

Vuonna 1954 päärakennuksen yläkerta otettiin viraston käyttöön varsin vähäisin muutoksin. Sitäkin suuremman muutoksen koki korttelin eteläosa, jonne toteutettiin arkkitehti Martti Melakarin suunnittelemat virastotalot ja uusi maaherran asunto.

Vuoden 1977-79 peruskorjauksessa Rakennushallitus toimi rakennuttajan roolissa ja suunnittelusta vastasi arkkitehtitoimisto Malmivaara & Savolainen. Ennallistamisen yhtenä esikuvana toimi Kuopion kaupungintalon peruskorjaus. Hanke sai tuekseen vuonna 1971 perustetun Museoviraston asiantuntemuksen.

Viimeisin peruskorjaus toteutettiin vuosituhanen vaihteessa, jolloin Rakennushallituksesta muodostetut liikelaitokset toimivat tilaajan roolissa. Ulkopuolisen korjauksen suunnittelusta vastasi Insinööritoimisto Nylund. Sisätiloissa tehtiin peruskorjaus ja osittainen ennallistaminen arkkitehtitoimisto QVIMin suunnitelman mukaisesti. Uutta oli myös henkilökunnan osallistuminen suunnitteluun.

9.5 Arkkitehtoniset arvot: Maaherrainstituution arvovaltaiset puitteet

Lääninhallituksen rakennukset muodostavat ainutlaatuisen jatkumon Ruotsin vallan ajalta nykypäivään. Kuopion lääninhallitus lukeutuu 1800-luvun lopun uusrenessanssi-rakennusten sarjaan, johon sen lisäksi kuuluvat Oulun ja Viipurin lääninhallitukset.

Lääninhallituksen rakennustyyppi luotiin C.L. Engelin johtamassa intendentin konttorissa. Rakennuksia yhdistäviä piirteitä olivat aksiaalisuus, symmetrisyys, kivirakentaminen sekä sijainti keskeisen kaupunkitilan äärellä. Vaikka 1800-luvun lopulla siirryttiin kurinalaisesta empirestä nopeasti vaihtuviin kertaustyyliihin, säilyivät rakennustyypin tunnuspiirteet aina funktionalismin alkuun asti.

Kuopion lääninhallituksen suunnittelija Constantin Kiseleff tunnettiin uusrenessanssin tyylipiirteet hallitsevana arkkitehtina, jonka erikoisalaa olivat näyttävät julkisivut. Kuopion lääninhallituksessa Kiseleff noudatti runsaan tyyli suunnan pidättyvää linjaa ja vältti ajalle tyypilliset ylilyönnit.

Kuopion lääninhallituksen erityispiirteenä ovat voimakkaat risaliitit, joista keskimäinen korostaa pääsisäänkäyntiä kaksin puolin kaartuvine ajosiltoineen ja yläpuolisine altaaneineen. Sisätiloissa Kiseleff sovelsi ranskalaisen ylimyspalatsin kaavaa, jossa huoneet muodostavat jatkuvan tilasarjan keskelle sijoitetuista julkisista tiloista kohti rakennuksen päissä sijaitsevia yksityisempiä tiloja.

Tiivistetysti voidaan todeta, että Kuopion lääninhallituksen päärakennus on Engelin luoman rakennustyypin ja rakennusajankohdan tyylipiirteiden taidokas yhdistelmä.

9.6 Tyypillistä 1880-luvun rakennustekniikkaa

Kuopion lääninhallituksen päärakennuksessa on käytetty 1800-luvun lopun kivirakennuksille tyypillistä rakennustekniikkaa, joka tuolloin oli vuosisatojen ajan pysynyt lähes

muuttumattomana. Ajankohta on kiinnostava, koska rakennustekniikan tuleva murros oli vain vuosikymmenen päässä.

Kantavat tiilimuurit, muuratut holvirakenteet sekä puurakenteiset välipohjat tekevät rakennuksesta aikakauden rakennustavan edustavan esimerkin. Rakenteisiin on tehty varsin vähän muutoksia. Purettuja materiaaleja on varastoitu ja hyödynnetty myöhemmissä korjauksissa. Korjausten yhteydessä rakenteita on myös tutkittu ja dokumentoitu kattavasti.

Rakenteiden arvoa lisää se, että ne on toteutettu paikallisista materiaaleista ja paikallisten osaajien tekemänä. Työmaalla toimineiden rakentajien lisäksi rakentamiseen ja peruskorjauksiin on osallistunut lähiseudun puusepänverstaista, kalustetehtaita, tiilitehtaita ja takomoja.

9.7 Kaupunkikuvalliset ja maisemalliset arvot

Lääninhallituksen rakennuspaikka todettiin jo 1800-luvun alussa kaupungin kauneimmaksi. Rakennuksen oli määrä täydentää Kuopion hallinnollista ja hengellistä ydintä nykyisen Piispanpuiston ympäristössä. Valitulla paikalla rakennus toimisi myös Maaherrankadun päätteenä.

Valmistuessaan lääninhallituksen rakennusryhmä erottui kaupungin puutalovaltaisesta rakennuskannasta ja näkyi kauas Kuopionlahden suuntaan. Sommitelmaa täydensi maaherran puutarhan geometriset muodot sekä kallion laelle rakennettu huvimaja.

Piispanpuiston kasvanut peitteisyys on sittemmin heikentänyt sitä ympäröivien rakennusten visuaalista yhteyttä. Yhteys Kuopionlahdelle toteutuu enää toisen kerroksen osalta. Muutoksista huolimatta lääninhallituksen päärakennus on tämän alueen kaupunkikuvallinen dominanssi, jonka juhlava fasadi on vahvimmillaan iltavalaistuksessa.

9.8 Tulevaisuudesta

Kuopion lääninhallituksen päärakennuksen rakennushistoriaa voi tarkastella jatkumona, jossa tiloja on mukautettu kunkin aikakauden tarpeisiin. Yhteistä kaikille vaiheille on ollut rakennuksen arvostus ja alkuperäisyyden kunnioittaminen.

Parhaillaan valmisteilla oleva hanke tarkastelee tilan käytön tehostamisen vaihtoehtoja. Yhtenä lähtökohtana on 2010-luvulla yleistynyt monitilaratkaisu, jossa työtä tehdään avoimissa tiloissa ja kulloinkin vapaana olevissa työpisteissä.

Monitilaratkaisun lähtökohta on luonteeltaan ja yksityisyydeltään erilaisten tilojen tarjoaminen. Kokoukset ja tapahtumat järjestetään entistä useammin digitaalisessa ympäristössä. Nämä uudet vaatimukset tukevat rakennuksen alkuperäistä tilajärjestystä, joka sisälsi avoimia saleja sekä erillisten huoneiden muodostamia jatkuvia tilasarjoja.

Rakennuksen tulevaisuutta suunniteltaessa on luontevaa jatkaa tilojen ennallistamista. Tällöin tulisi tutkia juhlatilojen lisäksi myös alkuperäisten työympäristöjen ja asuinkäytön ominaispiirteiden palauttamista. Erityishaasteena on kaiken aikaa lisääntyvän tekniikan sovittaminen historiallisiin huoneisiin.

Kuva- ja piirustuslähteet

Piirustus- ja kuvalähteet on mainittu kuvan yhteydessä sekä jäljempänä kuvaluettelossa. Kuopion kulttuurihistoriallinen museo on lyhennetty muotoon Kuopion museo. Nykytilaa esittelevät valokuvat Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy/Veli-Pekka Huhmo ellei kuvan yhteydessä toisin mainita.

Kansi: Kuopion museo

kuva 1: Maanmittauslaitos

kuva 2: Maanmittauslaitos

kuva 4: Kuopion kaupunki

kuva 8: Kuopion museo

kuva 9: Kansallismuseo

kuva 12: Senaatti-kiinteistöt

kuva 13: Senaatti-kiinteistöt

kuva 15: SA-kuva

kuva 16: Kuopion museo

kuva 17: Museoviraston kuvakokoelmat

kuva 18: Kuopion museo

kuva 19: Museoviraston kuvakokoelmat

kuva 20: Museoviraston kuvakokoelmat

kuva 21: Museoviraston kuvakokoelmat

kuva 22: Kuopion museo

kuva 23: Kuopion museo

kuva 25: Kuopion museo

kuva 26: Kuopion museo

kuva 29: www.vanhakartta.fi

kuva 30: Kansallisarkisto

kuva 31: Kuopion museo

kuva 32: Kansallisarkisto

kuva 33: Kuopion museo

kuva 34: Kuopion museo

kuva 35: Kuopion museo

kuva 36: Kuopion museo

kuva 37: Kuopion museo

kuva 38: Kansallisarkisto

kuva 39: Kansallisarkisto

kuva 40: Kansallisarkisto

kuva 41: Kansallisarkisto

kuva 42: Kuopion museo

kuva 43: Kuopion museo

kuva 45: Kuopion museo

kuva 46: Kuopion museo

kuva 47: Kuopion museo

kuva 48: Kuopion kaupunki

kuva 49: Kuopion kaupunki

kuva 51: Kuopion museo

kuva 53: Kansallisarkisto

kuva 54: Kansallisarkisto

kuva 55: Kansallisarkisto

kuva 56: Kansallisarkisto

kuva 57: Kansallisarkisto

kuva 58: Kansallisarkisto

kuva 59: Kansallisarkisto

kuva 60: Kansallisarkisto

kuva 61: Kansallisarkisto

kuva 62: Kansallisarkisto

kuva 63: Kansallisarkisto

kuva 64: Kansallisarkisto

kuva 65: Kansallisarkisto

kuva 66: Kansallisarkisto

kuva 67: Kansallisarkisto

kuva 68: Kansallisarkisto

kuva 69: Kansallisarkisto

kuva 70: digi.kansalliskirjasto.fi

kuva 71: Kansallisarkisto

kuva 72: Museovirasto

kuva 73: Museovirasto

kuva 74: Museovirasto

kuva 75: Museovirasto

kuva 76: Senaatti-kiinteistöt arkisto

kuva 77: Senaatti-kiinteistöt arkisto

kuva 78: Kuopion museo

kuva 79: Kuopion museo

kuva 80: Kuopion museo

kuva 81: Kuopion museo

kuva 82: Kuopion museo

kuva 83: Kansallisarkisto

kuva 84: Kansallisarkisto

kuvat 85: Kansallisarkisto

kuva 86: Kansallisarkisto

kuva 87: Kansallisarkisto

kuva 88: Kansallisarkisto

kuva 89: Kuopion museo

kuva 90: Kuopion museo

kuva 91: Kansallisarkisto

kuva 92: Helsingin kaupunginmuseo

kuva 93: Kuopion museo

kuva 94: Kansallisarkisto

kuva 95: Kansallisarkisto

kuva 96: Kuopion museo

kuva 97: Kuopion museo

kuva 98: Kansallisarkisto

kuva 99: Kansallisarkisto

kuva 100: Kuopion museo

kuva 101: Kuopion museo

kuva 102: Heikki Ignatiuksen kokoelma

kuva 103: Heikki Ignatiuksen kokoelma

kuva 104: Kuopion museo

kuva 105: Kuopion museo

kuva 106: Kuopion museo

kuva 107: Kuopion museo

kuva 108: Kansallisarkisto

kuva 109: Kansallisarkisto

kuva 111: Heikki Ignatiuksen kokoelma

kuva 112: Kansallisarkisto

kuva 113: Kansallisarkisto

kuva 114: Kuopion museo

kuva 115: Kuopion museo

kuva 116: Kuopion museo

kuva 117: Kuopion museo

kuva 118: Kansallisarkisto

kuva 119: Kansallisarkisto

kuva 120: Kuopion lääninhallituksen arkisto

kuva 121: Kuopion lääninhallituksen arkisto

kuva 122: Kansallisarkisto

kuva 123: Senaatti-kiinteistöt

kuva 124: Senaatti-kiinteistöt

kuva 125: Senaatti-kiinteistöt

kuva 126: Senaatti-kiinteistöt

kuva 127: Kansallisarkisto

kuva 128: Kansallisarkisto

kuva 129: Kansallisarkisto

kuva 130: Kansallisarkisto

kuva 131: Kuopion museo

kuva 132: Kuopion lääninhallituksen arkisto

kuva 133: Kuopion lääninhallituksen arkisto

kuva 134: Kuopion lääninhallituksen arkisto

kuva 135: Kuopion lääninhallituksen arkisto

kuva 136: Kuopion lääninhallituksen arkisto

kuva 137: Kuopion lääninhallituksen arkisto

kuva 138: Kuopion lääninhallituksen arkisto

kuva 139: Kuopion lääninhallituksen arkisto

kuva 140: Kuopion lääninhallituksen arkisto

kuva 141: Kuopion lääninhallituksen arkisto

kuva 142: Senaatti-kiinteistöt

kuva 143: Senaatti-kiinteistöt

kuva 144: Kuopion lääninhallituksen arkisto

kuva 145: Kuopion lääninhallituksen arkisto

kuva 146: QVIM Arkkitehdit

kuva 147: Kuopion museo

kuva 148: Senaatti-kiinteistöt

kuva 149: Senaatti-kiinteistöt

kuva 150: Senaatti-kiinteistöt

kuva 151: Kuopion karttapalvelu

kuva 152: Kuopion karttapalvelu

kuva 221: Senaatti-kiinteistöt

kuva 231: Pia Karhunen

kuva 232: Pia Karhunen

kuva 249: Pia Karhunen

kuva 250: Pia Karhunen

kuva 268: QVIM Arkkitehdit

kuva 269: Ramboll

kuva 286: QVIM Arkkitehdit

kuva 438: Museoviraston kuvakokoelmat

Lähteet ja kirjallisuus

Painetut lähteet

Arkkitehtimatrikkeli 1991, Pöyry Sirkka (päätoim.) Suomen teknillinen seura, Gummerus kirjapaino, Jyväskylä 1991

Arkkitehtimatrikkeli 2011, TEK SAFA; TIFF RIL, Saarijärven Offset, Saarijärvi 2012

ARS Suomen taide 2, Sarajas-Korte Salme (päätoim.), Kustannusosakeyhtiö Otava, Keuruu 1989

ARS Suomen taide 3, Sarajas-Korte Salme (päätoim.), Kustannusosakeyhtiö Otava, Keuruu 1989

ARS Suomen taide 4, Sarajas-Korte Salme (päätoim.), Kustannusosakeyhtiö Otava, Keuruu 1989

Granit Bruno: Muistelmia Kuopion kaupungin satavuotisen olemassaolon ajalta, Kuopio 1882

Halila, Aimo: Suomen Rakennushallinto 1811–1961. Helsinki 1967

Hakli Olli & Laine Aino (toim.): Valtiolla rakennettu, Museovirasto, Lönnberg Painot Oy Helsinki 2016

Hanski Jari (toim.): Hyödyllistä ja kaunistavaa: Senaatti-kiinteistöjen historia. Helsinki: Edita Publishing, 2011. ISBN 978-951-37-5853-0

Häkli Pekka: Arvid Järnefelt ja hänen lähimaailmansa, WSOY Porvoo 1955

Ignatius Heikki: Gustaf Ignatius - Muistiinpanoja ja päiväkirjamerkintöjä, omakustanne, Korpiljuvva Jyväskylä 2004

Julkunen Jutta: Pikkukaupungin parempi väki - Elisabet Järnefelt ja sivistyneistönaisten sosiaaliset verkostot Kuopiossa 1884-1888, pro gradu –tutkielma Helsingin yliopisto 2000

Killinen Kustaa, Kuopion kuuromykkäin koulu 1862-1912

Kokki Kari-Paavo: Tuolit, sohvut ja jakkarat – Renessanssista 1920-luvulle, Otava, Keuruu 2011

Kuopion kulttuuriympäristö - strategia ja hoito-ohjeet. Kuopion kaupunki 2007

Kuopion rakennusperinnön ja kulttuuriympäristöjen hoito-ohjelma, Kuopion kaupunki 1995

Kuopion seudun kulttuuriympäristö seutukunnan vahvuudeksi - Kulttuuriympäristöselvitys Kuopion seudun maakuntakaavaa varten, Pohjois-Savon liitto 2006.

Lahti Juhana: Kauneus, käytännöllisyys, kestävyys: valtion rakentamisen kaksi vuosisataa 1811-2011 Edita, 2011

Mönkkönen Mauri: Kuopion Historia VII, Kustannuskiila Oy, Gummerus Kirjapaino Oy Jyväskylä 1996

Neuvonen Petri, Mäkiö Erkki ja Malinen Maarit: Kerrostalot 1880-1940, Rakennustietosäätiö RTS ja Rakennustieto Oy, Karisto Oy Hämeenlinna 2002

Nummela, Ilkka: Kuopion historia III, Kustannuskiila Oy, Kuopio 1989.

Putkonen Lauri (toim.): Rakennusperintömme - Kulttuuriympäristön lukukirja, Ympäristöministeriö, Museovirasto ja Rakennustieto Oy, Karisto 2001

Rahikainen Anne: Mikkelin lääninhallitusrakennus Mikkelin lääninhallituksen julkaisuja 20 Painokumppanit Savonlinna 1994

Riekki Helena: Kuopio 200 - Kuopion kaupungin rakentamisaikaa, Kuopion Museo Kulttuurihistorian osaston julkaisuja 4, Kiuruveden Kirjapaino Kiuruvesi 1982

Riekki Helena: Kuopion kaupungin rakennushistoria: Kaupungin rakentamisaikaa vuodesta 1875. Kuopion historia 6. Kuopio 2005

Ruotsalainen Kimmo: Kuopio, kulttuurihistorialliset rakennuskohteet 1991

Savolainen, Raimo: Keskusvirastolinnakkeista virastoarmeijaksi. Hallintohistoriallisia tutkimuksia 22. Oy Edita Ab, Helsinki 1996.

Savolainen, Raimo (päätoim.): Suomen keskushallinnon historia 1809-1996, Hallintohistoriakomitea (1986-1996), Valtioneuvoston kanslia ja Edita, Oy Edita Ab Helsinki 1996

Talas, Suvisirkku (toim.): Elisabeth Järnefeltin kirjeitä 1881-1929 Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia (osa 639), Jyväskylä 1996

Tikkanen Anja: Kuopio vuosisatojen saatossa, Arvi A. Karisto Oy:n kirjapaino Hämeenlinna 1982

Toivanen Pekka: Kuopion historia 2, Kuopion kaupunki, Gummerus Kirjapaino Oy Jyväskylä 2000

Vihola Teppo: Molotovin rauhankyyhyt Kuopion taivaalla - Kuopion pommitukset talvisodassa 1939-40 Snellman-instituutti B-sarja 52/2009 Gummerus Kirjapaino Oy Jyväskylä 2009

Viljo, Eeva Maija: Lindqvist, Ludvig Isak. Kansallisbiografia-verkkójulkaisu. Studia Biographica 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 1997

Vuolle Tuula: Paikallisesta hyväntekeväisyydestä valtion asiaksi. Studia historica Jyväskyläensia. Jyväskylä 1993

Westerlund Lars: Läsnförvaltningen, Hallintohistoriakomitea ja Painatuskeskus, Tryckericentralen Ab 1993.

Wirilander Hannele: Savon historia I, Savon säätiö, Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2008

Arkistot

Senaatti-kiinteistöt, Kuopion toimipiste

Kuopion läänin virastotalot

Peruskorjaus 2000-2001 asiakirjat

Itä-Suomen aluehallintoviraston arkisto, Kuopion toimipaikka, Hallituskatu 12-14, 70100 Kuopio

Kansallisarkisto, Rauhankatu 17 Helsinki

Keisarillisen senaatin siviilitoimituskunta, puhtaaksi kirjoitetut kirjeet 1882-1885 (Da14-Da17)

Rakennushallitus, Siviilirakennukset Kuopion lääni 1849-1919 (Hc:9 ja Senaatilta saapuneet kirjeet.

Piirustukset, mikrofilmi KP 14 ja piirustus

Kansallisarkisto, Yliopistokatu 6, Joensuu

Kuopion lääninhallituksen lääninkonttorin I arkisto 1785-1943

Kuopion lääninrakennustoimiston arkisto I

Kuopion ja Pohjois-Karjalan piirirakennustoimiston piirustuskorttiluettelo

Kuopion kulttuurihistoriallinen museo, Kauppakatu 23, Kuopio

Museovirasto, Sturenkatu 2a, Helsinki

Suojelun seurantamuistiot

Museoverkko

Painamattomat lähteet

Arkkitehtitoimisto Hannu Puurunen Oy, Kuopion lääninhallitus, muutostyön esiselvitys ja hankesuunnitelma 28.4.1999

Arkkitehtitoimisto Malmivaara - Savolainen, Kuopion lääninhallituksen päärakennuksen perusparannustyö, rakennusselitys, Helsinki 20.1.1978

Historiatietoa Kuopion lääninhallituksesta ja sen rakennuksesta, tiedottaja Ulla Hiltunen (päiväämätön 1990-luvun alkupuoli)

Itä-Suomen Lääninhallitus Kuopio, Esite, Ulla Hiltunen 2001

Karhunen Pia, Itä-Suomen lääninhallituksen rakennus Kuopiossa - Historiatietojen lähdeluettelo, Kymenlaakson amk restauroinnin koulutusohjelma 10/2014

Karhunen Pia, Itä-Suomen lääninhallituksen rakennus Kuopiossa - Keskeisten huoneiden ulkoasu rakennuksen elinkaaren aikana, Kymenlaakson amk restauroinnin koulutusohjelma 10/2014

Kuntokartoituksen tiivistelmä, Rakennussuunnittelutoimisto Nylund Oy 24.2.1998

Kuopion kaupunginosa I, korttelit 31-32 Lääninhallituksen ja entisen kuuromyökkäin koulun alueen rakennuskulttuuriselvitys, Pöyry Environment Oy 22.10.2009

Kuopion lääninhallituksen rakennuksen tontin omistussuhteet, Joensuun maakunta-arkiston muistio 9.3.1978

Lääninhallituksen rakennus Kuopiossa, Itä-Suomen lääninhallitus Viestintä- ja kehittämissyksikkö 2004

Kuopionlahden toimistoalue - Maisemallinen ja kaupunkikuvallinen selvitys, Pöyry Finland Oy 23.3.2010

Matkakertomus kohdekäynnistä 25.9.1996, Helsingissä 10.6..1996 Museovirasto, Rakennushistorian osasto, restaurointiyksikkö Seija Linnanmäki, suunnittelija

Muistio 4.6.1996 Kuopion lääninhallitus, hallinto-osasto

Muistio kohdekäynnistä 20.2.1996, Helsingissä 18.3.1996 Museovirasto, Rakennushistorian osasto, restaurointiyksikkö Seija Linnanmäki, suunnittelija

Tiedonkeruu peruskorjauksen lähtötiedoiksi, Senaatti-kiinteistöt 11.7.2018

Pilvi Yrjö, Rakennushallitus, Kuopion lääninhallitus peruskorjaustyö Konservointityöselitys 29.8.1978

Rakennuslupa 4.12.200, Lääninhallituksen päärakennuksen uusi hissi ja tilamuutokset

QVIM Arkkitehdit Oy, Mitrunen Reijo, Lääninhallituksen peruskorjaus, Arkkitehdin kuvaus hankkeesta 13.1.2002

Lehdet ja julkaisut

"Vain neljä huonetta ennalleen", Pohjois-Savo 6.11.1939
"Pohjois-Savosta rankattiin puolisataa kulttuuriympäristöä", Savon Sanomat 4.11.2001 Risto Löf
"Mitä kaunottaria! ", Savon Sanomat 13.9.2003 Milla Bouquerel
"Remontti tuo lääninhallitukseen tunnelmaa", Savon Sanomat 2001 Kaija Vuorio
"Lääninhallitus palaa alkuperäiseen tunnelmaan", Savon Sanomat 17.11.2000 Kaija Vuorio
"Lääninhallituksen sisätilat remonttiin", Savon Sanomat 9.5.2000
"Lääninhallitus sai uuden kuoren", Savon Sanomat 8.10.1998
"Lääninhallitus vaalii uusrenessanssin henkeä Kuopiossa" 136-142 Projekti uutiset 1/2002
Pohjolan Sanomat 30.9.1958
Projekti uutiset 2/2002
Rakennustaiteen seuran jäsentiedote 4:2007

Haastattelut ja kädyt keskustelut

Heikkinen Aino, puhelinkeskustelu 18.6.2018
Hiltunen Ulla, ent. tiedottaja, Kuopiossa 16.4.2018
Hyvärinen Reijo, Palvelusuunnittelija Kuopiossa 16.4.2018
Kaksonen Liisa, sähköposti 23.8.2018
Karhunen Pia, sähköposti 4.6.2018
Linnanmäki Seija, intendentti, Helsingissä 21.6.2018
Pietarinen Veli-Matti, erityisasiantuntija 5.7.2018
Riekkö Helena, FM, Kuopiossa 14.6.2018
Sinisalo Jarkko, sähköposti 25.4.2018
Tegelman Heikki, puhelinkeskustelu 8.8.2018
Väättäin Juhani, sähköposti 19.6.2018

Internet

www.designkuopio.fi/
www.jyu.fi
www.mfa.fi
www.nba.fi
www.rky.fi
www.kuopio.fi
www.senaatti.fi/arvokiinteisto
<https://digi.kansalliskirjasto.fi/sanomalehti>
<https://elamaakuopiossa.wordpress.com/portfolio/kulttuuria-kuopiossa/>
<http://taidemuseo.kuopio.fi/esihistoria>, Talvitie Marja
<http://umami.fi/aiheet/eero-jarnefelt-j-fr-tuhkanen/narc>: Arkkitehtuuritoimisto E.K. Malmivaara Ky:n arkisto
Kotivuori Yrjö, Ylioppilasmatrikkeli 1640–1852: Ludvig Isak Lindqvist. Verkkojulkaisu 2005. Luettu 12.8.2018.
Kotivuori Yrjö, Ylioppilasmatrikkeli 1640–1852: Konstantin Kiseleff. Verkkojulkaisu 2005. Luettu 12.8.2018.
Sinisalo, Jarkko: Lohrmann, Ernst Bernhard. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. Studia Biographica 4. Helsinki: SKS 1997
Viljo, Eeva Maija: Lindqvist, Ludvig Isak. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. Studia Biographica 4. Helsinki: SKS, 1997
Yrjänä, Jouni: Kiseleff, Feodor. Kansallisbiografia-verkkojulkaisu. Studia Biographica 4. Helsinki: SKS, 1997

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

KUOPION LÄÄNINHALLITUS

Hallituskatu 12-14, 70100 Kuopio

Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo Oy

Senaatti-kiinteistöt, 2018

Senaatti